

Ústavný súd Slovenskej republiky

ŠTÚDIA

O INDIVIDUÁLNOM PRÍSTUPE

K SÚDNEJ KONTROLE ÚSTAVNOSTI

**prijatá Benátskou komisiou na jej 85. plenárnom zasadnutí
(Benátky 17. – 18. december 2010)**

na základe komentárov

pána Gagik HARUTYUNYANA (člen, Arménsko)
pani Angeliky NUSSBERGEROVEJ (zastupujúci člen, Nemecko)
pána Petra PACZOLAYA (člen, Maďarsko)

predkladá:

JUDr. Ivetta Macejková, predsedníčka Ústavného súdu Slovenskej republiky,
členka Benátskej komisie

z anglického originálu:

STUDY ON INDIVIDUAL ACCESS TO CONSTITUTIONAL JUSTICE

preklad a korektúra:

Mgr. Angelovičová Alena – hlavný radca Ústavného súdu Slovenskej republiky
Mgr. Buchová Martina – hlavný radca Ústavného súdu Slovenskej republiky
JUDr. Kravcová Helena – hlavný radca Ústavného súdu Slovenskej republiky
JUDr. Štiavnický Ján, PhD. – hlavný radca Ústavného súdu Slovenskej republiky
Mgr. Anna Göblová – hlavný radca Ústavného súdu Slovenskej republiky
PaedDr. Marta Ondrejková – odborný radca Ústavného súdu Slovenskej republiky

Obsah

ÚVOD	6
VŠEOBECNÉ POZNÁMKY	6
I. PRÍSTUP K SÚDNEJ KONTROLE ÚSTAVNOSTI	15
I.1 TYPY PRÍSTUPOV	17
I.1.1 Nepriamy prístup	17
I.1.2 Priamy prístup	20
I.2 PRESKÚMAVANÉ AKTY	28
I.3 CHRÁNENÉ PRÁVA	29
ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY I	30
 II. KONANIE O SÚDNEJ KONTROLE ÚSTAVNOSTI	 32
II.1 PODMIENKY PRE ZAČATIE KONANIA („FILTRE“)	32
II.1.1 Lehota na podanie návrhov	32
II.1.2 Povinnosť byť právne zastúpený	32
II.1.3 Súdne poplatky	33
II.1.4 Obnova konania	33
II.1.5 Zneužitie práva obrátiť sa na ústavný súd	34
II.1.6 Vyčerpanie opravných prostriedkov	34
II.1.7 Sťažovateľ priamo a aktuálne dotknutý porušením	34
II.1.8 Návrh ako prostriedok spôsobilý nápravy navrhovateľovej ujmy	35
II.1.9 Písomná forma	35
II.1.10 Filtre v konaní o predbežnej otázke	35
II.2 VSTUP DO KONANIA A SPOJENIE OBDOBNÝCH VECÍ	36
II.3 ĎALŠIE RELEVANTNÉ PROCESNÉ PRAVIDLÁ KONANIA	36
II.3.1 Kontradiktórnosť	36
II.3.2 Verejnosť procesu	37
II.3.3 Priebeh ústneho konania	37
II.4 PREDBEŽNÉ OPATRENIA	38
II.4.1 Pozastavenie vykonateľnosti, účinnosti	38
II.4.2 Prerušenie konania pred všeobecným súdom	39
II.4.3 Prikazujúce (zakazujúce) opatrenia	40
II.5 ZASTAVENIE KONANIA	40
II.5.1 ZASTAVENIE KONANIA V PRÍPADE SPÄŤVZATIA NÁVRHU	40
II.5.1 ZASTAVENIE KONANIA V PRÍPADE, ŽE NAMIETANÝ AKT STRATÍ „PLATNOSŤ“	40
II.6 LEHOTA NA PRIJATIE ROZHODNUTIA	41
ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY II	41
 III. ROZHODNUTIE	 42
III.1 Rozsah prieskumu	42

III.2 Účinky <i>ratione personae</i>	45
III.3 ÚČINKY RATIONE TEMPORIS	50
III.3.1 Neplatnosť aktu <i>ex tunc</i> alebo <i>ex nunc</i>	50
III.3.2 Zoslabenie neplatnosti a jeho časový účinok	51
III.4 ÚČINKY RATIONE MATERIAE: NÁPRAVA A NÁHRADA ŠKODY	53
ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY III	53
IV. INÉ OTÁZKY	54
IV.1 ROZDELENIE PRÁVOMOCÍ MEDZI ÚSTAVNÉ SÚDY A VŠEOBECNÉ SÚDY	54
IV.1.1 Preskúvacie právomoci	55
IV.1.2 Závazný charakter odôvodnenia rozhodnutí	56
IV.2 PROBLÉM PRIAMEHO INDIVIDUÁLNEHO PRÍSTUPU A PREŤAŽENOSŤ ÚSTAVNÉHO SÚDU	58
IV.2.1 Príkaz certiorari (na súdne preskúmanie) a výber prípadov ústavnými súdmi	58
IV.2.2 Organizácia ústavného súdu	59
ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY IV	60
TABUĽKY	61
1.1.1 Tabuľka 1 sumarizujúca typy prístupov	61
1.1.2 Tabuľka: Lehota na podanie návrhov	63
1.1.3 Tabuľka: Povinnosť byť právne zastúpený	67
1.1.4 Tabuľka: Vyčerpanie opravných prostriedkov a výnimky	68
1.1.5 Tabuľka: Prejudiciálne konanie	72
1.1.6 Tabuľka: Spojenie obdobných vecí	75
1.1.7 Tabuľka: Kontradiktórnosť	76
1.1.8 Tabuľka: Verejnosť konania a výnimky	80
1.1.9 Tabuľka: Ústne konanie a výnimky	82
1.1.10 Tabuľka: Pozastavenie vykonateľnosti, účinnosti	84
1.1.11 Tabuľka: Prerušenie konania pred všeobecným súdom	88
1.1.12 Tabuľka: Prikazujúce (zakazujúce) opatrenia	90
1.1.13 Tabuľka: Rozšírenie okruhu noriem prieskumu	91
1.1.14 Tabuľka: Erga omnes účinok	92
1.1.15 Tabuľka: Potvrdenie ústavnosti	99
1.1.16 Tabuľka: <i>Ex nunc</i> alebo <i>ex tunc</i> účinky rozhodnutí ústavného súdu	101
1.1.17 Tabuľka: Spôsobilosť ústavných súdov napraviť škody	109
1.1.18 Tabuľka: Oprávnenie položiť predbežnú otázku	111
ÚSTAVNOPRÁVNÝ A ĎALŠÍ PRÁVNÝ ZÁKLAD PRE NEPRIAMY A PRIAMY INDIVIDUÁLNY PRÍSTUP	115
1.1.19 Tabuľka: Nepriamy prístup: Ombudsman	115
1.1.20 Tabuľka: Nepriamy individuálny prístup: Predbežná otázka	123
1.1.21 Tabuľka: Priamy individuálny prístup: Ústavnoprávny a ďalší právny základ ..	132

Východiskové zhrnutie

1. Medzi členskými a pozorovateľskými štátmi Benátskej komisie len niekoľko krajín nedisponuje aspoň nejakým typom individuálneho prístupu k otázkam ústavnosti noriem alebo individuálnych aktov. Týmito krajinami sú Alžírsko, Maroko, Holandsko a Tunisko (Francúzsko po nedávnych ústavných reformách už nepatrí do tejto skupiny). Je možné rozlišovať medzi priamym individuálnym prístupom, v rámci ktorého môžu jednotlivci namietat' neústavnosť normy alebo individuálneho aktu priamo, a nepriamym individuálnym prístupom, v rámci ktorého môže byť neústavnosť namietaná len prostredníctvom štátnych orgánov. Mnoho krajín disponuje zmiešaným systémom zahŕňajúcim tak priame prostriedky prístupu k ústavnej ochrane (spravodlivosti), ako aj nepriame prostriedky.

2. Pri nepriamom individuálnom prístupe sú rôzne orgány oprávnené namietat' neústavnosť noriem. Medzi nimi sú najtypickejšie všeobecné súdy, ktoré môžu podávať predbežné otázky, ako aj poslanci parlamentu, ktorí môžu konať na základe žiadosti jednotlivcov. Niektoré krajiny uvedené v štúdii priznávajú procesnú legitimitáciu pre konanie pred ústavným súdom alebo súdom ústavného typu ombudsmanovi. Benátska komisia považuje ombudsmanov, tam kde pôsobia, za dôležitú súčasť demokratickej spoločnosti pri ochrane ľudských práv. Z toho vyplýva, že ak v krajine pôsobí ombudsman, mal by disponovať možnosťou iniciovať ústavnoprávny prieskum normatívnych aktov za jednotlivcov alebo na základe ich podnetu.

3. Nepriamy prístup k individuálnej ústavnej ochrane je veľmi dôležitým nástrojom na zabezpečenie rešpektu k individuálnym ľudským právam na ústavnej úrovni. Výhodou nepriameho prístupu je skutočnosť, že orgán podávajúci sťažnosť je spravidla dobre informovaný a má dostatočné právnické zručnosti umožňujúce formulovať kvalitné podanie. Tieto orgány môžu pôsobiť ako filtre zabráňujúce preťaženiu ústavného súdu napríklad tým, že vytriedia podania, ktoré sú zneužitím práva na sťažnosť, alebo opakujúce sa podania. Na druhej strane má nepriamy prístup jasnú nevýhodu spočívajúcu v tom, že jeho účinnosť veľmi závisí od „kapacity“ týchto orgánov identifikovať potenciálne protiústavné normatívne akty a ich vôľu podať návrhy na konanie pred ústavným súdom alebo súdom ústavného typu. Z uvedeného vyplýva, že Benátska komisia považuje za výhodu, ak sa kombinuje nepriamy a priamy prístup, čím sa vytvára rovnováha medzi rôznymi existujúcimi mechanizmami.

4. Čo sa týka individuálneho prístupu, v preskúmaných krajinách existuje niekoľko modelov: *actio popularis*, v rámci ktorého je ktokoľvek oprávnený iniciovať konanie proti norme po jej prijatí, aj keď nie je osobne zasiahnutý; individuálny podnet, v rámci ktorého navrhovateľ len podnecuje ústavný súd, aby preskúmal ústavnosť normy, pričom je na diskrecii súdu, či sa podnetom bude zaoberať; *quasi actio popularis*, v rámci ktorého nemusí byť navrhovateľ priamo zasiahnutý, ale musí napádať normu v rámci konkrétnej veci, a nakoniec mechanizmus individuálnej ústavnej sťažnosti, ktorý sa vyskytuje v rôznych formách. Medzi týmito mechanizmami nesie hlavne *actio popularis* riziko preťaženia súdu.

5. V niektorých členských štátoch Rady Európy, v závislosti od konkrétnych podmienok, môže byť ústavná sťažnosť podaná ústavnému súdu alebo súdu ústavného typu považovaná ESLP za efektívny prostriedok proti porušeniam Dohovoru a môže byť takto vnímaná ako filter vecí voči ESLP. Štatistiky ESLP ukazujú, že štáty s plnohodnotnou ústavnou sťažnosťou majú nižší počet sťažností (v pomere k počtu obyvateľov) pred ESLP než štáty bez takéhoto mechanizmu. Takýto sťažnostný mechanizmus teda pomáha odbremeňovať ESLP.

6. Pokiaľ ide o druhy noriem, ktoré môžu byť navrhované na ústavnoprávny prieskum, ústavné súdy by podľa Benátskej komisie mali preskúmavať len zákonné normy, pričom prieskum noriem nižšej právnej sily by v zásade mal patriť všeobecným súdom, aby sa zamedzilo preťaženiu ústavných súdov.

7. Konania pred ústavnými súdmi obvykle obsahujú viaceré formálne požiadavky a filtre za účelom zamedzenia preťaženia súdu, ako aj zneužitia jednotlivých návrhov. Po prvé, začatie konania býva limitované lehotami pre podanie návrhu. Dĺžka týchto lehôt by mala byť rozumná a mala by jednotlivcom umožniť prípravu sťažnosti alebo nájsť si právneho zástupcu. Ústavný súd by mal mať možnosť odpustiť lehotu len vo výnimočných prípadoch. Po druhé, ak je to nutné, mala by existovať možnosť zabezpečiť bezplatnú právnu pomoc. Po tretie, Benátska komisia odporúča, aby súdne poplatky neboli príliš vysoké, aby slúžili len na odradenie od zneužívania sťažnosti a aby pri určení ich výšky bola braná do úvahy finančná situácia navrhovateľa. Po štvrté, rozhodnutia ústavných súdov by mali byť konečné a nové konanie vo veci by malo byť možné len vo výnimočných prípadoch (akým je rozhodnutie ESLP). Po piate, vyčerpanie prostriedkov nápravy je nevyhnutné v krajinách s koncentrovanou ochranou ústavnosti, aby nedochádzalo k preťaženiu ústavného súdu. Po šieste, malo by byť zabezpečené, že na základe rozhodnutia ústavného súdu nastane náprava voči sťažovateľovi (napríklad zrýchlené konanie pri prietahoch v konaní).

8. Súčasťou procesných princípov platných pre ústavný súd by malo byť včasné rozhodovanie, aby bolo rešpektované právo na prístup k súdu. Ak sa konanie pred ústavným súdom týka sporových, kontradiktórnych konaní pred všeobecnými súdmi, účastníci týchto konaní by mali mať možnosť vyjadriť svoj názor aj v konaní pred ústavným súdom.

9. Čo sa týka predbežných opatrení, Benátska komisia odporúča možnosť pozastaviť vykonateľnosť/účinnosť individuálneho/normatívneho aktu, ak by nepozastavenie mohlo znamenať ďalšie škody alebo porušenie základných práv, ktoré už nemôžu byť napravené neskorším rozhodnutím o neústavnosti. Sudcovia všeobecných súdov sú obvykle povinní zastaviť konanie, ak podajú ústavnému súdu návrh na vyslovenie nesúladu právnej normy, ktorá sa má aplikovať v prejednávanej veci. V prípadoch nenapraviteľného porušenia individuálnych práv by malo byť pozastavenie obligatórne.

10. Napokon, ústavný súd by mal mať možnosť posúdiť návrh, aj keď bol vzatý späť, ak je v hre verejný záujem. Čo sa týka konania o normách, ktoré stratili účinnosť, neexistuje jednotný názor, či má ústavný súd pokračovať v konaní. Iba zastavenie konania nemusí byť vhodné pre ochranu základných práv pri konkrétnej kontrole alebo individuálnej sťažnosti. Taktiež je sporné, či by ústavný súd mal mať možnosť priznať primerané finančné zadosťučinenie pre nápravu porušenia základných práv.

11. Na zabezpečenie rovnováhy medzi potrebou individuálnej ochrany na jednej strane a preťaženosťou ústavného súdu na strane druhej Benátska komisia odporúča, aby sudcom asistovali kvalifikovaní poradcovia, pričom ich počet by mal byť určený podľa nápadu na súd. Zamedziť preťaženosti možno aj vhodnou distribúciou vecí do senátov. S tým však súvisí nutnosť mechanizmu, ktorým by sa zabezpečovala koherentnosť judikatúry.

12. Účinky rozhodnutí ústavného súdu sú rozmanité. Rozhodnutia môžu zaväzovať buď len účastníkov konania, alebo každého, podľa toho, či majú účinky *inter partes* alebo *erga omnes* (*ratione personae*), alebo môžu mať rôzne účinky podľa času (*ratione temporis* účinkov).

13. V rámci účinkov *ratione personae* môžu rozhodnutia zaväzovať len *inter partes* alebo *erga omnes*, pričom účinok *erga omnes* znamená zrušenie alebo neaplikovateľnosť normatívneho aktu pre budúce prípady. Ak je namietaná neústavnosť normy, má ústavný súd vo väčšine preskúmaných krajín možnosť buď danú normu zrušiť, alebo aspoň konštatovať jej neústavnosť ponechávajúc rozhodnutie o prijatí novej normy na zákonodarcovi. Avšak v niektorých krajinách je právomoc ústavného súdu obmedzenejšia v tom zmysle, že rozhodnutie zaväzuje len účastníkov konania. V krajinách *common-law* s difúznou ochranou ústavnosti má zásada *stare decisis* (zotrvať pri rozhodnutí; pozn. prekl.) silný vplyv nad rámec jednotlivého prípadu, pretože precedenty vydané najvyšším súdom sú záväzné pre nižšie súdy, ak tieto nerozlíšia nimi riešený prípad od precedentu alebo neprekonajú precedent novým rozhodnutím s adekvátnou argumentáciou.

14. Rozhodnutia o neústavnosti noriem môžu mať rôzne časové účinky, a to buď *ex nunc*, kde účinky neplatnosti nastanú momentom vydania rozhodnutia, alebo *ex tunc*, kde je norma neplatná od momentu jej prijatia, čo má významné dopady pre individuálne prípady. Len málo krajín priznáva účinok *ex tunc* pre rozhodnutia ústavného súdu a taktiež vo väčšine krajín sú zmiernené účinky rozhodnutí ústavného súdu, tak aby sa zachovala právoplatnosť konečných rozhodnutí všeobecných súdov.

Úvod

15. Listom z 21. apríla 2009 pán Eberhard Kölsch, stály zástupca Nemecka v Rade Európy, požiadal v mene nemeckej vlády o stanovisko vo veci individuálneho prístupu k ústavnému súdnictvu. Zdôraznil, že „takáto štúdia môže byť hodnotným príspevkom k presadzovaniu právnych prostriedkov nápravy porušení ľudských práv na národnej úrovni a môže takto pomôcť zaručiť dlhodobú účinnosť ESĽP“. Benátska komisia oslovila pána Harutyuniana, pani Nussbergerovú a pána Paczolaya, aby sa stali spravodajcami v tejto veci. Predkladaná správa bola spracovaná na základe ich príspevkov a príspevkov *liaison officerov* ústavných súdov a obdobných súdov členských štátov a pozorovateľov Benátskej komisie, ako aj na základe príspevkov tých členov Benátskej komisie, ktorí boli oslovení, aby overili správnosť informácií o ich právnych systémoch.

16. Prvý návrh tejto správy (CDL(2010)004) bol prerokovaný na 9. schôdzi Joint Council on Constitutional Justice of the Venice Commission (Benátky 1. - 2. jún 2010). Komisia vyzvala *liaison officerov*, aby svoje poznámky k textu a odpovede na základe dotazníka predložili do konca septembra 2010. Benátska komisia ďakuje *liaison officerom* za ich veľmi osožnú pomoc.

17. Aktuálna správa bola prijatá Komisiou na 85. plenárnom zasadnutí (Benátky 17. - 18. december 2010).

Všeobecné poznámky

18. Zásadný obrat vo význame ústavnej ochrany ľudských práv nastal pred 60 rokmi v Európe a ďalším vývojom. Rešpekt k ľudským právam je v súčasnosti považovaný za základný

komponent demokratickej spoločnosti¹. Mechanizmy, ktoré umožňujú jednotlivcom dovoľávať sa priamo alebo nepriamo týchto práv, ktoré sú im zaručené, sú stále dôležitejšie.

19. Táto štúdia je prehľadom takýchto mechanizmov v členských a pozorovateľských štátoch Benátskej komisie. Štúdia chce prispieť k lepšiemu porozumeniu veľkej rôznosti prijatých riešení a taktiež analyzovať výhody rôznych systémov.²

20. Štúdia vychádza z ústav a právnych dokumentov nachádzajúcich sa v databáze CODICES.³ Benátska komisia ďakuje liaison officerom a jej členom za príspevky do Bulletin on Constitutional Case-law, resp. CODICES, ako aj do tejto štúdie.

21. Táto štúdia obsahuje nasledujúce definície⁴:

(i) *Constitutional jurisdiction* (ústavné súdnictvo) znamená súdne inštitúcie a konania, ktoré boli vytvorené pre účely ochrany ústavného poriadku⁵ (ústavnosti) štátu;

(ii) *Constitutional review* (ústavná kontrola, prieskum) znamená kompetenciu súdu preskúmať, či zákon alebo právny predpis nižšej právnej sily je v súlade s ústavou,⁶ a v prípade nesúladu deklarovať nulitu⁷ (či zrušiť predpis) alebo neaplikovateľnosť;

(iii) *Individual access to constitutional justice* (individuálny prístup k ochrane ústavnosti) zahŕňa viacero rôznych mechanizmov, ktoré umožňujú, aby ústavný súd alebo obdobný súd mohol prerokovať námietky porušenia ústavne garantovaných práv jednotlivcov. Mechanizmy prístupu sú priame alebo nepriame. Nepriamy prístup je taký, ktorým sa individuálny prípad dostane na ústavný súd prostredníctvom sprostredkujúceho orgánu. Priamy prístup zahŕňa rozmanité právne prostriedky, pomocou ktorých môže jednotlivec osobne iniciovať konanie pred ústavným súdom bez pomoci tretej strany.

(iv) *Constitutional Court* (ústavný súd) zahŕňa ústavné súdy, tribunály, rady, a ak nie je bližšie špecifikované, najvyššie súdy, ktoré plnia funkcie ústavného súdu.⁸

¹ [CDL-STD\(1995\)015](#), *The protection of fundamental rights by constitutional courts*, Science and Technique of Democracy, č. 15.

² Táto štúdia sa netýka hierarchie medzi legislatívou EÚ a národným právom členských štátov, aj keď prieskum ESD má niektoré prvky obdobné s prieskumom vykonávaným ústavným súdom.

³ Databáza CODICES môže byť objednaná na CD-ROM alebo je k dispozícii on-line na www.codices.coe.int. Niektoré použité texty však nie sú publikované v CODICES: čo sa týka San Marína, bola použitá revidovaná verzia Deklarácie práv občana. Niektoré preklady boli realizované Sekretariátom, zvlášť právne texty z Čile, Peru, Argentíny, San Marína a Uruguaja. Zákony Luxemburska a Monaka boli ponechané v ich francúzskom znení. Odkazy na právnické pramene, ktoré boli použité a nie sú v CODICES, možno nájsť na konci v zozname literatúry.

⁴ Tieto definície slúžia len ako vodidlo v rozsahu tejto štúdie, bez ambície podať záväzné odpovede na zložité terminologické otázky.

⁵ [CDL-STD\(1993\)002](#), H. Steinberger, *Models of constitutional jurisdiction*, Science and Technique of Democracy, č. 2.

⁶ Je potrebné uviesť, že komunitárne právo ako referenčná norma pre súdny prieskum nie je predmetom štúdie a komunitárne právo je platným právom len v polovici krajín, ktorých sa štúdia týka.

⁷ A. Cavari, „Between Law and Politics: Constitutional Review of Legislation“ *Paper presented at the annual meeting of The Law and Society Association, Renaissance Hotel, Chicago, Illinois, May 27, 2004*, in: http://www.allacademic.com/one/www/www/index.php?cmd=www_search&offset=0&limit=5&multi_search_search_made=publication&multi_search_publication_fulltext_mod=fulltext&textfield_submit=true&search_module=multi_search&search=Search&search_field=title_idx&fulltext_search=Between+Law+and+Politics%3A++Constitutional+Review+of+Legislation, accessed 4 May 2009.

⁸ [CDL-INF\(2001\)009](#) Decisions of constitutional courts and equivalent bodies and their execution.

22. Podľa mnohých autorov je písaná ústava predpokladom ústavnej kontroly.⁹ V rámci individuálneho prístupu by to znamenalo, že ak neexistuje písaný text, ktorý má zvláštny status (prednosť, vyššiu právnu silu), tak by nebolo potrebné a možné pre žiadny orgán či parlament alebo súd rozlišovať medzi jednoduchým (legal, nemecky einfaches Recht; pozn. prekl.) a ústavným právom používajúc ústavné právo ako referenčné, a takto prípadne zrušovať jednoduché právo. Avšak niektoré krajiny majú často popri písanej ústave nepísané alebo obyčajové ústavné právo¹⁰ alebo princípy, ktoré môžu slúžiť ako referenčné normy popri medzinárodných zmluvách¹¹ a medzinárodnom obyčajovom práve.

Spojené kráľovstvo je jediným spomedzi členských či pozorovateľských štátov Benátskej komisie, ktoré nemá formálne alebo hierarchicky odlišenú písanú ústavu.¹² Z toho vyplýva, že nemôže byť preskúmaný súlad s písanou ústavou. To však neznamená, že v Spojenom kráľovstve neexistuje súdna kontrola ústavnosti. Naopak, existuje v dvoch podobách: jednak vo vzťahu k právu EÚ, pretože UK súdy sú povinné preskúmať súlad UK legislatívy s právom EÚ, a ak je nesúladné, neaplikovať UK právo, a taktiež od uzákonenia Human Rights Act 1998 majú vyššie súdy kompetenciu posúdiť súlad legislatívy UK¹³ s ľudskými právami zaručenými Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.¹⁴ Human Rights Act 1998 zaviedol túto obmedzenú sekundárnu formu súdnej kontroly ústavnosti, v rámci ktorej súdy môžu deklarovať UK zákony ako nesúladné s chránenými ľudskými právami, aj keď UK zákony ostávajú platným právom aj po deklarácii nesúladnosti a ostáva na parlamente, či novelizuje alebo zruší takýto zákon.¹⁵ V Spojenom kráľovstve sa vyvinul sofistikovaný systém správneho práva, ktorý sa aplikuje na všetky správne rozhodnutia vrátane podzákonnej legislatívy a tento systém v súčasnosti zahŕňa aj povinnosť chrániť práva z Dohovoru.

⁹ Pozri napríklad J. - F. Flauss, „Human Rights Act 1998: Kaléidoscope“, in: *Revue française de droit constitutionnel* No 48 2001/4, P. U. F., Paris, p. 695 f., or P. Pernthaler, *Allgemeine Staatslehre und Verfassungslehre*, 2nd rev. ed., Springer Verlag, Vienna, 1996, p. 174.

¹⁰ Korea: Constitutional Court, „Relocation of the Capital Case“, č. 2004, Hun-Ma554-566 of 21.10. 2004, CODICES: KOR-2004-3-003.

¹¹ Rakúsko: základné princípy, ktorých zmena by znamenala totálnu revíziu ústavy (čl. 44.3 ústavy) a ktoré dokonca ústavný súd používa ako referenčnú normu pre posúdenie ústavnosti ústavných zákonov, pozri rozhodnutie z 11.10. 2001, VfSlg. G12/00, CODICES: AUT-2001-3-005. Článok 10.2 španielskej ústavy a jeho dôležitosť pre vyhovenie *amparo* v prípadoch porušenia základných práv.

¹² D. MAUS poukázal na to, že nie je úplne správne označovať UK ako krajinu bez písanej ústavy. UK vlastne má niektoré písané ústavné normy. Skutočnosť, že v UK nie je ústavný súd, je do určitej miery modifikovaná zriadením najvyššieho súdu a *Constitutional Reform Act* prijatým v roku 2005, D. MAUS, „Le recours aux précédents étrangers et le dialogue des cours constitutionnelles“, 24 janvier 2009, *World conference on Constitutional Justice*, Cape Town, accessible at http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/AND_Maus_F.pdf, p. 6, last access August 2010.

¹³ Prieskum legislatívy založený na Human Rights Act platí aj pre prenesené legislatívy v Škótsku, Walese a Severnom Írsku. V prípade týchto parlamentov môže byť legislatíva nesúladná s Dohovorom považovaná za ultra vires – mimo kompetencie daných parlamentov.

¹⁴ Human Rights Act 1998 však má do určitej miery nadzákonné postavenie, pretože súdy majú vyhodnocovať súladnosť daných ustanovení s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a prípadne deklarovať nesúlad s Dohovorom¹⁴ (pozri Human Rights Act 1998 section 4, in: http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1998/ukpga_19980042_en_1#pb2-11q3, accessed 11 February 2009). V UK narastá význam súdnej ochrany ľudských práv a súdna deklarácia nesúladnosti má pre parlament silu presvedčivosti, pričom v tomto systéme ostáva jeho formálna suverenita nedotknutá. Okrem toho kontrola zákonnosti (prieskum individuálnych všeobecných správnych aktov vo vzťahu k zákonom prijatým parlamentom vrátane tých o ľudských právach) sa od roku 1940 stále rozširuje a common law obsahuje množstvo princípov, z ktorých niektoré môžu byť považované za „nepísané ústavné právo“.

¹⁵ D. Fontana, „Secondary Constitutional Review: American Lessons from the New British System of Constitutional Review“, in: http://www.allacademic.com/meta/p178285_index.html; A. Kavanagh, *Constitutional Review Under The UK Human Rights Act*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.

23. Vo všetkých ostatných členských a pozorovateľských štátoch Benátskej komisie¹⁶ je ich právny systém založený na písanej ústave alebo, ako to je v Izraeli, na základných zákonoch alebo na iných dokumentoch, ktoré majú poloústavné postavenie¹⁷ a sú považované za najvyšší zákon, vrchol hierarchie noriem. Táto najvyššia právna sila sa formálne prejavuje v osobitných pravidlách ich prijatia, napríklad vyššou väčšinou, a materiálne v tom, že tieto normy obsahujú ustanovenia osobitnej dôležitosti pre fungovanie štátu a ochranu jednotlivca. Takýto písaný dokument musí byť chránený, aby si zachoval svoju najvyššiu právnu silu: nestačí len deklarovať, že všetky normatívne akty, zvlášť zákony, musia byť v súlade s ústavou. Neschopnosť či nevôľa parlamentu alebo exekutívy naplniť túto povinnosť má byť sankcionovateľná v tom zmysle, že ich normatívne akty sú preskúmateľné a prípadne zrušiteľné, ak sú neústavné. Úroveň ochrany a metódy používané na ochranu najvyššej právnej sily ústavy sú v štátoch, ktoré táto štúdia sleduje, veľmi rozmanité. V niektorých štátoch má na to vplyv ich historický vývoj s dlhým obdobím autoritárskeho či totalitárneho vládnutia alebo čas prijatia novej ústavy, alebo skutočnosť, či ide o common-law alebo kontinentálnu právnu kultúru.

24. Ak ide o individuálny prístup, ústavné súdnictvo sa exkluzívne alebo aspoň primárne týka ľudských práv. Ústavné texty musia ustanovovať, tak ako možno z hľadiska individuálneho prístupu poukázať aj na francúzsku ústavu 1791, výpočet ľudských práv, a to buď ako súčasť ústavy alebo jej prílohy.

25. Za účelom vysvetlenia všeobecnej časti tejto komparatívnej analýzy je potrebné uviesť niekoľko predbežných poznámok týkajúcich sa historického základu a vývoja ústavného súdnictva, ďalej rôznych typov ústavného súdnictva (koncentrované vs. difúzne, *a priori* vs. *a posteriori*, abstraktné vs. konkrétne), ako aj rôznych kompetencií ústavných súdov.

26. Aj keď sa štúdia snaží pokryť všetky členské a pozorovateľské štáty Benátskej komisie, zameriava sa na špecializované ústavné súdnictvo a niektoré odporúčania sú použiteľné len v tomto systéme.

1. Historické pozadie

27. Mnohí autori sa pokúšali vytvoriť ideálne učebnicové typy ústavného súdnictva klasifikovaním súčasných právnych systémov podľa toho, či majú ústavný súd, a ak áno, tak podľa jeho kompetencií, podľa jeho charakteru a času, kedy dochádza k prieskumu aktov. Obvykle sa rozlišuje „americký model“, ktorý je vnímaný ako protipól „európskeho“ alebo „rakúskeho“ modelu, ktorý je navyše rozlišovaný od „francúzskej“ *a priori* kontroly. Štúdia sa vyhýba dôrazu na tieto ideálne modely najmä preto, že mnohé nedávno prijaté ústavy často

¹⁶ Od roku 2002, po novelách Deklarácie práv občanov a základných princípov právneho poriadku San Marína, sa zdá, že aj San Maríno má písanú ústavu. Pred novelami Deklarácia spolu so zákonmi siahajúcimi až do roku 1600 mohli byť ťažko nazývané ústavou, napriek tomu umožnili vznik určitého prieskumu súladu normatívnych aktov s princípmi: všeobecné súdy museli predložiť otázku súladu veľkej a všeobecnej rade (čl. 16 Deklarácie práv občanov a základných princípov právneho poriadku San Marína). Zdá sa, že novely z roku 2002 dali Deklarácii ešte jasnejší nadzákonný charakter v tom zmysle, že nielen osobitná väčšina je potrebná pre jej revíziu, ale bolo založené aj „*Collegio Garante*“ ústavnosti (ústavnosť – ďalší pojem indikujúci povahu právneho dokumentu, o ktorý ide). *Collegio Garante* preskúmava ústavnosť zákonov a právnych predpisov so silou zákona na návrh niektorých štátnych orgánov a na základe predbežnej otázky položenej všeobecným súdom.

Pozri

<http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/ricercaleggi/vislegge.php3?action=visTestoLegge1&idlegge=6175&twidth=580&=>, accessed 20 February 2009). Sudcovia *Collegio* majú oprávnenie vydať rozhodnutia v civilných, správnych a trestných veciach ako samosudcovia (Pozri <http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/index.php3>, Article 26).

¹⁷ Pozri http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic8_eng.htm.

obsahujú prvky z viacerých týchto modelov. Naopak, štúdia sa zameriava na porovnávanie jednotlivých komponentov individuálnej ochrany v jednotlivých štátoch.

28. Na začiatku 18. storočia bola myšlienka súdnej ochrany ústavnosti spájaná s Privy Councilom Veľkej Británie, ktorý mohol zrušovať akty parlamentov v kolóniách, ak tieto odporovali zákonom britského parlamentu platným pre kolónie alebo common-law. Prvým štátom, ktorý zaviedol súdnu ochranu ústavnosti, boli Spojené štáty, a to slávnym rozhodnutím *Marbury vs. Madison* z roku 1803, ktoré otvorilo cestu ochrany ústavnosti jednotlivcom. V postkoloniálnych Spojených štátoch boli vtedy silne zastúpené myšlienky prirodzeného práva, a teda stupňovitosti, hierarchie práva a myšlienky spoločenskej zmluvy, podľa ktorých môžu občania požadovať, aby si vláda plnila svoje povinnosti. Už viac z perspektívy inštitúcií než z perspektívy myšlienok si hrozba konfliktov inštitúcií v rámci vertikálnej delby moci vyžadovala vytvoriť rámec na vyhýbanie sa takýmto konfliktom. Common-law charakter amerického právneho systému, dedičstvo z čias britskej kolónie, vysvetľuje difúzny systém ústavnej kontroly (pozri nižšie), aj keď americký najvyšší súd rozhodovacou činnosťou rozšíril natoľko svoju moc, že má v súčasnosti silnú pozíciu v rámci brzd a protiváh.

29. V Európe bola prvá nemecká ústava z roku 1849 (*Paulskirchenverfassung*), ktorá explicitne zaviedla individuálnu ústavnú sťažnosť v § 126 písm. g).¹⁸ Táto však nikdy nenadobudla účinnosť. Obdobné modely boli zvažované v Belgicku, Francúzsku a Švajčiarsku, avšak neboli nikdy prijaté. V Rakúsku v roku 1867 čl. 3 písm. b) *Staatsgrundgesetz über die Einrichtung eines Reichsgerichtes* zaviedol kompetenciu *Reichsgericht-u* („Ríšsky súd“) rozhodovať o sťažnostiach na porušenie ústavne zaručených práv. Najvyšší súd Nórska v roku 1866 deklaroval svoju kompetenciu posudzovať ústavnosť zákonov¹⁹ a dedičstvo *Marbury v. Madison* bolo tiež prevzaté rumunským kasačným súdom v roku 1912.²⁰

30. V 20. storočí vývoj prináša Kelsenov model koncentrovanej kontroly, v rámci ktorého je jeden súd poverený kompetenciou odstrániť neústavné akty z právneho poriadku, a to len na základe návrhu oprávnených ústavných orgánov.

31. Po druhej svetovej vojne formy vlády a zvlášť prax ústavného súdnictva odrážajú paradigmatickú zmenu smerom k ochrane individuálnych ľudských práv realizovanej jednou ústavnou mocou, a to súdmi alebo ústavným súdom.

32. Takmer všetky krajiny kontinentálnej právnej kultúry sa rozhodli zveriť kompetenciu kontroly ústavnosti osobitnému súdu, ktorý je buď vrcholom súdneho systému, alebo stojí mimo systému všeobecných súdov. Je zrejmé, že dochádza k napätiu s autoritou parlamentu a môže to viesť k obave z „vlády sudcov“, pretože ústavný súd môže zrušiť akty parlamentu bez toho, aby bol priamo volený a zodpovedný voličom. Výnimky z tohto všeobecného princípu možno nájsť mimo Európy: podľa čl. 79 Ústavy Japonska menovanie sudcov najvyššieho súdu sa potvrdzuje ľuďom v prvých parlamentných voľbách do dolnej komory po ich menovaní.

Ak si väčšina voličov želá odvolanie sudcu, tak musí byť odvolaný. Francúzsko, Holandsko a Spojené kráľovstvo boli vždy neochotné zaviesť súdnu kontrolu ústavnosti.²¹ V Spojenom

¹⁸ „Zur Zuständigkeit des Reichsgerichts gehören... Klagen deutscher Staatsbürger wegen Verletzung der durch die Reichsverfassung ihnen gewährten Rechte.“

¹⁹ D. MAUS, *op. cit.*, p. 2. Pozri E. HOLMØYVIK, „Why did the Norwegian Constitution of 1814 Become a Part of Positive Law in the Nineteenth Century?“, blogit.helsinki.fi/reuna/Holmoyvik-paper-Tartu.doc; K. M. BRUZELIUS, „Judicial Review within a Unified Country“, http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/NOR_Bruzeliuss_E.pdf, last accessed September 2010.

²⁰ Pozri G. CONAC, « Une antériorité roumaine: le contrôle juridictionnel de la constitutionnalité des lois », *Mélanges Slobodan Milacic, Démocratie et liberté: tension, dialogue, confrontation*, Bruylant, Belgique, 2007.

²¹ Aj keď vo Francúzsku sudcovia pred reformou z roku 2008, ktorá zaviedla predbežnú otázku, nemohli vykonávať «ústavnú kontrolu», mohli vykonávať «dohovorovú» kontrolu, a teda rozhodovali o súlade domácich ustanovení s

kráľovstve platí doktrína suverenity parlamentu, na základe ktorej je parlament najvyššou právnou autoritou, ktorá môže prijať a zrušiť akýkoľvek zákon. Vo všeobecnosti súdy nemôžu rozhodnutím zvrátiť (overrule) zákon a žiaden parlament nemôže prijať zákon, ktorý by neskorší parlament nemohol zrušiť.²² V Holandsku, ktoré je krajinou kontinentálneho práva, je zakázaná súdna kontrola ústavnosti zákonov (čl. 120 ústavy). V súčasnosti je čl. 120 predmetom diskusií. Navyše treba upozorniť, že priamo vykonateľné medzinárodné zmluvy a rozhodnutia medzinárodných orgánov môžu byť priamo aplikované súdmi, pričom súdy sú povinné posúdiť, či je domáce právo vrátane zákonov súladné s medzinárodným právom, a sú oprávnené neaplikovať v konkrétnom prípade domáce právo, ak je v rozpore s medzinárodným právom. Pretože mnoho noriem medzinárodného práva sa prekrýva s holandským ústavným právom, má Holandsko v tomto zmysle a materiálne súdnu kontrolu ústavnosti. Podobne Francúzsko zaviedlo *a posteriori* prieskum popri existujúcom *a priori* prieskume legislatívy, a takto sa vychýľuje z tradičného rešpektu k silnej deľbe moci.²³

33. Latinskoamerické štáty často reflektujú silný americký vplyv s difúznou kontrolou a silným najvyšším súdom (napr. Brazília, Mexiko). Niektoré zvolili špecializovaný ústavný súd (napr. Peru, Čile). Väčšina krajín Magrebu nasleduje francúzsky model spred reformy z roku 2008.

2. Difúzna vs. koncentrovaná kontrola

34. Najstarším modelom súdnej kontroly ústavnosti je americký model. Americký model sa vyznačuje difúznosťou, incidenčnosťou a na základe toho priamym prístupom jednotlivcov k ochrane ústavnosti, ktorí môžu vzniesť otázku ústavnosti pred súdmi. Všeobecné súdy sú oprávnené posúdiť ústavnosť akejkoľvek normy alebo individuálneho aktu. Sudovia všeobecných súdov môžu neaplikovať akúkoľvek normu alebo akt, ktoré považujú za neústavné. To je výhodné pre sťažovateľa, ktorý nemusí absolvovať dlhé konanie pred ústavným súdom. Oproti tomu všeobecné súdy môžu rôzne (nejednotne) posúdiť rovnaké ústavnoprávne prípady. To môže viesť k opačným rozhodnutiam, k nekoherentnosti a právnej neistote, pretože rôzne súdy môžu interpretovať ústavnosť rovnakej normy rôzne. To potom môže viesť k dlhšej a nákladnej odvolacej procedúre, ak má o veci rozhodnúť najvyšší súd. Bez takéhoto odvolacieho konania ostáva právo nejasné, bez konečného rozhodnutia, z ktorého vyplýva jasná interpretácia ústavy.²⁴ Avšak difúzna kontrola ostáva úplne legitímnou formou súdnej kontroly ústavnosti.²⁵

35. Hans Kelsen, aj keď odmietol myšlienku práva na individuálny prístup ako takú,²⁶ v ústave Rakúska z roku 1920 vyvinul model koncentrovanej kontroly.²⁷ Tento model sa stretol s

medzinárodnými zmluvami ako Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd zabezpečujú ochranu ľudských práv.

²² <http://www.parliament.uk/about/how/sovereignty/>. Human Rights Act 1998 zaviedol možnosť pre súdy, aby vyhodnocovali súladnosť zákonov s právami podľa Dohovoru a deklarovali nesúladnosť, pričom uvedené deklarovanie nesúladnosti môže viesť k zmene zákonov. Je úplne vecou parlamentu, ako sa s tým vysporiada. Pozri vyššie a Human Rights Act 1998, section 4.

²³ Pozri francúzsky ústavný zákon z 23. júla 2008.

²⁴ M. Kau, Bundesverfassungsgericht und US Supreme Court: *Die Bedeutung des United States Supreme Court für die Errichtung und Fortentwicklung des Bundesverfassungsgerichts*, Springer, Berlin/Heidelberg, 2007, p. 304 f. Taktiež príklad *Marbury vs. Madison* bol skoro nasledovaný Monakom a Nórskom.

²⁵ CDL(1998)059, Opinion on the reform of Constitutional Justice in Estónsko.

²⁶ Kelsen, Hans, *La garantie juridictionnelle de la Constitution*, *Revue de Droit. Public*, 1928, vol. 44, pp. 197 – 257. Ústavná sťažnosť podávaná ústavnému súdu v správnych veciach bola zavedená čl. 144 už v prvej verzii rakúskej ústavy (B-VG), BGBl. 1/1920. Taktiež predchodca ústavného súdu *Reichsgericht* mal už podobnú kompetenciu. Možnosť, aby jednotlivec priamo napadol zákon alebo nariadenie, však bola zavedená až v roku 1975 novelou čl. 140 a čl. 139 B-VG (čl. 1.8 BVG BGBl. 302/1975).

mimoriadnym úspechom²⁸ v transformačných krajinách. Model bol napríklad prevzatý Nemeckom a Talianskom po 2. svetovej vojne, Španielskom²⁹ a Portugalskom koncom 70. rokov a takmer všetkými štátmi strednej a východnej Európy po páde komunizmu. V koncentrovanom systéme má osobitný súd spravidla mimo sústavy všeobecných súdov právomoc posudzovať ústavnosť normatívnych aktov. Ústavná kontrola v tomto systéme je vykonávaná ústavným súdom alebo priamo najvyšším súdom, ktorý má popri tradičnej odvolacej/dovolacej právomoci aj právomoc vykonávať kontrolu ústavnosti. Tento prieskum je vykonávaný na základe buď nepriameho, alebo priameho prístupu. Nepriamy prieskum sa realizuje v rámci konania pred všeobecným súdom. Sudca všeobecného súdu prejednávajúci vec preruší konanie, ak sa vyskytne otázka ústavnej súladnosti,³⁰ a podá predbežnú otázku ústavnému súdu, aby ju rozhodol. Priamy prieskum sa realizuje vtedy, keď je individuálna sťažnosť podaná ústavnému súdu spravidla po vyčerpaní opravných prostriedkov. Koncentrovaný model má dve výhody: i) väčšiu jednotnosť v rozhodovaní a ii) právnu istotu, pretože nedovoľuje, aby vznikli nejednotné rozhodnutia týkajúce sa ústavnosti zákona, ktorého aplikácia by tak bola nejasná.

36. Klasifikácia právneho systému ako difúzneho alebo koncentrovaného môže byť zložitá. Povaha systému je daná súdom, resp. kompetenciami súdu, podľa čoho možno určiť, či existuje jedna inštitúcia, ktorá je oprávnená rozhodovať ústavné záležitosti. Podľa toho rozdeľuje štúdiá právne systémy členských štátov na tri typy: prvý so štátmi s difúznou kontrolou, druhý so štátmi s koncentrovanou kontrolou a tretí so štátmi, ktoré majú špeciálny typ kontroly ústavnosti.³¹

37. Krajinami s čisto difúznym systémom súdnej kontroly ústavnosti sú: Dánsko, Fínsko, Island, Nórsko a Švédsko.

38. Naopak, koncentrovaná kontrola existuje v Albánsku, Alžírsku, Andorre, Arménsku, Rakúsku, Azerbajdžane, Belgicku, Bielorusku, Chorvátsku, Českej republike, Francúzsku, Gruzínsku, Nemecku, Maďarsku, Taliansku, Južnej Kórei, Lotyšsku, Lichtenštajnsku, Litve, Luxembursku, Moldavsku, Čiernej Hore, Poľsku, Rumunsku, Rusku,³² Srbsku, Slovensku, Slovinsku, Španielsku, „Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko“, Turecku a Ukrajine. Ústavné rady Alžírska, Francúzska, Maroka a Tuniska sú taktiež inštitúcie špecializované na ústavný prieskum, avšak ich zameranie je odlišné od hore uvedených ústavných súdov.

39. „Špeciálnu ústavnú právomoc“ možno nájsť vo viacerých členských a pozorovateľských štátoch Benátskej komisie. Tieto krajiny majú v určitej miere difúzny systém, ale každá má najvyšší súd (prípadne aj ústavný súd³³), ktorý má kompetenciu zrušovať normatívne akty alebo

²⁷ Prvý ústavný súd však nevznikol v Rakúsku, ale v Československu vo februári 1920 („ústavní“ zákon č. 121/1920 Sb., ktorým sa uvoľuje ústavná listina Československej republiky). Rakúsky ústavný súd nasledoval pár mesiacov neskôr v októbri 1920.

²⁸ Ako uviedol L. Garlicky, „po období autoritatívnych režimov neboli existujúce súdy schopné ponúknuť adekvátne záruky štrukturálnej nezávislosti a intelektuálnu rozhodnosť“ (pozri L. Garlicky, „Constitutional courts versus supreme courts“, *International Journal of Constitutional Law* 2007 5 (1), Oxford University Press, Oxford, in: <http://icon.oxfordjournals.org/cgi/content/full/5/1/44#FN59#FN59>, accessed 11 February 2009).

²⁹ Aj keď Španielsko malo súd pred rokom 1978, ide o ten založený ústavou z roku 1931. – **uvedená poznámka pod čiarou nedáva v origináli zmysel, pozn. prekl.**

³⁰ Sudca všeobecného súdu môže byť povinný tak urobiť na návrh účastníka konania (napr. Begicko) alebo len keď sám má pochybnosti vznesené účastníkom konania, alebo má sám pochybnosti o ústavnosti ustanovenia, ktoré sa má aplikovať v danej veci.

³¹ [CDL-JU \(2001\)22](#), G. Brunner, „Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum“, report for the CoCoSem seminar in Zakopane, Poland, October 2001, p. 35f.

³² Všetky odkazy na federálny ústavný zákon o Ústavnom súde Ruskej federácie vychádzajú z aktuálnej právnej úpravy. Je potrebné však uviesť, že bola prijatá významná reforma, ktorá vstúpi do účinnosti 11. februára 2011 a ktorá zmení mnoho článkov, na ktoré sa v tejto štúdii odkazuje, a môže takto modifikovať informácie zo štúdie.

³³ Čo je prípad Andorry. V prípade Portugalska je ústavný súd autonómnym orgánom so špecifickými kompetenciami, ale zároveň je tam systém difúznej kontroly ústavnosti realizovaný všeobecnými súdmi. Estónsko má špeciálnu komoru pre ústavnoprávne veci na najvyššom súde (aj keď ústavnosť môžu preskúmať aj všeobecní sudcovia) a Peru a Čile majú ústavné tribunály.

rozhodovať o veciach (niekedy aj o merite) na návrh nižšieho súdu. Napríklad Brazília má zmiešaný systém súdnej kontroly ústavnosti. Andorra, Čile a Peru³⁴ majú ústavný súd alebo tribunál so značnými právomocami.

40. Argentína, Brazília, Kanada, Cyprus,³⁵ Estónsko, Grécko, Írsko,³⁶ Izrael, Japonsko,³⁷ Malta, Mexiko, Monako, Portugalsko, San Maríno, Južná Afrika,³⁸ Švajčiarsko³⁹ a USA majú difúznú kontrolu, aj keď každá krajina má najvyšší alebo ústavný súd (ako v prípade Južnej Afriky a Portugalska, kde sú ústavné súdy) so špeciálnymi prieskumnými právomocami. Na účely tejto štúdie sa preberie aj procedúra a prieskumná činnosť týchto najvyšších súdov. Holandsko má ešte difúznejší systém. V Holandsku nie je ani zvláštny súd, ani najvyšší súd so špeciálnymi prieskumnými kompetenciami. Každý súd v Holandsku má kompetenciu a povinnosť preskúmať národné právo vo svetle ľudskoprávnych zmlúv a ďalších samovykonateľných zmlúv.

41. Nie je prekvapujúce, že difúzny a koncentrovaný systém len výnimočne existujú v ich čistej forme. *Stare decisis* (zotrvať pri rozhodnutí) napríklad vnáša komponent harmonizácie do súdnej interpretácie v difúznom systéme. Naopak, v koncentrovaných systémoch ústavný súd zďaleka nie je považovaný za jediný orgán kompetentný preskúmať a interpretovať zákony z hľadiska ich ústavnosti.

42. Portugalský systém kombinuje koncentrovaný a difúzny prieskum. Všeobecné súdy sú oprávnené neaplikovať zákon, ktorý považujú za protiústavný, pričom táto neaplikácia platí len pre konkrétny prípad a daný zákon ostáva platný.

Avšak ak je zákon trikrát označený všeobecnými súdmi za protiústavný, prokuratúra môže požiadať ústavný súd o zrušenie zákona so všeobecným účinkom.

³⁴ H. Nogueira Alcala, „El recurso de proteccion en Chile“, *Anuario iberoamericano de justicia constitucional*, č. 3, 1999, Madrid, 1999, in: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1976169>, accessed 25 February 2009.

³⁵ Podľa stále platnej Ústavy Cypru z roku 1960 boli založené dva najvyššie súdy: (1) najvyšší ústavný súd a (b) High Court of justice. Vzhľadom na udalosti z roku 1963, ktoré paralyzovali justíciu, bol zákonom 33/64 založený najvyšší súd. Dva pôvodné najvyššie súdy boli zlúčené do súčasného Najvyššieho súdu Cypru, ktorý má podľa zákona 33/64 kompetencie oboch predchádzajúcich súdov. V súčasnosti je Najvyšší súd Cypru aj najvyšším ústavným súdom krajiny (rozhodujúcim o apriórnej ústavnej kontrole legislatívy na návrh prezidenta, o kompetenčných sporoch a o ústavnosti platných zákonov). Je taktiež najvyšším správnym súdom krajiny, pričom ako najvyšší správny súd rozhoduje samosudcami v prvom stupni a päťčlennými senátmi ako súd odvolací.

³⁶ Najvyšší súd a vrchný súd môžu rozhodnúť o neústavnosti normatívneho a individuálneho aktu a nahradiť sťažovateľovi škodu; pozri <http://www.supremecourt.ie/supremecourt/sclibrary3.nsf/pagecurrent/9034466B2045E5EC8025743200511625?openDocument&l=en>, prístup 9. apríla 2009.

³⁷ H. Hyun Lee, Rapporteur, Report for the Asian Constitutional Courts, in: http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/KOR_Kong%20Hyun%20Lee3_E.pdf, accessed 10 March 2009.

³⁸ Zatiaľ čo všeobecné súdy sú oprávnené rozhodovať prípady s ústavnoprávnym prvkom, Ústavný súd Južnej Afriky je vrcholným súdom pre ústavnoprávne veci. K ústavnému súdu je možný prístup priamy, ale aj prístup prostredníctvom odvolania z nižšieho súdu. Ústavný súd má exkluzívne kompetencie v mnohých veciach vrátane kompetencie, v rámci ktorej definitívne potvrdzuje deklarovanie neústavnosti normatívneho aktu (zákona) vykonané prvotne všeobecným súdom.

³⁹ Zmienku si zaslúži nasledujúca zvláštnosť švajčiarskej súdnej kontroly ústavnosti: Článok 190 Federálnej Ústavy Švajčiarskej konfederácie znie: „Federálny najvyšší súd a ostatné súdy sú viazané federálnymi zákonmi a medzinárodným právom.“ Znamená to, že federálny najvyšší súd môže odmietnuť aplikáciu neústavných kantonálnych a medzikantonálnych zákonov, federálnych dekrétov a nariadení federálneho zhromaždenia, federálnej rady a federálnej administratívy. Federálny najvyšší súd sa v rámci jeho rozhodovania môže zaoberať ústavnosťou federálneho zákona alebo medzinárodného práva, ale nemôže ich formálne zrušiť.

3. Abstraktná kontrola vs. kontrola súvisiaca s konkrétnou vecou⁴⁰

43. Keď ústavný súd vykonáva abstraktnú kontrolu, preskúmava dotknutý zákon alebo právny predpis bez vzťahu, rekurzu, ku konkrétnej veci alebo konkrétnemu konaniu. Z toho, čo bolo povedané v súvislosti s difúznou kontrolou, vyplýva, že difúzna normatívna kontrola je nevyhnutne spojená s konkrétnym prípadom. Koncentrovaná kontrola však môže mať dve podoby, abstraktnú alebo súvisiacu s konkrétnou vecou.⁴¹

4. *A priori* (apriórny) vs. *a posteriori* (aposteriórny) prieskum, kontrola

44. Prieskum môže byť vykonávaný buď pred, alebo po vyhlásení normatívneho aktu. Abstraktná kontrola môže byť vykonávaná pred alebo po vyhlásení normatívneho aktu. Prieskum súvisiaci so špecifickým konkrétnym prípadom je však samozrejme možný len po vyhlásení všeobecného aktu.⁴²

45. Abstraktná kontrola s kompetenciou prieskumu pred vyhlásením, avšak po prijatí zákona, sa hlavne spája s francúzskym modelom prieskumu. Naopak, americký model prieskumu je incidenčný, teda súvisiaci s konkrétnou vecou.⁴³

46. Apriórna kontrola môže byť iniciovaná len na návrh subjektov uvedených v ústave alebo v zákone o ústavnom súde. Nemôže byť iniciovaná jednotlivcami. Napríklad v Južnej Afrike môže prezident navrhnúť prieskum schváleného návrhu zákona. Ústavný súd môže preskúmať jeho ústavnosť. Ďalšími krajinami s obdobnou možnosťou sú Francúzsko (po schválení, ale pred vyhlásením zákona) a Kanada.

47. V súvislosti so zvyšujúcim sa významom ochrany ľudských slobôd sa národné legislatívy musia rozhodnúť, akú úlohu majú mať ústava a ústavné súdy: majú chrániť len objektívny ústavný poriadok (vrátane ochrany základných práv ako súčasti objektívneho ústavného poriadku)? Alebo by mala byť prítomná aj osobitná ochrana subjektívnych základných práv priznaných jednotlivcovi ústavou? Možno badať jasnú tendenciu smerom k zavedeniu mechanizmov, ktoré umožňujú ochranu individuálnych základných práv prostredníctvom ústavného súdu, presnejšie prostredníctvom individuálneho prístupu.

Ústavný poriadok musí byť taktiež chránený, pričom individuálne prípady slúžia ako príklady nedostatkov. Protipólom pôvodného kelsenovského modelu, v ktorom boli len ústavné orgány oprávnené konať pred ústavným súdom, je model, ktorý umožňuje jednotlivcom namietat' neústavnosť normatívneho aktu alebo individuálneho aktu, ktoré mohli porušiť ich záujmy.

⁴⁰ Tieto pojmy sú úmyselne zvolené tak, aby sa predišlo terminologickým nejasnostiam spojeným s rôznym znením dvojice opozit' abstraktná – konkrétna kontrola v rôznych jazykoch a právnych kultúrach. V niektorých je rozlišovacím faktorom „spúšťač“ ústavnej kontroly (abstraktná – bez väzby na konkrétny prípad, konkrétna – tam, kde je súvis s právnou pozíciou jednotlivca). Po druhé, v nemeckej právnickej terminológii je ako konkrétna kontrola označované konanie o predbežnej otázke, pričom ústavná sťažnosť predstavuje tretí, samostatný typ konania pred ústavným súdom, ktorý nie je označovaný ako konkrétna kontrola.

⁴¹ W. Sadurski argumentuje, že aj keď prieskum súvisí s konkrétnym prípadom, kontinentálne európske ústavné súdy vychádzajú z abstraktného prístupu pri preskúmaní takého súladu. Na rozdiel od napr. amerického najvyššieho súdu európsky spôsob prieskumu vychádza z kelsenovskej myšlienky „čistenia“ právneho poriadku. Preto podľa Sadurského tieto ústavné súdy nerozhodujú o merite konkrétneho prípadu. Pozri hlavne W. Sadurski, *Constitutional Justice East and West: Democratic Legitimacy and Constitutional Courts in Post-Communist Europe in a Comparative Perspective*, Kluwer, 2002 and *Rights Before Courts: a Study of Constitutional Courts in Post-Communist States of Eastern and Central Europe*, Springer, 2005.

⁴² Jedine, že normatívny akt je skrytým individuálnym aktom.

⁴³ Abstraktný *a priori* prieskum stavia ústavné súdy do pozície arbitra – typicky medzi exekutívou, resp. legislatívou na jednej strane a na druhej strane parlamentnou opozíciou s aktívnou legitímáciou na konanie, čo je všeobecne považované za politicky citlivé. Pozri Rosenfeld, „Constitutional Adjudication in Europe and the United States: Paradoxes and Contrasts“, report prepared for the UniDem Seminar 2003, in: [CDL-STD\(2003\)037](#) Science and Technique of Democracy č. 37 (2003), T. Ginsburg, *Comparative Constitutional Review*, 2008.

48. Každý sťažovateľ môže počas konania vyjadriť svoje pochybnosti ohľadom ústavnosti normatívneho alebo individuálneho aktu. V systéme difúznej kontroly ústavnosti rozhoduje sudca všeobecného súdu o ústavnosti či neústavnosti ustanovenia, a to s rôznymi modifikáciami. Ak sudca deklaruje ustanovenie ako neústavné, tak nebude aplikované.

49. Hlavným zámerom tejto práce je ústavná sťažnosť a súdna kontrola ústavnosti, ak môže byť iniciovaná priamo alebo nepriamo jednotlivcom, a nielen ústavným orgánom. Treba však dodať, že abstraktná, apriórna a aposteriórna kontrola iniciovaná ústavným orgánom zameraná v zásade na ochranu ústavného poriadku sa môže týkať základných práv a slúži v prvom rade na ochranu týchto práv.

40. Štúdia je rozdelená do štyroch častí. V prvej časti analyzuje súdnu kontrolu ústavnosti a popisuje rôznych aktérov, ktorí môžu začať konanie pred ústavným súdom – jednotlivci prostredníctvom priameho prístupu alebo iné subjekty, ak ide o nepriamy prístup. Druhá časť sa týka podstaty konania pred ústavným súdom, pričom analyzuje procesné požiadavky a procesné predpisy. V tretej časti analyzuje účinky súdnej kontroly ústavnosti na napadnuté normatívne predpisy. Napokon v štvrtej časti preberá ďalšie otázky týkajúce sa súdnej kontroly ústavnosti.

I. PRÍSTUP K SÚDNEJ KONTROLE ÚSTAVNOSTI

51. Hlavným typom súdnej kontroly ústavnosti je historicky ten, ktorý je vykonávaný všeobecnými súdmi incidenčnou kontrolou v rámci difúzneho systému.

Incidenčná kontrola sa môže realizovať sudcom všeobecného súdu v ktorejkoľvek fáze konania. Na rozdiel od ústavnej sťažnosti otázka ústavnosti noriem v rámci incidenčnej kontroly môže byť otvorená v priebehu akéhokoľvek typu konania. Prístup k súdnej kontrole ústavnosti je takto otvorený ktorejkoľvek osobe, ktorá je procesne legitimovaná v konaní pred všeobecným súdom. Účinnosť daného typu kontroly závisí jednak na povedomí jednotlivca o svojich právach a taktiež kapacite a vôli sudcu zaoberať sa porušením základných práv. Obidve tieto podmienky nie sú úplne zjavné.⁴⁴ Tento systém funguje dobre tam, kde je silne zakorenený v danej právnej kultúre, teda v USA, Kanade a v škandinávskych štátoch.

52. V niektorých krajinách vôbec neexistuje spôsob, ktorým by jednotlivec mohol namietat' neústavnosť normatívneho alebo individuálneho aktu, a to ani nepriamo prostredníctvom predbežnej otázky. Ide o Alžírsko, Maroko, Holandsko a Tunisko. Francúzsko kedysi patrilo do tejto skupiny, aj keď štátna rada (*Conseil d'Etat*) mohla posudzovať ústavnosť podzákonných aktov. Nedávne ústavné zmeny však zmenili v tomto smere pozíciu Francúzska. Nový článok 61-1 zavedený novelou v roku 2008 zaviedol „prioritnú otázku ústavnosti“. Táto reforma umožňuje každému jednotlivcovi namietat' pred sudcom všeobecného súdu neústavnosť legislatívneho aktu, ktorý pravdepodobne porušuje ich práva a slobody zaručené ústavou. Sudca rozhoduje o tom, či otázku predloží štátnej rade *Conseil d'Etat* alebo kasačnému súdu Court of Cassation, ktoré potom rozhodnú, či otázku predložia ústavnej rade.

53. Pretože individuálny prístup v zásade slúži na ochranu základných práv a tieto práva (s výnimkou niektorých politických práv, napr. práva voliť, a niekedy aj sociálnych práv, napr. práva na sociálne zabezpečenie) patria rovnako občanom aj neobčanom, úprava

⁴⁴ Pozri X. Philippe, „Le contrôle de constitutionnalité des droits fondamentaux dans les pays européens, *Actes du colloque international*“ *L'effectivité des droits fondamentaux dans les pays de la communauté francophone*, Port-Louis (Île Maurice), 29-30 septembre, 1er octobre 1993, p. 412.

individuálneho prístupu sa týka celej spoločnosti.⁴⁵ Avšak ochrana neobčanov môže byť menej komplexná než ochrana občanov.

54. K ústavným súdom sa možno dostať prostredníctvom rôznych orgánov alebo individuálne. Prvoplánová metóda klasifikácie by rozlišovala medzi návrhmi verejných, ústavných orgánov vrátane súdov⁴⁶ na jednej strane a návrhmi fyzických a právnických osôb na strane druhej. V niektorých krajinách, napr. Albánsko, Rakúsko, Chorvátsko, Maďarsko, Moldavsko⁴⁷ alebo v „Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko“ môže ústavný súd začať konanie *proprio motu*. Tento klasifikačný systém však nie je dostatočný, avšak nie preto, že *a priori* prieskum je otvorený len pre niektoré ústavné orgány, a nie pre jednotlivcov, zatiaľ čo *a posteriori* prieskum môže byť iniciovaný tak jednotlivcami, ako aj ústavnými orgánmi. Ako už bolo uvedené, štúdia rozlišuje medzi **priamym** a **nepriamym** prístupom. Nepriamy prístup znamená, že individuálna otázka sa dostane na rozhodovanie ústavným súdom prostredníctvom iného orgánu, zatiaľ čo priamy prístup zahŕňa všetky právne nástroje dané jednotlivcom, ako sa obrátiť na ústavný súd bez účasti ďalšieho orgánu.

Nepriamy prístup			Priamy prístup								
Súvisiaci s konkrétnou vecou			Abstraktný			Individuálna sťažnosť/súvisiaca s konkrétnou vecou					
Ombudsman	Konanie o predbežnej otázke					proti normatívnym aktom			proti individuálnym aktom		
	Predbežná otázka	Námietka protiústavnosti	<i>Actio popularis</i>	<i>Quasi actio popularis</i> právny záujem	individuálny podnet	Normatívna ústavná sťažnosť	Rusko: Individuálna sťažnosť	Ukrajina: Ústavný individuálny podnet na zjednotenie	<i>Amparo</i>	Ústavná revízia	Plná ústavná sťažnosť

55. V tomto zmysle sa nasledujúca klasifikácia zameriava na dve oblasti: po prvé, aktéri nepriameho individuálneho prieskumu; po druhé, priamy prístup jednotlivcov k súdnej ochrane ústavnosti. Štúdia sa zaoberá jednak normami ako predmetom ústavného prieskumu a jednak právami, ktoré sú chránené.

⁴⁵ Podľa čl. 125 Ústavy Ruskej federácie, „občania“ sú oprávnení podať návrh ústavnému súdu. Ústavný súd vykladá daný pojem široko zahŕňajúc sem aj cudzincov a osoby bez štátneho občianstva.

⁴⁶ Venice Commission's Systematic Thesaurus vymenúva *inter alia* hlavu štátu, legislatívne orgány, exekutívne orgány, orgány federálnej a miestnej správy, orgány profesnej samosprávy, orgány miestnej samosprávy, prokurátora a ombudsmana. Navyše sa systematicky rozlišuje medzi návrhmi súdov (zvlášť čo sa týka predbežnej otázky) a návrhmi súkromných a verejných entít. Pozri [CDL-JU\(2008\)031](#) Systematic Thesaurus.

⁴⁷ Článok 135 ústavy uvádza, že prieskum možno začať len na návrh. Podľa čl. 72 zákona o ústavnom súde však môže súd preskúmať svoje rozhodnutia *proprio motu*, ale chýbajú ustanovenia alebo prax, ako začať prieskum normatívnych aktov *proprio motu*.

I.1 Typy prístupov

I.1.1 Nepriamy prístup

I.1.1.1 Všeobecné súdy navrhujúce konanie o predbežnej otázke

Pozri 1.1.20 Tabuľka: Nepriamy individuálny prístup: Predbežná otázka

56. Konania o predbežnej otázke patria medzi najčastejšie typy nepriameho individuálneho prístupu. Ak má všeobecný súd pochybnosti, či normatívny akt aplikovaný v konkrétnej veci je v súlade s ústavou, navrhne začatie konania o predbežnej otázke na ústavnom súde. Výhodou tohto konania je skutočnosť, že všeobecné súdy sú o veci dobre informované a spôsobilé formulovať validný návrh. Všeobecné súdy fungujú ako prvotný filter a môžu pomôcť minimalizovať zneužívajúce a notorické návrhy. Navyše, konanie o predbežnej otázke dopĺňa abstraktný prieskum ustanovenia, pretože uľahčuje prieskum tým, že vychádza z konkrétnych situácií, v ktorých sa ustanovenie aplikuje alebo má aplikovať.⁴⁸ Táto výhoda však môže mať v niektorých súdnych systémoch aj nedostatky. Po prvé, efektivita konania o predbežnej otázke závisí vo veľkej miere od možností a vôle všeobecných sudcov identifikovať prípadné neústavné normatívne akty a predložiť predbežnú otázku ústavnému súdu. Po druhé, efektivita závisí, aj keď v menšej miere, od jednotlivcov, ktorí sa zúčastňujú na konaní. Konanie o predbežnej otázke existuje v mnohých štátoch sledovaných štúdiou, s výnimkou Portugalska a Švajčiarska.⁴⁹ V Litve je konanie o predbežnej otázke jediným typom individuálneho prístupu k ústavnému súdu. Pri prejednávaní prípadu je v Bielorusku predbežná otázka jediným typom individuálneho prístupu k ústavnému súdu okrem petície rôznym štátnym orgánom. V krajinách s difúznym systémom súdnej kontroly ústavnosti sú predbežné otázky neobvyklé vzhľadom na skutočnosť, že všeobecné súdy musia samy vyhodnotiť ústavnosť, resp. aplikovaný akt.

57. V mnohých štátoch (napríklad Albánsko, Alžírsko, Andorra, Arménsko, Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Francúzsko, Maďarsko, Litva, Moldavsko, Poľsko, Slovensko, Španielsko, Turecko a Ukrajina) môžu účastníci konania pred všeobecným súdom navrhnúť, aby bola predbežná otázka podaná ústavnému súdu. Takýto návrh, ktorý môže byť prijatý alebo odmietnutý, neobmedzuje diskreciu sudcu ohľadom podania predbežnej otázky.

58. Tam, kde sú účastníci konania oprávnení takto navrhnúť podanie otázky v priebehu konania na všeobecnom súde, môžu mať v niektorých krajinách veľmi silné postavenie. Účastníci konania môžu uplatniť procedurálny prostriedok „námietku protiústavnosti“, ak majú pochybnosti týkajúce sa ústavnosti zákona, ktorý sa má vo veci aplikovať. Táto forma námietky sa podáva pred všeobecným sudcom. Sudca je potom povinný námietku zvážiť a odôvodniť odmietnutie podania predbežnej otázky ústavnému súdu. Odmietnuť podanie otázky však možno len na základe obmedzeného počtu dôvodov (napr. námietka je zjavne nepodložená⁵⁰). Aj keď je rozhodnutie sudcu všeobecného súdu konečné, existujú procedurálne limity autonómie všeobecných súdov. Tento typ prístupu existuje v niektorých krajinách, napr. v Albánsku, Čile, Grécku, Maďarsku, Taliansku, Luxembursku, Malte, Portugalsku a San Maríne. V Južnej Afrike môže byť nenárokové odvolanie účastníka predkladané ústavnému súdu povolené len ústavným súdom, aj keď deklarovanie všeobecného súdu, že zákon je neplatný, musí byť potvrdené ústavným súdom a musí byť teda vo všetkých prípadoch predložené ústavnému súdu.

⁴⁸ [CDL-INF\(1996\)010](#) Opinion on the draft law on the Constitutional Court of the Republic of Azerbaijan.

⁴⁹ Pozri *Bericht des Schweizerischen Bundesgerichts für die VII. Konferenz der europäischen Verfassungsgerichte*, p. 17, in: <http://www.confcoconsteu.org/reports/Zwitzerland-DE.pdf>, prístup 2. júna 2009.

⁵⁰ Napríklad vo Francúzsku musí prioritná predbežná otázka spĺňať viacero požiadaviek: otázka musí byť závažná, musí byť nová (akú ešte ústavný súd neriešil) a musí sa týkať konkrétneho prípadu.

V iných prípadoch môžu jednotlivci podať sťažnosť ústavnému súdu, iba ak je takéto odvolanie alebo priamy prístup povolený ústavným súdom.

59. „Námietku neústavnosti“ možno považovať za veľmi účinný prostriedok individuálneho prístupu, ak všeobecný súd musí podať predbežnú otázku, ako to je v prípade Rumunska alebo Slovinska.

60. V Albánsku, Andorre, Arménsku, Rakúsku,⁵¹ Belgicku, Bielorusku, Bosne – Hercegovine, Chorvátsku, Českej republike, Gruzínsku, Maďarsku, Taliansku, Lichtenštajnsku, Litve, Luxembursku, Malte, Poľsku, Slovensku, Slovinsku, Rumunsku, Rusku, Španielsku, „Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko“, Turecku a Ukrajine sú všetky všeobecné súdy oprávnené iniciovať konanie o predbežnej otázke pred ústavným súdom.

61. Podanie predbežnej otázky môže byť limitované s cieľom zvýšiť kvalitu návrhu. V Rakúsku (čo sa týka zákonov), Azerbajdžane, Bielorusku, Bulharsku, Grécku, Litve a Moldavsku sú len najvyššie súdy oprávnené podať predbežnú otázku. Na Cypre môžu podať predbežnú otázku len súdy pre rodinné záležitosti. V Rusku a Bielorusku sú najvyššie súdy oprávnené aj na začatie abstraktnej kontroly. Vo Francúzsku bol dvojúrovňový filter zavedený v rámci inštitútu prioritného predbežného rozhodovania: predbežnú otázku môže vyššiemu súdu predložiť najprv sudca ktoréhokoľvek všeobecného súdu len na návrh účastníka a potom môže vyšší súd predložiť otázku ústavnej rade.

62. Aj keď sú uvedené nástroje účinné pre zníženie počtu predbežných otázok a je to konzistentné s logikou vyčerpania opravných prostriedkov (jednotlivec musí absolvovať inštančný postup), ponecháva to účastníkov konania v potenciálne neústavnej situácii dlhý čas, pretože nižšie súdy sú povinné aplikovať zákon, aj keď majú oprávnené pochybnosti o jeho ústavnosti. **Z pohľadu ochrany ľudských práv je rýchlejšie a efektívnejšie, ak súdy všetkých úrovní majú prístup k ústavnému súdu.** Existujú aj iné alternatívy. V Nemecku sú všetky súdy povinné zvažovať ústavnoprávne otázky a sú povinné podať otázku ústavnému súdu, ak sú presvedčené, že určitá norma je protiústavná – samotné pochybnosti nie sú dostačujúce. Uvedené pomáha znižovať počet predbežných otázok bez zbytočného predlžovania pomerne zjavnej neústavnej situácie.

I.1.1.2 Ombudsman

Pozri 1.1.19 Tabuľka: Nepriamy prístup: Ombudsman

63. Väčšina členských a pozorovateľských štátov Benátskej komisie pozná inštitúciu ombudsmana (mediátora, parlamentného komisára), ktorý je obvykle menovaný národným parlamentom.⁵² Títo ombudsmeni sú nezávislí a nestranní. V mnohých štátoch je ombudsman považovaný za ochrancu ľudských práv (People's Advocate, verejný ochranca práv etc.), ktorý sa snaží nájsť priechodné riešenie, keď sa zistí porušenie ľudských práv.

64. Z perspektívy ochrany ľudských práv Benátska komisia odporúča, aby „**mandát ombudsmana alebo ochrancu ľudských práv zahŕňal aj možnosť podať návrh ústavnému súdu na posúdenie ústavnej súladnosti zákonov a podzákonných noriem, ktoré sa týkajú ľudských práv.**

⁵¹ S výnimkou súdov prvého stupňa.

⁵² Podľa „Parížskych princípov“ o národných ľudskoprávných inštitúciách, Valné zhromaždenie OSN, uznesenie 48/134 z 20. decembra 1993.

Ombudsman by mal mať túto kompetenciu na základe vlastnej iniciatívy alebo na základe sťažnosti podanej ombudsmanovi.⁵³ V prvom rade je úlohou všeobecných súdov poskytovať ochranu a opravné prostriedky proti nelegálnym aktom. Avšak ak aj ústavný súd má právomoc posudzovať ústavnosť individuálnych aktov, je logické, aby aj ombudsman mal možnosť podať návrh na začatie konania o individuálnom prípade ústavnému súdu. V každom prípade prístup k ústavnému súdu prostredníctvom ombudsmana je stále len nepriamym prístupom, je len doplnkom individuálneho prístupu, ktorý nemôže nahradiť. Voľba medzi rôznymi mechanizmami, prípadne či vytvoriť paralelné prístupy, závisí od právnej kultúry danej krajiny.

65. Ombudsman v mnohých štátoch nemá aktívnu legitímáciu na konanie pred ústavným súdom a môže len podávať správy parlamentu s odporúčením, aby ústavný súd posúdil ústavnosť určitých ustanovení, a prípadne uľahčovať riešenie konfliktu medzi verejnou správou a jednotlivcom (napr. Grécko, Litva, Južná Kórea).⁵⁴ Aj keď ombudsman v krajinách ako Francúzsko alebo Spojené kráľovstvo má priamu kompetenciu zabezpečovať ochranu práv jednotlivcov, nemá aktívnu legitímáciu na konanie pred všeobecnými súdmi. Vo Francúzsku má ombudsman (*Médiateur de la République*) kompetenciu dožiadať „akýkoľvek správny orgán“, ba dokonca aj súd (za účelom získania dokumentov atď.).

66. V systéme difúznej ochrany ústavnosti ak má ombudsman aktívnu legitímáciu, musí ju uplatniť na príslušnom všeobecnom súde – nie na najvyššom súde (napr. špecializovaný ombudsman vo Fínsku). V Brazílii, ktorá nie je krajinou so striktnou difúznym systémom, pozmenili v roku 2009 legislatívu a verejný ochranca môže iniciovať začatie konania pred súdom s cieľom ochrany ústavných práv.

67. V systéme koncentrovanej súdnej kontroly ústavnosti môže mať ombudsman kompetenciu iniciovať konanie pred ústavným súdom. Napríklad chorvátsky, estónsky, čiernohorský, portugalský, slovinský, španielsky a macedónsky ombudsman môže iniciovať konanie, obvykle kvôli ochrane ľudských práv, a môže tak urobiť bez rekuru ku konkrétnej veci.

68. Azerbajdžanský, peruánsky a ukrajinský ombudsmani majú kompetenciu navrhnuť prieskum ústavnosti normatívneho aktu v súvislosti s konkrétnou vecou, ktorú ombudsman prejednáva. Obdobná kompetencia existuje v Rakúsku, ale len vo vzťahu k všeobecným správnym aktom. Navyše, v Azerbajdžane je ombudsman legitimovaný iniciovať prieskum neústavného súdneho rozhodnutia, ak bol o to požadovaný podnetom. V Južnej Afrike môže verejný ochranca iniciovať začatie konania na ústavnom súde alebo všeobecnom súde, aby realizoval svoju úlohu chrániť verejnosť proti nezákonnej činnosti štátnej moci, ale nemôže tak robiť voči súdnym rozhodnutiam.

69. V niektorých spomenutých krajinách sa môžu jednotlivci vďaka možnosti ombudsmanov iniciovať konanie o kontrole ústavnosti, aj keď nepriamo, dostať na ústavný súd, pričom inak by prístup k ústavnému súdu nemali.

70. Niekedy ombudsman pomáha v prípadoch, kde môže jednotlivec vystupovať aj sám, ale ombudsman prostredníctvom právnej expertízy pomáha vylepšiť kvalitu podaní (pozri napríklad Bosna a Hercegovina, Lotyšsko,⁵⁵ Rusko, Slovinsko⁵⁶). Španielsky ombudsman môže podať v

⁵³ [CDL-AD\(2007\)020](#), Opinion on the possible reform of the Ombudsman institution in Kazakhstan, 2007.

⁵⁴ G. Kucsko-Stadlmayer, „The Competences of European Ombudspersons – Description and Analysis of the Status Quo“, in: <http://www.ioi-europe.org/index2.html>.

⁵⁵ Zákon o ombudsmanovi, § 13: „V rámci výkonu právomoci podľa tohto zákona je ombudsman oprávnený: 8) podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom, ak orgán verejnej moci, ktorý vydal sporný akt, nenapravil zistené nedostatky v lehote určenej ombudsmanom.“

⁵⁶ Podľa čl. 50.2 zákona o Ústavnom súde Slovinska je ombudsman pre ľudské práva oprávnený podľa podmienok ustanovených týmto zákonom podať ústavnú sťažnosť v spojení s individuálnym prípadom, ktorým sa zaoberá. Navyše, podľa čl. 52.2 zákona o Ústavnom súde Slovinska je ombudsman pre ľudské práva oprávnený podať ústavnú sťažnosť so súhlasom osoby, ktorú ombudsman v konkrétnej veci chráni.

mene jednotlivca, ktorý sa domnieva, že bol poškodený napadnutým aktom, návrh *amparo* proti akýmkoľvek aktom verejnej moci s tým, že jednotlivec bude súčasťou *amparo* konania. V týchto prípadoch nejdú v zásade oprávnenia ombudsmana nad rámec oprávnení jednotlivca. Naopak, na Slovensku môže ombudsman upovedomiť podávateľa, že má možnosť podať ústavnú sťažnosť, ale sám nemôže takéto konanie iniciovať.⁵⁷

71. V Čile, ktorá je jednou z dvoch krajín Latinskej Ameriky, ktoré nemajú ombudsmana (druhou je Uruguaj), v súčasnosti zvažujú, či novelizovať ústavu tromi novými článkami a zaviesť inštitút „*Defensor del Pueblo*“.⁵⁸ Izrael nemá ombudsmana, ale každá fyzická alebo právnická osoba môže vzniesť ústavnú otázku najvyššiemu súdu.

I.1.1.3 Iné orgány

72. V niektorých krajinách má prokuratúra prístup k ústavnému súdu (napríklad čl. 101 Ústavy Arménska, čl. 130 Ústavy Azerbajdžanu, čl. 150 Ústavy Bulharska), čo môže byť zaujímavé pre túto štúdiu, pretože ide o formu nepriameho prístupu.

73. V niektorých krajinách (napríklad Albánsko, Andorra, Arménsko, Rakúsko, Belgicko,⁵⁹ Chorvátsko, Česká republika, Francúzsko, Portugalsko, Poľsko, Lotyšsko, Španielsko, Moldavsko, Rumunsko, Rusko, Turecko, Ukrajina atď.) určitý počet poslancov parlamentu alebo iné orgány a autority (ako sú prezident, premiér atď.) môžu brojiť proti normatívnym aktom pred ústavným súdom. Bielorusko napríklad nemá ombudsmana. Jednotlivci, ktorí nemajú priamy prístup k ústavnému súdu, môžu mať prístup nepriamy. Realizujú ho tak, že upozornia na otázku ústavnosti aktov tie orgány, ktoré majú právo začať konanie pred ústavným súdom (napríklad prezidenta, obidve komory bieloruského parlamentu, najvyšší súd, najvyšší hospodársky súd alebo radu ministrov).

I.1.2 Priamy prístup

Pozri 1.1.21 Tabuľka: Priamy individuálny prístup: Ústavnoprávny a ďalší právny základ

I.1.2.1 Abstraktná kontrola (kontrola bez rekurzu ku konkrétnej veci)

I.1.2.1.1 *Actio popularis*

74. *Actio popularis* znamená, že každá osoba je oprávnená brojiť proti normatívnemu aktu po jeho prijatí bez toho, aby bolo potrebné preukázať, že je aktuálne a priamo dotknutá týmto predpisom. Podľa Kelsena *actio popularis* je najširšou zárukou súdnej kontroly ústavnosti, pretože ktorýkoľvek jednotlivec sa môže obrátiť na ústavný súd. *Actio popularis* je vnímaná tým spôsobom, že u týchto osôb ide vlastne len o plnenie povinnosti každého občana byť strážcom ústavy. Sťažovateľ nemusí byť obeťou porušenia základných práv.⁶⁰ *Actio popularis* hrá malú rolu v Lichtenštajnsku, kde musia byť splnené viaceré podmienky na jej podanie. Čile, Malta⁶¹

⁵⁷ § 14 zákona o verejnom ochrancovi práv, in: <http://www.vop.gov.sk/act-on-the-public-defender-of-rights>, prístup 28. apríla 2009.

⁵⁸ Pozri najmä *Segunde informe de las comisiones unidas de constitucion, legislacion y justicia y de derechos humanos, nacionalidad y ciudadanía recaido en el proyecto de reforma constitucional que crea el Defensor del Ciudadano*, in: <http://www.ombudsman.cl/pdf/informe2-ddhh.pdf>, a ďalšie dokumenty od *Iniciativa chilena para establecer al Defensor del Pueblo*.

⁵⁹ Predseda parlamentu môže napadnúť normatívny akt pred ústavným súdom na žiadosť dvoch tretín poslancov (čl. 2, 3° osobitného zákona o ústavnom súde).

⁶⁰ A. van Aaken, „Making International Human Rights Protection More Effective: A Rational-Choice Approach to the Effectiveness of the Standstill Provisions“, *Preprints of the Max Planck Institute for Research on Collective Goods Bonn* 2005/16, Bonn, 2005, p. 14, in: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=802424#, accessed 23 February 2009.

⁶¹ *CDL-JU (2001)22*, G. Brunner, „Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum“, report for the CoCoSem seminar in Zakopane, Poland, October 2001, p. 35f.

a Peru (táto veta v origináli nie je dokončená; pozn. prekl.). Actio popularis prispela k usporiadaniu, prečisteniu právneho poriadku v Chorvátsku, Gruzínsku, Maďarsku⁶² a Macedónsku.⁶³ V Južnej Afrike sa jednotlivec môže dostať na ústavný súd v záujme obrany verejného záujmu. Avšak podľa Kelsena actio popularis nie je praktickým prostriedkom na realizáciu súdnej kontroly ústavnosti, pretože actio popularis môže byť zneužívaná sťažovateľmi.⁶⁴ V Chorvátsku **actio popularis viedla k pret'azeniu ústavného súdu, čo kriticky vnímala aj Benátska komisia.**⁶⁵ Väčšina krajín teda nezahŕňa actio popularis medzi prostriedky namietania zákonov pred ústavným súdom. V Izraeli sa jednotlivci môžu obracať na najvyšší súd tvrdiac, že boli porušené ich ústavné práva. Okrem toho organizácie na ochranu ľudských práv môžu podať návrh ako „verejní navrhovatelia“ vykonávajúci verejný záujem. Tieto skupiny nemusia preukazovať osobný záujem na návrhu, hoci návrh môžu podať v mene súkromných sťažovateľov, ktorí boli priamo dotknutí exekutívnym alebo normatívnym aktom.

*1.1.2.1.2 Individuálny podnet*⁶⁶

75. Jednou z variant abstraktnej kontroly, kde hrá rolu aj jednotlivec, je „individuálny podnet“, ktorý necháva ústavnému súdu priestor k úvahe. Jednotlivci sa môžu obrátiť na ústavný súd priamo, podnecujúc, aby sa súd zaoberal ústavnosťou normatívneho aktu. Avšak jednotlivec nemá nárok, aby ústavný súd začal konanie. V skutočnosti ide vlastne o model, kde jednotlivec môže podnieť súd, aby konal *propriu motu*, model, ktorý je dosť neobvyklý. Napriek tomu niektoré krajiny ako Albánsko, Maďarsko a Poľsko takúto možnosť v niektorých prípadoch predpokladajú. V Čiernej hore a Srbsku odmietnutiu takej kontroly musí predchádzať predbežné konanie a musí byť odôvodnené.

1.1.2.1.3 Quasi actio popularis (nevyhnutnosť preukázať právny záujem)

76. Quasi actio popularis stojí medzi abstraktnou actio popularis a normatívnou ústavnou sťažnosťou. Aktívna legitímácia pre quasi actio popularis je reštriktívnejšia, čo rieši niektoré problémy actio popularis, pretože navrhovateľ musí preukázať právny záujem na veci. Aktívna legitímácia je obdobná ako pri normatívnej ústavnej sťažnosti, až na skutočnosť, že navrhovateľ nemusí byť priamo dotknutý.⁶⁷ Stačí, že ustanovenie zasahuje do jeho práv, právnych záujmov alebo právnej pozície.⁶⁸ Tento typ prístupu k ústavnému súdu existuje napríklad v Grécku.

⁶² Napríklad týkajúci sa otázok trestu smrti. Pozri z komparatívnej perspektívy, W. Sadurski; *Rights before Courts: A Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*, Springer Netherlands, Dordrecht, 2005, p.6.

⁶³ CDL-JU (2001)22, G. Brunner, „Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum“, report for the CoCoSem seminar in Zakopane, Poland, October 2001.

⁶⁴ H. Kelsen, cit. in: R. Ben Achour, „Le contrôle de la constitutionnalité des lois: quelle procédure?“, *Actes du colloque international „L'effectivité des droits fondamentaux dans les pays de la communauté francophone“*, Port-Louis (Île Maurice), 29-30 septembre, 1er octobre 1993, p.401, in:

<http://www.bibliotheque.refer.org/livre59/15905.pdf>, accessed 7 February 2009.

⁶⁵ CDL-AD(2008)030 Opinion on the Draft Law on the Constitutional Court of Čierna Hora.

⁶⁶ Pojem použitý Georgom Brunnerom je „Anregung“ (podnet). Zdá sa, že neexistuje spoločné označenie v rôznych štátoch počnúc „podnetom“ končiac „návrhom“; Uvedený podnet má úplne odlišnú povahu než podnet podľa bývalého čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky; pozn. prekl.

⁶⁷ Pozri W. Sadurski, op.cit., p. 6f.

⁶⁸ Článok 24 (2) zákona o ústavnom súde.

I.1.2.2 Prieskum konkrétneho prípadu (Specific case review): ústavná sťažnosť (the individual complaint)

I.1.2.2.1 *Len proti normatívny aktom*

I.1.2.2.1.1 *Normatívna ústavná sťažnosť*⁶⁹

77. Jednotlivec môže mať právo podať sťažnosť na porušenie jeho subjektívnych základných práv normatívnym aktom prostredníctvom individuálneho aktu. Takýto prieskum síce súvisí s konkrétnou vecou, avšak v systémoch s normatívnou ústavnou sťažnosťou individuálny akt aplikujúci normatívny akt už nemôže byť napadnutý pred ústavným súdom a následný prieskum ústavným súdom sa už teda netýka aplikácie normatívneho aktu. To vyvoláva otázku o efektívnosti ochrany individuálnych základných práv, keďže len implementácia ústavného zákona alebo obdobného aktu porušuje takéto právo. Normatívna ústavná sťažnosť existuje (často spoločne s inými formami sťažnosti) napríklad v Arménsku, Rakúsku, Belgicku,⁷⁰ Gruzínsku, Maďarsku, Poľsku, Lotyšsku, Luxembursku, Rusku a Rumunsku. Oklieštená forma bola zavedená v Estónsku, kde môžu byť napadnuté niektoré uznesenia parlamentu a rozhodnutia prezidenta. Podľa čl. 96 ruského federálneho ústavného zákona o ústavnom súde občania, „ktorých práva alebo slobody boli porušené zákonom, ktorý bol alebo má byť aplikovaný v konkrétnom prípade“, môžu podať priamo sťažnosť ústavnému súdu. To znamená, že napadnúť možno len neústavnosť zákona, na základe ktorého bol vydaný individuálny akt, ale nie konkrétnu aplikáciu zákona v danom prípade. Ruská individuálna sťažnosť je teda zvláštnou formou konkrétnej kontroly noriem.⁷¹ Súčasný francúzsky systém je blízky normatívnej ústavnej sťažnosti, pretože ústavná rada môže preskúmavať legislatívne akty a ide teda o abstraktnú kontrolu. Ak je akt deklarovaný za neústavný, nie je už ďalej súčasťou francúzskeho právneho poriadku.

I.1.2.2.1.2 „Ústavný individuálny podnet na zjednotenie“ (Verfassungseingabe), Constitutional petition

78. Ak na Ukrajine jednotlivec zistí, že nejednotná aplikácia práva mohla viesť alebo viedla k porušeniu ústavných práv, môže žiadať ústavný súd o záväzný výklad. V tomto prípade je predmetom skôr interpretácia normatívneho aktu než individuálny akt. Z uvedeného vyplýva, že ústavný individuálny podnet na zjednotenie materiálne plní úlohu normatívnej ústavnej sťažnosti.⁷²

I.1.2.2.2 *Proti individuálnym aktom: plná ústavná sťažnosť*

79. V súvislosti so stúpajúcim významom ochrany ľudských práv možno pozorovať jasnú tendenciu smerom k otvoreniu ústavného prieskumu individuálnych správnych aktov a rozhodnutí súdov na základe sťažnosti jednotlivca,⁷³ pretože porušenia ľudských práv sú často spôsobené neústavnými individuálnymi aktmi vydanými na základe ústavne súladných

⁶⁹ Pojem používaný v nemčine: *Unechte Grundrechtsbeschwerde* (nepravá ústavná sťažnosť; pozn. prekl.), pozri CDL-AD(2005)005; para. 22, S. R. Dürr, „Individual Access to Constitutional Court in European Transitional Countries“, in: B. Fort (ed.), *Democratising Access to Justice in Transitional Countries. Proceedings of the Workshop „Comparing Access to Justice in Asian and European Transitional Countries“*, Sang Choy International, Jakarta, 2006, p. 59.

⁷⁰ [CDL-JU\(2008\)032](#) M.-Fr. Rigaux, „Introduction of a Constitutional Review of Laws: Benefit, Purpose and Modalities“, *Report for the seminar on constitutional jurisdiction*, Ramallah, 2008.

⁷¹ Pozri Brunner, *Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum*, Jahrbuch für Öffentliches Recht 2002, p. 226.

⁷² V. Skomorocha, *Konstytucyjny Sud Ukrainy: dosvid i problemy*, Pravo Ukrainy č. 1/1999, cit. in: [CDL-JU \(2001\)22](#), G. Brunner, „*Der Zugang des Einzelnen zur Verfassungsgerichtsbarkeit im europäischen Raum*“, report for the CoCoSem seminar in Zakopane, Poland, October 2001, p. 34.

⁷³ [CDL-AD \(2004\)24](#) Opinion on the draft constitutional amendments with regard to the Constitutional Court of Turecko.

normatívnych aktov.⁷⁴ **Benátska komisia podporuje plnú ústavnú sťažnosť, a to nielen preto, že poskytuje úplnú ochranu ústavným právam, ale aj kvôli subsidiárnemu charakteru nápravy poskytovanej Európskym súdom pre ľudské práva a skutočnosti, že je žiaduce, aby sa otázky ľudských práv riešili na národnej úrovni.**

1.1.2.2.1 Rola plnej ústavnej sťažnosti

80. Plná ústavná sťažnosť nepochybne poskytuje najúplnejší individuálny prístup k ústavnému súdnictvu a takto najdôkladnejšiu ochranu individuálnych práv. Jednotlivec sa môže za podmienok subsidiarity⁷⁵ sťažovať proti akémukoľvek aktu verejnej moci, ktorý porušuje priamo a aktuálne jeho základné práva. Presnejšie, jednotlivec môže brojiť proti všeobecnému (normatívne) aktu, ak sa aplikuje priamo voči nemu, alebo môže brojiť proti individuálnemu aktu, ktorý smeruje proti nemu. Táto možnosť existuje napríklad v Albánsku, Andorre, Arménsku, Rakúsku, Azerbajdžane, Belgicku, Bosne a Hercegovine, Chorvátsku, Cypre,⁷⁶ Českej republike, Gruzínsku, Nemecku, Lotyšsku, Lichtenštajnsku, Malte, Čiernej Hore, Poľsku, Srbsku, Slovinsku, Južnej Afrike, Španielsku,⁷⁷ Švajčiarsku,⁷⁸ „Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko“ a Slovensku. Existuje mnoho variantov ústavnej sťažnosti. Najpozoruhodnejšia je „ústavná revízia“, v rámci ktorej môže jednotlivec brojiť proti konečnému rozhodnutiu súdov, ale nie proti individuálnym správnyim aktom. To je prípad Albánska, Bosny a Hercegoviny, Čile⁷⁹ a Malty.⁸⁰ V Rakúsku, naopak, môžu byť preskúmané len individuálne správne akty a rozhodnutia azylových súdov. Súdne civilné a trestné nemožno preskúmať.⁸¹

81. V režime plnej ústavnej sťažnosti ústavný súd spravidla nerozhoduje o merite veci, ale len o ústavnoprávnych aspektoch (pre ďalšiu informáciu pozri body 206 *et seq* nižšie). Okrem toho súd v zásade nepreskúma, či bola rešpektovaná celá hierarchia noriem (napr. prieskum zákonnosti individuálneho aktu). Funkciou plnej ústavnej sťažnosti je v prvom rade ochrana individuálnych ústavne garantovaných práv.

1.1.2.2.2 Individuálna sťažnosť ako národný „filter“ pre veci, ktoré sa dostanú pred Európsky súd pre ľudské práva

82. Významným prvkom ústavnej sťažnosti je otázka, či táto sťažnosť musí byť vyčerpaná v zmysle čl. 35 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd predtým, než sa

⁷⁴ [CDL-AD \(2008\)029](#) Opinion on the draft laws amending and supplementing 1) the Law on Constitutional Proceedings and 2) the Law on the Constitutional Court of Kyrgyzstan.

⁷⁵ Subsidiarita znamená, že všetky ostatné opravné prostriedky musia byť vyčerpané.

⁷⁶ Podľa čl. 146(2) sťažovateľ musí preukázať, že jeho legitímny záujem, ktorý má ako jednotlivec alebo ako člen komunity, je nepriaznivo a priamo dotknutý správnym aktom alebo opomenutím. Pojem „záujmu“ nie je zhodný s týmto pojmom, tak ako je aplikovaný v občianskom práve. Musí mať konkrétnu finančnú alebo morálnu povahu. Pre prípustnosť tam musí byť prítomná *legitimitas ad causam* na rozdiel od všeobecnej sťažnosti proti zlej administratíve.

⁷⁷ Je dôležité upozorniť, že španielsky writ of *amparo* je potrebné považovať za plnú ústavnú sťažnosť. Ide o posledný prostriedok nápravy na ústavnom súde. Nemal by však byť zamieňaný s *recursos de amparo*, ktorý existuje vo väčšine latinskoamerických krajinách (ako Čile, Peru, Argentína a Mexiko) - špecifický typ ústavnej sťažnosti, v rámci ktorej má jednotlivec možnosť uplatniť osobitnú žalobu na obranu svojich práv pred všeobecným súdom. Taktiež je dôležité upozorniť, že španielskou reformou z roku 2007 bola zavedená podmienka prípustnosti *amparo*, a to ústavná relevantnosť otázok v danej veci.

⁷⁸ Ústavný súd Bieloruska v rozpore s predchádzajúcou praxou podľa časti 4 čl. 122 ústavy (pozri rozhodnutie D-184/05 z 2. marca 2005) už naďalej neakceptuje individuálne podania.

⁷⁹ Proti niektorým typom uznesení vyšších súdov (*auto acordados*).

⁸⁰ Je zaujímavé upozorniť, že ústavná revízia môže byť podaná aj proti potenciálnym porušeniam základných práv.

⁸¹ Individuálne správne akty môžu byť napadnuté paralelne so sťažnosťou podanou najvyššiemu správne súdu. Najprv ústavný súd zistí, či neboli porušené ústavné práva, a ak nie, tak postúpi vec správne súdu na preskúmanie, či nebola porušená zákonnosť. Uvedené bolo pôvodne vnímané Rakúšanmi ako medzera, ktorá musela byť takto prekonaná.

osoba obráti na ESLP, tak ako to napríklad platí v prípade španielskej amparo sťažnosti podanej ústavnému súdu. Uvedená téma je relevantná najmä z hľadiska extrémneho preťaženia ESLP (okolo 120 000 sťažností v roku 2010), a teda potreby riešiť otázky ľudských práv na národnej úrovni predtým, než napadnú na ESLP, tak ako to uvádza časť 4 Interlakenskej deklarácie, ktorá zdôrazňuje subsidiárnu povahu mechanizmu Dohovoru:

„4. Konferencia pripomína, že je v prvom rade zodpovednosťou členských štátov zabezpečovať aplikáciu a implementáciu Dohovoru, a z tohto dôvodu vyzýva členské štáty, aby:

...

d) zabezpečili, ak je to nevyhnutné, tak zavedením nových opravných prostriedkov, buď špecifických alebo bežných domácich opravných prostriedkov, aby každá osoba s hájiteľným tvrdením, že jej práva a slobody zakotvené v Dohovore boli porušené, mala účinný prostriedok nápravy pred národnými orgánmi, ktorý poskytuje adekvátnu nápravu, keď je to vhodné;

„82

...

83. V krajinách so špecializovaným ústavným súdom je ústavná sťažnosť logickou voľbou na zabezpečenie prostriedku nápravy, pretože ústavná sťažnosť je subsidiárna aj na národnej úrovni a uplatní sa len po vyčerpaní opravných prostriedkov na všeobecných súdoch. Ústavná sťažnosť je teda posledným krokom na národnej úrovni, ktorý musí byť splnený pred podaním návrhu ESLP.

84. Je zjavné, že niektoré ďalšie typy individuálneho prístupu k ústavnému súdu predstavované v tejto štúdii nemôžu byť ako také považované za účinný domáci opravný prostriedok: *actio popularis* smeruje abstraktne proti norme a spravidla by nebola adekvátnym prostriedkom nápravy konkrétného porušenia ľudských práv. Taktiež normatívna ústavná sťažnosť smerujúca len proti normatívnemu aktu, ale nie proti jeho aplikácii v individuálnom prípade, nemôže byť vhodná ako národný „filter“, ⁸³ pretože porušenia ľudských práv v praxi nie sú výsledkom „technicky korektnej“ aplikácie neústavného zákona, ktorý môže byť napadnutý v tomto druhu konania, ale sú predovšetkým, aj keď nie vždy, výsledkom neústavného individuálneho aktu, ktorý je spravidla aplikáciou ústavne súladného zákona. Pri množstve porušení ľudských práv by tak nebolo možné podať normatívnu sťažnosť a efekt filtra by bol zanedbateľný.

85. Turecko je príkladom zaujímavého pokusu o zavedenie takéhoto prostriedku nápravy, filtra. Ústavný súd Turecka konfrontovaný vysokým počtom sťažností pred ESLP v roku 2004 navrhol zavedenie ústavnej sťažnosti, ktorá by sa týkala tých ústavných práv, ktoré sa prekrývajú s Dohovorom. Dôvodová správa k tejto novele výslovne uvádza, že „zavedenie ústavnej sťažnosti sa prejaví vo významnom znížení počtu sťažností proti Turecku pred ESLP“. V septembri 2010 bol v referende schválený balík ústavných reforiem vrátane zavedenia tejto formy ústavnej sťažnosti. Podľa nového čl. 148 Ústavy Turecka má každý právo podať ústavnú sťažnosť proti porušeniu ústavných práv, ktoré sú zároveň zaručené Dohovorom. Ústava ďalej ustanovuje, že procedurálne pravidlá podania ústavnej sťažnosti budú prijaté do dvoch rokov.

86. Vo svojom stanovisku k týmto novelám Benátska komisia uviedla, že sú „opodstatnené a nasledujú riešenia, ktoré sú známe z iných európskych krajín a spĺňajú európske štandardy“.⁸⁴

⁸² High Level Conference meeting at Interlaken on 18 and 19 February 2010 at the initiative of the Swiss Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe, Interlaken 19. February 2010.

⁸³ Ako napríklad Maďarsko, ktoré nemá plnú ústavnú sťažnosť, ale „len“ normatívnu ústavnú sťažnosť. ESLP teda rozhodol, že nie je nutné pred podaním sťažnosti ESLP vyčerpať podanie návrhu ústavnému súdu, *Weller v. Maďarsko*, rozsudok z 31. marca 2009.

⁸⁴ CDL-AD(2004)024, Opinion on the Draft Constitutional Amendments with Regard to the Constitutional Court of Turecko. Benátska komisia sa zaoberala otázkou, či by mala byť individuálna sťažnosť obmedzená na práva, ktoré sú

Benátska komisia uznala, že účinná ústavná sťažnosť podaná ústavnému súdu môže byť národným filtrom pre prípady predtým, než sa dostanú na ESLP.⁸⁵ Uvedené bolo potvrdené množstvom štúdií a výskumov na túto tému, ktoré napríklad vysvetľujú, prečo počet sťažností proti Spojenému kráľovstvu, hlavne pred prijatím Human Rights Act 1998, bol podstatne vyšší než pri iných krajinách, alebo ktoré porovnávali počet sťažností pred ESLP proti Francúzsku na jednej strane a proti Nemecku alebo Španielsku na druhej strane.⁸⁶

87. Aby sa mohol zaviesť takýto filter, ktorého vyčerpanie požaduje čl. 35.1 Dohovoru, musí byť ako prostriedok nápravy účinný v zmysle čl. 13 Dohovoru. Odpoveď na otázku, ako má byť ústavná sťažnosť koncipovaná, aby bola účinným prostriedkom nápravy, je však zložitá.

88. Medzi jednotlivými krajinami sa odpoveď líši z prípadu na prípad. Dokonca v rámci konkrétnej krajiny môže byť ústavná sťažnosť na jednej strane účinným prostriedkom nápravy porušenia časti práv podľa Dohovoru a na druhej strane na základe judikatúry ESLP nemusí byť považovaná za účinný prostriedok nápravy porušenia iných práv. Konkrétne je nutné vnímať rozdiel medzi prípadmi týkajúcimi sa prietahov a porušeniami „iných“ ľudských práv.

89. Pre zistenie, či prostriedok nápravy je účinný v zmysle čl. 13 Dohovoru, je nutné vziať do úvahy viaceré prvky. Ak je tvrdenie jednotlivca, že bol obeťou porušenia Dohovoru, odôvodniteľné, tak by mal mať k dispozícii účinný prostriedok nápravy pred národným orgánom. Týmto orgánom nemusí byť nevyhnutne súd, ale národný orgán musí mať také právomoci, aby tvrdenie preskúmal a prípadne urobil nápravu.⁸⁷ Členské štáty majú voľnosť vo výbere takýchto prostriedkov, pričom niekedy sa kritérium účinnosti dosiahne spojením viacerých prostriedkov nápravy.⁸⁸

90. V prípade ústavnej sťažnosti je jasné, že národným orgánom je súd. Avšak je otázne, či vo všetkých prípadoch je právomoc ústavného súdu dostačujúca. Súd musí mať možnosť vykonať nápravu prostredníctvom záväzného rozhodnutia. Len deklaratórne rozhodnutie nie je dostačujúce. Sťažnosť musí byť „účinná“ v praxi, ako aj podľa zákona.⁸⁹ Ak sa porušenie práv podľa Dohovoru, ako aj podľa ústavy týka pozitívneho záväzku, tak súd musí mať možnosť nariadiť národným orgánom, aby konali, pretože v danom prípade pôvodne zlyhali. Súd musí vo veci vykonať pojednávanie alebo aspoň posúdiť namietané porušenia. K súdu musí byť prijateľný prístup: prehnané požiadavky na súdne poplatky alebo právne zastúpenie môžu spôsobiť, že ústavná sťažnosť nebude „účinná“. V prípade zásahov, ktoré by mohli byť nezvratné, by ústavný súd mal mať možnosť zabrániť vykonaniu takýchto zásahov.⁹⁰

91. V rámci Správy o účinnosti národných právnych prostriedkov nápravy v Správe o prietahoch k konaní⁹¹ sa Benátska komisia zaoberala efektívnosťou ústavnej sťažnosti. Na základe

kryté aj Dohovorom. Zdá sa, že zmyslom tohto obmedzenia bolo vyradiť sociálne práva z rozsahu ústavnej sťažnosti. Sociálne práva sa zdajú byť dôvodom, prečo rakúska ústava neobsahuje kompletný katalóg práv a prečo namiesto toho bol Dohovor ratifikovaný na úrovni ústavného zákona, čo umožňuje jednotlivcom namietat pred rakúskym ústavným súdnym dvorom porušenie práv obsiahnutých v Dohovore a jeho protokoloch.

⁸⁵ Táto časť o ústavnej sťažnosti bola súčasťou balíka ústavných reforiem prijatých referendom 12. septembra 2010.

⁸⁶ Pozri A. STONESWEET, H. KELLER, *A Europe of Rights*, Oxford University Press, 2008; Pozri SZYMCZAK, *La Convention européenne des droits de l'homme et le juge constitutionnel national*, Bruylant, Bruxelles, 2007; D. AGNANOSTOU.

⁸⁷ Jednotlivec musí namietat porušenie práv z Dohovoru na národnej úrovni. Ak tak neurobí, znamená to nevyčerpanie prostriedkov nápravy podľa ESLP; pozri napríklad ECtHR, *Debono v. Malta*, č. 34539/02, rozhodnutie z 10. júna 2004.

⁸⁸ Pozri ECtHR, *Silver v. UK*, rozsudok z 25. marca 1983.

⁸⁹ Pozri ECtHR, *Ihan v. Turecko*, rozsudok z 27. júna 2000, bod 58.

⁹⁰ Pozri ECtHR, *Čonka v. Belgicko*, rozsudok z 5. februára 2002, bod 79.

⁹¹ CDL-AD(2006)036rev, adopted by the Venice Commission at its 69th Plenary Session (Venice, 15 - 16 December 2006).

judikatúry ESLP⁹² Benátska komisia uviedla, že „povinnosť upraviť si svoj súdny systém v súlade s požiadavkami podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru platí aj pre ústavný súd“.⁹³ To znamená, že ak krajina zvažuje zavedenie ústavnej sťažnosti, nesmie to viesť k prílišnému predĺženiu konania. Z toho vyplýva, že súd musí mať kapacitu a zdroje, aby sa vysporiadal s ďalším nápadom.⁹⁴

92. Hlavným prvkom diskusie o prostriedkoch nápravy proti prietahom je rozlišovanie medzi prostriedkami na urýchlenie, teda tými, ktoré majú pozitívny efekt na ukončenie bežiackej veci, a kompenzačnými prostriedkami. Podľa Benátskej komisie „v zmysle judikatúry ESLP k čl. 13 Dohovoru platí, že dôležitá je povinnosť výsledku požadovaná čl. 13. Aj keď právne prostriedky nápravy, ktoré má jednotlivec k dispozícii, izolovane nespĺňajú požiadavky čl. 13, súhrn právnych prostriedkov môže byť považovaný za účinný v zmysle tohto článku.“⁹⁵

Benátska komisia konštatovala, že prostriedok nápravy musí mať tak komponent urýchlenia,⁹⁶ ako aj kompenzačný⁹⁷ komponent, aby mohol byť považovaný za účinný.

„182. V prípadoch, kde národný právny systém neposkytuje urýchľujúci prostriedok nápravy (čo je prípad väčšiny národných právnych systémov), nemá jednotlivec pred domácimi orgánmi k dispozícii obdobnú nápravu, akú mu poskytuje Štrasburg, a tak je princíp subsidiarity nedostačujúci. Za takýchto okolností môže jednotlivec tvrdiť, že nestratil postavenie obete, aj keď v procedúre pred národnými orgánmi dostal (len) finančnú náhradu, a môže spochybňovať nutnosť vyčerpania daného domáceho prostriedku nápravy.

183. Možno uzavrieť, že podľa Benátskej komisie členské štáty Rady Európy v záujme splnenia požiadaviek čl. 13 Dohovoru v súvislosti s požiadavkou primeranej lehoty ustanovenej v čl. 6 § 1 Dohovoru majú na prvom mieste poskytnúť urýchľujúce prostriedky nápravy na zabránenie (ďalších prietahov), ktoré by mohli nastať, kým sa vec neskončí.

184. Okrem toho by mali poskytnúť kompenzačné prostriedky nápravy za porušenie požiadavky primeraného času, ktoré sa už mohli v konaní vyskytnúť (pred uplatnením účinných urýchľovacích prostriedkov nápravy).“

93. Preto ak chce štát zaviesť ústavnú sťažnosť s cieľom poskytnúť prostriedok nápravy, resp. filter pre prípady, ktoré by sa inak dostali na ESLP, resp. poskytnúť účinný prostriedok v zmysle

⁹² Pozri ECtHR, *Gast and Popp v. Germany*, rozsudok z 25. februára 2005, bod 75.

⁹³ CDL-AD(2006)036rev, bod 33.

⁹⁴ Týkajúci sa pochyb o rýchlosti ústavnej sťažnosti; pozri ECtHR, *Belinger v. Slovinsko*, č. 42320/98, rozhodnutie z 2. októbra 2001.

⁹⁵ Bod 137.

⁹⁶ Pozri ECtHR, *Slavicek v. Chorvátsko*, č. 20862/02, rozhodnutie zo 4. júla 2002: „Podľa nového zákona každý, kto sa domnieva, že konanie o občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu nebolo prejednané v primeranej lehote, môže podať ústavnú sťažnosť. Ústavný súd sa musí takouto sťažnosťou zaoberať a ak zistí, že je dôvodná, musí určiť, dokiaľ má byť vec meritorne rozhodnutá, a tiež poskytnúť primerané finančné zadostučinenie. ESLP konštatuje, že to je prostriedok nápravy, ktorý musí byť vyčerpaný, aby boli splnené podmienky podľa čl. 35 § 1 Dohovoru.“ Pozri tiež ECtHR, *Debono v. Malta*, č. 34539/02, rozhodnutie z 10. júna 2004; ECtHR, *Andrásik v. Slovensko*, č. 57984/00, rozhodnutie z 22. októbra 2002 a ECtHR, *Fernandez-Molina Gonzalez and others v. Španielsko*, č. 64359/01, rozhodnutie z 8. októbra 2002.

⁹⁷ Náhrada musí byť v rozumnom pomere k tomu, čo by sťažovateľ dostal od štrasburského súdu; pozri ECtHR, *Dubjakova v. Slovensko*, č. 67299/01, rozhodnutie z 10. októbra 2004: „Skutočnosť, či je poskytnutá suma primeraná, však musí byť hodnotená podľa všetkých okolností veci. Tieto okolnosti nezahŕňajú len dĺžku konania danej veci, ale aj životný štandard v danom štáte a skutočnosť, či národný systém zadostučinenia by bol vo všeobecnosti promptnejší pri priznaní a vyplatení zadostučinenia, než ak by bola vec rozhodnutá štrasburským súdom podľa čl. 41 Dohovoru.“

čl. 13 Dohovoru, ktorých vyčerpanie by bolo požadované podľa čl. 35 ods. 1 Dohovoru, takáto ústavná sťažnosť by mala byť záväzná (nielen deklaratórna; pozn.) pri rozhodovaní veci. Ústavný súd musí byť povinný vykonať vo veci pojednávanie a prístup k nemu nesmie byť sťažený neprimeranými požiadavkami na poplatok alebo zastúpenie.

94. Okrem toho v prípadoch prietahov musí ústavná sťažnosť umožniť účinne nariadiť rýchle pokračovanie a ukončenie veci pred všeobecným súdom alebo meritórne vec ukončiť na ústavnom súde. V týchto typoch prípadov by mal mať ústavný súd možnosť poskytnúť zadostučinenie⁹⁸ ekvivalentné tomu, ktoré by sťažovateľ dostal na ESLP.

I.2. Preskúmané akty

95. Preskúmané bývajú rôzne typy aktov, individuálnych alebo normatívnych, z hľadiska ich súladu s rôznymi referenčnými normami vyššej právnej sily. Na účely štúdie individuálne právne akty zahŕňajú individuálne správne akty vydané v individuálnej veci správnym orgánom⁹⁹ a (konečné, právoplatné) súdne rozhodnutia. Normatívnymi aktmi sú medzinárodné zmluvy,¹⁰⁰ zákony a pravidlá so silou zákona, dekréty a nariadenia výkonnej moci, všeobecne záväzné nariadenia miestnej samosprávy,¹⁰¹ pričom všetky tieto akty sú všeobecne záväzné, bez konkrétne určeného adresáta.

96. V štátoch s koncentrovanou kontrolou noriem je veľmi obvyklé, že existuje ústavná kontrola zákonov alebo ekvivalentných aktov so silou zákona.¹⁰² Je to konzistentné s tradičným cieľom spájaným so zavedením koncentrovanej ústavnej kontroly, ktorým je ochrana ústavného poriadku. Tým, že stále viac štátov zavádza plnú ústavnú sťažnosť, sa rozširuje taktiež kontrola individuálnych aktov.

97. V difúzných systémoch môže byť preskúmaný akýkoľvek akt, normatívny alebo individuálny, ktorý je relevantný pre riešenie konkrétneho prípadu. Jednotlivec môže teda spochybňovať ústavnosť zákona, ktorý má byť v konaní aplikovaný, ďalej ústavnosť rozhodnutia nižšieho súdu alebo správneho aktu. V Južnej Afrike môže všeobecný súd deklarovať normatívny akt (zákon) za protiústavný, avšak takáto deklarácia musí byť potvrdená ústavným súdom, aby sa stala účinnou.

98. V niektorých štátoch (napríklad Bielorusko, Belgicko, Brazília, Čile, Nemecko, Maďarsko, Lichtenštajnsko, Peru, Poľsko, Slovinsko, Južná Afrika a „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“) sa môže na základe návrhu jednotlivca ústavný súd zaoberať porušeniami vyplývajúcimi z opomenutia.¹⁰³ V Bielorusku ústavný súd prejednáva individuálne podnety proti

⁹⁸ Pozri v tejto súvislosti rozsudok *Cocchiarella* (ECtHR, GC, *Cocchiarella v. Taliansko*, 29. marec 2006, hlavne body 76 až 80 a 93 až 97).

⁹⁹ Do úvahy prichádzajú všetky správne orgány, ktoré sú ústavne oprávnené vydávať takéto akty, vrátane regionálnych alebo miestnych orgánov, aj keď niektoré federatívne štáty majú federálne ústavné súdy, ktoré preskúmajú akty vydané federálnymi úradmi z hľadiska ich súladu s federálnou ústavou (napríklad Nemecko).

¹⁰⁰ Ak majú podústavnú úroveň

¹⁰¹ Napríklad podľa čl. 100.1 Ústavy Arménska rozhodnutia miestnych samosprávnych orgánov sú predmetom súdnej kontroly ústavnosti.

¹⁰² *General Report, XIth Congress of the Conference of European Constitutional Courts* (A. Alen, M. Melchior), Brussels, 2002, p.7, in: <http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>, prístup 23. februára 2009. Aj keď treba poznamenať, že vo Švajčiarsku federálny najvyšší súd môže preskúmať len kantonálne zákony z hľadiska ich súladu s federálnou ústavou.

¹⁰³ Môže to spôsobiť konflikt s parlamentom, keď to ústavný súd uloží a v akom rozsahu budú medzery vyplnené. V Portugalsku sú individuálne sťažnosti proti opomenutiam vylúčené, aj keď má ústavný súd právomoc abstraktne preskúmať opomenutie (pozri čl. 283 Ústavy Portugalska). Detailný *General Report of the XIVth Conference of European Constitutional Courts* venovaný tejto téme bol publikovaný v *Special Bulletin on Constitutional Case-Law* by

medzerám v normatívnych aktoch a proti rozporom medzi určitými normami aktu, pričom tieto podnety boli podané ústavnému súdu v rámci petičného práva. Tieto podnety nie sú ústavnými sťažnosťami a prostredníctvom nich nemožno preskúmať ústavnosť normatívnych aktov.

99. Benátska komisia varuje pred preťažením ústavných súdov tým, že by sa na ne okrem ochrany ústavných práv prenášali kompetencie, ktorých účelom je riešiť také interpretačné a aplikačné nedostatky, ktoré nesúvisia s porušením ústavy.

I.3. Chránené práva

100. Všetky ústavy, ktorých sa štúdia týka, obsahujú základné práva alebo odkazujú na katalóg základných práv, ktorému je priznaný ústavný alebo aspoň nadzákonný status. Avšak nie všetky tieto práva môžu byť vždy referenčnými normami.¹⁰⁴ Niektoré časti katalógov práv majú programový charakter, čo znamená, že jednotlivec nemá právny prostriedok proti porušovaniu týchto programových noriem alebo štátnych cieľov. To je prípad sociálnych práv v niektorých krajinách.

101. Medzinárodné zmluvy o ľudských právach¹⁰⁵ a zvlášť Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd pre členské štáty Rady Európy majú v štátoch uvádzaných v tejto štúdii rozdielne právne postavenie. Napríklad v Rakúsku má Dohovor ústavné postavenie. Obdobne v Holandsku akty parlamentu (na rozdiel od iných noriem), ktoré ináč nemôžu byť ústavne preskúmané, môžu byť preskúmané v svetle medzinárodných zmlúv vrátane Dohovoru. V Bosne a Hercegovine má Dohovor „prevažovať nad zákonmi“,¹⁰⁶ čo môže znamenať, že stojí nad ústavou.¹⁰⁷ Bosensko-hercegovinský ústavný súd zatiaľ o tejto otázke nerozhodol.¹⁰⁸ Human Rights Act 1998 Spojeného kráľovstva a maltský zákon o Európskom dohovore transformovali medzinárodnú zmluvu do národného poriadku, aby sa jednotlivci mohli dovolávať týchto práv. Vo Francúzsku, Taliansku,¹⁰⁹ Lichtenštajnsku, Slovinsku a Macedónsku¹¹⁰ má Dohovor podústavné, ale nadzákonné postavenie. V Nemecku má Dohovor so svojimi protokolmi status spolkového zákona (*Gesetzesrang*). Nemecké súdy musia brať do úvahy a aplikovať Dohovor pri interpretácii domáceho práva. Na úrovni ústavného práva text Dohovoru a case-law ESĽP slúžia ako interpretačná pomôcka na zistenie obsahu a rozsahu základných práv a základných ústavných princípov základného zákona v tom rozsahu, že tým nemožno

the Venice Commission (2008) a je prístupný na http://www.lrkt.lt/conference/Pranesimai/XIV%20Congress%20General%20Report_LT.doc.

¹⁰⁴ Napríklad podľa čl. 110 Ústavy „Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko“ právomoc ústavného súdu: „Slobody a práva jednotlivca a občana týkajúce sa slobody presvedčenia, svedomia, myslenia a verejného prejavu myšlienok, politického združovania a aktivít, ako aj zákazu diskriminácie medzi občanmi na základe pohlavia, rasy, náboženstva alebo národnej, sociálnej a politickej príslušnosti.“

¹⁰⁵ Článok 16(2) Ústavy Portugalska znie: „Ustanovenia tejto ústavy a právnych predpisov týkajúcich sa ľudských práv majú byť interpretované v súlade so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv.“ Pozíciu interpretatívneho štandardu vo veciach týkajúcich sa ľudských práv má Všeobecná deklarácia ľudských práv, a nie Európsky dohovor o ľudských právach. Na rozdiel od Dohovoru Všeobecná deklarácia ľudských práv nie je medzinárodnou zmluvou. V Portugalsku je zhoda právnej vedy a praxe v tom, že základné práva musia byť interpretované v súlade s rôznymi medzinárodnými ľudskoprávnymi dokumentmi za podmienky, že uprednostnenie pravidiel z medzinárodných ľudskoprávnych dokumentov vyústi do aplikácie pravidiel, ktoré zabezpečujú vyššiu úroveň ochrany ľudských práv.

¹⁰⁶ Článok II.2 ústavy.

¹⁰⁷ Pozri J. Marko, „Five Years of Constitutional Jurisprudence in Bosna a Hercegovina: A First Balance“, *European Diversity and Autonomy Papers- EDAP* (2004), 7, in:

http://www.eurac.edu/documents/edap/2004_edap07.pdf, accessed 3 June 2009.

¹⁰⁸ [CDL-AD\(2008\)027](http://www.cdl-ad(2008)027) Amicus curiae brief in the cases of *Sejdić and Finci v. Bosna a Hercegovina* (sťažnosti č. 27996/06 a 34836/06) pending before the European Court of Human Rights.

¹⁰⁹ Pozri rozhodnutie č. 348 a 349/2007 talianskeho ústavného súdu po novele čl. 117 ústavy z roku 2001.

¹¹⁰ Pozri I. Spirovski, „Constitutional Validity of Human Rights Treaties in the Republic of Macedonia: The Norms and the Courts“, *Report for the World Conference on Constitutional Justice*, in:

http://www.venice.coe.int/WCCJ/Papers/MKD_Spirovski_E.pdf, accessed 3 June 2009.

zúžiť ochranu základných práv podľa základného zákona (BVerfGE 111, 307). Otvorenosť ústav latinskoamerických štátov medzinárodnému právu a ľudskoprávnym zmluvám, akou je American Convention on Human Rights, vedie niekedy k tomu, že medzinárodné zmluvy stoja nad ich ústavami (porov. napr. Kolumbiu alebo Venezuelu).

102. Chránené práva nemusia byť nevyhnutne napísané v ústave¹¹¹ alebo obdobne koncipované ako vynútiteľné, ale môžu byť aj produktom rozhodovacej činnosti súdov. Dôležitosť ustanovenia môže byť „objavená“ rozhodovacou činnosťou. Z tohto hľadiska je hodný pozornosti prístup francúzskej ústavnej rady: táto rozšírila okruh chránených práv tým, že priznala ústavný status textu, ktorý bol predtým deklaratórny, a to Všeobecnej deklarácii ľudských práv človeka a občana z roku 1789 a preambule k ústave z roku 1946.

ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY I

103. Medzi členskými a pozorovateľskými štátmi Benátskej komisie je len veľmi málo takých, ktoré neposkytujú žiadnu formu individuálneho prístupu ku kontrole ústavnosti noriem alebo individuálnych aktov. Medzi takéto krajiny patrí Alžírsko, Tunisko a Maroko (Francúzsko vzhľadom na nedávne reformy a zavedenie predbežnej otázky už medzi tieto krajiny nepatrí). V ostatných krajinách môže byť súdna kontrola ústavnosti klasifikovaná podľa typov prístupu. Možno rozlišovať medzi priamym individuálnym prístupom, v rámci ktorého majú jednotlivci možnosť priamo namietat' neústavnosť určitej normy alebo aktu, a nepriamym prístupom, v rámci ktorého môže byť neústavnosť namietaná len prostredníctvom štátnych orgánov. Mnoho krajín má zmiešaný systém s obidvoma, priamym aj nepriamym prístupom k súdnej kontrole ústavnosti.

104. V rámci nepriameho individuálneho prístupu môžu viaceré štátne orgány namietat' neústavnosť noriem. Spomedzi týchto štátnych orgánov sú to hlavne všeobecné súdy prostredníctvom predbežnej otázky, ombudsman a ďalšie ústavné orgány ako napríklad poslanci a senátori.

105. Prvou hlavnou skupinou orgánov, ktoré môžu namietat' neústavnosť, sú všeobecné súdy, ktoré môžu navrhnúť predbežné konanie pred ústavným súdom alebo obdobným orgánom. Tento typ procedúry je jednou z najobvyklejších metód nepriameho individuálneho prístupu. Táto metóda má mnoho variantov. Tento typ procedúry je neobvyklý v difúznom systéme ochrany ústavnosti, pretože všeobecné súdy môžu samy vykonať prieskum. V niektorých štátoch môžu jednotlivci požiadať všeobecné súdy, aby podali predbežnú otázku ústavnému súdu. V niektorých štátoch môžu jednotlivci vzniesť námietku protiústavnosti a sudca všeobecného súdu je povinný sa ňou zaoberať a vydať odôvodnené rozhodnutie, prečo prípadne odmietol podať predbežnú otázku ústavnému súdu (napríklad Albánsko, Brazília, Čile, Francúzsko, Maďarsko, Taliansko, Luxembursko, Malta a Španielsko). V ďalších krajinách je súd povinný za týchto okolností podať predbežnú otázku (napríklad Belgicko, Česká republika, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“, Rumunsko a Slovinsko).

106. Vo väčšine krajín Benátskej komisie nemá ombudsman aktívnu legitímáciu na konanie pred súdom. Medzi krajinami, ktoré majú takúto možnosť, je ombudsman oprávnený byť účastníkom konania buď pred všeobecným súdom (napr. Fínsko), alebo priamo pred ústavným súdom (napríklad Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Brazília, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko, Maďarsko, Portugalsko, Španielsko, Moldavsko, Čierna Hora, Slovinsko, Slovensko, Bosna a Hercegovina, Lotyšsko, Poľsko, Rusko, „Bývalá juhoslovanská republika

¹¹¹ V mnohých krajinách nie je katalóg ľudských práv uzavretý, ale otvorený, ako napríklad podľa čl. 42 Ústavy Arménska, základné práva a slobody zakotvené v ústave nemajú vylúčiť iné práva a slobody zakotvené v zákonoch a medzinárodných zmluvách. Podľa čl. 55 Ústavy Ruskej federácie výpočet práv a slobôd v ústave nemá byť interpretovaný tým spôsobom, aby boli vylúčené alebo zrušené iné všeobecne uznávané ľudské a občianske práva a slobody.

Macedónsko”, Peru, Ukrajina, Rumunsko a Južná Afrika). Je dôležité upozorniť, že ak má ombudsman aktívnu legitimitáciu na konanie pred ústavným súdom, rozsah jeho právomocí môže byť obmedzený na namietanie normy v rámci špecifického prípadu, ktorým sa ombudsman zaoberá. Avšak ombudsman je niekedy oprávnený namietat’ normu abstraktne, ako to je v prípade Azerbajdžanu, Estónska, Peru a Ukrajiny.

V týchto systémoch poskytuje ombudsman jeden zo spôsobov prístupu k súdnej ochrane ústavnosti, aj keď ide o nepriamy prístup. Benátska komisia považuje ombudsmana za súčasť demokratickej spoločnosti, ktorá zabezpečuje rešpekt individuálnym ľudským právam. Preto sa odporúča, aby v krajinách, kde existuje, mohol ombudsman iniciovať ústavný prieskum normatívnych aktov v mene alebo na základe požiadavky jednotlivca.

107. Napokon, iné orgány, akými sú prokuratúra (napríklad Arménsko, Azerbajdžan, Bulharsko, Moldavsko, Portugalsko, Poľsko, Rusko, Slovensko) alebo poslanci parlamentu, môžu namietat’ neústavnosť noriem, čím zabezpečujú kompatibilitu právneho systému s ústavou.

108. Nepriamy prístup k individuálnej ochrane ústavnosti je veľmi dôležitým nástrojom pre zabezpečenie rešpektu k individuálnym ľudským právam na ústavnej úrovni. Existujúci výber je veľmi široký a mnohé možnosti koexistujú, ale možno uviesť spoločný pozitívny prvok: čím viac mechanizmov zabezpečuje prístup k súdnej ochrane ústavnosti, tým sa zvyšuje pravdepodobnosť lepšej ochrany ľudských práv. Výhodou nepriameho prístupu je skutočnosť, že orgán podávajúci sťažnosť je spravidla dobre informovaný a má dostatočné právnické zručnosti umožňujúce formulovať kvalitné podanie. Tieto orgány môžu pôsobiť ako filtre zabraňujúce preťaženiu ústavného súdu napríklad tým, že vytriedia podania, ktoré sú zneužitím práva na sťažnosť, alebo opakujúce sa podania. Na druhej strane má nepriamy prístup jasnú nevýhodu spočívajúcu v tom, že jeho účinnosť veľmi závisí od kapacity týchto orgánov identifikovať potenciálne protiústavné normatívne akty a ich vôle podať návrhy na konanie pred ústavným súdom alebo súdom ústavného typu. Z uvedeného vyplýva, že Benátska komisia považuje za výhodu, ak sa kombinuje nepriamy a priamy prístup, čím sa vytvára rovnováha medzi rôznymi existujúcimi mechanizmami.

109. Čo sa týka individuálneho prístupu, v preskúmaných krajinách existuje niekoľko modelov: *actio popularis*, v rámci ktorého je ktokoľvek oprávnený iniciovať konanie proti norme po jej prijatí, aj keď nie je osobne zasiahnutý; individuálny podnet, v rámci ktorého navrhovateľ len podnecuje ústavný súd, aby preskúmal ústavnosť normy, pričom je na diskrecii súdu, či sa podnetom bude zaoberať; *quasi actio popularis*, v rámci ktorého nemusí byť navrhovateľ priamo zasiahnutý, ale musí napádať normu v rámci konkrétnej veci, a nakoniec mechanizmus individuálnej ústavnej sťažnosti, ktorý sa vyskytuje v rôznych formách. Medzi týmito mechanizmami nesie hlavne *actio popularis* riziko preťaženia súdu. V niektorých členských štátoch Rady Európy, v závislosti od konkrétnych podmienok, môže byť ústavná sťažnosť podaná ústavnému súdu alebo súdu ústavného typu považovaná ESĽP za efektívny prostriedok proti porušeniam Dohovoru a môže byť takto vnímaná ako filter vecí voči ESĽP.¹¹² Obdobný systém v podobe Medziamerického súdu pre ľudské práva majú latinskoamerické štáty. Je zrejmé, že štáty s plnohodnotnou ústavnou sťažnosťou majú nižší počet sťažností pred ESĽP než štáty bez takéhoto mechanizmu. Takýto sťažnostný mechanizmus teda pomáha odbremeňovať ESĽP. Z týchto dôvodov by mali existovať ústavná sťažnosť, resp. efektívne ústavnoprávne prostriedky nápravy. Navyše, ústavný súd alebo obdobný súd by mali byť schopné poskytnúť rýchlu ochranu, urýchliť prieťahové konania a poskytnúť zadostučinenie v prieťahových veciach.

¹¹² Pozri v tejto súvislosti: A. STONESWEET, H. HELLER, *A Europe of rights: The impact of the ECHR on National legal Systems*, Oxford, OUP, 2008, hlavne kapitola 10.

II. KONANIE O SÚDNEJ KONTROLE ÚSTAVNOSTI

II.1 Podmienky na začatie konania („filtre”)

110. Ústavné a ďalšie ustanovenia právnych predpisov týkajúce sa rôznych typov prístupu, ako aj konania pred ústavným súdom obsahujú spravidla procesné predpoklady a podmienky, ktoré musia byť splnené sťažovateľom, resp. v sťažnosti. Slúži to síce na odbremenenie nápadu na ústavný súd, ale zároveň je tu riziko, že tieto podmienky príliš zredukujú prístup na ústavný súd.

111. Podľa typu konania na ústavnom súde sa líšia rôzne procesné podmienky prijatia veci. Niektoré požiadavky sú však platné takmer pre všetky veci: včasnosť a povinné právne zastúpenie.

II.1.1 Lehota na podanie návrhov

Pozri 1.1.2 Lehota na podanie návrhov

112. Existuje široká škála časových limitov pre rôzne typy návrhov. Účelom časového limitu je právna istota, pretože zabezpečuje, že po určitom čase sa stáva akt nenapadnuteľný. Aj keď **by lehoty na podanie nemali byť príliš dlhé, mali by byť primerané, aby umožnili buď prípravu sťažnosti jednotlivcom samotným, alebo aby jednotlivec mohol inštruovať právneho zástupcu, aby pripravil sťažnosť a obhajoval jeho práva** (pretože v niektorých krajinách je právne zastúpenie povinné). **Benátska komisia odporúča, aby mohol súd v súvislosti s individuálnymi aktmi predĺžiť (odpustiť) lehotu** v prípadoch, keď navrhovateľ nie je schopný dodržať lehotu z dôvodov, ktoré nesúvisia s jeho pochybením alebo pochybením jeho právneho zástupcu alebo ak sú tam iné závažné dôvody.¹¹³

II.1.2 Povinnosť byť právne zastúpený

Pozri 1.1.3 Tabuľka: Povinnosť byť právne zastúpený

113. Zmyslom právneho zastúpenia je pomôcť navrhovateľovi a zvýšiť kvalitu sťažnosti. Právne zastúpenie má však významné finančné dôsledky. Z tohto dôvodu, zvlášť ak je právne zastúpenie povinné, môže odmietnutie finančnej pomoci alebo bezplatnej právnej pomoci znamenať odmietnutie efektívneho prístupu k súdu.¹¹⁴ **Navrhovateľom by preto mala byť poskytovaná bezplatná právna pomoc, ak to vyžaduje ich majetková situácia, tak, aby bol zaistený ich prístup k súdnej ochrane ústavnosti.**

114. Právne zastúpenie je povinné v Andorre, Rakúsku, Azerbajdžane, Brazílii, Českej republike, Francúzsku,¹¹⁵ Taliansku, Luxembursku, Monaku, Poľsku, Portugalsku, Slovensku, Španielsku a Švajčiarsku (ak je jednotlivec „zjavne neschopný“ sa zastupovať).

115. Povinnosť právneho zastúpenia nie je v Albánsku, Arménsku, Belgicku, Chorvátsku, Estónsku, Gruzínsku, Maďarsku, Lotyšsku, Lichtenštajnsku, Poľsku, Rumunsku, Rusku,

¹¹³ Napríklad Nemecko, zákon o Spolkovom ústavnom súde Nemecka, čl. 93(2); Slovinsko, zákon o ústavnom súde, čl. 52(3).

¹¹⁴ [CDL-JU\(2008\)012](#) The use of international instruments for protecting individual rights, freedoms and legitimate interests through national legislation and the right to legal defence in Bielorusko: challenges and outlook.

¹¹⁵ V konaní pred ústavným súdom je povinné právne zastúpenie. V rámci prioritnej predbežnej otázky závisí povinnosť právneho zastúpenia od typu konania. Ak môže účastník konania konať na všeobecnom súde bez právneho zastúpenia, tak môže sám (bez právneho zastúpenia) vzniesť prioritnú predbežnú otázku.

Slovinsku, Južnej Afrike,¹¹⁶ Švédsku, Švajčiarsku, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku a Ukrajinu.

II.1.3 Súdne poplatky

116. Súdne poplatky na konanie pred ústavným súdom sú ojedinelé medzi štátmi, ktorými sa zaoberá štúdia. Avšak, v USA¹¹⁷ je poplatok \$300 za podanie žiadosti o udelenie writ of *certiorari* najvyšším súdom. V Rusku sa poplatok rovná minimálnej mzde, v Arménsku piatim minimálnym mzdám, vo Švajčiarsku je minimálny poplatok 200 CHF a maximálny 5,000 CHF¹¹⁸ a v Rakúsku je v súčasnosti poplatok 220 eur. V Izraeli je poplatok približne \$400 za podanie na najvyšší súd, ak zasadá ako High Court of Justice, ale navrhovateľ môže požiadať s uvedením osobitných dôvodov o oslobodenie alebo zníženie poplatku.

117. Benátska komisia z hľadiska stále širšej ochrany ľudských práv odporúča, aby boli **súdne poplatky relatívne nízke a aby bola možnosť ich znížiť v závislosti na finančnej situácii navrhovateľa. Ich primárnym cieľom by malo byť odradenie zjavného zneužitia sťažnosti.**¹¹⁹

II.1.4 Obnova konania

118. Rozhodnutie ústavného súdu o ústavnosti je v zásade konečné. Rovnaká sťažnosť by už teda nemohla byť opätovne prejednávaná. Typické situácie pre obnovu konania sú však tie, ak sa objavia nové skutočnosti, o ktorých účastníci nemohli vedieť,¹²⁰ náprava chýb spôsobených ústavným súdom,¹²¹ ak sa zmenila ústava¹²² a za určitých okolností ak ESLP rozhodol, že došlo k porušeniu Dohovoru, a to znamená aj porušeniu ústavy.

¹¹⁶ V Južnej Afrike nie je povinnosť byť právne zastúpený. Podľa pravidla 4(11) rokovacieho poriadku ústavného súdu ak sa tajomník súdu domnieva, že účastník konania nie je zastúpený, tajomník môže odkázať účastníka na orgán alebo inštitúciu, ktoré môžu zabezpečiť účastníkovi právne zastúpenie.

¹¹⁷ U.S. Supreme Court Rule 38.

¹¹⁸ Najvyšší súd môže odpustiť súdne poplatky (čl. 66 ods. 1 zákona o najvyššom súde). Stáva sa to dokonca pravidlom, ak konfederácia, kantón, komúna alebo verejnoprávna inštitúcia, alebo jednotlivci konajú ako sťažovatelia, a ak spor podaný federálnemu najvyššiemu súdu nemá finančnú relevanciu a týka sa oficiálnej činnosti daných verejných inštitúcií (čl. 66 ods. 4 zákona o najvyššom súde).

¹¹⁹ [CDL\(2008\)065](#), Opinion on the draft laws amending and supplementing (1) the law on constitutional proceedings of Kyrgyzstan and (2) the law on the Constitutional Court of Kyrgyzstan, 2008.

¹²⁰ Pozri napríklad čl. 34 rakúskeho zákona o ústavnom súde. Na rozdiel od „*nova reperta*“ (novoobjavených skutočností), „*nova producta*“ – kde strany predložili argumenty až po ukončení prvostupňového konania, aj keď mohli vedieť o týchto argumentoch – je vo všeobecnosti vylúčená.

¹²¹ Pozri U.S. Supreme Court Rule 44. Nové prejednanie veci: „1. Každá žiadosť o nové prejednanie veci musí byť podaná do 25 dní od vydania (entry) rozsudku alebo rozhodnutia, ak súd nerozhodne o skrátení alebo predĺžení tejto lehoty. Podľa čl. 121 švajčiarskeho zákona o federálnom najvyššom súde: *La révision d'un arrêt du Tribunal fédéral peut être demandée: a. si les dispositions concernant la composition du tribunal ou la récusation n'ont pas été observées; b. si le tribunal a accordé à une partie soit plus ou, sans que la loi ne le permette, autre chose que ce qu'elle a demandé, soit moins que ce que la partie adverse a reconnu devoir; c. si le tribunal n'a pas statué sur certaines conclusions; d. si, par inadvertance, le tribunal n'a pas pris en considération des faits pertinents qui ressortent du dossier.*

¹²² Článok 68(14) arménskeho zákona o ústavnom súde: ústavný súd môže prehodnotiť každé svoje rozhodnutie v odseku 1 tohto článku do 7 dní od rozhodnutia vo veci na základe podaného odvolania, ak a) sa zmenilo ustanovenie ústavy aplikované vo veci, b) vyvinulo sa nové chápanie ustanovenia ústavy, ktoré bolo vo veci aplikované, ktoré môže byť základom pre odlišné rozhodnutie rovnakej veci, a ak má otázka významnú dôležitosť pre ústavné právo.

II.1.5 Zneužitie práva obrátiť sa na ústavný súd

119. Účastníci konania sú povinní realizovať svoje procesné práva *bona fide*¹²³ spôsobom. Keď sťažovateľ zneužije túto povinnosť, tak je efektívnosť súdnej ochrany ústavnosti skreslená. Aj keď je konanie o individuálnej sťažnosti veľmi dôležité pre ochranu ľudských práv, jeho zneužitie je škodlivé pre ústavný poriadok chránený ústavným súdom. Napríklad podľa § 9.4 procedurálnych pravidiel ruského ústavného súdu ak sťažovateľ opakuje sťažnosť vo veci, v ktorej už ústavný súd vydal rozhodnutie, ústavný súd mu zašle kópiu, oznámia mu, že ich korešpondencia s ním je uzavretá. Ďalšie sťažnosti rovnakého jednotlivca v tej istej veci ostanú bez odpovede. Iné štáty poznajú možnosť pokutovať zneužívajúcich sťažovateľov.¹²⁴

II.1.6 Vyčerpanie opravných prostriedkov

Pozri 1.1.4 Tabuľka: Vyčerpanie opravných prostriedkov a výnimky

120. Vyčerpanie opravných prostriedkov môže mať rôzny význam podľa špecifického kontextu. Niektoré procesné kódy napríklad neumožňujú systematický prístup k najvyšším súdom. Vyčerpanie opravných prostriedkov je typickou podmienkou na podanie plnej alebo normatívnej ústavnej sťažnosti, pretože zdôrazňuje subsidiárny charakter sťažnosti (napríklad Albánsko, Andorra, Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Brazília, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko, Nemecko, Maďarsko, Kórea, Lotyšsko, Lichtenštajnsko, Malta, Čierna Hora, Poľsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko, Švajčiarsko a „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“).

121. V štátoch s difúznou kontrolou nie je takejto podmienky. Jednotlivec môže napadnúť individuálny alebo normatívny akt z dôvodu, že porušujú ústavu v ktoromkoľvek štádiu konania.

122. V prípadoch, keď lipnutie na vyčerpaní opravných prostriedkov môže viesť k nenapraviteľným škodám pre jednotlivca, vyčerpanie opravných prostriedkov obvykle nie je požadované (napríklad Azerbajdžan, Chorvátsko, Česká republika, Nemecko, Lotyšsko, Čierna Hora, Slovensko, Slovinsko a Švajčiarsko).

II.1.7 Sťažovateľ priamo a aktuálne dotknutý porušením

123. Uvedená požiadavka existuje vo všetkých štátoch, ktoré dovoľujú kontrolu v konkrétnych prípadoch. Ak nie je jednotlivec aktuálne a priamo poškodený aktom, ide vlastne o návrh na abstraktnú kontrolu. Tieto požiadavky však môžu byť modifikované dvoma spôsobmi. Po prvé, ak ide o „priamosť“ obeť, tak niektoré procedurálne predpisy (napr. predpisy o aktívnej legitímácii v Južnej Afrike) autorizujú kohokoľvek, aby konal za poškodenú osobu. To znamená, že aj keď návrh stále súvisí s konkrétnou vecou, tak navrhovateľ nie je priamou obeťou. Taktiež zástupcovia (príbuzní, opatrovníci a taktiež verejné inštitúcie¹²⁵) môžu konať v mene osôb, ktoré nemajú spôsobilosť na právne úkony. Po druhé, niektoré národné zákony obsahujú podrobnosti o povahe porušenia práva. Vo väčšine štátov porušenie základných práv musí znamenať ujmu pre navrhovateľa. Navyše, zákony niektorých štátov požadujú, aby ujma bola dosť významná (napr. Slovinsko¹²⁶).

¹²³ Napríklad Arménsko: čl. 48 zákona o ústavnom súde, Kazachstan, čl. 21 zákona o ústavnom súde.

¹²⁴ Napríklad čl. 34.2 zákona o spolkovom ústavnom súde, pokuta až do 2 800 eur, ak podanie ústavnej sťažnosti alebo volebnej sťažnosti je zneužitím sťažnosti alebo žiadosť o predbežné opatrenie je podaná tak, že ide o jeho zneužitie.

¹²⁵ Pozri napríklad čl. 59 zákona o Ústavnom súde Čiernej Hory a čl. 38 Ústavy Južnej Afriky.

¹²⁶ Článok 55a zákona o ústavnom súde.

II.1.8 Návrh ako prostriedok spôsobilý nápravy navrhovateľovej ujmy

124. V prípade, že konanie o ústavnom návrhu podstatne nezmení navrhovateľovu situáciu, môže byť návrh odmietnutý (napr. Nemecko,¹²⁷ Južná Afrika¹²⁸ alebo Francúzsko¹²⁹). Takéto vyhodnotenie je niekedy ťažké uskutočniť počas predbežného prerokovania, **a tak vyhodnotenie by malo viesť k odmietnutiu preskúmania v prípadoch, keď je zjavné, že rozhodnutie ústavného súdu ako prostriedok, ktorý zaručuje účinný prístup k ústavnej spravodlivosti, nebude účinné.**

II.1.9 Písomná forma

125. Návrhy adresované ústavnému súdu musia mať písomnú formu a niekedy musia spĺňať prísne pravidlá (ako napr. v USA, kde v rámci najvyššieho súdu je dĺžka návrhu, pokiaľ ide o počet strán, a dokonca aj farba prednej strany podania stanovené pravidlami súdu). Cieľom týchto pravidiel je transparentnosť a ľahšia identifikácia. Avšak **sťažovateľovi musí byť daná možnosť opraviť alebo doplniť podanie v stanovenej lehote (pozri už uvedené), a len na základe určitých podmienok. Toto je zvlášť dôležité v prípade, keď formálne požiadavky sú veľmi prísne, a dokonca dôležitejšie v prípadoch, keď právne zastúpenie nie je povinné** (ako napr. v prípade Chorvátska,¹³⁰ Estónska,¹³¹ Slovinska¹³² a Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónska). Toto zamedzuje možnosti, aby preskúmanie bolo odmietnuté pre nedostatok formálnych náležitostí, napriek skutočnosti, že ujma stále pokračuje.

II.1.10 Filtre v rámci prejudiciálneho konania

Pozri 1.1.5 Tabuľka: Prejudiciálne konanie

126. Prejudiciálne otázky predkladajú ústavnému súdu všeobecné súdy. Osobitné právne úpravy týkajúce sa prijateľnosti otázok existujú v mnohých členských štátoch Benátskej komisie a v štátoch so statusom pozorovateľa Benátskej komisie. Napríklad v Andorre, Azerbajdžane, Bielorusku, Českej republike, Gruzínsku a Moldavsku ústavný súd môže odmietnuť žiadosť o prejudiciálne konanie z dôvodu procesných chýb alebo nedostatku právomoci ústavného súdu, v Albánsku, Estónsku,¹³³ Maďarsku, Litve a Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsku ústavný súd musí vrátiť žiadosť všeobecnému súdu, aby sa mu dala možnosť preformulovať svoju otázku.¹³⁴ V iných štátoch, napr. Nemecku, to nie je možné. Mnoho ústavných súdov odmieta prejudiciálnu otázku v prípade, že rozhodnutie v tom-ktorom prípade nie je závislé na odpovedi ústavného súdu (napr. Nemecko, Poľsko). V tomto smere ústavný súd rovnako prihliada na konkrétny prípad, o ktorý ide. **Ústavný súd by nemal byť príliš zaťažovaný a v prípade, ak všeobecné súdy môžu iniciovať prejudiciálne konanie, mali by byť schopné formulovať otázku správne.**

¹²⁷ Prípad môže byť odmietnutý, ak úspešný návrh by nezmenil navrhovateľovu situáciu. Vo všeobecnosti sa však táto požiadavka (tzv. Rechtsschutzbedürfnis) považuje za splnenú.

¹²⁸ Pozri rozhodnutie CCT 88/06 z 2. októbra 2007 publikované v CODICES.

¹²⁹ Proti tomuto rozhodnutiu nie je možné odvolať sa.

¹³⁰ Pozri čl. 19.2 ústavného zákona o Ústavnom súde Chorvátskej republiky.

¹³¹ § 20 zákona o ústavnom preskúmaní konaní.

¹³² Len pri podaní ústavného návrhu. Pozri čl. 55 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

¹³³ V Estónsku nemožno identifikovať jednoznačný „systém prejudiciálneho rozhodovania“. Všeobecné súdy nie sú oprávnené predložiť žiadosť o prejudiciálne konanie pred ústavnú komoru najvyššieho súdu (rozhodnutie ústavnej komory najvyššieho súdu z 1. apríla 2004, č. 3-4-1-2-04, www.ncee/?id=407), sú povinné rozhodnúť o ústavnosti samy s odkazom na judikatúru najvyššieho súdu v ústavných veciach.

¹³⁴ Pozri všeobecnú správu, 12. kongres Konferencie európskych ústavných súdov, (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>, sprístupnené 23. februára 2009.

II.2 Vstup do konania a spojenie obdobných vecí

Pozri 1.1.6 Tabuľku: Spojenie obdobných vecí

127. V Arménsku, Rakúsku, Belgicku, Českej republike, Litve,¹³⁵ Portugalsku,¹³⁶ Rusku, Slovensku, Slovinsku, Južnej Afrike,¹³⁷ Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku a v USA napríklad návrhy týkajúce sa rovnakej otázky môžu alebo musia byť prejednávané v jednom konaní. V Izraeli len málo sťažností týkajúcich sa rovnakej otázky môže byť prejednávaných v rámci jedného konania; navrhovatelia môžu požiadať súd o spojenie ich návrhu s iným, ktorý je obdobný, čo sa týka petitu. Súd je rovnako oprávnený dotknutých účastníkov na základe žiadosti poučiť o spojení vecí.

128. V Belgicku, Francúzsku a Španielsku môže do konania vstúpiť akákoľvek osoba majúca právny záujem týkajúci sa otázky, o ktorú ide.

129. Z dôvodov hospodárnosti konania osoby majúce právny záujem na otázke môžu byť oprávnené, aby podali návrh na vstup do už začatého konania.¹³⁸ V prípade veľkého množstva skoro rovnakých prípadov by mal byť súd schopný rozhodnúť o jednom alebo dvoch vzorových prípadoch a zjednodušiť konanie pre podobné návrhy, čo sa týka prijateľnosti na ďalšie konanie, ako aj vo vzťahu k právnomu odôvodneniu.

II.3 Ďalšie relevantné procesné pravidlá konania

II.3.1 Kontradiktórnosť

Pozri 1.1.7 Tabuľka: Kontradiktórnosť

130. Viacero zákonov o ústavných súdoch (vrátane zákonov Arménska, Azerbajdžanu, Českej republiky, Gruzínska, Ruska a San Marína) ustanovuje, že konanie pred ústavným súdom je konaním kontradiktórnym. Na rozdiel od pozície v občianskom súdnom alebo trestnom konaní nie je stále očividné, kto je stranou v takomto konaní. Navrhovateľ namieta ústavnosť aktu (všeobecne záväzného alebo individuálneho aktu). V prípadoch, ak je predmetom konania všeobecne záväzný akt, ten, kto vydal takýto akt, môže vystupovať ako odporca. V prípadoch, ak je predmetom konania individuálny právny akt, ten, kto ho pôvodne vydal, môže byť odporcom. Rovnako, ak sa právny akt dostane pred ústavný súd prostredníctvom konania pred všeobecným súdom, odporca v tomto konaní môže byť zároveň odporcom pred ústavným súdom.

131. Výhodou využívania kontradiktórneho systému v konaní pred ústavným súdom je to, že ústavný súd si môže všímať rôzne pohľady a zaoberať sa vzájomne si odporujúcimi argumentmi; ale toto je možné aj v iných formách, napr. v prípadoch, ak sa stranám v pôvodnom konaní, predstaviteľom záujmových skupín, expertom a predstaviteľom vlády alebo zákonodarného zboru dá možnosť, aby prezentovali svoje stanoviská. Malo by byť jasne stanovené, či ústavný súd môže konať z vlastného podnetu (v zmysle uplatňovania vyšetrovacej zásady), a rozhodnúť tak o „pravde“, majúc svoje vlastné nástroje dovoľujúce ísť ďalej, ako sú argumenty predložené stranami.¹³⁹

¹³⁵ Čl. 41 zákona o ústavnom súde: Na základe určenia existencie dvoch alebo viacerých návrhov týkajúcich sa súladu toho istého právneho predpisu s ústavou alebo právnymi predpismi ich môže ústavný súd spojiť do jedného návrhu predtým, ako začne samotné súdne preskúmanie.

¹³⁶ Týka sa to návrhov ombudsmana a ústavného preskúmania.

¹³⁷ Pozri rozhodnutie CCT 24/08, CCT 52/08 z 21. januára 2009 uverejnené v CODICES.

¹³⁸ Pozri napr. rozhodnutie CCD-751 z 15. apríla 2008 Ústavného súdu Arménska, podľa ktorého fyzická alebo právnická osoba, ktorá je dotknutá zákonom, je oprávnená namietať ho v konaní pred ústavným súdom.

¹³⁹ CDL-AD (2001) 005, Stanovisko týkajúce sa návrhu zákona o Ústavnom súde Azerbajdžanu.

132. Je dôležité, aby navrhovateľ¹⁴⁰ alebo ten, kto je iniciátorom nekontradiktórneho konania¹⁴¹, mal možnosť vyjadriť sa pred ústavným súdom. **Benátska komisia je za nemeckú¹⁴² a španielsku úpravu, podľa ktorej v prípadoch, ak ústavný návrh smeruje proti rozhodnutiu súdu, súd by mal dať účastníkovi, v prospech ktorého bolo rozhodnutie urobené, možnosť zaujať stanovisko.**¹⁴³ Na druhej strane, súdy nemusia byť vypočuté v prípadoch, ak ich rozhodnutie sa preskúmava, keďže ich rozsudok reflektuje ich pozíciu, ale sú niekedy účastníkmi v prejudiciálnom konaní (napr. Rakúsko, Poľsko, Slovensko a Slovinsko).

133. Sporový charakter konania nemusí nutne vyžadovať ústne pojednávanie. Konanie obyčajne prebieha v písomnej forme tak, že obe strany predložia svoje argumenty.¹⁴⁴

II.3.2 Verejnosť procesu

Pozri 1.1.8 Verejnosť konania a výnimky

134. Ústne konania sú zvyčajne verejné. Ale aj v týchto prípadoch ústavné súdy môžu zvážiť na jednej strane záujem verejnosti a na druhej strane iné legitímne verejné záujmy a záujmy účastníkov konania (napr. Albánsko, Arménsko, Azerbajdžan, Belgicko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Gruzínsko, Izrael, Taliansko, Lichtenštajnsko, Litva, Moldavsko, Rusko, Srbsko, Slovinsko, Južná Afrika, Švajčiarsko a „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“).

135. **Z pohľadu ochrany ľudských práv sa verejné konania uprednostňujú minimálne v prípadoch týkajúcich sa individuálnych práv.** Európsky súd pre ľudské práva opakovane potvrdil, že preskúmanie prípadu pred ústavným súdom v zmysle poskytnutia účinného prostriedku nápravy spadá pod čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Hranica voľnej úvahy existuje len vo vzťahu k rozsahu a opatreniam implementácie tohto princípu. Z toho vychádza, že **ústne konania pred ústavným súdom by mali byť verejné, pričom predmetom obmedzení by mali byť len v úzko stanovených prípadoch.**

II.3.3 Priebeh ústneho konania

Pozri 1.1.9 Tabuľka: Ústne konania a výnimky

136. Výhodou ústneho konania je priamejšia konfrontácia vyjadrení a skutočnosť, že niekedy je ľahšie pre osobu vyjadriť svoju pozíciu ústne bez toho, aby sa táto osoba musela pridŕžiavať prísnych formálnych pravidiel, ktoré platia pre písomné konanie. Na druhej strane, keďže pri ústnom konaní je dôležité, aby strany mali účinnú možnosť predniesť svoje vyjadrenia, ústne konanie je tak veľmi časovo náročné. Z pohľadu už uvedeného rozoznávame vo všetkých štátoch, ktoré sa zúčastnili tejto štúdie, tri modely: i) konanie je celé ústne; ii) celé založené na písomnom prejave, napr. písomné; alebo iii) čiastočne ústne a čiastočne písomné. V Albánsku, Rakúsku, Azerbajdžane, Českej republike, Izraeli, Nemecku, Lichtenštajnsku, Holandsku, Slovinsku, Ukrajine, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku a v Spojených

¹⁴⁰ CDL(1997)018rev. Stanovisko k zákonu o Ústavnom súde Ukrajiny, prijaté na 31. plenárnom zasadnutí Komisie.

¹⁴¹ H. Steinberger, už citované.

¹⁴² Čl. 94 ods. 3 zákona o federálnom ústavnom súde: „Ak ústavný návrh smeruje proti rozhodnutiu všeobecného súdu, federálny ústavný súd dá možnosť účastníkovi, v prospech ktorého bolo rozhodnuté, aby zaujal stanovisko“.

¹⁴³ CDL-AD(2008)030, Stanovisko k návrhu zákona o Ústavnom súde Čiernej Hory; taktiež v Albánsku, Andorre, Rakúsku, Bielorusku, Belgicku, Cypre, Nemecku, Taliansku, Lotyšsku, Rumunsku a Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku, účastníci konania pred všeobecným súdom môžu byť zároveň účastníkmi v konaní pred ústavným súdom. Pozri napr. Všeobecnú správu 12. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov, (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>>, sprístupnené 23. februára 2009, s. 26.

¹⁴⁴ CDL-AD(2004)035, Stanovisko k návrhu federálneho ústavného zákona „O zmene a doplnení Federálneho ústavného zákona o Ústavnom súde Ruskej Federácie.“

štátoch amerických je konanie ústne, pokiaľ nie je rozhodnuté inak, čo znamená, že tak ústne, ako aj písomné konanie môže byť aplikované podľa toho, čo je vzhľadom na okolnosti prípadu viac vhodné. V Južnej Afrike môže ústavný súd rozhodnúť o návrhu len na základe písomných podaní, v prípade, ak sa vyžadujú ústne vyjadrenia, súd vydá pokyny. V praxi sa ústavné súdy často zaobídu bez ústneho konania (napr. Nemecko¹⁴⁵ a Slovinsko). V Maďarsku a Portugalsku sú len písomné konania.¹⁴⁶ Ústne konania sú výnimkou vo Švajčiarsku; preskúmanie je obvyčajne založené na písomných argumentoch predložených stranami.

137. V štátoch s difúznym ústavným preskúmaním nie je neobvyklé, že konania sú často ústne, keďže všeobecné pravidlá konania sú aplikované (napr. Dánsko). Vo Švédsku môžu byť konania pred najvyšším súdom ústne, ale prevažne sú písomné.

138. Benátska komisia poznamenáva, že je všeobecne uznané, aby sa ústavný súd mohol zdržať alebo aby mohol obmedziť ústne pojednávania, ak je to potrebné na zabezpečenie záujmov strán alebo verejných záujmov, ako napríklad účinnosť konania (čas a náklady konania).¹⁴⁷

II.4 Predbežné opatrenia

II.4.1 Pozastavenie vykonateľnosti, účinnosti

Pozri 1.1.10 Tabuľka: Pozastavenie vykonateľnosti, účinnosti

139. Prerušenie implementácie namietaného, normatívneho a/alebo individuálneho aktu je nevyhnutným predĺžením princípu, ktorý zabezpečuje, že jednotlivci sú chránení pred tým, aby im bola spôsobená nenapraviteľná škoda. Je na ústavnom súde, aby rozhodol o prijatí takéhoto rozhodnutia (napr. Rakúsko, Albánsko, Arménsko, Belgicko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Estónsko, Francúzsko,¹⁴⁸ Gruzínsko, Nemecko, Izrael, Lichtenštajnsko, Poľsko, Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko, Švajčiarsko, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“, Turecko a USA). Niektoré štáty však z dôvodu dodržania právnej istoty nedovoľujú, aby implementácia aktu bola zastavená alebo prerušená (napr. Alžírsko, Andorra, Azerbajdžan, Bielorusko, Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Francúzsko, Maďarsko, Lotyšsko, Luxembursko, Moldavsko, Čierna Hora, Portugalsko, Rumunsko,¹⁴⁹ Rusko, Švédsko a Ukrajina). V Rusku ako protiklad ústavný súd môže navrhnúť príslušným orgánom, aby odložili implementáciu namietaných aktov. V štátoch s difúznym ústavným preskúmaním nie je všeobecne uznané prerušenie implementácie (napr. Dánsko). V Južnej Afrike pri rozhodovaní o ústavnej veci môže súd urobiť akékoľvek opatrenie, ktoré je vhodné a spravodlivé, vrátane prijatia dočasného opatrenia. Toto môže zahŕňať tam, kde je to vhodné, pozastavenie účinnosti normatívneho aktu (zákona). V Litve môže byť pozastavená účinnosť namietaného predpisu len v prípadoch, keď ústavný súd prijme návrh prezidenta republiky, aby tento preskúmal, či vládny predpis je v súlade s ústavou a zákonmi, alebo keď sa prijme rozhodnutie parlamentu, kde sa vyžaduje, aby ústavný súd preskúmal, či zákon Litvy alebo iné predpisy prijaté parlamentom sú

¹⁴⁵ R. Jaeger, S. Broß, „Die Beziehungen zwischen den Verfassungsgerichtshöfen und den übrigen einzelstaatlichen Rechtsprechungsorganen, einschließlich der diesbezüglichen Interferenz des Handelns der europäischen Rechtsprechungsorgane“, správa 12. kongresu Konferencie Európskych ústavných súdov, s. 22.

¹⁴⁶ V Portugalsku sa uplatňuje len jedna výnimka k už uvedenému pravidlu o písomnom konaní, a to v prípade, že ústavný súd má rozhodnúť o tom, že určité združenie šíri fašistickú ideológiu: Ak takéto združenie je zrušené, musí sa uskutočniť ústne konanie.

¹⁴⁷ CDL-AD(2004)035, Stanovisko k návrhu federálneho ústavného zákona „o zmene a doplnení Federálneho ústavného zákona o Ústavnom súde Ruskej federácie“.

¹⁴⁸ Vo Francúzsku legislatívny zákon môže byť považovaný za neplatný (preskúmanie a priori) alebo môže byť zrušený (preskúmanie a posteriori) s účinkom *erga omnes*.

¹⁴⁹ Podľa súčasne prijatého doplnenia zákona o organizácii a fungovaní ústavného súdu (zákonom č. 177/2010), konania pred všeobecnými súdmi už nie sú prerušované, ak predkladajúci súd pred ústavným súdom poukáže na výnimku neústavnosti.

v súlade s ústavou alebo či výnos prezidenta alebo predpis prijatý vládou je v súlade s ústavou a zákonmi (čl. 26 zákona o ústavnom súde). To neplatí v prípade, že všeobecný súd predloží návrh na prejudiciálne konanie ústavnému súdu.

140. Benátska komisia sa prikláňa k právomoci prerušiť implementáciu namietaného individuálneho aktu a/alebo namietaného normatívneho aktu, ak by spôsobila ďalšiu škodu alebo porušenie, ktoré by nebolo možné napraviť potom, ako by sa rozhodlo o neústavnosti namietaného aktu.¹⁵⁰ Podmienky prerušenia implementácie by nemali byť príliš prísne.¹⁵¹ Osobitne to platí v prípade normatívnych aktov; do úvahy sa musí zobrať rozsah škôd a porušenia, ktoré nemožno napraviť, ktoré by boli výsledkom implementácie normatívneho aktu.

II.4.2 Prerušenie konania pred všeobecným súdom

Pozri Tabuľku 1.1.11 Prerušenie konania pred všeobecným súdom

141. Konanie pred všeobecným súdom môže byť prerušené po začatí prejudiciálneho konania. V Andorre, Rakúsku, Arménsku, Belgicku, Bielorusku, Čile, Cypre, Chorvátsku, Českej republike, Francúzsku, Maďarsku, Lotyšsku, Lichtenštajnsku, Litve, Luxembursku, Poľsku, Rusku, Slovinsku, Slovensku, Turecku, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku a Ukrajine, ak je navrhovateľom všeobecný súd, preruší svoje konanie vždy. V Rakúsku sa prerušenie konania týka iba takých konaní, ktoré nemôžu byť dotknuté rozhodnutím ústavného súdu alebo ktoré s konečnou platnosťou riešia otázku a nemôžu byť odložené až do rozhodnutia ústavného súdu (§ 62 ods. 3 zákona o ústavnom súde).¹⁶³ V Slovinsku je všeobecný súd povinný prerušiť svoje konanie v prípade, ak otázka ústavnosti sa dotýka zákona, ale v prípadoch, že sa dotýka podzákonných predpisov, všeobecné súdy môžu použiť *exceptio illegalis*. Chorvátska právna úprava má rovnaké zdôvodnenie: ak všeobecný súd má pochybnosti o zákone, ktorý má použiť, musí prerušiť konanie; ak sa pochybnosti týkajú podzákonného právneho predpisu, všeobecný súd priamo uplatní zákon, na základe ktorého bol vydaný podzákonný právny predpis, a predloží otázku o ústavnosti podzákonného právneho predpisu pred ústavný súd. A tak konanie nie je prerušené, pokiaľ to nie je absolútne nevyhnutné pre vyriešenie prípadu, o ktorý v konaní pred všeobecným súdom ide. Všeobecný súd v Španielsku môže predložiť ústavnému súdu otázku po ukončení konania a pred samotným hlasovaním o rozsudku; a z týchto dôvodov je rozsudok predmetom rozhodovania ústavného súdu, aj keď konanie pred všeobecným súdom pokračuje, ak už boli pochybnosti vo vzťahu k ústavnosti daného predpisu. V Andorre konania pred všeobecnými súdmi pokračujú, ale možnosť vydať rozhodnutie je obmedzená: musí byť stanovené, že rozhodnutie ústavného tribunálu nebude mať vplyv na rozsudok všeobecného súdu.

142. Konanie pred všeobecným súdom by malo byť prerušené, keď prejudiciálne otázky v takomto konaní sú predložené pred ústavný súd. Môže sa to stať tak *ipso iure* alebo na základe rozhodnutia príslušného súdu. V každom prípade musí byť zaručené, že sudca všeobecného súdu nebude musieť aplikovať zákon, ktorý považuje za protiústavný a o ktorého ústavnosti má byť rozhodnuté ústavným súdom, s ohľadom na ten istý prípad.

¹⁵⁰ Pozri napr. CDL-AD(2004). Stanovisko k návrhu ústavného doplnenia v súvislosti s Ústavným súdom Turecka.

¹⁵¹ V prípade Turecka čl. 152 ústavy hovorí, že „Ak súd, ktorý vo veci koná, je názoru, že zákon alebo výnos so silou zákona, ktorý sa má aplikovať, je neústavný, alebo v prípade, že všeobecný súd je presvedčený o vážnosti tvrdenia o neústavnosti vzneseného účastníkom konania, všeobecný súd odloží pojednávanie prípadu až do rozhodnutia ústavného súdu. Ak všeobecný súd nie je presvedčený o vážnosti tvrdenia o neústavnosti predloženého zo strany účastníka konania, predloží rozsudok vo veci samej spoločne s týmto tvrdením na rozhodnutie odvolaciemu súdu. Ústavný súd rozhodne o veci a vyhlási rozsudok verejne v lehote 5 mesiacov od prijatia tvrdenia o neústavnosti.

¹⁶³ Všeobecná správa 12. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov, (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.htm>>, sprístupnené 23. februára 2009, s. 37.

II.4.3 Prikazujúce opatrenia

Pozri 1.1.12 Tabuľka: Prikazujúce opatrenia

143. Ústavný súd môže v niektorých štátoch prikázať verejným orgánom prijať pozitívne opatrenia v záujme zaistenia, aby nedošlo k žiadnej ďalšej ujme navrhovateľa (napr. Nemecko, Malta, Lichtenštajnsko, Južná Afrika, Švajčiarsko).

II.5 Zastavenie konania

II.5.1 Zastavenie konania v prípade späťvzatia návrhu

144. V prípadoch preskúmania normatívnych aktov ústavný súd nezastaví nevyhnutne konania, ak je návrh vzatý späť. **Po späťvzatí návrhu navrhovateľom by ústavný súd mal byť schopný pokračovať v preskúmaní prípadu, ak je to vo verejnom záujme.** Toto je znakom autonómie ústavného súdu a jeho funkcie ako ochrancu ústavy aj v prípade, že navrhovateľ už nie je stranou v konaní.

145. To isté platí vo vzťahu k preskúmaniu ústavnej sťažnosti. Ak má ústavný súd právomoc začať preskúmanie normatívneho aktu, ktorý je podkladom individuálneho rozhodnutia alebo aktu aj v prípade, že sťažnosť je vzatá späť, ústavný súd môže mať možnosť pokračovať v preskúmaní normatívneho aktu. Čo sa týka normatívnych aktov, niektoré zákony ukladajú ústavnému súdu zastaviť konanie, ak je návrh späťvzatý (napr. Andorra, Rakúsko,¹⁵⁴ Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Rusko, Srbsko, Švajčiarsko, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“ a Ukrajina).

146. Čo sa týka individuálnych aktov, aby ústavný súd mohol uplatniť svoju právomoc a pokračovať v konaní, obvyčajne sa vyžaduje, aby navrhovateľ pokračoval vo svojom návrhu. Avšak Ústavný súd Slovenskej republiky má právomoc odmietnuť úplné späťvzatie ústavnej sťažnosti. V Portugalsku sa uplatňuje pravidlo, že v prípade, ak je návrh predložený, navrhovateľ už nemá právomoc s ním disponovať, vziať ho späť, takže návrh nemôže byť vzatý späť.

II.5.2 Zastavenie konania v prípade, že namietaný akt stratí „platnosť“

147. Nie je žiadny ustálený názor na to, či ústavný súd môže pokračovať v konaní v prípade, že akt, o ktorý v konaní ide, prestane platiť. V niektorých štátoch sa konanie zastaví ihneď (napr. Andorra, Rakúsko, Česká republika,¹⁵⁵ Bielorusko, Francúzsko, Čierna Hora,¹⁵⁶ Portugalsko, Slovensko,¹⁵⁷ Švajčiarsko, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“ a Ukrajina). V iných štátoch ústavný súd pokračuje v konaní a vyhlási akt za neústavný; právomoc pokračovať v konaní môže byť v dispozičnej právomoci ústavného súdu (napr. Lichtenštajnsko a Srbsko) alebo môže byť obmedzená s prihliadnutím na určité okolnosti (napr. Poľsko, Rusko, kde je pokračovanie v konaní nevyhnutné z dôvodu predchádzania porušovaniu ľudských práv). V Litve vyhlásenie právneho predpisu, o ktorý v konaní ide, za neplatný je podkladom pre rozhodnutie zastaviť už začaté konanie pred ústavným súdom (čl. 69 ods. 4 zákona o ústavnom

¹⁵⁴ Podľa čl. 139.2 a čl.140.2 federálneho ústavného zákona konanie o preskúmaní predpisu začaté *ex officio* ústavným súdom počas prebiehajúceho iného konania bude pokračovať aj v prípade, že účastníkovi toho iného konania, ktoré bolo dôvodom na začatie konania *ex officio*, bolo priznané zadosťučinenie.

¹⁵⁵ Článok 67 zákona o ústavnom súde.

¹⁵⁶ Článok 65 zákona o ústavnom súde.

¹⁵⁷ Ústavný súd SR v súčasnosti pripustil po prvýkrát a v rozpore s jeho predchádzajúcou judikatúrou v tomto smere možnosť pre všeobecné súdy namietat' neústavnosť normatívneho aktu, ktorý už nie je platný, a teda nie je súčasťou platného právneho poriadku, za predpokladu, že sa tento normatívny akt má uplatniť v konkrétnom prípade.

súde), ale s prihliadnutím na judikatúru súdu v týchto prípadoch, keď všeobecný súd, ktorý koná v prípade, sa obráti na ústavný súd potom, ako vznikli pochybnosti týkajúce sa súladu zákona alebo iného právneho predpisu, ktorý sa má aplikovať v prípade s ústavou (iné právne predpisy s vyššou právnou silou), ústavný súd má povinnosť preskúmať požiadavku všeobecného súdu bez ohľadu na skutočnosť, že zákon, ktorý je predmetom sporu, alebo iný právny text je alebo nie je platný (pozri napr. rozhodnutie z 27. marca 2009, časť I – odôvodnenie súdu, bod 8).

148. Samotné zastavenie konania môže byť nedostatočným prostriedkom na zaistenie ochrany ľudských práv v prípadoch konkrétneho preskúmania alebo individuálnej sťažnosti. Avšak kontroverzné je, ak by ústavný súd mal byť schopný priznať finančnú náhradu škody sám z dôvodu porušenia práv, aby došlo k náprave porušenia individuálnych ľudských práv.

II.6 Lehota na prijatie rozhodnutia

149. Lehoty na prijatie rozhodnutí, ak sú stanovené, by nemali byť príliš krátke, aby poskytlí ústavnému súdu možnosť preskúmať prípad úplne, a nemali by byť ani príliš dlhé, aby nezabránili ochrane ľudských práv prostredníctvom ústavnej spravodlivosti. Účinnosť ústavnej spravodlivosti vo vzťahu k lehotám nie je možné často predvídať, a tak ústavný súd by mal byť schopný predĺžiť ustanovenú lehotu vo výnimočných prípadoch.¹⁵⁸

ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY II

150. V konaní pred ústavným súdom sa obyčajne rešpektuje niekoľko pravidiel. Po prvé, pre účely začatia konania je často ako filter, ktorý zabráňuje preťaženiu súdu, na podanie návrhov stanovená lehota. Mala by byť primeraná a taká, aby dovolila prípravu sťažnosti jednotlivcom alebo poskytla dostatočný čas pre právnikovi na to, aby bol inštruovaný. Ústavný súd by mal byť rovnako schopný predĺžiť posledný deň lehoty vo výnimočných prípadoch. Po druhé, bezplatná právna pomoc by mala byť poskytnutá, ak je to nevyhnutné. Po tretie, Benátska komisia odporúča, aby súdne poplatky neboli príliš neúmerne a mali by byť používané s cieľom zamedziť zneužívaniu návrhov. Pri stanovení výšky poplatkov je potrebné brať ohľad na finančnú situáciu navrhovateľa. Po štvrté, rozhodnutia ústavného súdu sú konečné a mali by byť „znovuotvorené“ len vo výnimočných prípadoch (napr. na základe rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva). Po piate, v záujme zabezpečenia účinnosti individuálneho prístupu k ústavnej spravodlivosti musia strany konať bona fide spôsobom tak, aby nedochádzalo k zneužívaniu sťažností, a len potom, ako vyčerpali iné možné prostriedky nápravy. Vyčerpanie opravných prostriedkov sa vyžaduje v krajinách s centralizovaným systémom ústavnosti, aby sa zamedzilo preťaženiu ústavných súdov. Po šieste, malo by byť zabezpečené, aby prostriedok nápravy, ktorý je k dispozícii, bol vhodný na zhojenie navrhovateľovej ujmy. Medzi procesnými princípmi, ktoré sa uplatňujú v konaní pred ústavným súdom, existuje kontradiktórnosť, na základe ktorej sa stranám predchádzajúceho konania dáva možnosť prezentovať svoje stanoviská. Ústavný súd by taktiež mal byť schopný prijať rozhodnutie v stanovenom čase a bez zbytočných prieťahov; stanovená lehota by nemala spôsobovať hazardovanie s účinnosťou konania.

¹⁵⁸ Napr. v Arménsku zákon o ústavnom súde tak v prípade všeobecného, ako aj osobitného preskúmavania ustanovuje, že ústavný súd prijíma rozhodnutie v lehote nie dlhšej ako 6 mesiacov po prijatí odvolania a na základe riadneho odôvodneného rozhodnutia môže predĺžiť lehotu preskúmavania, avšak nie viac, ako o tri mesiace.

151. Pokiaľ ide o predbežné opatrenia, Benátska komisia podporuje právomoc prerušiť uplatňovanie (výkon) namietaného individuálneho aktu alebo normatívneho aktu, ak by implementácia mohla spôsobiť ďalšie škody alebo porušenia, ktoré by nebolo možné napraviť potom, ako by sa o neústavnosti aktu rozhodlo.

152. Napokon, ústavný súd by mal byť schopný pokračovať v analýze návrhu aj v prípade jeho späťvzatia, a to v záujme ochrany verejného záujmu. Avšak v prípade, keď namietaný predpis stratí svoju platnosť, nie je všeobecný súhlas na to, či ústavný súd by mal alebo nemal pokračovať v jeho analýze. Je dôležité poznamenať, že zastavenie konania by nemuselo byť dostačujúce na zaistenie účinnej ochrany ľudských práv v prípadoch konkrétneho preskúmania alebo individuálnych sťažností a že mechanizmus kompenzácie je potrebný.

III. ROZHODNUTIE

153. V prípade, že ústavné súdy rozhodujú vo veciach predložených jednotlivcami, súdmi, ombudsmanmi alebo inými orgánmi konajúcimi v súvislosti s konkrétnym prípadom, ich rozhodnutia nepochybne ovplyvnia právne postavenie jednotlivcov buď priamo, alebo v prípade návrhov *actio popularis* potencionálne. V skutočnosti nejde len o to, či ústavný súd rozhoduje v prospech navrhovateľa; rozsah účinku rozhodnutia, ako aj možná retroaktivita prijatého rozhodnutia určujú, či ujma, s ktorou je jednotlivец konfrontovaný, môže byť účinne odstránená (III.1).

154. Rozhodnutie môže mať rôzne následky. Môže mať účinok na špecifický okruh osôb alebo na každého (pozri uvedené ďalej). Rozhodnutie môže mať okamžitý účinok alebo môže mať retroaktívny účinok (pozri ďalej). Ústavný súd alebo jemu na roveň postavený iný orgán môže mať dokonca právomoc vysloviť neplatnosť alebo zrušiť namietané ustanovenie, avšak iný orgán môže ponechať jeho platnosť a účinnosť a môže rozhodnúť, že ustanovenie sa vykladá len určitým spôsobom (pozri bod III. 4).

III.1 Rozsah prieskumu

155. V prípade, že ústavný súd prijme návrh (v celku alebo časti), nie je už možné obmedziť rozsah preskúmania. Ústavný súd musí v každom prípade odpovedať na všetky otázky, ktoré boli predložené a prijaté na ďalšie konanie.¹⁵⁹ Nemôže odmietnuť alebo ignorovať reakciu na ne. Avšak môže ísť nad samotný návrh? Aké argumenty odôvodňujú takéto rozšírenie?

156. V niektorých štátoch je preskúmanie ústavným súdom obmedzené na pôvodný návrh (prieskum *ultra petitem* je vylúčený), ako je to napr. v Andorre,¹⁶⁰ Belgicku,¹⁶¹ Českej republike, Francúzsku vo vzťahu k *a posteriori* prieskumu, v Gruzínsku,¹⁶² Maďarsku, Luxembursku,

¹⁵⁹ Všeobecná správa, 12. kongres Konferencie európskych ústavných súdov, (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>>, sprístupnené 23. februára 2009.

¹⁶⁰ Článok 7 základného zákona o ústavnom súde: „3. Rozhodnutie alebo rozsudok, ktorými sa rozhoduje vo veci, ktorá bola prijatá na ďalšie konanie, nemôže obsahovať okolnosti rozdielne od tých, ktoré boli namietané účastníkmi konania.“

¹⁶¹ Zákon č. 12/86 z 25. marca 1986, 3.B.1.

¹⁶² Článok 26 základného zákona o ústavnom súde: „Ústavný súd nie je oprávnený rozhodovať o súlade zákona ako celku alebo iného normatívneho aktu s ústavou, ak navrhovateľ alebo ten, kto podal podanie, požadujú len uznanie určitého ustanovenia zákona alebo normatívneho aktu ako neústavného.“

Čiernej Hore,¹⁶³ Poľsku,¹⁶⁴ Rusku a Švajčiarsku.¹⁶⁵ Ústavný súd môže zrušiť akt, len ak je zrušenie súčasťou návrhu, a s odkazom na ustanovenie ústavy alebo princíp, ktorý bol uvedený v návrhu na rozhodnutie. Toto je často problematické, keďže neodborne napísané sťažnosti jednoznačne nestanovujú základ, na podklade ktorého je namietaný individuálny alebo normatívny akt sporný, a tak majú len malú šancu na úspech.¹⁶⁶

157. Z toho vyplýva, že sú dve možnosti pre ústavný súd rozšíriť svoju preskúvaciu právomoc nad rámec požadovaného návrhu na rozhodnutie: na jednej strane môže preskúmať iné ustanovenia, ktoré súvisia s namietanými ustanoveniami v danom prípade, a na druhej strane môže rozšíriť okruh ústavných alebo iných predpisov s vyššou právnou silou, ktoré slúžia ako základ na preskúmanie. Viacej reštriktívny prístup by sa obmedzoval na kontrolu otázok hmotného práva, širší prístup by zase zahŕňal možnosť preskúmať aj procesnú stránku.

III.1.1 Rozšírenie okruhu noriem prieskumu

Pozri Tabuľku 1.1.13 Rozšírenie okruhu noriem, ktoré sú preskúvané

158. Vo vzťahu k návrhom na preskúmanie normatívnych predpisov sa môže ústavný súd rozhodnúť preskúmať ústavnosť nielen namietaného ustanovenia, ale za určitých okolností celý zákon alebo predpis a môže sa tiež rozhodnúť preskúmať iné súvisiace normatívne predpisy (napr. Alžírsko, Rakúsko,¹⁶⁷ Bielorusko, Brazília, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko,¹⁶⁸ Francúzsko vo vzťahu k *a priori* prieskumu, Maďarsko, Lichtenštajnsko, Litva,¹⁶⁹ Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Južná Afrika, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“ a Turecko a v menšom rozsahu Nemecko,¹⁷⁰ Taliansko,¹⁷¹ Moldavsko, Rumunsko, Španielsko a Ukrajina). A tak súd kombinuje subjektívnu a objektívnu funkciu ústavného preskúmania: súd získava

¹⁶³ Článok 55 zákona o ústavnom súde: „Ústavný súd rozhoduje len o porušení tých ľudských práv a slobôd, ktoré sú uvedené v návrhu.“

¹⁶⁴ Článok 66 zákona o ústavnom tribunáli: „Tribunál je pri rozhodovaní o návrhu viazaný obmedzeniami stanovenými v návrhu, otázkami práva alebo sťažnosťou.“

¹⁶⁵ Článok 107 federálneho súdneho zákona.

¹⁶⁶ Napríklad v USA najvyšší súd interpretuje rozsah návrhu a uskutočňuje preskúmanie nielen na základe explicitne určených otázok, ale rovnako aj na základe tých, ktoré sú v návrhu implikované: „Súd berie do úvahy len otázky určené v návrhu alebo dôkladne tam zahrnuté.“ V Portugalsku v záujme vyhnúť sa problémom, ktoré sú dôsledkom neodborne spísaného návrhu, je spravodajca oprávnený vyzvať navrhovateľa, ktorý tak ešte neurobil, aby špecifikoval rozhodnutie, proti ktorému sa odvoláva, ktorú ústavnú normu alebo princíp považuje za porušený (aj napriek tomu, že to neobmedzuje súd pri rozhodovaní, pozri 4.1.1.3), a identifikoval podanie, v ktorom navrhovateľ pôvodne namietal neústavnosť alebo nezákonnosť.

¹⁶⁷ Článok 140.3 federálneho ústavného zákona.

¹⁶⁸ Napr. rozhodnutie ústavného súdu č. 3-4-1-7-08, dostupné na internete: <<http://www.nc.ee/?id=1037>>.

¹⁶⁹ Súd rozhodol, že „Ústavný súd musí vysloviť neústavnosť ustanovenia zákona, aj keď jeho neústavnosť nie je namietaná zo strany navrhovateľa, pokiaľ tieto ustanovenia upravujú vzťahy spôsobom, ktorý je v konflikte s ústavou (rozhodnutie z 9. novembra 2011, 14. januára 2002, 19. júna 2002, 27. júna 2007, 3. marca 2009 a 2. septembra 2009).“

¹⁷⁰ Súd tak môže rozhodnúť na základe čl. 78 druhej vety zákona o federálnom ústavnom súde, ktorý sa aplikuje pre prípady abstraktného prieskumu zákonov.

¹⁷¹ V Taliansku ústavný súd prijal značné množstvo tzv. „interpretačných rozhodnutí“, veľmi často odmietajúc návrhy, ktoré namietali právne normy alebo akty ako neústavné, robiac tak na základe nesprávnej interpretácie zákona sudcom a quo. Ústavný súd stanovil, že rozdielna interpretácia nezákonného ustanovenia urobila také ustanovenie zákonným (toto sú „sentenze interpretative di rigetto“). Interpretačné rozhodnutia sú formálne zaväzujúce len pre sudcu vo veci, ale nie pre ostatné súdy a ostatných sudcov. Sudcovia, ktorí nechcú nasledovať interpretáciu danú rozhodnutím ústavného súdu, však nemôžu aplikovať rovnakú interpretáciu, ako je tá, o ktorej ústavný súd rozhodol, že je neústavná. Musia predložiť novú prejudiciálnu otázku, v ktorej vysvetlia rozdielnu interpretáciu rovnakej normy. Ústavný súd musí v týchto prípadoch rozhodnúť, či táto nová interpretácia navrhovaná sudcom je platná a ústavná, a ak je, vyhlási „sentenze interpretative di accoglimento“ (interpretačné rozhodnutie akceptujúce rozdielnu interpretáciu ako súladnú s ústavou). Ak ústavný súd odmietne navrhnutú interpretáciu, vydá upozorňujúce rozhodnutie pre zákonodarný zbor, aby tento mal k dispozícii určitý návod a návrhy, aby bola zabezpečená súladnosť legislatívy s ústavou (v záujme vylúčenia neústavnej interpretácie). Ak je ústavný súd názoru, že interpretácia sudcu je správna a že právny predpis, o ktorý ide, je neústavný, právny predpis prestane platiť. Na základe toho potom ústavný súd vyplní medzeru sám (sentenze additive) alebo poskytne všeobecné princípy, ktoré sudca musí aplikovať v osobitnom prípade (sentenze additive di principio).

pôvodným návrhom možnosť pre všeobecnejší prieskum vedúci k vyčisteniu ústavného poriadku a potencionálne aj k odstráneniu viacerých iných ustanovení porušujúcich subjektívne základné práva. Riešenie ustanovené v čl. 87 zákona o ústavnom súde Ruskej federácie stojí za zmienku; podľa neho je rozhodnutie o neústavnosti predpisu základom na zrušenie všetkých ďalších noriem, ktoré sú na ňom založené, reprodukujú alebo obsahujú rovnaké ustanovenia ako neústavné ustanovenie.

159. V prípadoch úzkeho prieskumu sa otázka dostáva ešte viac do popredia vtedy, ak ide o úplnú ústavnú sťažnosť proti individuálnym aktom. Ústavný súd môže mať právomoc zrušiť len individuálny akt, nemusí mať právomoc zrušiť normatívny zákon, ktorý slúžil ako základ pre tento individuálny akt, a to dokonca aj vtedy, ak tento zákon je neústavný a porušenie, ktoré sa namietá v ústavnej sťažnosti, vyšlo zo správnej aplikácie neústavného normatívneho aktu. Normatívny zákon tak zostáva v platnosti, vystavujúc tak ostatných jednotlivcov porušovaniu ich základných práv.¹⁷²

160. Avšak takáto situácia je výnimkou (napr. Švajčiarsko, kde návrh¹⁷³ nemôže viesť k začatiu normatívneho preskúmania).

161. V Estónsku, Lichtenštajnsku a Litve ústavný súd musí zrušiť normatívny predpis v rovnakom konaní. V Nemecku ústavný súd môže zrušiť normatívny predpis, v Rakúsku,¹⁷⁴ Českej republike a Španielsku ústavný súd má povinnosť začať ďalšie konanie z dôvodu prieskumu, v Chorvátsku, Slovinsku a Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku¹⁷⁵ je toto fakultatívne. Je dôležité uviesť, že v Rakúsku zákon môže byť zrušený v celosti len v prípade, že to nie je v rozpore s navrhovateľovými záujmami.

III.1.2 Rozšírenie okruhu porušení

162. Individuálni sťažovatelia majú často ťažkosti v stanovení presných odôvodňujúcich skutočností, na podklade ktorých predložia svoju sťažnosť. V záujme prijatia väčšieho počtu týchto sťažností napriek týmto chybám môže ústavný súd vydať rozhodnutia na inom ústavnom základe ako na tom, ktorý je uvedený v návrhu na rozhodnutie/petite¹⁷⁶ (napr. Albánsko, Rakúsko, Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Estónsko,¹⁷⁷ Portugalsko, Rusko, Slovinsko a Španielsko). Na druhej strane sťažovateľ nemá povinnosť presne určiť ustanovenie, porušenie ktorého namietá, ale predpis, porušenie ktorého sa namietá, musí byť zo sťažnosti identifikovateľný. Táto požiadavka je používaná striktnejšie s ohľadom na sťažnosti, pri ktorých je sťažovateľ právne zastúpený, než na tie, ktoré sú predložené bez právneho zastúpenia.

163. V záujme dosiahnutia rozhodnutia ústavný súd musí identifikovať obsah dotknutého predpisu. Následne si možno predstaviť dve možnosti, buď sa ústavný súd podrobí výkladu všeobecného súdu, alebo poskytne svoj vlastný výklad.

164. Na základe návrhu na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke žiadny ústavný súd, ktorý je predmetom tejto štúdie, nie je striktne viazaný interpretáciou preskúmaného predpisu

¹⁷² Opačná situácia je kritická rovnako, napr. v prípade, keď v rámci návrhu o neústavnosti normatívneho aktu ústavný súd nemá možnosť preskúmať a rozhodnúť ústavnosť individuálneho aktu prijatého na jeho základe.

¹⁷³ Návrh môže smerovať len proti kantonálnemu zákonu.

¹⁷⁴ V Rakúsku ústavný súd začne nové konanie o normatívnom akte a preruší konanie, ktoré bolo iniciované na základe návrhu. Potom, ako rozhodne o abstraktnom konaní, pokračuje v prerušenom konaní.

¹⁷⁵ Pozri čl. 56 a 14 poriadku konania ústavného súdu.

¹⁷⁶ Všeobecná správa 12. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>>, sprístupnené 23. februára 2009.

¹⁷⁷ Napr. rozsudok najvyššieho súdu č. 3-4-1-11-08, dostupné na internete: <<http://www.nc.ee/?id=455>>.

poskytnutou všeobecným súdom¹⁷⁸ (pozri napr. Estónsko¹⁷⁹), s výnimkou Portugalska, kde sa všeobecne ústavný súd pridrižiava ustáleného názoru, že v prípade rozhodovania o ústavnosti je jeho preskúmavanie obmedzené výkladom pravidla, o ktoré ide, daným všeobecným súdom. Rakúsky, belgický a španielsky ústavný súd bude aplikovať v zásade interpretáciu obsiahnutú v návrhu všeobecným súdom, okrem prípadu, že iný výklad by bol v súlade s ústavou. Vo vzťahu k výkladu a aplikácii potencionálne neústavných právnych predpisov Spolkový ústavný súd Nemecka má povinnosť prihliadať na rozhodnutia všeobecných súdov okrem prípadov, že takéto rozhodnutia vychádzajú zo základu, ktorý je chybný, a ktoré – okrem zákazu arbitrážnosti, sú založené na zásadne chybnom názore o zmysle a rozsahu základných práv.¹⁸⁰ Okrem toho Spolkový ústavný súd Nemecka je oprávnený požiadať vyšší federálny alebo **oblastný** súd, aby predložili informácie o spôsobe, akým zvyknú interpretovať relevantnú normu, a o dôvodoch takejto interpretácie.¹⁸¹

165. V skutočnosti technika „*réserve d'interprétation*“ or „*verfassungskonforme Auslegung*“ (právomoc zaistiť ústavnosť prostredníctvom príslušného výkladu), na základe ktorej ústavný súd ukladá všetkým ostatným štátnym orgánom povinnosť aplikovať normatívny akt len s určitým výkladom, o ktorom ústavný súd rozhodol, že je ústavný, napomáha uchovať normatívny predpis dokonca aj v prípade, že jedna alebo viacero neústavných interpretácií by boli možné,¹⁸² ale je neúčinná, ak sa všeobecný súd a správne orgány od takejto interpretácie odklonia.¹⁸³ **Explicitne legislatívne, alebo lepšie povedané ústavné ustanovenia zaväzujúce všetky ostatné orgány vrátane súdov, aby nasledovali ústavný výklad poskytnutý ústavným súdom, predstavujú významný prvok čistoty vo vzťahoch medzi ústavným súdom a všeobecnými súdmi a môžu slúžiť ako základ na to, aby si jednotlivci uplatňovali svoje práva pre súdmi.**

166. V záujme prekonania problému neaplikácie rozhodnutí ústavného súdu taliansky ústavný súd zaujal opačný prístup a rozvinul koncept „*diritto vivente*“ (žijúce právo). Ústavný sudca interpretuje namietané právne ustanovenie tak, ako je „obyčajne“ interpretované všeobecnými súdmi, a rozhoduje o neústavnosti zákona na základe tejto všeobecnej interpretácie dokonca aj v prípade, že ustanovenie by mohlo byť interpretované ústavným spôsobom. A tak zákon, ktorý bol vykladaný neústavným spôsobom, je zrušený a parlament je vyzvaný, aby prijal nový zákon, ktorý (dúfajúc) už nemôže byť alebo je menej pravdepodobné, že bude vykladaný neústavným spôsobom. Ústavný súd Arménskej republiky vyhlásil posudzovanú normu za neústavnú na základe všeobecného výkladu daného zákona pri jeho aplikácii.

III.2 Účinky *ratione personae*

167. Typickým znakom ústavných súdov, nasledujúc európsky model, je *erga omnes* účinok ich rozhodnutí. Účinok *erga omnes* znamená, že rozhodnutia zaväzujú každého, ako opak tých rozhodnutí, ktoré majú účinok len medzi stranami určitého právneho sporu (účinok *inter partes*). Kým rozhodnutia vo veci návrhu smerujúceho proti individuálnemu aktu obyčajne majú účinok

¹⁷⁸ A. Alen, M. Melchior, Všeobecná správa 12. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov, Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.htm>>, sprístupnené 23. februára 2009.

¹⁷⁹ § 14 zákona o ústavnom rozhodovaní: „(1) V rámci pojednávania najvyšší súd nebude viazaný odôvodnením návrhu, rozsudkom súdu alebo rozhodnutím.“

¹⁸⁰ Federálny ústavný súd, rozhodnutie 1 BvR 1804/03 z 12. júla 2004, § 50.

¹⁸¹ Článok 82 zákona o spolkovom ústavnom súde. Podľa čl. 82.4 prvej vety sa toto aplikuje nielen vo vzťahu k spolkovému ústavnému súdu, ale tiež vo vzťahu k najvyšším krajiným súdom.

¹⁸² Pozri CCT 1/00 v CODICES.

¹⁸³ Pozri Samuel X.: Les réserves d'interprétation émises par le Conseil constitutionnel. Dostupné na internete: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/pdf/Conseil/reserves.pdf>, sprístupnené 4. júna 2009.

inter partes, použité právne odôvodnenie môže mať účinok aj v iných prípadoch. Napríklad v Nemecku tieto dôvody (a nielen *obiter dicta*) zaväzujú všetky štátne orgány, vrátane súdov. Rozsah rozhodnutia v prípade, ak je namietaný normatívny akt, môže byť rôzny a závisí vo väčšine prípadov od priorít zákonodarcu.

Pozri 1.1.14 Tabuľka: Účinok *erga omnes*

168. Rozhodnutia môžu mať rôzny účinok v závislosti od toho, či podľa rozhodnutia ústavného súdu ide o ústavný alebo neústavný predpis.

Pozri tabuľku 1.1.15 Tabuľku: Potvrdenie ústavnosti

III.2.1 Preskúvanie normatívnych predpisov

169. Najilustratívnejším príkladom účinku *erga omnes* je prípad, keď ústavný súd vysloví neústavnosť normatívneho predpisu alebo ak rozhodne o jeho neplatnosti. V druhom prípade takýto právny predpis prestáva byť súčasťou právneho poriadku a nemožno ho viac aplikovať. Ak ústavný súd vyhlási normatívny predpis za neústavný, do úvahy prichádza niekoľko možností: tento môže byť zaviazaný takýto predpis vyhlásiť za neplatný s účinkom *erga omnes*; môže tiež vysloviť neústavnosť takéhoto aktu, ponechať ho neaplikovaný, ale zdržať sa (alebo nemajúc právomoc) rozhodnúť o tom, že takýto akt nie je súčasťou právneho poriadku. V prevažujúcej väčšine štátov, ktoré boli predmetom tejto štúdie, rozhodovanie o normatívnom akte mohlo viesť k rozhodnutiu, ktoré je záväzné pre každého.

170. Jemnejší postoj je nevyhnutný pri rozhodovaní o prejudiciálnej otázke. Po prvé, výnimky neústavnosti a prejudiciálne otázky majú za následok začatie konania o normatívnom akte. Je nesporné, že rozhodnutie na základe výnimky neústavnosti má záväzný charakter medzi stranami a že všeobecný súd je zaviazaný aplikovať rozhodnutie ústavného súdu v konkrétnom spore.¹⁸⁴ V mnohých štátoch ide rozhodnutie ústavného súdu za samotný výrok o neústavnosti *inter partes* a ruší namietaný normatívny akt. A tak zákonodarca kombinuje myšlienku ochrany subjektívnych základných práv a myšlienku objektívneho ústavného preskúmania. Je to tak napr. v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku alebo v Južnej Afrike.¹⁸⁵ V štátoch s anglo-americkým právnym systémom záväzný charakter rozhodnutí najvyššieho súdu je prirodzený v systéme precedensov.

171. V Belgicku, Luxembursku a na Cypre je však účinok rozhodnutia ústavného súdu výslovne obmedzený na konkrétny prípad. V Turecku musí súd, ktorý sa obracia na ústavný súd, čakať na jeho rozhodnutie a aplikovať ho v prípade len za predpokladu, že ústavný súd rozhodne o návrhu v lehote 5 mesiacov. Inak musí tento súd aplikovať zákon, ktorého ústavnosť namietal. Hoci v Portugalsku zákon o ústavnom súde ustanovuje, že účinok rozhodnutia je obmedzený pre daný prípad, ak ústavný súd vydal 3 rozhodnutia v rovnakej veci, môže rozhodnúť o začatí konania o abstraktnom prieskume namietaného normatívneho aktu s možnosťou vyhlásenia jeho neplatnosti.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Pozri napr. čl. 57 andorrského zákona o ústavnom súde: „Rozhodnutie ústavného súdu je záväzné pre súd, ktorý podal návrh...“

¹⁸⁵ V Južnej Afrike ak ústavný súd rozhodne, že normatívny akt (zákon) nie je v súlade s ústavou, vyhlási ho za neplatný v rozsahu, v akom nie je v súlade s ústavou, a po potvrdení jeho neplatnosti sa už tento zákon v stanovenom rozsahu neaplikuje.

¹⁸⁶ V Portugalsku je existencia 3 rozhodnutí ústavného súdu, ktoré boli vydané v konkrétnych konaniach o ústavnosti a v ktorých sa považoval daný predpis za neústavný, samotným predpokladom na začatie autonómneho prieskumu, v tomto prípade abstraktného charakteru o neústavnosti samotného namietaného predpisu. Vzhľadom na skutočnosť, že nové preskúmanie je autonómne, nič nebráni tomu, aby nové rozhodnutie prijímané plénom 13 sudcov bolo iné ako skôr prijaté rozhodnutie panelom 5 sudcov v rámci osobitného oddelenia ústavného súdu. Pozri rozhodnutie č. 221/2009 z 5. mája 2009, v ktorom zástupca prokuratúry požiadal v konaní pred ústavným súdom, aby tento vyslovil so všeobecne záväzným charakterom neústavnosť pravidla obsiahnutého vo vládnom predpise o sponatifikovaní za poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zariadeniach alebo službách patriacich do

172. V prípade, že rozhodnutie o neústavnosti bolo prijaté na základe ústavného návrhu napádajúceho normatívny akt alebo na základe úplného ústavného návrhu, ktorý smeroval proti normatívnemu aktu, má účinok *erga omnes* (napr. Alžírsko, Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Bosna a Hercegovina, Česká republika, Estónsko,¹⁸⁷ Francúzsko, Nemecko, Maďarsko, Lotyšsko, Poľsko, Slovinsko, Švajčiarsko, Rumunsko, Rusko, Južná Afrika, Španielsko a „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“).

173. V štátoch s difúznym alebo zmiešaným ústavným systémom existujú dva diametrálne odlišné názory. Na jednej strane rozhodnutia môžu mať skutočný *erga omnes* účinok alebo podobne široký rozsah. Účinok *erga omnes* existuje v Brazílii a Mexiku,¹⁸⁸ kde ústavný súd môže vyhlásiť neústavnosť zákona po piatich za sebou nasledujúcich rozhodnutiach týkajúcich sa toho istého všeobecného zákona. Avšak inštitút precedensov v anglo-americkom právnom systéme ponecháva záväznosť rozhodnutí ústavného súdu na súdoch nižších stupňov. A tak vyhlásenie o neaplikovateľnosti zákona z dôvodu neústavnosti bude napríklad používané súdmi nižších stupňov, pokiaľ však tieto nerozhodnú budúce prípady odlišne s odôvodnením, že tieto sa líšia od precedensu (napr. Kanada, USA,¹⁹⁰ Peru a Mexiko). Na Islande *stare decisis* nie je súčasťou ústavy, ale tvorí ústavnú obyčaj. V Brazílii systém precedensov nielenže vytvára určitý všeobecný účinok rozhodnutí, ale súdy môžu taktiež navrhnúť legislatívne zmeny.

174. Na druhej strane v Argentíne, Čile, Dánsku, Fínsku, Japonsku, Nórsku a Švédsku sa ústavný alebo najvyšší súd obmedzuje len na vyslovenie neaplikovateľnosti normatívneho predpisu v konkrétnom prípade. Nie je tu žiadna formálna záruka jednotnosti právnej praxe jednotlivých súdov. Vyžaduje sa preto silné neformálne prepojenie v rámci súdneho systému, zvlášť prostredníctvom poskytovania informácií a vôle nasledovať určité usmernenia v záujme vyhnúť sa právnej neistote spočívajúcej v nekonzistentných rozhodnutiach, ktoré sú prijímané.

175. Ďalšou skupinou rozhodnutí týkajúcich sa normatívnych predpisov, ktoré nemajú nevyhnutne *erga omnes* účinok, sú vyhlásenia neústavnosti (pozri „Trvajúca platnosť namietaného predpisu“).

176. Aj odmietnutie návrhu, ktorý má *inter partes* účinok, môže mať dokonca širokosiahly následok v praxi, keďže potencionálni budúci navrhovatelia (osobitne všeobecné súdy) nasledujú rozhodnutie ústavného súdu, a môžu tak predvídať, či ich návrh bude úspešný, alebo nie.¹⁹¹

177. Rovnaký účinok majú rozhodnutia potvrdzujúce ústavnosť (pozri tabuľku 1.1.15 Potvrdenie ústavnosti). Rozsah účinkov rozhodnutí, v ktorých ústavný súd potvrdí ústavnosť, čo znamená, že odmietne urobiť neplatným normatívny alebo individuálny akt, je rôzny. Možno

verejného zdravotného systému v prípade, že strana, ktorá mala záujem o takúto službu, nepredložila užívateľskú kartičku verejného zdravotného systému v lehote stanovenej v predpise a nepredložila dôkazy o tom, že bol/a držiteľkou takejto kartičky alebo nepožiadala/a príslušný orgán o jej vydanie. Ústavný súd už rozhodol o prevažujúcej interpretácii tohto ustanovenia ako o neústavnej v troch konkrétnych prípadoch. Avšak v rozhodnutí č. 221/2009 sa plénum napriek tomu rozhodlo nevysloviť neústavnosť tohto ustanovenia. Za zmienku stojí, že prokuratúra má oprávnenie požadovať zosúladenie právnych názorov pre účely zaistenia jednotnej judikatúry, takéto konanie môže byť začaté aj na podnet ktoréhokoľvek sudcu ústavného súdu. Takúto žiadosť nemôže predložiť jednotliviec/súkromná osoba.

¹⁸⁷ Len v prípade, že rozhodnutie bolo prijaté najvyšším súdom. Ak všeobecné súdy rozhodli, že norma je neústavná, rozhodnutie má účinok len *inter partes*, hoci v týchto prípadoch sa automaticky začne konanie pred najvyšším súdom (ktorého rozhodnutie má účinok *erga omnes*).

¹⁸⁸ Ginsberg T.: Porovnávacie ústavné preskúvanie. Inštitút pre mierové projekty (USA). Dostupné na internete: <http://www.usip.org/ruleoflaw/projects/tg_memo_on_constititunal_review.pdf>, sprístupnené 2. marca 2009.

¹⁹⁰ Pozri „Súd a ústavný výklad“, dostupné na internete: <<http://www.supremecourtus.gov/about/constititunal.pdf>>, sprístupnené 4. mája 2009.

¹⁹¹ R. Jaeger, S. Broß, už citované, s. 26 f.

identifikovať dva vzájomne protichodné logické výklady: prvý v Rakúsku, Rumunsku, Španielsku a Švajčiarsku, napríklad ústavný súd nebude akceptovať žiadne nové návrhy týkajúce sa rovnakého predpisu, čo sa týka rovnakého ustanovenia a rovnakej osoby navrhovateľa. Rozhodnutie tak zabraňuje len rovnakému navrhovateľovi, aby predložil rovnaký prípad znovu, avšak iní navrhovatelia môžu predložiť svoj prípad pred ústavný súd. V tomto ponímaní má rozhodnutie len *inter partes* účinok.¹⁹² Na druhej strane, rozhodnutia potvrdzujúce kompatibilitu s ústavou môžu mať účinok *erga omnes*. Sudca všeobecného súdu v Peru nemôže brať do úvahy otázku týkajúcu sa neústavnosti predloženej stranou v spore, ak sa tieto týkajú noriem, ktorých ústavnosť bola potvrdená ústavným tribunálom v predchádzajúcom rozhodnutí. Rovnako v Andorre, Arménsku, Belgicku, Českej republike, Nemecku,¹⁹³ Moldavsku, Srbsku a Litve rozhodnutia o ústavnosti nemôžu byť namietané. To znamená, že otázka nemôže byť už viac predostretá alebo aspoň nie na určitý čas, ako je to v prípade Arménska a Turecka. Rovnako to platí aj pre Francúzsko po reforme z roku 2008, ale niektoré prípady môžu byť znovuotvorené v prípade vývoja skutkových alebo právnych okolností prípadu (takže *erga omnes* účinok môže byť oslabený).

178. Pravidlá aplikované v Slovinsku a Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku¹⁹⁴ patria k tým prostredným, keďže ústavný súd sa nebude zaoberať otázkou znovu, ak nie sú dôvody veriť, že ústavný súd rozhodne v danom prípade odlišne. Použitím *argumentum a contrario*, ak sú dané odôvodnené pochybnosti, ústavný súd bude návrh posudzovať.

179. Napokon *stare decisis* existuje v systémoch, kde nie je žiadne koncentrované ústavné preskúmavanie. Cyprus,¹⁹⁵ Mexiko, Peru,¹⁹⁶ Južná Afrika a USA aplikujú doktrínu precedensu, ktorá zaručuje vysoký stupeň koherencie rozhodnutí súdov a zároveň sa približuje k *erga omnes* účinku v štátoch s kontinentálnym systémom práva. Súd nižšieho stupňa môže niekedy odmietnuť aplikovať *ratio decidendi* (odôvodnenie) rozhodnutia vyššieho stupňa, avšak musí zdôvodniť, prečo sa nový prípad odlišuje od precedensu v záujme preukázania odôvodnenosti nového rozhodnutia. Napriek princípu *stare decisis* vyššie súdy v štátoch anglo-amerického systému práva, ako napríklad USA alebo Veľká Británia (od roku 1966), môžu zmeniť svoje vlastné rozhodnutie na základe väčšiny hlasov sudcov a s príslušným zdôvodnením. V niektorých štátoch s koncentrovaným ústavným systémom¹⁹⁷ je ústavný súd viazaný svojimi

¹⁹² Kucsko-Stadlmayer, G.: Die Beziehungen zwischen den Verfassungsgerichtshöfen und den übrigen einzelstaatlichen Rechtsprechungsorganen, einschließlich der diesbezüglichen Interferenz des Handelns der europäischen Rechtsprechungsorgane, správa z 12. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov, 2002, s. 23.

¹⁹³ Otázka ústavnosti zákona môže byť znovu predložená spolkovému ústavnému súdu, ak došlo oproti skoršiemu rozhodnutiu k podstatnej zmene skutkového alebo právneho stavu.

¹⁹⁴ Pozri čl. 28 poriadku o konaní ústavného súdu.

¹⁹⁵ *Ratio decidendi* prípadu vyplývajúce z rozsudku najvyššieho súdu pri výkone jeho právomoci ako odvolacieho súdu alebo pri výkone jeho pôvodnej právomoci (vykonávanej plénom súdu) je záväzná pre hierarchicky podriadené súdy.

¹⁹⁶ Článok VI zákonníka o ústavnom konaní (p. t.): „Sudcovia vykladajú a aplikujú zákon alebo akúkoľvek normu so silou zákona a predpisy vychádzajúce z ústavných príkazov a princípov v súlade s výkladom týchto ústavných príkazov a princípov uvedených v uzneseniach prijatých ústavným tribunálom. (Los Jueces interpretan y aplican las leyes o toda norma con rango de ley y los reglamentos según los preceptos y principios constitucionales, conforme a la interpretación de los mismos que resulte de las resoluciones dictadas por el Tribunal Constitucional.). Čl. VII: Rozsudky ústavného tribunálu s charakterom „res iudicata“ sa stávajú záväznými precedensmi, ak rozsudok tak stanovuje, pri súčasnej špecifikácii rozsahu normatívneho účinku. Ak sa ústavný súd rozhodne odchyliť od precedensu, musí zároveň formulovať skutkovú a právnu stránku, ktorá je základom pre rozsudok, a dôvody, pre ktoré sa ústavný tribunál odchyľuje od precedensu. (Las sentencias del tribunal Constitucional que adquieren la autoridad de cosa juzgada constituyen precedente vinculante cuando así lo exprese la sentencia, precisando el extremo de su efecto normativo. Cuando el Tribunal Constitucional resuelva apartándose del precedente, debe expresar los fundamentos de hecho y de derecho que sustentan la sentencia y las razones por las cuales se aparta del precedente.).

¹⁹⁷ V Litve, ktorá patrí do systému koncentrovaného preskúmavacieho systému, sú napriek tomu určité osobitosti týkajúce sa princípu *stare decisis*. Vzhľadom na judikatúru ústavného súdu je tento viazaný precedensmi a ústavnou doktrínou, ktorá je formulovaná a ktorá tieto precedensy odôvodňuje. Od týchto ústavných precedensov sa možno odchyliť v záujme ústavnej spravodlivosti a nový precedens môže byť vytvorený len v prípadoch, keď je to neodvratiteľné a objektívne nevyhnutné, ústavne podložené a odôvodnené. O už spomenutej nevyhnutnosti

vlastnými precedensmi, ale môže ich zmeniť odôvodneným rozhodnutím príslušnej väčšiny svojich členov (napr. Andorra).

III.2.2 Preskúmanie individuálnych aktov

180. Obyčajne rozhodnutie, ktoré nasleduje po predložení úplnej ústavnej sťažnosti, predmetom ktorej je preskúmanie namietaného individuálneho aktu, ovplyvňuje len prípad alebo situáciu, na základe ktorej bolo konanie iniciované.¹⁹⁹ Otázka rozsahu rozhodnutia ústavného súdu prináša so sebou problémy týkajúce sa úlohy a účinnosti ústavných návrhov. Zaväzuje len navrhovateľa a súdny alebo správny orgán, ktorého akt bol namietaný, a potencionálne tiež verejný orgán, ak sa ho dotýka konkrétna otázka do budúcnosti, pokiaľ sa však konkrétna situácia nezmenila od tej v pôvodnom prípade (napr. Rakúsko). V Nemecku dokonca aj rozhodnutia týkajúce sa individuálnych aktov sú záväzné pre všetky štátne orgány.²⁰⁰

181. Možno rozlíšiť tri prípady, ústavný súd buď rozhodne o hmotno-právnej stránke, alebo zruší individuálny akt alebo len prikáže, aby príslušný orgán vo veci znovu konal, alebo zmení správny akt bez toho, aby ho musel zrušiť.

182. Ústavný súd môže rozhodnúť o hmotno-právnej stránke veci v Andorre, Brazílii, Kanade, Cypre,²⁰¹ Estónsku, Islande, Írsku, Japonsku, Slovinsku, Švajčiarsku, Južnej Afrike, Španielsku, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku a USA. Avšak vo väčšine z týchto štátov to nie je pravidlom, keďže ústavný súd môže vrátiť prípad späť súdu nižšieho stupňa na rozhodnutie o hmotno-právnej stránke veci.²⁰²

183. Ak ústavný súd zruší konečné rozhodnutie súdu, obyčajne prikáže súdu, aby vo veci opäť konal (napr. Andorra, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Česká republika, Nemecko, Maďarsko, Lotyšsko, Lichtenštajnsko, Portugalsko, Rusko, Slovensko, Švajčiarsko a Kórejská republika). Rovnako, ak súd zruší individuálny správny akt, absencia individuálneho správneho aktu často spôsobí, že správne orgány sa cítia zaviazané prijať nový akt.

184. V prípade, že ústavný súd len vráti vec späť všeobecnému súdu vyššieho stupňa, aby znovu vo veci konal bez toho, aby neústavné rozhodnutie sám zrušil (napr. Azerbajdžan), vyvstáva citlivá otázka, či všeobecný súd vyššieho stupňa bude nasledovať príkazy prijaté ústavným súdom. Taktiež sila právnej úpravy Srbska,²⁰³ podľa ktorej ústavný súd preruší svoje konanie, aby umožnil správnomu alebo zákonodarnému orgánu napraviť potencionálne neústavnú situáciu, závisí od vôle príslušného orgánu riadiť sa takýmito pokynmi.

185. Kým ústavné súdy niektorých štátov môžu skutočne dávať príkazy, ako musia príslušné orgány konať v súlade s ústavou a prijať rozhodnutie správne (napr. Česká republika,²⁰⁴

preinterpretovať určité ústavné doktrínálne ustanovenie tak, aby táto ústavná doktrína bola opravená, možno rozhodnúť len na základe okolností ako nevyhnutnosti zvýšiť možnosti implementácie prirodzených a nadobudnutých práv osôb a ich legitímnych záujmov, nevyhnutnosti lepšie obbraňovať a ochraňovať hodnoty zakotvené v ústave (rozhodnutie ústavného súdu z 24. októbra 2007).

¹⁹⁹ Všeobecná správa, 12. kongres Konferencie európskych ústavných súdov, (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>>, sprístupnené 23. februára 2009, s. 45.

²⁰⁰ R. Jaeger, S. Broß, už citované, s. 27.

²⁰¹ Pri výkone svojej správnej právomoci môže najvyšší súd potvrdiť administratívne rozhodnutie alebo ho zrušiť. Nie je v jeho právomoci doplniť alebo meniť rozhodnutie administratívneho orgánu. Súd nie je oprávnený znovu posudzovať meritum administratívneho rozhodnutia a zastupovať tento orgán svojím vlastným rozhodovaním. Takýto akt by porušil striktné oddelenie moci zaručené v ústave. Rozhodovanie v oblasti administratívneho práva zostáva úplne na výkonnej zložke vlády.

²⁰² CDL-INF(2001)009. Rozhodnutia ústavného súdu a im na roveň postavených orgánov a ich výkon.

²⁰³ Článok 55 zákona o ústavnom súde.

²⁰⁴ Článok 82b zákona o ústavnom súde.

Nemecko, Malta, Slovensko,²⁰⁵ Slovinsko, Španielsko,²⁰⁶ Ukrajina²⁰⁷), v iných krajinách takáto právomoc označiť alebo prikázať pozitívny záväzok neexistuje. Hoci rozdelenie štátnej moci je jednoznačnejšie dodržiavané v tom druhom prípade, môže to vyústiť do nedostatku účinnosti rozhodnutia ústavného súdu.

186. Ako už bolo uvedené, ústavný súd môže byť schopný rozšíriť svoju rozhodovaciu právomoc buď začatím nového konania, alebo rozhodnutím o otázke ústavnosti normatívneho aktu, ktorý bol základom pre vydanie namietaného individuálneho rozhodnutia v tom istom konaní; to druhé rozhodnutie bude mať tak *erga omnes* účinok. Ale aj rozhodnutie o individuálnom akte môže mať účinok, ktorý nie je obmedzený na predložený prípad: V Čiernej Hore v prípade, že ústavný súd rozhoduje o individuálnom rozhodnutí predloženom ústavnému súdu, ktorým došlo k porušeniu práv niekoľkých osôb, avšak len jedna alebo niekoľko z nich predložia ústavnému súdu návrh, sa návrh rozšíri o všetky dotknuté osoby. Tiež v niektorých štátoch môže ústavný súd vyhlásiť, že budúce správne alebo súdne rozhodnutia porovnateľné s tými, ktoré boli vyhlásené za neplatné ústavným súdom, budú v budúcnosti neústavnými. A tak aj v prípade, že ústavný súd rozhoduje v individuálnom prípade, dáva všeobecný príkaz, ako sa súdy alebo správne orgány alebo iné orgány majú správať v súlade s ústavou.

III.3 Účinky *ratione temporis*

III.3.1 Neplatnosť aktu *ex tunc* alebo *ex nunc*

Pozri 1.1.16 Tabuľka: Ex nunc alebo ex tunc účinky rozhodnutí ústavného súdu

187. Rozhodnutia týkajúce sa neústavnosti normatívneho aktu môžu mať rozdielny časový účinok. Doktrína „nulity“ („Nichtigkeitslehre“) je protikladom doktríny „neplatnosti“ („Vernichtbarkeitslehre“). Takéto rozdelenie vytvára dilemu, vyžadujúc výber medzi dogmatickou spojitosťou (v prípade, že s neústavným aktom sa zaobchádza tak, ako keby nikdy nebol súčasťou právneho poriadku) a právnou istotou (s pokračujúcou platnosťou aktov založených na zrušenom normatívnom akte predtým, ako rozhodnutie ústavného súdu vstúpilo do platnosti).²⁰⁸ Žiadna krajina, ktorá bola predmetom tejto štúdie, si nezvolila ten druhý prístup bez toho, aby si ponechala určitý priestor na manévrovanie, pretože vyslovenie neplatnosti dôležitého normatívneho aktu, ktorý je základom pre mnohé individuálne rozhodnutia, môže mať rozsiahle dôsledky. Rozdiel medzi vyslovením neplatnosti a zrušením má tiež vplyv na ochotu jednotlivcov podať návrh, ktorý by smeroval proti normatívnemu aktu. Ak súd vysloví neplatnosť normy s takýmto možným účinkom, navrhovateľov prípad nebude vyriešený samotným odstránením neústavnej normy. A tak v záujme poskytnutia stimulu pre jednotlivcov, aby títo podali návrh smerujúci proti normatívnemu aktu, niektoré štáty zakotvujú retroaktívny účinok rozhodnutia, ktoré sa aplikuje jednotne na navrhovateľov prípad (tzv. odmena pre chytáča²⁰⁹). Napríklad v Maďarsku rozhodnutie súdu, aj keď len jeho samotný zrušujúci účinok vo vzťahu k normatívnemu aktu, je aplikovaný na individuálny prípad jednotlivca.

²⁰⁵ Článok 127 ods. 2 ústavy.

²⁰⁶ Článok 55 ods. 1 písm. c) základného zákona o ústavnom súde.

²⁰⁷ Článok 70 zákona o ústavnom súde.

²⁰⁸ Právna úprava Albánska a Ruska je obdivuhodná, pretože ustanovuje, že ústavný súd môže prikázať neodkladný účinok rozhodnutia aj pred uverejnením rozhodnutia, ak je to nevyhnutné v záujme ochrany ústavných práv jednotlivcov.

²⁰⁹ Termín existuje v rakúskej doktríne („Ergreiferprämie“), preklad uverejnený v CDL(2008). Stanovisko k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o ústavnom konaní v Kirgizsku a zákon o Ústavnom súde Kirgizska (2008).

188. *Ex tunc* účinok rozhodnutí ústavného súdu zakotvilo relatívne malo krajín, napríklad Andorra, Belgicko, Nemecko (s právomocou rozhodnúť, či účinok bude *ex tunc*, alebo *ex nunc*), Maďarsko, Taliansko, Poľsko, Portugalsko, Rusko, Slovinsko a „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“.

189. Spomedzi týchto štátov len Andorra, Arménsko, Belgicko, Lotyšsko, Rusko, Slovinsko²¹⁰, Švajčiarsko a Španielsko majú zakotvený len s malým počtom výnimiek, ktoré musia byť špecifikované ústavným súdom, rozsiahly *ex tunc* účinok, zatiaľ čo ostatné štáty (napr. Nemecko²¹¹, Taliansko, Portugalsko) obmedzujú vyhlásenie neplatnosti s *ex tunc* účinkom na akty iné, než sú právoplatné rozhodnutia súdov.

190. Účinok *ex nunc* bol predstavený v Albánsku, Alžírsku, Arménsku, Rakúsku, Bielorusku, Brazílii, Čile, Chorvátsku, Českej republike,²¹² Francúzsku, Estónsku, Gruzínsku, Maďarsku, Južnej Kórei, Lotyšsku, Lichtenštajnsku, Litve, Luxembursku, Moldavsku, Rumunsku, Rusku, San Maríne, Srbsku, Slovensku, Slovinsku,²¹³ Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku, Mexiku a Ukrajinu.

191. Mnoho štátov môže do určitej miery zrušujúci účinok zoslabiť.

III.3.2 Zoslabenie neplatnosti a jeho časový účinok

192. Oba typy rozhodnutí (*ex tunc*, ako aj *ex nunc*) si niekedy vyžadujú zoslabenie. Jednou z alternatív je umožniť ústavnému súdu, aby rozhodol, kedy jeho rozhodnutie nadobúda právoplatnosť (buď do minulosti, ako medzistupeň medzi vyslovením neplatnosti a zrušením, alebo v určitý moment do budúcnosti, alebo obidve možnosti). Druhou možnosťou je uchýliť sa k technike (autoritatívneho) výkladu, ktorý kombinuje primeranú ochranu ústavy a koherenciu právneho poriadku v tom, že nie všetky ustanovenia sú odstránené z právneho poriadku okamžite. V Južnej Afrike súd vyhlasujúci normatívny akt za neplatný na tom základe, že je nesúladi s ústavou, môže rozhodnúť o rozsahu spätného účinku takéhoto rozhodnutia.

193. Rozhodnutia s *ex tunc* účinkom nemajú vplyv na právoplatné súdne rozhodnutia. Právna istota týkajúca sa právoplatných súdnych rozhodnutí je prioritou vo väčšine štátov s retroaktívnymi rozhodnutiami ústavných súdov (napr. Taliansko a Portugalsko).

194. *Ex tunc* účinok pre prípady trestného práva

Obnova trestných konaní je veľmi častá, dokonca aj v štátoch, v ktorých rozhodnutia ústavných súdov majú zrušujúci účinok, ak by to viedlo k priaznivejšiemu trestu (napr. Albánsko, Česká republika, Maďarsko, Taliansko, Južná Kórea, Moldavsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Južná Afrika, Mexiko, Uruguaj). V Južnej Afrike bol stanovený ako nový dôvod na

²¹⁰ Ak ústavný súd vyhlási za neplatný neústavný alebo nezákonný predpis alebo všeobecne záväzný akt vydaný pre účely výkonu verejnej moci. V Slovinsku má vyhlásenie neplatnosti *ex tunc* účinok. Článok 45 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

²¹¹ Vzhľadom na čl. 79 ods. 1 a čl. 79 ods. 2 zákona o spolkovom ústavnom súde konečné rozhodnutia, ktoré sú založené na zákone, ktorý bol vyhlásený za neplatný, zostávajú nedotknuté aj v prípade, že predpis alebo zákon je vyhlásený za neplatný *ex tunc*. Len v prípade konečného odsudzujúceho rozhodnutia sa môže začať nové konanie v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku.

²¹² V prípade Českej republiky ústavný súd nikdy neurčil *ex tunc* účinok, avšak podľa názoru ústavných právnikov takáto možnosť nie je podľa zákona vylúčená, pozri Wágerová E., Dostál M., Langášek T., Pospíšil I.: Zákon o Ústavním soudu s komentářem, ASPI, Praha 2007, s. 206.

²¹³ Ak ústavný súd zruší neústavný zákon alebo neústavný alebo nezákonný predpis alebo všeobecný zákon, ktorým sa vykonáva verejná moc, takéto zrušenie má *ex nunc* účinok. Článok 43 a čl. 45 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

znovupreskúmanie odsúdenia to, že k takémuto odsúdeniu došlo na základe neústavného normatívneho aktu (predpisu).²¹⁴ V Portugalsku môžu mať rozhodnutia ústavných súdov spätný účinok, ak predpis vyhlásený za neústavný alebo nezákonný sa týka trestných vecí, disciplinárnych vecí alebo správnych deliktov, ak jeho obsah je menej priaznivý pre obvineného.²¹⁵ V Českej republike je obnova trestného konania možná len v prípade, že rozsudok zatiaľ nebol vykonaný,²¹⁶ zatiaľ čo v Slovinsku môžu byť trestné konanie obnovené aj potom, keď sa prijalo konečné rozhodnutie, ak zákon, na základe ktorého k odsúdeniu došlo, bol vyhlásený za neplatný alebo zrušený.

195. Osobitné odloženie neplatnosti

Skoro všetky štáty majú osobitné ustanovenie týkajúce sa nadobudnutia právoplatnosti a možného retroaktívneho účinku rozhodnutí ústavného súdu. V Albánsku rozhodnutia nadobúdajú právoplatnosť v deň vyhlásenia, ak je to nevyhnutné na ochranu základných práv jednotlivca. Niektoré štáty aplikujú princíp derogačného účinku aplikujú zároveň aj spätný účinok, aby napravili alebo zamedzili ujme (napríklad Arménsko, Azerbajdžan, Slovinsko, Srbsko a „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“ majú ustanovenia, na základe ktorých môže jednotlivец požadovať obnovu konania vo všetkých prípadoch, v ktorých bolo konečné rozhodnutie založené na neplatnom normatívnom akte). Princíp „odmeny pre lapača“ bol viac obmedzujúcim spôsobom (uplatnenie retroaktívneho účinku len pre podané návrhy) zavedený v Arménsku,²¹⁷ Rakúsku, Maďarsku a s určitými miernejšími úpravami v Lichtenštajnsku. V Izraeli rozhodnutie nadobúda právoplatnosť v deň prijatia najvyšším súdom, avšak súd môže, ak to považuje za nevyhnutné, odložiť vyhlásenie neústavnosti. Táto prax sa často uplatňuje v prípadoch, keď súd sa rozhodne poskytnúť zákonodarcovi alebo vláde čas na to, aby prijali zákon alebo vládny predpis, ktorý nahradí ten sporný.

196. Vo vzťahu k pokračujúcej platnosti ustanovenia možno rozlíšiť niekoľko prípadov. V štátoch s difúznou ústavnou rozhodovacou právomocou namietaný normatívny akt nemôže byť vyhlásený za neplatný, ale stáva sa neaplikovateľným (napr. v Dánsku, Fínsku, Islande, Malte, Nórsku, Švédsku). Na Malte napríklad ústavný súd predloží svoje rozhodnutia zákonodarcovi, ktorý môže alebo nemusí zmeniť legislatívu v súlade s rozhodnutím súdu.²¹⁸

197. V štátoch s centralizovanou kontrolou (napríklad Andorra, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko a Južná Afrika) má ústavný súd právomoc vyhlásiť zákon za nesúladný s ústavou. Takýto predpis je obvyčajne neaplikovateľným, ale nie neplatným a zákonodarca musí takýto predpis zmeniť tak, aby bol v súlade s ústavou v presne stanovenej lehote. V Nemecku sa takýto prístup uplatňuje osobitne v prípadoch týkajúcich sa princípu rovnosti. Ústavný súd niekedy dáva konkrétne pokyny týkajúce sa aplikácie zákona počas prechodného obdobia daného zákonodarcovi pre účely zmeny zákona.²¹⁹

198. Rovnaký výsledok sa dosiahne aj v štátoch, v ktorých ústavné súdy prijímajú rozhodnutia s *ex nunc* účinkom, ak súd môže odložiť jeho právoplatnosť (napr. Rakúsko, Azerbajdžan,

²¹⁴ Pozri RSA-2009-2-009, CCT 98/08; 15. júla 2009 v CODICES.

²¹⁵ Jedným z príkladov je rozhodnutie č. 232/2004 z 31. marca 2004, v ktorom ústavný súd vyhlásil so všeobecne záväznou silou neústavnosť predpisu týkajúceho sa vedľajších trestov zahŕňajúcich vyhostenie cudzincov, ktorí sú zodpovední za nepočetné deti, ktoré majú portugalské občianstvo a trvalý pobyt na území Portugalska. Avšak súd rozhodol o účinku tohto neústavného predpisu spôsobom, ktorým tieto (účinky) nevylúčil na prípady odsúdenia vrátane vedľajších trestov vyhostenia, ktoré už boli prijaté, avšak nie vykonané v čase vyhlásenia tohto rozhodnutia (č. 232/2004).

²¹⁶ Článok 71 zákona o ústavnom súde.

²¹⁷ CDL-AD(20065)017, stanovisko k zmene zákona o Ústavnom súde Arménska.

²¹⁸ Článok 242 zákonníka o organizácii a občianskom konaní.

²¹⁹ R. Jaeger, S. Broß, už citovaný, s. 26.

Maďarsko, Lotyšsko, Lichtenštajnsko,²²⁰ Litva,²²¹ Poľsko, Slovinsko, Južná Afrika²²² a Švajčiarsko²²³).

III.4 Účinky *ratione materiae*: náprava a náhrada škody

Pozri 1.1.17 Tabuľka: Spôsobilosť ústavných súdov napraviť škody

199. Viacero ústavných súdov, ktoré sú predmetom štúdie, nemá spôsobilosť priznať náhradu škody jednotlivcovi, ktorého práva boli porušené buď prostredníctvom individuálneho, alebo normatívneho aktu. Veľmi často však vedie rozhodnutie ústavného súdu k obnove konania (ak bol napadnutý individuálny akt alebo v prípadoch „odmeny pre lapača“ v súvislosti s návrhmi napádajúcimi normatívne akty) a sudy nižších stupňov alebo tribunál môže potom rozhodnúť o priznaní náhrady škody podľa príslušných procesných predpisov (napr. Cyprus²²⁴).

200. V štátoch s anglo-americkým právnym systémom je náhrada škody súčasťou práva na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu; ak verejný orgán poruší práva jednotlivca, jednotlivec má právo na zadosťučinenie.

201. V štátoch s difúznym ústavným rozhodovaním si jednotlivec v konaní pred všeobecnými súdmi môže na základe určitých podmienok nárokovat' náhradu škody voči štátnemu orgánu, ktorý porušil jeho práva. V Južnej Afrike bolo priznanie „ústavnej náhrady škody“ založenej čisto na porušení ústavného práva považované ústavným súdom za oprávnené v rámci ústavnej právomoci rozhodnúť o udelení „primeranej nápravy“.²²⁵

ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY III

202. V súvislosti s rozhodnutiami ústavného súdu je potrebné zdôrazniť, že ústavné sudy v mnohých systémoch, ktoré boli predmetom štúdie, pokiaľ ide o spôsob uskutočnenia preskúmania, disponujú určitou hranicou svojvôle. Niekedy môžu rozšíriť počet predpisov, ktorých ústavnosť má byť preskúmaná, alebo dokonca aplikovať väčší počet noriem ako rozhodovacieho štandardu v rámci ich kontroly ústavnosti. Toto je zvlášť príznačné pre štáty, v ktorých sa uplatňuje úplná individuálna sťažnosť. Pre mnohé z týchto štátov je ústavný súd považovaný za lepšie ustanovený pre jasnú identifikáciu ústavnej skupiny, ktorá musí byť preskúmaná v záujme rozhodnutia o ústavnosti predpisu alebo príslušného zákona. Výslovný legislatívny alebo dokonca ústavný predpis, podľa ktorého je výklad ústavného súdu záväzným pre všetky iné štátne orgány vrátane všeobecných súdov, poskytuje dôležitý prvok čistoty vo vzťahoch medzi ústavným súdom a súdmi všeobecnými.

203. Účinky rozhodnutí vydaných ústavným súdom sú tiež dosť rozdielne. Rozhodnutie môže ovplyvniť rozdielne množstvo ľudí v závislosti na *inter partes* alebo *erga omnes* účinku (účink

²²⁰ Pozri H. Wille, Národná správa XIV. konferencie európskych ústavných súdov, s. 17, dostupné na internete: <http://www.lrkt.lt/conference/Pranesimai/Q_Liechtenstein_D.doc#_Toc198870236>.

²²¹ Rozhodnutie ústavného súdu z 19. januára 2005.

²²² Pozri RSA-2008-2-007, tribunál ústavného súdu 19/07, 02/02/2008 v CODICES.

²²³ Týkajúce sa kantonálnych zákonov a výnosov.

²²⁴ Ak súd ruší rozhodnutie prijaté verejným orgánom, toto rozhodnutie má retroaktívny účinok. Článok 146.5 ústavy ukladá osobitnú povinnosť na základe právomocí štátu konať v zhode s rozsudkom a príkazmi súdu pri výkone ich správnych činností. Ústavná povinnosť podľa čl. 146.5 je povinnosťou správneho orgánu obnoviť stav, ktorý tu existoval predtým, ako bolo rozhodnutie súdom zrušené. Aby bolo možné udržať civilné konanie, predmetom ktorého je nárok na náhradu škody podľa čl. 146 ods. 6, škoda musí vyplývať z neplatného zákona, rozhodnutia alebo nekonania bez ohľadu na to, že došlo k náprave zákonnosti.

²²⁵ Pozri RSA-1997-2-006, ústavný súdny tribunál, 05/06/1997, v CODICES.

ratione personae) alebo môže mať rozdielny časový účinok (*ratione temporis* účinok), alebo môže dokonca riešiť rozdielne typy otázok (*ratione materiae* účinok).

204. S prihliadnutím na svoj *ratione personae* účinok rozhodnutie môže mať účinky len *inter partes* alebo *erga omnes*, vyúsťujúc do vyhlásenia normatívneho predpisu za neplatný alebo robiac ho neaplikovateľným. V mnohých štátoch v prípadoch rozhodovania o neústavnosti predpisu je ústavný súd oprávnený rozhodnúť o jeho zrušení v rámci právneho poriadku. Avšak v niektorých štátoch je právomoc ústavného súdu (alebo všeobecného súdu v prípade škandinávskych štátov) viac obmedzená s tým, že rozhodnutie má zaväzujúci charakter len pre účastníkov konania (napr. Andorra, Argentína, Čile, Belgicko, Cyprus,²²⁶ Dánsko, Fínsko, Japonsko, Luxembursko, Nórsko, Švédsko alebo Portugalsko). V štátoch s anglo-americkým právnym systémom s difúznou rozhodovacou právomocou *stare decisis* má tiež silný vplyv s účinkami presahujúcimi individuálny prípad ako precedens vydaný najvyšším súdom (alebo jemu na roveň postaveným súdom) zaväzujúcim nižšie súdy (napr. USA, Mexiko, Južná Afrika alebo Veľká Británia). Precedens však môže byť nahradený novým, ak je to potrebné, so zodpovedajúcim zdôvodnením.

205. Rozhodnutia týkajúce sa neústavnosti normatívnych predpisov môžu mať rôzny časový účinok buď *ex nunc*, keď neplatnosť nastáva okamihom vydania rozhodnutia, alebo *ex tunc*, keď akt je vyhlásený za neplatný od okamihu jeho prijatia, čo má dôležité následky pre individuálne prípady. Len relatívne málo štátov zakotvilo *ex tunc* účinok rozhodnutí ústavného súdu (napr. Arménsko, Andorra, Belgicko, Estónsko, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“, Maďarsko, Lotyšsko, Taliansko, Poľsko, Portugalsko alebo Slovinsko, Švajčiarsko, Južná Afrika, Španielsko) a tieto majú oslabený účinok.

206. Rozhodnutie vydané ústavným súdom musí byť v záujme splnenia požiadavky účinného prostriedku nápravy podľa judikatúry EŠLP taktiež spôsobilé napraviť porušenia individuálnych ľudských práv. Avšak častejšie vedú rozhodnutia ústavného súdu k vráteniu veci a jej prerokovaniu všeobecným súdom ako k priznaniu náhrady škody samotným ústavným súdom.²²⁷

IV. INÉ OTÁZKY

IV.1 Rozdelenie právomocí medzi ústavné súdy a súdy všeobecné

207. V prípade porušenia individuálnych základných práv by náprava mala byť prístupná tak rýchlo, ako je to možné. V tejto súvislosti je dôležitá otázka vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom. V prvom rade sú to všeobecné súdy, ktoré sú v prvej línii, aplikujú

²²⁶ Rozhodnutie ústavného súdu potvrdzujúce akt alebo rozhodnutie správneho orgánu má účinky *in personam*, ponechávajú predmet konania *res judicata* medzi navrhovateľom a správnym orgánom. Rozsudok súdu vyhlasujúci správny akt alebo rozhodnutie za neplatné má účinok *erga omnes*. Na základe rozhodnutia o neplatnosti správneho opatrenia je správny orgán povinný znovu prejednať vec s ohľadom na rozsudok najvyššieho súdu a dosiahnuť nové rozhodnutie. Nové rozhodnutie môže byť predmetom súdneho prieskumu pred najvyšším súdom.

²²⁷ Ako je to stanovené EŠLP v rozsudku *Cochiarella v. Taliansko* (EŠLP, Veľká komora, 29. marca 2006): „Je jasné, že v štátoch, kde sú zakotvené porušenia spočívajúce v neprimerane dlhom konaní, nemusí byť náprava spočívajúca v príkaze konať bez prieťahov, aj keď je žiaducou do budúcnosti, primeranou na nápravu situácie, v rámci ktorej konanie už bolo neprimerane dlhé. Iný typ nápravy môže vhodným spôsobom odškodniť porušenie. Súd to už potvrdil s ohľadom na trestné konania, kde bola dĺžka konania výslovným a merateľným spôsobom braná do úvahy pri znížení trestu (pozri *Beck v. Nórsko*, č. 26390/95, § 27, 26. júna 2001). Navyše niektoré štáty, ako napríklad Rakúsko, Chorvátsko, Španielsko a Slovensko, pochopili situáciu bezchybne tým, že si vybrali 2 typy nápravy, jedným je príkaz konať bez zbytočných prieťahov a druhým je priznanie kompenzácie [pozri napríklad *Holzinger* (č.1), už citovaný, § 22; *Slaviček v. Chorvátsko* (dec.), č. 20862/02, EŠLP 2002-VII; *Fernández-Molina González a iní v. Španielsko* (dec.), č. 64359/01, EŠLP 2002-IX; *Michalak v. Poľsko* (dec.), č. 24549/03, 1. marca 2005; *Andrášik a iní v. Slovensko* (dec.), č. 57984/00, 60237/00, 60242/00, 60679/00, 60680/00, 68563/01 a 60226/00, EŠLP 2002-IX]“ (§ 76 - § 77).

všeobecné (a ústavné) právo. Ich úloha v zabezpečovaní prvenstva ústavy nemôže byť podceňovaná. Všeobecné súdy sú prvé, ktoré by mali odhaliť, či aplikácia práva spôsobuje ústavný problém. Od pochopenia obsahu ústavných ustanovení všeobecnými súdmi závisí celková úroveň ochrany poskytovaná ústavnému poriadku. To platí v prípadoch, kde otázka ochrany individuálnych práv je relevantná pre jednotlivca. Možno identifikovať rozdielne formy týkajúce sa vymedzenia právomocí a sociálneho hodnotenia ústavného súdu a súdov všeobecných, ktoré ovplyvňujú vzájomné vzťahy medzi súdmi. Taktiež právomoc a ochota všeobecných súdov skúmať otázky ústavnosti je dôležitá pre jednotlivca, ktorému bola spôsobená ujma, keďže o porušení môže byť rozhodnuté rýchlejšie buď v konaní pred všeobecným súdom (difúzny systém alebo systém osobitný), alebo prostredníctvom prejudiciálnej otázky.

208. Je niekoľko skupín problémov týkajúcich sa vzťahov medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom. Po prvé, otázka právomoci: Do akej miery ústavný súd zasahuje do právomocí všeobecných súdov? Po druhé, otázka výkladu, ktorá je zdvojená: Prihliada ústavný súd na výklad všeobecných súdov a aplikujú všeobecné súdy rozhodnutia ústavných súdov a ich odôvodnenia?

IV.1.1 Preskúmvacie právomoci

209. „Systémy, ktoré rozdeľujú právomoc medzi ústavný súd a najvyšší súd, čelia koordinačným problémom pri vymedzovaní právomocí a riešení rozdielností v rozhodnutiach“.²²⁸ Tak, ako poznamenal L. Garlicki, napätie medzi ústavnými súdmi a najvyšším súdom je nevyhnutné v systéme s centralizovanou ústavnou právomocou. Ústavné súdy, ktoré obvyčajne stoja mimo súdny systém všeobecných súdov, musia interpretovať vágne termíny používané v ústave ako orgán s právomocou precizovať ústavné princípy. Skutočnosť, že ústavný súd má právomoc rozhodovať nielen na abstraktnom, ale tiež na náhodnom základe, ako aj skutočnosť, že jeho výklad sa dotýka takmer každého druhu právneho odvetvia, narúša tradičnú úlohu všeobecných súdov vykladať „svoje“ právo a obmedzovať „svoj“ rozsah konania pri aplikácii predpisu. V prípadoch, keď ústavné súdy zasahujú v rámci jednotlivých prípadov, hodnotia aplikáciu a výklad predpisov všeobecnými súdmi.

210. Teoreticky povedané, vzťah medzi ústavným súdom a všeobecnými súdmi sa vyznačuje menším konfliktom, keď ide o návrhy týkajúce sa ústavnosti normatívneho aktu, ako keď ide o návrh individuálneho porušenia ústavy²²⁹ (individuálnej sťažnosti), keďže v tom prvom prípade ústavný súd nepreskúma priamo aplikáciu normatívneho aktu všeobecným súdom. Aj v štátoch s návrhmi týkajúcimi sa ústavnosti normatívneho aktu však môže narastať napätie. V Maďarsku sa môže ústavný súd do určitej miery prejavíť pri aplikácii normatívneho aktu pri použití *diritto vivente* techniky (pozri už uvedené) pri výklade normatívneho predpisu, o ktorý ide. A tak v prípadoch, že vysloví neústavnosť predpisu, môže tak urobiť vzhľadom na konštantný neústavný výklad všeobecnými súdmi,²³⁰ pričom ústavný súd sa javí ako „štvrtý stupeň súdnej moci posudzujúci rozhodnutia všeobecného súdnictva“.²³¹

211. Benátska komisia uvádza, že „*niektoré ústavné súdy implementujú rozhodovanie o ústavných návrhoch čelia problému stretu so všeobecnými súdmi*“. Možnosť preskúmania rozhodnutia všeobecného súdu môže vytvoriť napätie a dokonca aj konflikt medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom. A tak sa zdá nevyhnutným **vyhnúť sa riešeniu, ktoré by potvrdilo postavenie ústavného súdu ako súdu naj-najvyššieho**. Jeho vzťah k

²²⁸ T. Ginsberg, „Ekonomická analýza a konštrukcia ústavných súdov“, Teoretické požiadavky v práve 3 (2007), cit. V. Sadurski, už citované, s. 19.

²²⁹ Pozri W. Sadurski, už citované, s. 7ff.

²³⁰ H. Schwartz, Boj za ústavnú spravodlivosť v postkomunistickej Európe, Chicago University Press, Chicago, 2000.

²³¹ L. Favoreu cit. in: H. Schwartz, op.cit., p. 25.

„všeobecným“ súdom vyššieho stupňa musí byť vymedzený jasne.²³² **Ústavný súd by mal nahliadať len do „ústavných vecí“ ponechajúc výklad všeobecného práva na všeobecné súdy. Avšak identifikácia „ústavných vecí“ môže byť ťažká vo vzťahu k právu na spravodlivý proces, keď akékoľvek procesné porušenie všeobecnými súdmi môže byť vnímané ako porušenie práva na spravodlivý proces. Niektoré prekážky na strane ústavného súdu sa zdajú byť vhodné prinajmenšom v záujme vyhnúť sa vlastnému preťaženiu, ale taktiež z dôvodu rešpektovania súdnej moci všeobecných súdov.**

IV.1.2 Závazný charakter odôvodnenia rozhodnutí

212. Odôvodňujúca časť rozsudku je tá časť, ktorou súd dáva rozhodnutiu vlastný rozmer, kde sa odzrkadľujú nielen dôvody, ale kde sú taktiež prezentované pozície súdu v špecifických otázkach pre budúce rozhodnutia (*„obiter dicta“*). Často ústavný súd dáva výklad ústavného a právneho ustanovenia v odôvodnení. V štátoch, kde najvyššie súdy neformálne akceptujú výklad ústavných predpisov ústavným súdom, čo je stále častejšie (inštitucionálna lojálnosť medzi ústavnými orgánmi²³³), jednotnosť aplikácie je zaručená. Avšak otázka formálnej záväznej sily rozhodnutia ústavného súdu (*ratio decidendi*) pre všeobecné súdy v niektorých štátoch rastie.²³⁴ V Českej republike je ústavný súd v prospech všeobecne záväznej sily, pričom je názoru, že odôvodnenie rozhodnutia obsahuje ústavne vyžadovaný výklad ústavy a musí ako taký byť aplikovaný všeobecnými súdmi v budúcnosti. Všeobecné súdy však často odmietajú rozhodovať v súlade²³⁵ s výkladom ústavného súdu, hoci v súčasnosti je tento stav už prekonaný, keďže všeobecné súdy rešpektujú rozhodnutia ústavného súdu. V Maďarsku vyvstáva jeden problém, ktorým je ústavné preskúmanie normatívnych rozhodnutí najvyššieho súdu; tieto rozhodnutia sú vydávané preto, aby zabezpečili jednotnosť súdneho zákonného výkladu. Táto právomoc ústavného súdu po niekoľkých rokoch odmietania bola vyhlásená samotným ústavným súdom v roku 2005.²³⁶ V Rakúsku rozhodnutia súdu nemôžu byť predmetom skúmania pred ústavným súdom.²³⁷ Obdobný konflikt vyvstáva aj v Poľsku.²³⁸

213. V anglo-americkom právnom systéme je výrok rozsudku (*ratio decidendi*) jedinou časťou rozsudku, ktorá tvorí záväzný precedens, kým odôvodnenie (*obiter dicta*) má len podporný charakter.²³⁹

IV.1.3 Závazok predložiť návrh na prejudiciálne konanie

214. Ak otázka nie je jasne v ústave upravená, ústavné súdy musia často zápasiť s tým, aby uložili všeobecnému súdu povinnosť obrátiť sa naň v súvislosti s ústavnosťou normatívneho aktu, ktorý by sa mal aplikovať v prebiehajúcom prípade, keďže práve to posilňuje ich

²³² [CDL-AD\(2004\)024](#) Opinion on the Draft Constitutional Amendments with regard to the Constitutional Court of Turkey

²³³ [CDL-JU\(2009\)001](#), S. BROSS, „Reflections on the Execution of Constitutional Court Decisions in a Democratic State under the Rule of Law on the Basis of the Constitutional Law Situation in the Federal Republic of Germany“, Baku, 2008.

²³⁴ L. Garlicky, „Ústavné súdy v. najvyššie súdy.“, Medzinárodný odborný časopis o ústavnom práve 2007 5(1), Oxford University Press, Oxford: Dostupné na internete: <<http://icon.oxfordjournals.org/cgi/content/full/5/1/44#FN59#FN59>>, sprístupnené 11. februára 2009. Pozri tiež A. Alen a M. Melchior, Vzťahy medzi ústavnými súdmi a inými národnými súdmi, vrátane zásahov v tejto oblasti konania európskych súdov, Všeobecná správa, Konferencia európskych ústavných súdov, XII. Kongres, Brusel, Egmont Palace, 14-16. mája 2002, s. 48, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>>, naposledy sprístupnené 21. septembra 2010.

²³⁵ P. Hollander, „Úloha českého ústavného súdu“: Aplikácia ústavy v rozhodovaní všeobecných súdov“, Parker Sch. J. E. Eur. L 4 (1997), citované v W. Sadurski, už citované, s. 22f.

²³⁶ CDL-JU(2008)040, P. Paczolay, „Súdna právomoc maďarského ústavného súdu“, správa pre seminár „Modely ústavnej súdnej právomoci“, Ramallah, 2008.

²³⁷ G. Kucksko-Stadlmayer, Beziehungen, už citovaný, s. 27.

²³⁸ Pozri uznesenie Najvyššieho súdu Poľskej republiky zo 17. decembra 2009, IIIPZP 2/09.

²³⁹ Pozri prípad US Central Green Co. V. US (99-859) 531 US 425, dostupné na internete: <<http://www.law.cornell.edu/supct/html/99-859.ZS.htm>>, sprístupnené 4. mája 2009.

zjednocovaciu úlohu.²⁴⁰ Medzi štátmi, v ktorých môžu byť predložené prejudiciálne otázky, možno identifikovať dve skupiny.

215. V prvom prípade ide o štáty, v ktorých všeobecné súdy nemajú možnosť voľnej úvahy. Akonáhle všeobecné súdy odhalia oblasti, ktoré by mohli spôsobiť pochybnosti vo vzťahu k ústavnosti predpisu, ktorý musia aplikovať v danom prípade, súdy sú povinné podať prejudiciálny návrh pred ústavný súd (Albánsko, Rakúsko, Belgicko, Bosna a Hercegovina, Lotyšsko, Litva, Moldavsko, „Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“ a Rumunsko). Taktiež v Rakúsku je daný široký výklad okruhu zákonov, ktoré „môžu byť aplikované“ v konkrétnom prípade: ústavný súd odmietne prejudiciálnu otázku, len ak je nepochybné, že predpis nemôže byť nevyhnutný pre vyriešenie sporu, o ktorý ide.²⁴¹

216. V Bulharsku, Českej republike, Nemecku, Maďarsku, Taliansku,²⁴² Luxembursku, Malte, Rusku, Slovensku, Slovinsku alebo Turecku sudcovia všeobecných súdov môžu predložiť prejudiciálnu otázku ústavnému súdu, len ak sú presvedčení o neústavnosti normatívneho aktu a o nemožnosti takého výkladu, ktorý by zabezpečil ústavnú aplikáciu zákona. Osobitne je to tak v prípadoch, keď účastníci konania uplatnia výhradu neústavnosti. Benátska komisia však poznamenáva, že v prípadoch, **kde nie je priamy individuálny prístup k ústavnému súdu, by bolo príliš prísne obmedziť možnosť predloženia prejudiciálnej otázky na situáciu, keď je sudca všeobecného súdu presvedčený o neústavnosti predpisu, vážne pochybnosti by mali postačovať.**²⁴³ V Estónsku podľa § 9 ods. 1 zákona o konaní v rámci ústavného rozhodovania „Ak súd prvého stupňa alebo odvolací súd pri rozhodovaní vo veci neaplikoval žiadny relevantný predpis všeobecnej povahy alebo medzinárodnú zmluvu vyhlasujúc, že sú v rozpore s ústavou, alebo ak súd prvého stupňa alebo odvolací súd vyslovil pri rozhodovaní vo veci odmietnutie vydať rozhodnutie o nesúlade predpisu s ústavou, predloží zodpovedajúci rozsudok alebo rozhodnutie najvyššiemu súdu“.

217. Druhá otázka sa týka voľnej úvahy súdu rozhodnúť, či má, alebo nemá byť výnimka neústavnosti, ktorú vzniesla jedna zo strán v rámci konania pred všeobecným súdom, predložená ústavnému súdu. V Alžírsku, Andorre,²⁴⁴ Arménsku, Belgicku, Bielorusku, Francúzsku, Maďarsku, Taliansku, Luxembursku, Malte, Poľsku, Slovensku, Španielsku, Rumunsku, Turecku a Ukrajine rozhodnutie sudcu všeobecného súdu nepredložiť prejudiciálnu otázku na základe návrhu urobeného jednou zo strán v konaní pred všeobecným súdom podčiarkuje autonómiu súdu v tom, že takéto odmietnutie musí byť odôvodnené, ale nemožno sa proti nemu odvolať (okrem prípadu nedostatku odôvodnenia alebo iných formálnych chýb²⁴⁵). Odmietnutie predložiť otázku ústavnému súdu však nebráni nevyhnutne tomu, aby navrhovateľ požadoval predloženie prejudiciálnej otázky v konaní na akomkoľvek stupni (vyslovene to uvádza zákon v San Maríne). V Uruguaji je na druhej strane k dispozícii sťažnosť

²⁴⁰ Všeobecná správa, XII. kongres Konferencie európskych ústavných súdov, (A. Alen, M. Melchior), Brusel, 2002, s. 7, dostupné na internete: <<http://www.confcoconsteu.org/en/common/home.html>>, prístupné 23. februára 2009.

²⁴¹ G. Kucsko-Stadlmayer, Beziehungen, už citované, s. 25 a nasl.

²⁴² Pozri L. Garlicki, už citovaný, a W. Sadurski, už citovaný.

²⁴³ CDL-INF(2001)28, Stanovisko k návrhu zákona o Ústavnom súde Azerbajdžanskej republiky.

²⁴⁴ Článok 2 zákona o prechodných súdnych konaniach ustanovuje kontradiktórne konanie predchádzajúce rozhodnutiu vydanému všeobecným súdom týkajúce sa vydania návrhu na prejudiciálne konanie pred ústavným tribunálom. V prípade, keď ústavný tribunál z vlastného podnetu predkladá prejudiciálnu otázku *proprio motu* alebo keď je mu doručený návrh od niektorého z účastníkov konania, tribunál musí nasledovať čl. 53.3 zákona o ústavnom tribunáli a čl. 2 zákona o prechodnom súdnom konaní. S prihliadnutím na tieto ustanovenia všeobecný súd vydá rozhodnutie obsahujúce právne odôvodnenie a kontext prejudiciálneho návrhu predloženého ústavnému tribunálu. Účastníci konania a prokurátor môžu predložiť svoje stanovisko, pričom všeobecný súd následne rozhodne, či predloží návrh (nový), alebo ho predloží tak, ako bolo vyslovené v jeho prvom rozhodnutí, alebo predloží modifikovaný návrh.

²⁴⁵ Ak v Turecku počas pojednávania všeobecný súd nie je presvedčený o vážnosti namietanej neústavnosti aplikujúcej normy, proti tomuto návrhu spoločne s konečným rozsudkom sa môže strana v konaní odvolať. Článok 152 tureckej ústavy hovorí: Ak súd, ktorý koná vo veci, je názoru, že zákon alebo výnos so silou zákona, ktorý sa má aplikovať, je neústavný, alebo ak je presvedčený o vážnosti tvrdenia o neústavnosti, bude o tom spoločne s rozsudkom rozhodovať príslušný odvolací orgán.

proti takémuto odmietnutiu a v Rumunsku sudca všeobecného súdu má povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku na rozhodnutie ústavnému súdu, ak o to požiada jedna zo strán v konaní. Vo Francúzsku od roku 2010, keď vstúpila do platnosti reforma o prednosti prejudiciálneho rozhodnutia, sudca všeobecného súdu predloží prejudiciálnu otázku ústavnému súdu, len ak má vážne pochybnosti o neústavnosti normy. V naliehavých prípadoch môže všeobecný sudca rozhodnúť v prípade aj vtedy, ak ústavný súd o predložennom návrhu týkajúcom sa prejudiciálnej otázky ešte nerozhodol.

IV.2 Problém priameho individuálneho prístupu a preťaženosť ústavného súdu

218. K otázke dilemy medzi preťaženosťou ústavného súdu a zabezpečením systému účinnej ochrany ľudských práv sa pristupuje rôznymi spôsobmi. Niektoré štáty sa nerozhodli pre zavedenie individuálnych návrhov (sťažností) od samého počiatku, iné stanovili filtre, aby vytriedili tie návrhy, ktoré sa nezdajú vážnymi alebo zjavne (veľmi pravdepodobne) neúspešnými.

219. Všetky už spomínané filtre slúžia účelu obmedziť preťaženosť ústavných súdov. Navyše organizačné zmeny rovnako ako väčší výber môžu slúžiť na zmiernenie už zmienenej zaťaženia.

IV.2.1 Príkaz certiorari (na súdne preskúmanie) a výber prípadov ústavnými súdmi

220. Hoci súdna právomoc nad ústavnými otázkami na federálnych súdoch nižšieho stupňa a štátnych súdoch v USA nepodlieha obyčajne voľnej úvahe, Najvyšší súd USA²⁴⁶ nemá povinnosť preskúmať všetky prípady, ktoré sú mu predložené, ale môže vybrať otázky, ktoré sa zdajú byť relevantné pre ochranu ústavného poriadku alebo pre vývoj judikatúry. Zatiaľ čo zaťaženosť sa znižuje vďaka určitému stupňu výberu najvyššieho súdu, jeho voľná úvaha vo výbere prípadov eliminuje systematickú individuálnu ochranu. Na druhej strane, absencia *certiorari* alebo jeho ekvivalentu spoločne s nezvládnuteľnou zaťaženosťou musí nevyhnutne viesť k tvorbe podobného mechanizmu (napr. veľmi rozsiahle požiadavky posudzovania prijateľnosti) ako akt sebaobrany samotného ústavného súdu. Použitie takéhoto mechanizmu bude obyčajne skrývaný a bude odmietaný užívateľmi. A tak, ak sa zaťaženosť stane nezvládnuteľnou, môže byť stanovený spôsob, ako vybrať tie prípady, ktoré si zaslužia náležitú analýzu ústavným súdom. Stanovenie *certiorari* je napríklad v súčasnosti predmetom diskusie parlamentu Slovinska. V iných krajinách, napríklad v Nemecku, diskusia pokračuje, či určitý stupeň voľnej úvahy by mal byť k dispozícii ústavnému súdu. Táto otázka si vyžaduje ďalšie rokovania. Otázka účinnosti opravného prostriedku (s prihliadnutím na filtračný účinok ústavnej sťažnosti voči Európskemu súdu pre ľudské práva) by sa mala zobrať do úvahy.

221. Ústavnému súdu by mali byť v každom prípade dané prostriedky na zamedzenie nezávažných, hanlivých alebo opakujúcich sa sťažností.

222. Napríklad zákony o ústavnom súde v Nemecku, Maďarsku, Slovinsku a Španielsku umožňujú predbežnú kontrolu úplnej ústavnej sťažnosti. Sťažnosť bude odmietnutá, ak neobsahuje otázky, ktoré sú významné v medziach ústavnosti. V Južnej Afrike sa ústavný súd bude zaoberať priamym návrhom alebo odvolaním, ak vyvoláva ústavné otázky, a bolo by to v záujme spravodlivosti, aby tak súd urobil. V Izraeli panel troch sudcov môže disponovať

²⁴⁶ Pravidlo 10 Poriadku Najvyššieho súdu USA: „Preskúmanie na základe príkazu *certiorari* nie je otázkou práva, ale otázkou súdnej voľnej úvahy. Návrh na príkaz *certiorari* bude prijatý len v naliehavých dôvodoch.“

návrhom, ak dôjde k záveru, že je neopodstatnený alebo nepodložený.²⁵¹ Otázky v záujme spravodlivosti zahŕňajú množstvo podotázok vrátane vyhliadky na úspech, verejný záujem vo veci, a to, či najvyšší odvolací súd mal možnosť prezentovať svoj názor vo veci.²⁵²

223. Veľmi často menej početný súdny orgán je vybraný na to, aby preskúmal návrhy a odmietol rozhodnutie, ak je návrh bez vyhliadky úspechu (napr. Rakúsko, Nemecko, Slovinsko). Toto vedie k okamžitému obmedzeniu v zaťažnosti ústavného súdu a konanie vyžaduje menší stupeň formality.²⁵³ V tejto súvislosti prax v Nemecku je pozoruhodná: návrhy, ktoré nie sú na prvý pohľad identifikované ako ústavné návrhy, sa stávajú súčasťou všeobecného registra, nie sú teda priamo zaradené do všeobecného registra.²⁵⁴ Následne je navrhovateľ vyzvaný ústavným súdom prostredníctvom neformálneho listu, aby informoval ústavný súd, či naďalej trvá na tom, aby bol návrh prerokovaný ústavným súdom. Ak navrhovateľ na tom trvá, návrh bude následne preradený do registra konaní, ak nie, naďalej ostane vo všeobecnom registri. Ako dôsledok mnoho návrhov môže byť vybavených bez samotného odmietnutia a bez toho, aby bolo potrebné do tejto etapy konania zahrnúť aj sudcu. Individuálny návrh okrem toho vyžaduje súhlas komory troch sudcov (alebo senátu) na základe § 93a zákona o spolkovom ústavnom súde. Komora je oprávnená rozhodnúť o návrhu podľa § 93c ods. 1, ak je jasne odôvodnený a ústavná otázka rozhodujúca pre prípad bola už v princípe rozhodnutá jedným zo senátov.

IV.2.2 Organizácia ústavného súdu

IV.2.2.1 Viac zamestnancov

224. **Benátska komisia odporúča, aby sudcovia boli podporovaní kvalifikovanými asistentmi; ich počet by mal byť priamo úmerný zaťaženiu súdu.**²⁵⁵ „Podľa počtu a kvalifikácie zamestnancov by sekretariát súdu mal uskutočniť prvé predbežné preskúmanie v záujme vyčistenia neprijateľných návrhov v čo najkratšom čase. Avšak vzhľadom na to, že súdna právomoc nemôže byť delegovaná na sekretariát, ich názor môže mať len poradný charakter.“²⁵⁶ V skutočnosti stály alebo dlhšie slúžiaci personál umožňuje vytvoriť inštitucionálnu pamäť, ktorá je nápomocná väčšej konzistencii a kontinuite judikatúry ústavného súdu; to platí viac v systéme kontinentálneho práva ako v systéme anglo-amerického práva.

IV.2.2.2 Menšie komory

225. **Užitočnou metódou zmiernenia zaťažnosti ústavného súdu môže byť vytvorenie menších panelov sudcov, ktoré rozhodujú o veciach iniciovaných jedným z typov individuálneho prístupu, zatiaľ čo plénum koná, len ak je potrebné rozhodnúť o nových alebo dôležitých otázkach. Je dôležité, že zákon o ústavnom súde pripúšťa možnosť rozhodnutia pléna v prípade rozdielných rozhodnutí komôr; v opačnom prípade je jednotnosť judikatúry ústavného súdu ohrozená.**²⁵⁷ Musia byť stanovené jasné pravidlá, aby sa

²⁵¹ Článok 5 poriadku o konaní vyššieho súdneho dvora.

²⁵² Článok 167 ods. 3 ústavy hovorí, že ústavný súd môže rozhodnúť len o ústavnej veci a záležitostiach týkajúcich sa rozhodnutí o ústavných záležitostiach. Súd urobí konečné rozhodnutie, či záležitosť je ústavnou.

²⁵³ Pozri napr. čl. 93d.1 zákona o Spolkovom ústavnom súde Nemecka: „1. Rozhodnutie bude v súlade s čl. 93 písm. b) a písm. c) prijaté bez ústneho pojednávania. Toto rozhodnutie nemôže byť namietané. Odmietnutie prijatia ústavnej sťažnosti nevyžaduje odôvodnenie.“

²⁵⁴ Merkblatt über die Verfassungsbeschwerde zum Bundesverfassungsgericht, dostupné na internete: <http://www.bundesverfassungsgericht.de/organisation/vb_merkblatt.html>, sprístupnené 8. júna 2009.

²⁵⁵ CDL-AD(2008)030, Stanovisko o návrhu zákona o Ústavnom súde Čiernej Hory.

²⁵⁶ CDL-STD(1995)015, Ochrana základných práv ústavným súdom, Science and Technique of Democracy č. 15, 1995, pozri však už prezentovanú prax v Nemecku.

²⁵⁷ CDL-AD(2004)024, Stanovisko k návrhu ústavnej zmeny s ohľadom na Ústavný súd Turecka.

vyhlo možnosti zaujatosti vo výbere prípadov komôr alebo pri tvorbe panelov. Uvádzané sú len relevantné orgány (plénum, panely, komory), ktoré rozhodujú o veciach týkajúcich sa individuálneho prístupu. Ústavný súd rozhoduje vo veciach týkajúcich sa individuálnej ochrany v pléne v Albánsku, Arménsku, na Cypre, v Grécku, Lotyšsku, Lichtenštajnsku, Rumunsku, Slovinsku, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsku a Ukrajine. V Nemecku,²⁵⁸ Rusku a Južnej Afrike zasadá 8 až 11 sudcov, v Chorvátsku²⁵⁹ a Španielsku 3 až 6 sudcov, 5 sudcov v Rakúsku, Bosne a Hercegovine, Dánsku, Estónsku, Luxembursku, Monaku, Nórsku, Poľsku a Švajčiarsku. V Gruzínsku²⁶⁰, Českej republike, Maďarsku, Malte, Slovensku a Švajčiarsku zasadajú 3 alebo 4 sudcovia. V Portugalsku, keď ústavný súd nezasadá v pléne, jeho komory pozostávajú z 1, 3 alebo 5 sudcov. V Izraeli najvyšší súd obyčajne zasadá v paneli pozostávajúcom z 3 sudcov, pokiaľ predseda najvyššieho súdu alebo jeho podpredseda nerozhodne o rozšírení panelu o akýkoľvek nepárny počet sudcov pred ústnym pojednávaním. Navyše každý panel má právomoc rozhodnúť o jeho rozšírení.

ČIASTKOVÉ ZÁVERY KAPITOLY IV

226. Právomoci ústavného súdu a účinky jeho rozhodnutí nastoľujú otázku týkajúcu sa vzťahu medzi ústavnými súdmi a súdmi všeobecnými, keďže všeobecné súdy majú povinnosť aplikovať zákon, a rovnako tak rešpektovať prednosť ústavy. Pre poškodeného je dôležitá tiež právomoc a ochota všeobecných súdov preskúmať otázky ústavnosti, keďže o porušení môže byť rozhodnuté rýchlejšie v konaní pred všeobecnými súdmi (v difúznom systéme alebo osobitnom systéme) alebo prostredníctvom prejudiciálnej otázky. Určité napätia medzi ústavnými súdmi a najvyššími súdmi sú nevyhnutné v systéme koncentrovanej ústavnej súdnej právomoci. Je taktiež evidentné, že vzťah medzi ústavným súdom a súdom všeobecným je poznačený menšími konfliktmi, pokiaľ ide o ústavné návrhy týkajúce sa normatívnych aktov, ako je to pri individuálnej sťažnosti. V záujme vyhnúť sa napätiu a konfliktu týkajúcemu sa právomocí Benátska komisia odporúča vyhýbať sa riešeniu, v rámci ktorého ústavný súd pôsobí ako super-najvyšší súd zasahujúci do aplikácie zákonov všeobecnými súdmi, a mal by sa zaoberať len ústavnými vecami, obmedzujúc rozsah *ratione materiae* a vyhýbajúc sa svojmu vlastnému preťaženiu. Avšak riziko preťaženia súdu musí byť v rovnováhe s potrebou zaistenia účinného individuálneho prístupu k ústavnej spravodlivosti. Ochrana ľudských práv vyžaduje prístup všeobecného súdu k ústavnému konaniu skôr než obmedzovanie účinných prostriedkov nápravy cez príliš striktný výber návrhov, ktoré sa dotýkajú ústavných otázok. Všeobecný súd by mal mať určitý stupeň voľnej úvahy. Ak sú všeobecné súdy presvedčené o neústavnosti predpisu, mali by byť schopné požadovať prejudiciálne rozhodnutie týkajúce sa preskúmania normy, o ktorú pred ústavným súdom ide. V prípade, že neexistuje priamy individuálny prístup, vážne pochybnosti by mali byť postačujúce na začatie predbežného kontrolného konania pred ústavným súdom.

227. V záujme zaistenia adekvátnej rovnováhy medzi záujmom individuálneho prístupu k ústavnej spravodlivosti a obmedzenými právomocami ústavného súdu a rizikom, že ústavný súd bude zaťažený, Benátska komisia odporúča, aby ústavní sudcovia boli podporovaní kvalifikovaným personálom, ktorého početnosť by mala byť závislá od zaťaženosti ústavného súdu. Správna organizácia práce musí byť taktiež zaistená prostredníctvom rozdelenia sudcov

²⁵⁸ Spolkový ústavný súd Nemecka pozostáva z dvoch autonómnych panelov rovnakého stupňa pozostávajúcich z 8 členov (čl. 2.1 a 2.2 zákona o spolkovom ústavnom súde). Každý z týchto panelov sám osebe predstavuje „Spolkový ústavný súd“. V konaní pred ústavným súdom plénum 16 sudcov rozhoduje len v prípade, že panel sudcov sa mieni odkloniť v otázke práva od právneho názoru obsiahnutého v rozhodnutí, ktorý prijal iný panel (čl. 16). V každom paneli je niekoľko komôr s tromi členmi v každom (čl. 15a.1), ktorý koná v prípadoch ústavnej sťažnosti a v konaní zahŕňajúcom preskúmanie konkrétnych zákonov.

²⁵⁹ Komory rozhodujú o ústavných prípadoch jednomyseľne. Ústavný súd tiež rozhoduje v pléne pri abstraktnej kontrole a v prípadoch zahŕňajúcich konkrétne preskúmanie zákonov.

²⁶⁰ V prípade Gruzínska zasadá ústavný súd v paneloch pozostávajúcich zo 4 sudcov.

do komôr, čo je užitočná metóda na zníženie zaťaženia ústavného súdu, avšak musí existovať mechanizmus na zachovanie jednotnosti právomocí ústavného súdu.

Tabuľky

Tabuľka 1 sumarizujúca typy prístupov

Štáty	Typy ústavného prístupu (ak je individuálny prístup)	Ombudsman (vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu)	Prejudiciálny návrh	Výnimka/námietky neústavnosti	Actio popularis	Quasi actio popularis/právny záujem	Individuálne odporúčanie	Normatívne ústavné návrhy	Ruská individuálna sťažnosť	Ústavný návrh	Ústavná kontrola	Úplná ústavná sťažnosť
Albánsko	centralizovaný		Y	Y							Y	
Alžírsko	Bez individuálneho prístupu											
Andorra	centralizovaný		Y	Y				Y				Y
Argentína	osobitný				Y							
Arménsko	centralizovaný	Y	Y	Y				Y				
Rakúsko	centralizovaný	Y	Y									Y ²⁶ ₁
Azerbajdžan	centralizovaný	Y	Y									Y
Bielorusko	nie		Y									
Belgicko	centralizovaný		Y	Y				Y				Y
Bosna a Hercegovina	centralizovaný		Y								Y	
Bulharsko	centralizovaný	Y	Y									
Kanada	osobitný											
Čile	osobitný		Y	Y	Y							
Chorvátsko	centralizovaný		Y		Y							Y
Cyprus	osobitný		Y	Y								Y ²⁶ ₂
Česká republika	centralizovaný		Y	Y								Y
Dánsko	difúzny											
Estónsko	osobitný	Y	Y ²⁶ ₃	Y								
Fínsko	difúzny											
Francúzsko	centralizovaný			Y				Y				
Gruzínsko	centralizovaný		Y		Y ²⁶ ₄			Y				
Nemecko	centralizovaný		Y									Y
Grécko	osobitný		Y	Y		Y ²⁶						

²⁶¹ Len proti individuálnym správnym aktom.

²⁶² Táto kontrola sa uskutočňuje v rámci správneho konania.

²⁶³ Po prijatí rozhodnutia všeobecný súd predloží rozhodnutie najvyššiemu súdu.

²⁶⁴ Len vo vzťahu k porušeniam základných práv prostredníctvom normatívnych aktov; Pozri čl. 89 ústavy.

Štáty	Typy ústavného prieskumu (ak je individuálny prístup)	Ombudsman (vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu)	Prejudiciálny návrh	Výnimka/námietky neústavnosti	Actio popularis	Quasi actio popularis/právny záujem	Individuálne odporúčanie	Normatívne ústavné návrhy	Ruská individuálna sťažnosť	Ústavný návrh	Ústavná kontrola	Úplná ústavná sťažnosť
						5						
Maďarsko	centralizovaný		Y	Y	Y			Y				
Island	difúzny											
Írsko	osobitný											
Izrael	osobitný											
Taliansko	centralizovaný		Y	Y								
Japonsko	osobitný											
Kazachstan			Y									
Kórejská republika	centralizovaný		Y									Y
Lotyšsko				Y				Y				
Lichtenštajnsko	centralizovaný	Y	Y					Y				
Litva	centralizovaný		Y									
Luxembursko	centralizovaný		Y	Y				Y				
Malta	centralizovaný		Y	Y								
Mexiko	centralizovaný		Y	Y	Y						Y	
Moldavsko	osobitný			Y								
Monako	centralizovaný		Y									
Čierna Hora	osobitný							Y ²⁶ ₆				
Maroko	nie je											
Holandsko	bez individuálneho prístupu											
Nórsko	osobitný											
Palestína	difúzny											
Peru												
Poľsko	centralizovaný		Y	Y				Y				
Portugalsko	centralizovaný	Y						Y				
Rumunsko	osobitný	Y	Y	Y				Y				
Ruská federácia	centralizovaný	Y	Y	Y								
San Maríno	centralizovaný	Y	Y						Y			
Srbsko	centralizovaný		Y	Y								
Slovensko	centralizovaný	Y ²⁶ ₇	Y	Y								Y
Slovinsko	centralizovaný		Y									Y
Južná Afrika	centralizovaný					Y						Y
Španielsko	difúzny ²⁶⁸	Y	Y	Y								Y

²⁶⁵ Čl. 48 zákona ustanovujúceho osobitný najvyšší súd je veľmi zužujúci: Konfliktná interpretácia všetkých troch stupňov súdov je podmienkou.

²⁶⁶ Len vo vzťahu k zákonom; administratívne predpisy a individuálne akty môžu byť predmetom prieskumu pred najvyšším tribunálom (Tribunal Supreme) v rámci jeho správneho kolégia vo vzťahu k nezákonnosti.

²⁶⁷ Návrh ombudsmana na Slovensku nemusí mať nevyhnutne vzťah k osobitnému prípadu. Čl. 130 písm. f) ústavy ustanovuje, že zákon môže ombudsman namietat', len ak ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú SR ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Štáty	Typy ústavného prieskumu (ak je individuálny prístup)	Ombudsman (vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu)	Prejudiciálny návrh	Výnimka/námietky neústavnosti	Actio popularis	Quasi actio popularis/právny záujem	Individuálne odporúčanie	Normatívne ústavné návrhy	Ruská individuálna sťažnosť	Ústavný návrh	Ústavná kontrola	Úplná ústavná sťažnosť
Švédsko	difúzny											
Švajčiarsko	difúzny											Y
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	centralizovaný	Y	Y		Y							Y ²⁶⁹
Tunisko	nie je											Y
Turecko	centralizovaný ²⁷⁰											
Ukrajina	centralizovaný		Y	Y								
Veľká Británia	centralizovaný	²⁷¹	Y							Y		
Uruguaj	osobitný											
	centralizovaný											

1.1.2 Tabuľka: Lehota na podanie návrhov

Lehota	Štát	Príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
8 dní	Malta (ústavné preskúmanie)	Článok 4 zákonnej vyhlášky č. 35/1993 „Ustanovenia týkajúce sa postupu a konania súdu“. Návrh na odvolanie (ústavnému súdu) možno podať v lehote 8 pracovných dní odo dňa prijatia rozhodnutia, voči ktorému odvolanie smeruje.“
10 dní	Estónsko (normatívny ústavný návrh)	§ 19 zákona o konaní pred ústavným súdom Návrh smerujúci proti uzneseniu Riigikogu, Panelu Riigikogu alebo rozhodnutiu prezidenta republiky môže byť podaný najvyššiemu súdu do 10 dní odo dňa, keď uznesenie alebo rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť.

²⁶⁸ Všetky súdy majú právomoc preskúmania vecí týkajúcich sa ústavnosti, ale ústavný súd je najvyšším súdom vo veciach zahŕňajúcich ústavnosť a je jediným súdom, ktorý môže vydať vyhlásenie o ústavnej neplatnosti zákona alebo normy so silou zákona a preskúmať ústavnosť zákona predloženého súdu prezidentom alebo zákonodarcom.

²⁶⁹ Len v súvislosti s určitými základnými právami.

²⁷⁰ Novou ústavnou reformou prijatou v roku 2010 sa zaviedol mechanizmus individuálnej sťažnosti. Avšak presné modality musia byť ešte rozvinuté legislatívou. V tejto súvislosti bol zakotvený inštitút ombudsmana, avšak ten nemá právomoc predložiť prípad ústavnému súdu.

²⁷¹ Parlamentný komisár pre administratívu, čo je oficiálne označenie pre ombudsmana vo Veľkej Británii, je veľmi účinným prostriedkom v mnohých smeroch, často ako alternatíva k súdnemu prieskumu v oblasti administratívneho práva, avšak je obťažné kvalifikovať ho ako formu ústavného prieskumu.

Lehota	Štát	Príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
15 dní	Andorra (amparo)	Článok 88 ods. 1 zákona o ústavnom súde Odvolaie v záujme ochrany sa podáva v lehote 15 pracovných dní odo dňa doručenia rozhodnutia, voči ktorému odvolanie smeruje. Článok 82 ods. 1 zákona o ústavnom súde 1. Ak fyzická alebo právnická osoba doručí návrh založený na existencii individuálneho subjektívneho práva jednému z orgánov uvedených vyššie a tento orgán odmietne návrh z dôvodu, že je daná právomoc iného orgánu, navrhovateľ podá ten istý návrh tomuto inému orgánu v rámci lehoty 15 pracovných dní odo dňa vyhlásenia rozhodnutia. Ak aj tento orgán odmietne návrh prerokovať z dôvodu nedostatku právomoci, môže sa navrhovateľ domáhať rozhodnutia sporu o právomoc pred ústavným súdom. Článok 95 zákona o ústavnom súde 1. Predpisy, uznesenia a opatrenia všeobecnej rady bez záväzného charakteru, ktoré môžu porušiť práva zakotvené v čl. 85 tohto zákona, možno namietat' jednotlivcami prostredníctvom odvolania v záujme ochrany. 2. Návrh namietajúci predpis a odvolanie v záujme ochrany musí byť podaný v lehote 15 pracovných dní od dátumu vyhlásenia alebo tam, kde je to aplikovateľné, od dátumu uverejnenia predpisu, uznesenia alebo opatrenia v súlade so všeobecnými požiadavkami obsiahnutými v čl. 36 zákona.
	Južná Afrika (odvolanie proti rozhodnutiu všeobecného súdu)	Bod 19 (2) poriadku o ústavnom súde Navrhovateľ, ktorý je poškodený rozhodnutím všeobecného súdu a ktorý má záujem podať odvolanie proti takémuto rozhodnutiu ohľadne ústavnej otázky priamo ústavnému súdu, musí v lehote 15 dní od príkazu, proti ktorému odvolanie smeruje... podať registratúre návrh na povolenie odvolania.
3 mesiace/30 dní alebo 20 dní s prihladením na príslušný akt	Španielsko (úplná ústavná sťažnosť)	Články 42 až 44 ustanovujúceho zákona o ústavnom súde Lehota pre podanie príkazu na ochranu (ústavnej sťažnosti) sú/je 3 mesiace pre akékoľvek rozhodnutie alebo nezákonný akt prijatý Cortes Generales alebo zhromaždeniami Comunidades Autonomas, 30 dní pre prípady konania alebo nekonania súdnych orgánov, 20 dní odo dňa vyhlásenia rozhodnutia prijatého v súdnom konaní pre akýkoľvek právny akt, nekonanie alebo inú činnosť uskutočnenú vládou alebo jej orgánmi alebo štátnymi zamestnancami.
4 týždne	Lichtenštajnsko (úplná ústavná sťažnosť)	Článok 15 ods. 4 zákona o ústavnom súde Sťažnosť môže byť predložená v lehote 4 týždňov od doručenia rozhodnutia alebo príkazu poslednej inštancie alebo od okamihu bezprostredného porušenia (§ 3).
30 dní	Chorvátsko (úplná ústavná sťažnosť)	Článok 64 ústavného zákona o ústavnom súde Ústavný návrh môže byť predložený v rámci lehoty 30 dní odo dňa prijatia rozhodnutia. Článok 66 (1) Ústavný súd povolí prinavrátenie lehoty osobe, ktorá z ospravedlniteľných dôvodov zmeškala lehotu pre predloženie návrhu, ak počas lehoty 15 dní po tom, ako odpadli prekážky, pre ktoré táto osoba nemohla návrh podať, osoba podá návrh na navrátenie lehoty a v rovnakom čase podá návrh ústavnému súdu. (2) Po uplynutí 3 mesiacov od zmeškania lehoty nie je možné požadovať prinavrátenie lehoty.
	Čierna Hora	Návrh zákona o ústavnom súde Článok 60 Ústavný návrh môže byť predložený v lehote 30 dní odo dňa, keď bol individuálny akt porušujúci ľudské právo alebo slobodu zaručené ústavou doručený.
	Švajčiarsko	Článok 100 zákona o federálnej súdnej moci 1 Le recours contre une décision doit être déposé devant le Tribunal fédéral dans les 30 jours qui suivent la notification de l'expédition complète. Čl. 101 Le recours contre un acte normatif doit être déposé devant le Tribunal fédéral dans les 30 jours qui suivent sa publication selon le droit cantonal. Le recours contre un acte normatif doit être déposé devant le Tribunal fédéral dans les 30 jours qui suivent sa publication selon le droit cantonal.
1 mesiac	Nemecko (úplný)	Čl. 93 zákona o spolkovom ústavnom súde:

Lehota	Štát	Príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
	ústavný návrh)	1. návrh namietajúci neústavnosť musí byť predložený a odôvodnený v lehote 1 mesiaca. Táto lehota začína plynúť dňom doručenia alebo neformálneho oznámenia úplného rozhodnutia, ak sa má tak stať <i>ex officio</i> v súlade s príslušným procesným ustanovením. V ostatných prípadoch lehota začína plynúť dňom vyhlásenia rozhodnutia, alebo ak sa rozhodnutie nevyhlasuje, dňom, keď mu bolo iným spôsobom oznámené. Ak navrhovateľovi nebola doručená kópia úplného rozhodnutia, plynutie lehoty uvedenej v prvej vete tohto ustanovenia sa na požiadanie navrhovateľa o doručenie rozhodnutia (buď písomne alebo ústne do zápisnice na súde) preruší. Prerušenie pokračuje až do doručenia rozhodnutia navrhovateľovi súdom alebo <i>ex officio</i> , alebo stranou v konaní.
6 týždňov	Rakúsko (úplný ústavný návrh)	Článok 82 spolkového zákona o ústavnom súdnom dvore 1. Návrh proti správnomu rozhodnutiu v súlade s čl. 144 ods. 1 môže byť predložený po tom, ako boli vyčerpané všetky dostupné správne opravné prostriedky, v rámci 6-týždňovej lehoty, ktorá nasleduje po doručení rozhodnutia poslednej inštancie.
60 dní	Bosna a Hercegovina	Článok 16 Poriadku Ústavného súdu Bosny a Hercegoviny 1. Súd preskúma návrh len v prípade, že všetky účinné dostupné opravné prostriedky proti rozsudku alebo rozhodnutiu, proti ktorému návrh smeruje, budú vyčerpané, a za podmienky, že návrh bude podaný v lehote 60 dní od doručenia rozhodnutia o poslednom opravnom prostriedku navrhovateľovi.
	Česká republika, (úplný ústavný návrh)	§ 72 zákona o ústavnom súde (3) Ústavnú sťažnosť možno podať v lehote 60 dní od doručenia rozhodnutia o poslednom procesnom prostriedku, ktorý zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práva poskytuje; týmto prostriedkom sa rozumie riadny opravný prostriedok, mimoriadny opravný prostriedok, okrem návrhu na obnovu konania a iného procesného prostriedku na ochranu práva, s uplatnením ktorého je spojené začatie súdneho, správneho alebo iného právneho konania.
	Maďarsko (normatívny ústavný návrh)	§ 48 zákona o ústavnom súde 2. Ústavná sťažnosť musí byť predložená v rámci lehoty 60 dní od doručenia posledného rozhodnutia.
	Poľsko (ombudsman)	§ 51 zákona o ústavnom tribunáli 1. Tribunál informuje komisára pre občianske práva o začatí konania. Ustanovenie § 33 sa použije primerane. 2. Komisár pre občianske práva môže v lehote 60 dní od doručenia informácie oznámiť svoju účasť v konaní.
2 mesiace	Slovinsko (úplná ústavná sťažnosť)	§ 52 zákona o ústavnom súde (1) Ústavná sťažnosť je predložená v rámci lehoty 60 dní odo dňa, keď bolo individuálne rozhodnutie, proti ktorému je sťažnosť prípustná, doručené. (3) V osobitných odôvodnených prípadoch ústavný súd môže výnimočne rozhodnúť o ústavnej sťažnosti, ktorá bola predložená po uplynutí lehoty stanovenej v odseku 1.
	„Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 51 rokovacieho poriadku ústavného súdu Ktorýkoľvek občan, ktorý sa domnieva, že individuálnym rozhodnutím alebo konaním boli porušené jeho práva, tak ako je ustanovené v § 110.3 Ústavy Macedónskej republiky, môže predložiť sťažnosť na ochranu ľudských práv a slobôd ústavnému súdu v rámci lehoty 2 mesiacov odo dňa vyhlásenia konečného alebo právne záväzného individuálneho rozhodnutia alebo odo dňa, keď sa táto osoba dozvedela o konaní, ktoré porušuje jej práva, avšak najdlhšie do 5 rokov odo dňa, keď k takémuto konaniu došlo.
2 mesiace	Slovensko	§ 53 zákona o konaní pred ústavným súdom (3) Sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.
75 dní	Cyprus (ústavné preskúmanie)	§ 146 ústavy 3. návrh treba podať v lehote 75 dní odo dňa, keď rozhodnutie alebo akt bol uverejnený, alebo ak nebol zverejnený a v prípade nekonania odo dňa, keď sa o ňom osoba (navrhovateľ) dozvedela.

Lehota	Štát	Príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
3 mesiace	Spojené štáty americké (príkaz na ústavné preskúmanie/writ of certiorari)	Lehota pre podanie ústavného návrhu v USA v prvom rade závisí od formy návrhu a súdu, pred ktorý je tento návrh predložený (federálny súd v. štátny súd). Obyčajne návrh na ústavné preskúmanie musí byť najvyššiemu súdu predložený v lehote 3 mesiacov. Rokovací poriadok bod 13. Ústavné preskúmanie: Lehota na podanie návrhu (1) Okrem prípadov ustanovených zákonom návrh na ústavné preskúmanie rozsudku v akomkoľvek type konania, trestnom alebo občianskom, vydaného štátnym súdom poslednej inštancie alebo odvolacím súdom (vrátane odvolacieho súdu pre ozbrojené sily) je podaný včas, ak je podaný pred úradníka v lehote 90 dní po právoplatnosti príkazu odmietajúceho preskúmanie na základe voľného uváženia.
	Azerbajdžan (proti odmietnutiu prístupu k súdu)	§ 34 ods. 4 zákona o ústavnom súde Návrhy môžu byť predložené ústavnému súdu v nasledujúcich prípadoch: 34.4.2 V lehote 3 mesiacov od okamihu porušenia jeho/jej práva na prístup k súdu.
6 mesiacov	Poľsko (normatívna ústavná sťažnosť)	Článok 46 zákona o ústavnom tribunáli 1. ústavný návrh, ďalej označovaný ako návrh, môže byť predložený po vyčerpaní všetkých právnych prostriedkov, ak sú dovolené, v lehote 3 mesiacov od doručenia právoplatného rozhodnutia navrhovateľovi alebo konečného rozhodnutia alebo iného konečného rozsudku.
	Albánsko (ústavné preskúmanie)	§ 30 zákona o organizácii a fungovaní ústavného súdu Ak zákon ustanovuje, že sa navrhovateľ môže obrátiť na iný orgán, navrhovateľ môže predložiť návrh ústavnému súdu po tom, ako boli vyčerpané všetky právne prostriedky ochrany týchto práv. V tomto prípade sa lehota pre podanie návrhu končí 6 mesiacov od dátumu, keď bolo rozhodnutie príslušného orgánu vyhlásené.
	Azerbajdžan (úplná ústavná sťažnosť)	§ 34. 4 zákona o ústavnom súde Sťažnosti môžu byť predložené ústavnému súdu v nasledujúcom prípade: 34.4.1 Po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov v rámci lehoty 6 mesiacov od okamihu nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorý konal o poslednom opravnom prostriedku.
	Arménsko (normatívna ústavná sťažnosť)	§ 69 zákona o ústavnom súde 5.V prípadoch ustanovených v tomto ustanovení fyzická alebo právnická osoba môže podať odvolanie ústavnému súdu v lehote nie dlhšej ako 6 mesiacov po vyčerpaní opravných prostriedkov, ktoré sú k dispozícii proti súdnemu rozhodnutiu, proti ktorému odvolanie smeruje.
	Belgicko (normatívna ústavná sťažnosť)	§ 3 osobitného zákona o súdoch 1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia odseku 2 a § 4, konanie o úplnom alebo čiastočnom zrušení zákona, nariadenia alebo poriadku, o ktorom pojednáva § 134 ústavy, nie je prípustné, pokiaľ nie je návrh o ňom predložený v rámci 6-mesačnej lehoty od uverejnenia zákona, nariadenia alebo poriadku, tak ako to je ustanovené v § 134 ústavy.
1 rok	Lotyšsko (normatívna ústavná sťažnosť)	§ 19.2 zákona o ústavnom súde 4. Ústavný návrh môže byť predložený ústavnému súdu v rámci lehoty 6 mesiacov od nadobudnutia účinnosti konečného rozhodnutia.
2 roky	Nemecko	§ 93 zákona o spolkovom ústavnom súde 3. Ak ústavný návrh smeruje proti zákonu alebo inému zvrchovanému aktu, proti ktorému nie je možné zákonné konanie, ústavný návrh môže byť predložený len v lehote 1 roka od nadobudnutia platnosti zákona alebo odkedy bol zvrchovaný akt vyhlásený.
5 rokov	Albánsko (ak nie je k dispozícii žiadny opravný prostriedok nápravy)	§ 30 zákona o organizácii a fungovaní ústavného súdu Návrh osôb týkajúci sa porušenia ich ústavných práv môže byť predložený v lehote 2 rokov od okamihu, keď sa dôkazy o tom pre ne stali prístupné.
	Peru (actio popularis)	§ 87 zákonníka o ústavnom konaní Lehota pre podanie verejnej žaloby je 5 rokov odo dňa nasledujúceho po zverejnení normy.

1.1.3 Tabuľka: Povinnosť byť právne zastúpený

Štát	Príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
Albánsko	§ 24 zákona o organizácii a fungovaní ústavného súdu Strany v konaní pred ústavným súdom môžu konať samostatne alebo si môžu zvoliť osobu, ktorá ich bude zastupovať, tak ako je to ustanovené v zákone.
Andorra	§ 35.1 osobitného zákona o ústavnom tribunáli 1. Konania, tak ako sú ustanovené v § 6 tohto zákona, sa začínajú na základe návrhu strany. Pokiaľ je však navrhovateľom úrad generálneho prokurátora alebo súd, navrhovateľ musí byť zastúpený a obhajovaný právnikom, ktorý je členom Andorrkej advokátskej komory. Záujmy andorrského štátu sú zastúpené a obhajované pred ústavným súdom andorrskými právnikmi, ktorí sú súčasťou vládnych právnych služieb, bez toho, aby boli dotknuté práva vlády, ak je potrebné zabezpečiť služby iných právnikov.
Arménsko	§ 46 zákona o ústavnom súde 1. Strany môžu v konaní pred ústavným súdom vystupovať samy za seba alebo sa môžu nechať zastúpiť prostredníctvom svojich zástupcov.
Rakúsko	§ 17 spolkového zákona o ústavnom súdnom dvore: 2. Návrhy v súlade s § 37, návrhy v súlade s § 46, § 48, § 50, § 57, § 62 a § 66 a sťažnosti, ktoré nie sú pokryté § 24 ods. 1, predkladá ústavnému súdu na to riadne oprávnený právnik.
Azerbajdžan	§ 35.1 zákona o ústavnom súde Nasledujúce dokumenty sú súčasťou žaloby, návrhu alebo sťažnosti predloženej ústavnému súdu: 35.1.2. Splnomocnenie advokáta na zastupovanie alebo iný dokument potvrdzujúci prevzatie zastupovania v prípadoch, ak je zastupovanie dané <i>ex officio</i> , rovnako ako kópie dokumentov potvrdzujúcich právo osoby vystupovať v konaní pred ústavným súdom ako zástupca.
Belgicko	§ 5 osobitného zákona o súde Konanie vo veci neplatnosti aktu sa začína pred súdom prostredníctvom žaloby, ktorá, ak je to dané prípadom, je podpísaná predsedom vlády, členom vlády menovaným vládou, predsedom legislatívneho zhromaždenia alebo stranou, ktorá má na tom odôvodnený záujem, alebo jej právnikom. § 75 Súd môže ustanoviť právnik ex <i>offo</i> . Toto ustanovenie sa považuje za neplatné, ak si strana, o ktorú v konaní ide, zvolí svojho vlastného právneho zástupcu.
Chorvátsko	§ 24 ústavného zákona o ústavnom súde (1) Účastníci môžu konať v konaní pred ústavným súdom osobne alebo prostredníctvom svojho zástupcu.
Česká republika	§ 30 zákona o ústavnom súde (1) Fyzické alebo právnické osoby musia byť ako účastníci alebo vedľajší účastníci v konaní pred ústavným súdom zastúpené advokátom v rozsahu ustanovenom osobitnými predpismi.
Gruzínsko	§ 30 základného zákona o ústavnom súde Účastníci konania majú právo kedykoľvek počas konania zveriť ochranu svojich záujmov právnikovi alebo inej osobe, ktorá požíva vysoký stupeň právneho vzdelania.
Nemecko	§ 22 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Účastníci môžu byť zastúpení v každej etape konania advokátom zapísaným do zoznamu v rámci nemeckých súdov alebo prednášajúcim právo na nemeckej inštitúcii vyššieho vzdelávania; v rámci ústneho pojednávania pred spolkovým ústavným súdom musia byť takýmto spôsobom zastúpení.
Maďarsko	§ 19 zákona o ústavnom súde Pokiaľ týmto zákonom alebo poriadkom ústavného súdu nie je ustanovené inak ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku sa aplikujú vo veciach týkajúcich sa právnej pomoci, zabezpečenia používania materinského jazyka a vylúčenia sudcov.
Taliansko	Článok 20 zákona o zložení a konaní ústavného súdu V rámci pojednávania pred ústavným súdom môžu byť účastníci konania zastúpení len právnikom, ktorý je oprávnený zastupovať pred kasačným súdom.
Lotyšsko	§ 23 zákona o ústavnom súde: 1. Účastníci konania, tak samotný navrhovateľ, ako aj inštitúcie alebo orgány, ktoré vydali akt, ktorý je predmetom konania, môžu procesne konať pred ústavným súdom samostatne alebo byť zastúpení svojím príslušným zástupcom.
Lichtenštajnsko	§ 41 zákona o ústavnom súde 1) Účastníci môžu predložiť individuálny návrh (§ 15) samostatne a zúčastňovať sa pojednávaniu alebo sa môžu rozhodnúť dať sa zastupovať právnikom, ktorý je zapísaný do registra právnikov alebo ktorý je inak oprávnený na výkon činnosti v rámci Lichtenštajnska alebo na základe povolenia vládou.
Luxembursko	§ 11 zákona o ústavnom súde Účastníci môžu predkladať návrhy a obhajovať sa pred ústavným súdom prostredníctvom akéhokoľvek právnik registrovaného v zozname I, ktorý je vypracovaný každý rok radou

Štát	Príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
	advokátskej komory.
Monako	§ 29 Ordonnance sur l'organisation et le fonctionnement du Tribunal suprême: Les parties se présentent à l'audience par le ministère d'un avocat – défenseur.
Poľsko	§ 48 zákona o ústavnom tribunáli 1. Sťažnosť alebo návrh týkajúci sa rozsudku, ktorý nemôže byť predmetom ďalšieho preskúmania, môže spísať advokát alebo právny poradca, pokiaľ osoba, ktorá podá sťažnosť, nie je sudcom, prokurátorom, notárom, profesorom alebo doktorom habilitovaným v oblasti právnej vedy.
Portugalsko	§ 83 zákona o ústavnom súde 1. Pri odvolaniach adresovaných ústavnému súdu je ustanovenie právnikovi povinné bez toho, aby tým boli dotknuté ustanovenia v bode 3.
Rumunsko	§ 30 zákona o organizácii a fungovaní ústavného súdu Účastníci môžu byť zastúpení právnikom majúcim oprávnenie obhajovať pred vyšším odvolacím súdom.
Rusko	§ 53 federálneho ústavného zákona o ústavnom súde Účastníci môžu byť taktiež zastúpení právnikom alebo osobami s akademickým právnickým titulom, ktorých oprávnenia sú potvrdené príslušnými listinami.
Slovensko	§ 20 zákona o organizácii ústavného súdu 1) Sťažnosť musí byť podpísaná sťažovateľom alebo jeho/jej právnym zástupcom. 2) K návrhu na začatie konania sa musí pripojiť splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa advokátom, ak tento zákon neustanovuje inak. V splnomocnení sa musí výslovne uviesť, že sa udeľuje na zastupovanie pred ústavným súdom.
Slovinsko	§ 24 a) zákona o ústavnom súde (1) Ak je účastník konania pred ústavným súdom zastúpený splnomocneným zástupcom, musí predložiť splnomocnenie, ktoré je udelené výlučne pre konanie pred ústavným súdom. (2) Splnomocnený zástupca, ktorý nie je právnikom, musí mať osobitné splnomocnenie na prenesenie plnej moci v konaní pred ústavným súdom na inú osobu. § 50 Ak je navrhovateľ v konaní o ústavnom návrhu zastúpený splnomocneným zástupcom, musí predložiť splnomocnenie, ktoré je udelené osobitne na účely konania pred ústavným súdom. Plná moc musí byť udelená po tom, ako bol individuálny akt, proti ktorému ústavný návrh smeruje, doručený. Druhý odsek § 24a tohto zákona sa aplikuje na prípady prenesenia takéhoto splnomocnenia.
Španielsko	§ 49 základného zákona o ústavnom súde 1. K návrhu sa musí pripojiť: Listina preukazujúca splnomocnenie zástupcu navrhovateľa na účely ochrany jeho práv.
Južná Afrika	Bod 11 poriadku ústavného súdu: Ak je registratúra ústavného súdu toho názoru, že účastník nie je schopný obhajovať sa sám, odkáže takúto osobu na príslušný orgán alebo inštitúciu, ktorá môže byť ochotná a ktorá je v pozícii poskytnúť pomoc takejto osobe.
Švajčiarsko	§ 41 federálneho súdneho zákona: Pokiaľ účastník konania nie je zjavne schopný konať sám za seba, môže ho ústavný súd požiadať, aby si zvolil právneho zástupcu.

1.1.4 Tabuľka: Vyčerpanie opravných prostriedkov a výnimky

Štát	Vyčerpanie opravných prostriedkov/príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie	Výnimka z podmienky vyčerpania opravných prostriedkov – príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
Albánsko	§ 131 ústavy Ústavný súd rozhoduje o: konečnom rozhodnutí návrhov osôb vo veciach porušení ich ústavných práv z dôvodov procesných po vyčerpaní opravných prostriedkov slúžiacich na ochranu týchto práv.	
Andorra	§ 94 zákona o ústavnom súde 2. Ak nie je možné podať ďalší opravný prostriedok ani iný prostriedok ochrany porušeného ústavného práva, osoba, ktorá je	

Štát	Vyčerpanie opravných prostriedkov/príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie	Výnimka z podmienky vyčerpania opravných prostriedkov – príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
	dotknutá na svojich právach, môže predložiť odvolanie ústavnému súdu v lehote 15 pracovných dní od oznámenia konečného odmietavého rozhodnutia alebo odo dňa, keď sa navrhovateľ dozvedel o súdnom rozhodnutí, ktoré porušilo jeho ústavné právo na súdnu právomoc.	
Arménsko	§ 69 zákona o ústavnom súde 1. Odvolania vo veciach ustanovených v tomto ustanovení (ďalej len „individuálne odvolania“) môžu byť predložené tými fyzickými a právnickými osobami, ktoré boli účastníkmi konania pred všeobecným súdom a v konaní pred osobitnými súdmi, vo vzťahu ku ktorým bol zákon implementovaný súdnym rozhodnutím, ktoré vyčerpali všetky opravné prostriedky súdnej ochrany a ktoré namietajú, že ustanovenie zákona aplikované pre určitý prípad je v rozpore s ústavou.	
Rakúsko	§ 144 ústavy Sťažnosť môže byť podaná až po vyčerpaní všetkých ostatných opravných prostriedkov.	
Azerbajdžan	§ 34.4 zákona o ústavnom súde Sťažnosti môžu byť predložené ústavnému súdu v týchto prípadoch: 34.4.1. Po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov v lehote 6 mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia súdu poslednej inštalácie.	§ 34.5 zákona o ústavnom súde Ak zákonná ochrana ústavných práv prostriedkami všeobecných súdov nemôže zamedziť vzniku vážnych a nenapraviteľných škôd navrhovateľovi, môže sa návrh predložiť priamo ústavnému súdu.
Chorvátsko	§ 62 ústavného zákona o ústavnom súde (2) Ak je k dispozícii iný opravný prostriedok, môže byť ústavná sťažnosť predložená až po jeho vyčerpaní. (3) Vo veciach, v ktorých je k dispozícii správne konanie, konanie občianskoprávne alebo mimosúdne konanie, sú opravné prostriedky vyčerpané, ak rozhodnutie bolo podrobené všetkým týmto zákonným opravným prostriedkom.	§ 63 ústavného zákona o ústavnom súde (1) Ústavný súd začne konanie vo vzťahu k ústavnej sťažnosti aj v prípade, že neboli vyčerpané všetky opravné prostriedky, za predpokladu, že súd nerozhodol v rámci primeranej lehoty o právach a povinnostiach účastníka alebo o podozrení, alebo obvinení z trestného činu, alebo v prípade, že individuálny akt, o ktorý ide, hrubo porušuje ústavné práva a je úplne jasné, že pre navrhovateľa môžu nastať vážne a nenapraviteľné následky, ak sa konanie pred ústavným súdom nezačne. (2) Po prijatí ústavnej sťažnosti z dôvodu, že všeobecný súd nerozhodol o právach a povinnostiach v primeranej lehote, tak ako to je ustanovené v odseku 1, ústavný súd stanoví lehotu pre kompetentný súd, v rámci ktorej musí tento súd rozhodnúť v merite veci o navrhovateľových právach a povinnostiach alebo o podozrení, alebo obvinení z trestného činu. Táto lehota pre rozhodnutie v merite veci začína plynúť v deň nasledujúci po dni, keď je

Štát	Vyčerpanie opravných prostriedkov/príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie	Výnimka z podmienky vyčerpania opravných prostriedkov – príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
		rozhodnutie ústavného súdu uverejnené v tlači „Narodne novine“.
Česká republika	§ 75 zákona o ústavnom súde (1) Ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal všetky procesné prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho práva poskytuje (§ 72 ods. 3); to neplatí pre mimoriadny opravný prostriedok, ktorý orgán, ktorý o ňom rozhoduje, môže odmietnuť ako neprípustný z dôvodov vyplývajúcich z jeho uváženia (§ 72 ods. 4).	§ 75 zákona o ústavnom súde (1) Ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal všetky procesné prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho práva poskytuje (§ 72 ods. 3); to neplatí pre mimoriadny opravný prostriedok, ktorý orgán, ktorý o ňom rozhoduje, môže odmietnuť ako neprípustný z dôvodov vyplývajúcich z jeho uváženia (§ 72 ods. 4). (2) Ústavný súd neodmietne prijatie ústavnej sťažnosti, aj keď nie je splnená podmienka podľa predchádzajúceho odseku, ak a) sťažnosť svojím významom výrazne presahuje vlastné záujmy sťažovateľa a bola podaná do jedného roka odo dňa, keď ku skutočnosti, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, došlo, alebo b) v konaní o podanom opravnom prostriedku podľa odseku 1 dochádza k značným preťahom, z ktorých sťažovateľovi vzniká alebo môže vzniknúť vážna a neodvratiteľná ujma.
Nemecko	Zákon o spolkovom ústavnom súde § 90.2 prvá veta Ak je proti porušeniu prípustná žaloba, až do vyčerpania všetkých opravných prostriedkov nemôže byť podaná ústavná sťažnosť.	Zákon o spolkovom ústavnom súde § 90.2 druhá veta Ale pred vyčerpaním všetkých opravných prostriedkov môže spolkový ústavný súd okamžite rozhodnúť o sťažnosti, ktorou je namietaná neústavnosť, vtedy, ak ide o vec všeobecného významu alebo ak by skoršie obrátenie sa sťažovateľa na iný súd mu mohlo spôsobiť závažnú a neodstrániteľnú ujmu.
Maďarsko	§ 48 zákona o ústavnom súde Každý, kto bol poškodený aplikáciou protiústavnej právnej normy a vyčerpal všetky iné opravné prostriedky alebo nemá k dispozícii iný opravný prostriedok, môže z dôvodu porušenia jeho/jej ústavných práv podať ústavnému súdu ústavnú sťažnosť.	
Kórejská republika	§ 68 zákona o ústavnom súde (1) Každý, kto tvrdí, že jeho základné právo, ktoré je zaručené ústavou, bolo porušené konaním alebo nečinnosťou vládnej moci, môže podať ústavnú sťažnosť, s výnimkou rozsudkov všeobecných súdov, na ústavnom súde: za predpokladu, že existuje opravný postup ustanovený iným zákonom, nikto nemôže podať ústavnú sťažnosť bez vyčerpania všetkých takýchto postupov.	
Lotyšsko	§ 19.2 zákona o ústavnom súde 2. Ústavná sťažnosť sa môže podať iba po vyčerpaní všetkých riadnych opravných prostriedkov (žiadosť adresovaná inštitúcii alebo predstaviteľovi vyššieho stupňa, návrh alebo žaloba podaná na všeobecnom súde atď.) alebo ak neexistujú žiadne iné prostriedky.	§ 19.2 zákona o ústavnom súde 3. Ak má preskúmanie ústavnej sťažnosti všeobecný význam alebo ak právna ochrana práv prostredníctvom všeobecných právnych prostriedkov nemôže odvrátiť materiálnu ujmu hroziacu sťažovateľovi, ústavný súd môže rozhodnúť o preskúmaní sťažnosti pred vyčerpaním všetkých iných právnych

Štát	Vyčerpanie opravných prostriedkov/príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie	Výnimka z podmienky vyčerpania opravných prostriedkov – príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
Lichtenštajnsko	§ 15 zákona o ústavnom súde 1) Ústavný súd rozhodne o sťažnostiach sťažovateľa, ktorými namieta porušenie niektorého z jeho ústavne zaručených základných práv alebo jeho práv zaručených medzinárodným dohovorom, konečným rozhodnutím alebo nariadením vydaným orgánom verejnej moci v poslednom stupni, ak zákonodarca výslovne priznáva právo jednotlivca podať sťažnosť.	prostriedkov
Malta	§ 4 zákona o Európskom dohovore (Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd) Súd môže, ak to považuje za vhodné, odmietnuť vykonávanie svojej právomoci v zmysle tohto odseku v každom prípade, pri ktorom dotknutá osoba má alebo mala k dispozícii primerané prostriedky nápravy namietaného porušenia podľa akéhokoľvek iného všeobecného predpisu.	
Čierna Hora	§ 58 návrhu zákona o ústavnom súde Ústavné sťažnosti sa môžu podať proti individuálnym právnym aktom štátnej moci, orgánu miestnej samosprávy alebo organizácie, ktorej bola zverená verejná moc, z dôvodu porušovania ľudských práv a slobôd zaručených ústavou, a to po vyčerpaní všetkých účinných opravných prostriedkov.	§ 58 návrhu zákona o ústavnom súde Všetky účinné opravné prostriedky uvedené vyššie v ods. 1 sa považujú za vyčerpané v zmysle tohto zákona, ak dotknutý sťažovateľ vyčerpal všetky riadne a mimoriadne opravné prostriedky ustanovené zákonom.
Poľsko	§ 47 zákona o ústavnom tribunáli 1. Sťažnosť musí okrem požiadaviek uvedených v procesných ustanoveniach obsahovať: 1) presné určenie zákona alebo iného normatívneho aktu, na základe ktorých súd alebo iný orgán verejnej správy vydal konečné rozhodnutie ohľadom slobôd alebo práv, alebo povinností ustanovených ústavou, a ktoré osoba, ktorá podala sťažnosť, napadla a žiada vyhlásenie ich nesúlady s ústavou.	
Portugalsko	§ 70 zákona o ústavnom súde 5. Proti rozhodnutiam podliehajúcim povinnému riadnemu opravnému prostriedku v súlade s podmienkami príslušného procesného práva sa nemožno odvolať na ústavnom súde.	
Slovensko	§ 53 zákona o organizácii ústavného súdu 1. Sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.	§ 53 zákona o organizácii ústavného súdu 2. Ústavný súd neodmietne prijatie sťažnosti, aj keď sa nesplnila podmienka podľa odseku 1, ak sťažovateľ preukáže, že túto podmienku nesplnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa.
Slovinsko	§ 51 zákona o ústavnom súde (1) Ústavná sťažnosť môže byť podaná iba po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov.	§ 51 zákona o ústavnom súde (2) Vo výnimočných prípadoch môže ústavný súd rozhodnúť o ústavnej sťažnosti pred vyčerpaním všetkých mimoriadnych opravných prostriedkov, ak je namietané porušenie zjavné a ak by realizácia individuálneho aktu mala pre sťažovateľa nenapraviteľné dôsledky.
Španielsko	Ústavný zákon o ústavnom súde § 43.1 „Las violaciones de los derechos y	

Štát	Vyčerpanie opravných prostriedkov/príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie	Výnimka z podmienky vyčerpania opravných prostriedkov – príslušné ústavné alebo iné právne ustanovenie
	<i>libertades antes referidos originados por disposiciones, actos, juridicos, omisiones o simples vias de hecho del Gobierno o de sus autoridades o funcionarios, o de los órganos ejecutivos colegiados de las Comunidades Autônomas o de sus autoridades o funcionarios o agentes, podrán dar lugar al recurso de amparo una vez que se haya agotado la via judicial procedente.!</i> Article 44 1. Las violaciones de los derechos y libertades susceptibles de amparo constitucional, que tuvieran su origen inmediato y directo en un acto u omisión de un órgano judicial, podrán dar lugar a este recurso siempre que se cumplan los requisitos siguientes: a) Que se hayan agotado todos los medios de impugnación previstos por las normas procesales para el caso concreto dentro de la via judicial.	
Švajčiarsko	§ 86 zákona o federálnom súdnictve: 1. Le recours est directement recevable contre les actes normatifs cantonaux qui ne peuvent faire l'objet d'un recours cantonal. 2. Lorsque le droit cantonal prévoit un recours contre les actes normatifs, l'art. 86 est applicable.	§ 94 zákona o federálnom súdnictve Le recours est recevable si, sans en avoir le droit, la juridiction saisie s'abstient de rendre une décision sujette à recours ou tarde à le faire.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 51 procesného poriadku ústavného súdu Každý občan, ktorý sa domnieva, že individuálnym aktom alebo opatrením bolo porušené jeho právo alebo sloboda, ako je ustanovené v čl. 110.3 Ústavy Macedónskej republiky, môže podať na ústavnom súde žalobu o ochranu ľudských práv a slobôd do 2 mesiacov odo dňa oznámenia konečného alebo právne záväzného individuálneho aktu [...]	
Turecko	Článok 148 ústavy (v znení z roku 2010) Ústavné sťažnosti môžu byť vyhlásené za neprípustné vtedy, ak sťažovatelia nevyčerpali bežné opravné prostriedky (prostriedky nápravy), ktoré im boli udelené zákonom na ochranu ich práv.	

1.1.5 Tabuľka: Prejudiciálne konanie

Štát	Relevantné ústavné alebo zákonné ustanovenia
Albánsko	§ 69 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu 1. Ak ústavný súd dospel k záveru, že jemu predložený spis nie je úplný a nie je v súlade s vyššie uvedeným ustanovením, vráti ho pôvodnému súdu. Ten ho musí doplniť do jedného mesiaca odo dňa, keď mu bol spis doručený.
Andorra	Článok 100 (2) ústavy Ústavný tribunál nemôže povoliť prijatie sťažnosti bez ďalšej možnosti odvolať sa. Ak je sťažnosť prijatá, musí byť rozsudok vydaný v lehote maximálne dvoch mesiacov. § 52 ústavného zákona o ústavnom súde: <i>Batlles</i> (sudcovia prvej inštancie), <i>Court of Batlles</i> (súd Batlles), <i>Tribunal de Corts</i> (trestný súd) a Vyšší súd Andorry sú oprávnení požiadať o začatie konania o predbežnej otázke vo vzťahu k zákonom, výnosom a nariadeniam majúcim silu zákona z dôvodu neústavnosti bez ohľadu na

Štát	Relevantné ústavné alebo zákonné ustanovenia
	dátum, ku ktorému nadobudli účinnosť. § 53 1. Návrh na súdne preskúmanie ústavnosti zákona alebo predpisu ústavným súdom je prípustný vtedy, ak súd, ktorý vec prejednáva, v akomkoľvek štádiu súdneho konania posúdi na základe vlastnej iniciatívy alebo na základe návrhu jednej zo strán, že jeden zo zákonov alebo predpisov uvedených v predchádzajúcom článku, ktorý je súd povinný aplikovať pri riešení hlavného (základného) prípadu alebo opatrenia akéhokoľvek druhu prijatého v tomto konaní, je v rozpore s ústavou. 2. Tvrdenie, že uvedený zákon alebo predpis je neústavný, musí byť založené na nasledujúcich faktoch: uvedený zákon alebo predpis nie je možné interpretovať spôsobom, ktorý by bol súladný s ústavou; súd musí poskytnúť odôvodnené vysvetlenie potreby aplikácie zákona alebo predpisu pri riešení uvedeného hlavného prípadu alebo opatrenia a zákon alebo predpis nesmie byť vyhlásený za ústavný žiadnym uznesením alebo rozhodnutím prijatým ústavným súdom, ako je uvedené v čl. 44.3 tohto zákona. 3. Pred podaním listiny obsahujúcej návrh uvedený v prvom odseku tohto článku ústavnému súdu musí príslušný súd túto skutočnosť konzultovať so stranami v konaní a s úradom generálnej prokuratúry, ak je v konaní zastúpený. Po vypočutí strán v konaní súd na svoju výlučnú zodpovednosť vydá uznesenie obsahujúce rozhodnutie o tom, či návrh podá alebo nie. Proti rozhodnutiu prijatému v tomto uznesení nie je možné podať opravný prostriedok. § 54 V prípade, ak aplikovateľný zákon alebo predpis, ktorý je považovaný za nesúladný s ústavou, nadobudol účinnosť pred ústavou, súd môže voľiť medzi prednesením veci ústavnému súdu a vyhlásením v príslušnom štádiu konania, že zákony alebo predpisy sa zrušujú. V každom prípade vyhlásenie, že zákon alebo predpis je zrušený, neznamená, že zákon alebo predpis prijatý pred ústavou je neplatný od počiatku, ale jednoducho stanovuje, že nie je účinný, a uvádza dôvody straty účinnosti. § 55 1. Ak sa súd rozhodne predložiť vec ústavnému súdu v zmysle predchádzajúceho ustanovenia, musí vypracovať osobitný protokol, v ktorom uvedie kroky prijaté na tento účel, a predložiť ústavnému súdu dokument, ku ktorému bude pripojený tento prvý dokument a vyhlásenie o dôvodoch jeho pochybností o ústavnosti dotknutého zákona alebo predpisu a ktorý musí obsahovať ústavné ustanovenia, ktoré považuje za porušené, a splňať náležitosti podľa § 36 tohto zákona. 2. Konanie vo veci samej alebo o predbežnej otázke prebieha v prípade potreby až do vyhlásenia rozsudku alebo uznesenia a v tomto bode sa konanie preruší až do vyhlásenia uznesenia alebo rozhodnutia ústavného súdu vo veci. Ak sa dôvody, pre ktoré bolo začaté konanie na ústavnom súde, týkajú zrušenia žalôb, nemôže byť až do rozhodnutia ústavného súdu prijaté žiadne rozhodnutie vo veci samej. § 56 1. Po predložení listiny obsahujúcej návrh a samostatného protokolu podľa predchádzajúceho ustanovenia ústavný súd vydá odôvodnené rozhodnutie o prípustnosti alebo neprípustnosti žaloby z dôvodu neústavnosti. Proti rozhodnutiu o neprípustnosti možno podať žalobu vo forme odvolania (tzv. <i>súplica</i>) uvedenú v § 39.2 tohto zákona. 2. Po vyhlásení žaloby za prípustnú a začatí konania sa účastníkmi konania stávajú súd, ktorý podal žalobu, orgán, ktorý navrhol zákon alebo predpis predložený ústavnému súdu, a úrad generálnej prokuratúry. Účastníci dotknutého konania môžu vystupovať pred ústavným súdom spoločne. 3. Ak sa námietky týkajú zákonov alebo predpisov prijatých pred ústavou, účastníkom konania bude aj parlament (<i>General Council</i>) bez ohľadu na to, ktorý orgán tieto zákony prijal. § 57 1. V konaní o predbežnej otázke sa až do prijatia rozhodnutia postupuje rovnako ako pri podaní priamej žaloby z dôvodu neústavnosti. 2. Rozhodnutie ústavného súdu je záväzné pre súd, ktorý mu vec predložil. V tomto prípade sa ale princíp uvedený v čl. 8.2 tohto zákona (t. j. princíp, že rozhodnutie, ktorým sa zamietajú žaloba na neústavnosť ustanovenia, je pre súd záväzné, je dočasne neaplikovateľný) neuplatní a súd môže vo veci konať. § 58 1. Rozhodnutie zamietajúce namietanú neústavnosť má rovnaké účinky ako rozhodnutie vydané na základe priamej žaloby. 2. Rozhodnutie o neústavnosti zákona alebo predpisu predloženého ústavnému súdu na preskúmanie nadobúda buď celé, alebo jeho časť účinnosť dňom jeho uverejnenia v Úradnom vestníku Andorrského kniežatstva (<i>Official Gazette of the Principality of Andorra</i>). S výnimkou prípadov, kde je vhodnejšia retroaktívna aplikácia, existujúce účinky tohto zákona alebo predpisu pred tým, ako boli vyhlásené za neplatné, pretrvávajú od počiatku až do prijatia nového zákona

Štát	Relevantné ústavné alebo zákonné ustanovenia
	alebo predpisu, ktoré upravujú predchádzajúcu právnu situáciu.
Belgicko	§ 100 osobitného zákona o súde Ústavný súd zasadať v plnom zložení môže spojiť žaloby o neplatnosť alebo návrhy na rozhodnutie o predbežnej otázke týkajúcej sa toho istého predpisu a rozhodnúť o nich v jednom rozsudku. V takomto prípade bude o veci rozhodovať senát, ktorému bola pridelená prvá vec. Registrátor oznámi stranám v konaní rozhodnutie o spojení vecí. Ak sú spojené dve alebo viac vecí, sú sudcami spravodajcami tí, ktorí v súlade s § 68 boli ustanovení vo veci, ktorá bola súdu adresovaná ako prvá.
Estónsko	§ 63 zákon o postupe súdu pri prieskume ústavnosti (1) Ak sťažnosť nespĺňa požiadavky podľa tohto zákona, najvyšší súd určí lehotu na odstránenie nedostatkov. Ak osoba, ktorá podala sťažnosť, nedostatky v určenej lehote neodstráni, najvyšší súd sťažnosť vráti bez prerokovania.
Francúzsko	Ústava Článok 61-1 Ak sa v priebehu konania na všeobecnom súde namieta porušenie práv a slobôd garantovaných ústavou zákonným ustanovením, môže sa vec predložiť štátnej rade (<i>Conseil d'Etat</i>) alebo kasačným súdom ústavnej rady, a to v určenej lehote. Podmienky aplikácie uvedeného článku ustanoví ústavný zákon. Článok 62 Ustanovenie, ktoré bolo na základe čl. 61-1 vyhlásené za neústavné, nemôže byť ani uverejnené, ani vykonané. Ustanovenie, ktoré bolo na základe čl. 61-1 vyhlásené za neústavné, sa zrušuje odo dňa uverejnenia uvedeného rozhodnutia ústavnej rady alebo v deň, ktorý je určený v tomto rozhodnutí. Ústavná rada ustanoví podmienky a obmedzenia, na základe ktorých možno napadnúť účinky takéhoto ustanovenia. Proti rozhodnutiam ústavnej rady sa nemožno odvolať. Sú záväzné pre verejné orgány a pre všetky správne orgány a súdy.
Litva	§ 69 zákona o ústavnom súde Ústavný súd rozhodnutím odmietne sťažnosť vo veci preskúmania súladu právneho aktu s ústavou, ak 1) sťažnosť bola podaná inštitúciou alebo osobou, ktorá nemá právo obrátiť sa na ústavný súd; 2) posúdenie sťažnosti nespadá do právomoci ústavného súdu; 3) súlad právneho aktu uvedeného v sťažnosti s ústavou už bol predmetom preskúmania zo strany ústavného súdu a rozhodnutie ústavného súdu vo veci je stále platné; 4) ústavný súd už začal konať vo veci ohľadom tej istej otázky; 5) sťažnosť nie je založená na právnych dôvodoch. § 70 zákona o ústavnom súde V prípade, že sťažnosť alebo jej prílohy nie sú v súlade s podmienkami ustanovenými v § 66 a § 67, predseda ústavného súdu vráti sťažnosť sťažovateľa z vlastného podnetu alebo z podnetu sudcu. Vrátením sťažnosti nezaniká právo odvolať sa na ústavný súd v súlade so všeobecným postupom, a to po odstránení uvedených dôvodov.
Gruzínsko	§ 17 zákona o konaní pred ústavným súdom 1. Poverený zamestnanec ústavného súdu ústavnú sťažnosť alebo ústavný návrh podaný na ústavný súd po preskúmaní formálnych (nie materiálnych) aspektov materiálov týkajúcich sa veci zaregistruje. Ak zistí nepodstatnú formálnu nepresnosť, ústavná sťažnosť alebo ústavný návrh sa zaregistrujú so súhlasom sekretára ústavného súdu a sťažovateľovi, autorovi ústavného návrhu alebo ich právny zástupcom sa poskytne pätnásťdňová lehota na odstránenie nepresností. Ak v uvedenej lehote nedôjde k odstráneniu týchto nepresností, registrácia sťažnosti a podania sa zruší. V prípade zamietnutia registrácie sú sťažovateľ, autor ústavného návrhu alebo ich právny zástupca oprávnení obrátiť sa na sekretára ústavného súdu, ktorý je oprávnený prijať konečné rozhodnutie (29. 12. 2006 N4216).
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 17 zákona o súdoch 1) Súd podá návrh na začatie konania na preskúmanie súladu zákona s ústavou, ak sa počas konania pred ním spochybnil ich súlad a z tohto dôvodu to oznámi súdu vyššieho stupňa a Najvyššiemu súdu Macedónskej republiky. (2) Ak súd zistí, že zákon, ktorý sa má aplikovať v konkrétnom prípade, nie je v súlade s ústavou a ústavné ustanovenie nemožno priamo aplikovať, preruší konanie až do vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu. (3) Strana v konaní sa môže proti rozhodnutiu o prerušení konania odvolať. O odvolaní sa musí rozhodnúť bezodkladne.

1.1.6 Tabuľka: Spojenie obdobných vecí

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Andorra	§ 34.3 ústavného zákona o ústavnom tribunáli 3. Bez ohľadu na prvý odsek tohto paragrafu môže súd v každom štádiu konania rozhodnúť o spojení vecí, ak je skutková podstata týchto vecí rovnaká alebo podobná. V takomto prípade je sudcom spravodajcom sudca, ktorému bola vec pridelená ako prvému.
Arménsko	§ 39 zákona o ústavnom súde Pred preskúmaním veci môže ústavný súd rozhodnúť o spojení prípadov týkajúcich sa tej istej veci.
Česká republika	§ 63 zákona o ústavnom súde Pokiaľ tento zákon neustanovuje inak, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerané ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku a predpisy vydané k jeho vykonaniu. § 112 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok Súd môže spojiť na spoločné konanie prípady v záujme efektívnosti konania za predpokladu, že konania začali a týkajú sa rovnakej veci alebo tých istých účastníkov. § 35 zákona o ústavnom súde (2) Návrh je neprípustný aj v prípade, ak ústavný súd už koná v tej istej veci; ak ho podal oprávnený navrhovateľ, má právo zúčastniť sa konania o prv podanom návrhu ako vedľajší účastník. § 76 (1) Účastníkmi konania o ústavnej sťažnosti sú sťažovateľ a štátny orgán alebo iný orgán verejnej moci, proti zásahu ktorého ústavná sťažnosť smeruje. (2) Vedľajšími účastníkmi sú ostatní účastníci predchádzajúceho konania, z ktorého sťažností napadnuté rozhodnutie vzišlo. Ak šlo o trestné konanie, sú vedľajšími účastníkmi strany tohto konania. (3) Ústavný súd môže priznať postavenie vedľajšieho účastníka aj iným osobám, ktoré preukážu právny záujem na výsledku konania.
Nemecko	§ 66 zákona o spolkovom ústavnom súde Spolkový ústavný súd môže spojiť samostatné konania a rozdeliť spojené konania.
Grécko	§ 13 zákona o založení najvyššieho osobitného súdu 1. Každý, kto má záujem zúčastniť sa konania vo veci a má na veci právny záujem, sa môže tohto konania na súde zúčastniť.
Litva	§ 41 zákona o ústavnom súde Ak sú podané dve alebo viac sťažností vo veci súladu toho istého právneho predpisu s ústavou alebo zákonmi, ústavný súd ich môže pred začatím konania vo veci spojiť. V takomto prípade musí o tom vydať odôvodnené rozhodnutie.
Portugalsko	§ 64 zákona o ústavnom súde 1. Ak bola prijatá žiadosť (request), všetky ďalšie prijaté žiadosti ohľadom tej istej veci sa pripoja k spisu v prvej veci. § 74 - Rozšírenie sťažnosti (appeal) 1. Sťažnosť podaná úradom generálneho prokurátora má účinky voči všetkým, ktorí sú oprávnení podať sťažnosť. 2. Sťažnosť podaná zainteresovanou stranou v prípadoch uvedených pod písmenom a), c), d), e), g), h) a i) ods. 1 § 70 môže byť použitá všetkými zainteresovanými stranami. 3. Sťažnosť podaná zainteresovanou stranou v prípadoch uvedených pod písmenom b) a f) ods. 1 § 70 môže byť použitá inými osobami v zmysle podmienok a obmedzení uvedených v zákone upravujúcom prípad, v ktorom bolo vydané rozhodnutie. Ak už bola sťažnosť na ústavnom súde podaná, nemôže byť podaná ďalšia vedľajšia sťažnosť ani iná strana sa k podanej sťažnosti nemôže pripojiť.
Ruská federácia	§ 48 federálneho ústavného zákona o ústavnom súde Rozhodovanie o každej veci je predmetom samostatného zasadnutia. Ústavný súd Ruskej federácie môže spojiť na spoločné konanie sťažnosti týkajúce sa tej istej veci.
Slovensko	§ 31a zákona o organizácii ústavného súdu Ak tento zákon neustanovuje inak a povaha veci to nevylučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerané ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku alebo Trestného poriadku. § 112 ods. 1 zák. č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok V záujme hospodárnosti konania môže súd spojiť na spoločné konanie veci, ktoré u neho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov.
Slovinsko	§ 48 procesného poriadku ústavného súdu Ak viac ako jeden sťažovateľ vo svojich sťažnostiach žiada o preskúmanie ústavnosti alebo

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	zákonosti rovnakých ustanovení alebo ustanovení súvisiacich s obsahom zákona, nariadenia alebo všeobecného právneho aktu vydaného pri výkone verejnej moci, ústavný súd môže na návrh sudcu spravodajcu nariadiť, aby sa všetky sťažnosti spojili na spoločné posúdenie a rozhodovanie o ústavnosti alebo zákonnosti týchto ustanovení.
Južná Afrika	Pravidlo 29 pravidiel ústavného súdu umožňuje aplikáciu pravidla 6(14) jednotných pravidiel súdu, ktoré následne umožňuje aplikáciu pravidla 11 jednotných pravidiel súdu. Pravidlo (11) Ak boli podané samostatné sťažnosti a súd to považuje za vhodné, môže na žiadosť ktorejkoľvek zo strán a po oznámení všetkým zúčastneným stranám nariadiť spojenie týchto sťažností.....
Španielsko	§ 47 organického zákona o ústavnom súde 1. Osoby, ktoré mali prospech z rozhodnutí, úkonov alebo okolností, ktoré viedli k podaniu sťažnosti, alebo osoby, ktoré majú právny záujem na veci, sa môžu zúčastniť konania o ústavnej ochrane ako odporcovia alebo ďalšie strany.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 21 procesného poriadku ústavného súdu Ak sa v priebehu konania zistí, že niekoľko účastníkov konania požiadalo samostatnými sťažnosťami o posúdenie ústavnosti rovnakého ustanovenia toho istého zákona, iného predpisu alebo všeobecného právneho aktu, všetky takéto sťažnosti sa pripoja k prvej podanej sťažnosti, rozhodne sa o nich v jednom konaní a vydá sa o nich jedno rozhodnutie. Ak je na súde niekoľko spisov ohľadom niekoľkých samostatných sťažností vo veci posúdenia ústavnosti toho istého zákona alebo ústavnosti a zákonnosti toho istého predpisu alebo všeobecného právneho aktu, všetky ďalšie neskôr vytvorené spisy môžu byť pripojené k prvému vytvorenému spisu, rozhodne sa o nich v jednom konaní a vydá sa o nich jedno rozhodnutie.
Spojené štáty americké	Federálne pravidlá občianskeho súdneho konania umožňujú spojenie sťažností a strán v konaní na federálnych súdoch vrátane prípadov ohľadom ústavných otázok. Pravidlo 12 Pravidiel Najvyššieho súdu USA 4. Strany zainteresované spoločne, nerozdielne alebo inak na rozsudku môžu každá zvlášť požiadať o vydanie príkazu odvolacieho súdu predložiť vec na preskúmanie (<i>tzv. writ of certiorari</i>) alebo dve, alebo viaceré strany sa môžu pripojiť k žalobe. Strana, ktorá nie je uvedená v žalobe ako strana, ktorá sa k nej pripojila v čase podania, sa už neskôr k tejto žalobe pripojiť nemôže. Ak sa dva alebo viac rozsudkov predloží rovnakému súdu na základe príkazu odvolacieho súdu na predloženie veci na preskúmanie a týkajú sa rovnakých alebo blízko súvisiacich otázok, na preskúmanie všetkých rozsudkov postačí jedna žaloba.

1.1.7 Tabuľka: Kontradiktórnosť

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Andorra	§ 87 ústavného zákona o ústavnom súde 2. Odporcami a zástupcami (<i>assistants</i>) v konaní o žiadosti o poskytnutie ochrany sú žalovaní a zástupcovia (<i>assistants</i>) predchádzajúceho konania. § 56.2 ústavného zákona o ústavnom súde Ak je žaloba vyhlásená za prijateľnú a konanie sa začalo, stranami konania sú súd, ktorý podal žalobu, orgán, ktorý navrhol zákon alebo predpis predložený ústavnému súdu, a úrad generálnej prokuratúry. Účastníci dotknutého súdneho konania môžu mať spoločného zástupcu (<i>joint assistants</i>).
Belgicko	§ 76 osobitného zákona o súde 1. Registrátor avizuje vládam obcí a regiónov a predsedom zákonodarných zborov žaloby o neplatnosť podané radou ministrov. 2. Registrátor avizuje žaloby o neplatnosť podané vládou obcí a regiónov rade ministrov, iným vládam a predsedom zákonodarných zborov. 3. Registrátor avizuje žaloby o neplatnosť podané predsedom zákonodarného zboru rade ministrov, vládam obcí a regiónov a predsedom ďalších zákonodarných zborov. 4. Registrátor avizuje žaloby o neplatnosť podané jednotlivou stranou, ktorá ma záujem na veci, rade ministrov, vládam obcí a regiónov a predsedom zákonodarných zborov. § 77 Registrátor avizuje rozhodnutia o postúpení rade ministrov, vládam obcí a regiónov a predsedom zákonodarných zborov a stranám súdneho konania vedeného na súde, ktorý prijal rozhodnutie o postúpení. § 85 Do 45 dní odo dňa doručenia oznámení zaslaných registrátorom na základe čl. 76, čl. 77

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	a čl. 78 rada ministrov môžu vlády, prezidenti zákonodarných zborov a osoby, ktorým sú adresované uvedené oznámenia, podať súdu svoje písomné návrhy. Ak sa prípad týka žaloby o neplatnosť, môžu tieto návrhy obsahovať nové dôvody. Potom už stranám nebude umožnené predniesť nové dôvody.
Arménsko	§ 19 zákona o ústavnom súde Ústavný súd objasňuje všetky okolnosti prípadu z úradnej moci bez toho, aby bol limitovaný podanou sťažnosťou, návrhmi, dôkazmi a inými materiálmi ohľadom prípadu predloženými účastníkmi konania pred ústavným súdom.
Azerbajdžan	§ 28.1. zákona o ústavnom súde „Ústavné konanie prebieha na základe princípu rovnosti strán a protistrán.“
Česká republika	§ 28 zákona o ústavnom súde „(1) Účastníkmi konania sú navrhovateľ a tí, o ktorých to ustanovuje tento zákon.“
Cyprus	Článok 146 ústavy V zmysle odseku 1 tohto článku najvyšší ústavný súd (teraz najvyšší súd) „má výhradnú právomoc vynášať konečné rozsudky v jemu podaných sťažnostiach z dôvodu, že rozhodnutie, konanie alebo opomenutie akéhokoľvek orgánu, úradu alebo osoby, ktoré vykonávajú akúkoľvek výkonnú alebo administratívnu právomoc, je v rozpore s ustanoveniami ústavy alebo zákona alebo bolo vykonané pri prekročení alebo zneužití právomoci, ktorá bola takémuto orgánu, úradu alebo osobe daná“.
Francúzsko	Article 23-10 de la Loi organique n°2009-1523 du 10 décembre 2009 relative à l'application de l'article 61-1 de la Constitution « Le Conseil constitutionnel statue dans un délai de trois mois à compter de sa saisine. Les parties sont mises à même de présenter contradictoirement leurs observations. L'audience est publique, sauf dans les cas exceptionnels définis par le règlement intérieur du Conseil constitutionnel. »
Gruzínsko	§ 2 organického zákona o ústavnom súde 1. Ústavný súd je povinný vykonávať svoju činnosť na základe princípov zákonnosti, kolegiality, verejnosti, rovnosti strán a kontradiktórnosti konania, nezávislosti, imunity a neodvolateľnosti členov ústavného súdu počas celej doby výkonu ich funkcie. §1 zákona o ústavnom súdnom konaní 1. Ústavné súdne konanie musí byť vedené na základe rovnosti strán pred ústavou a súdom a kontradiktórnosti konania.
Nemecko	Aj keď sa uplatňuje princíp súdneho prieskumu, § 26 a §94 zákona o spolkovom ústavnom súde sú relevantné. § 26 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Spolkový ústavný súd vykoná dôkazy potrebné na preukázanie pravdy. Môže tým poveriť člena súdu mimo ústneho pojednávania alebo požiadať iný súd, aby tak urobil ohľadom určitých faktov a osôb. § 94 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Spolkový ústavný súd poskytne spolkovým alebo krajiniským ústavným orgánom, voči činnosti alebo nečinnosti ktorých smeruje ústavná sťažnosť, možnosť vyjadriť sa v stanovenej lehote. 2. Ak sa tejto činnosti alebo nečinnosti dopustil minister alebo spolkový, alebo krajiniský orgán, príslušnému ministrovi sa poskytne možnosť vyjadriť sa. 3. Ak ústavná sťažnosť namietajúca neústavnosť smeruje voči rozhodnutiu súdu, spolkový ústavný súd poskytne taktiež strane, v prospech ktorej bolo toto rozhodnutie vydané, možnosť vyjadriť sa. 4. Ak je ústavná sťažnosť podaná priamo alebo nepriamo proti určitému zákonu, použije sa mutatis mutandis § 77 uvedený vyššie. 5. Ústavné orgány uvedené v ods. 1, 2 a 4 sa môžu zúčastniť pojednávania. Spolkový ústavný súd môže upustiť od ústneho pojednávania, ak od tohto konania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci a ak ústavné orgány, ktoré majú právo podať vyjadrenie a pripojili sa k tomuto konaniu, súhlasia s upustením od ústneho pojednávania.
Grécko	§ 49 zákona o založení najvyššieho osobitného súdu „1. Okrem sťažovateľov sú stranami v konaní na osobitnom súde aj strany, ktoré požiadali osobitný súd o vydanie predbežného rozhodnutia na vyriešenie sporu.“
Lichtenštajnsko	§ 18 zákona o ústavnom súde 3) V konaní má byť vláde daná možnosť vyjadriť sa v stanovenej lehote.
Litva	§ 31 zákona o ústavnom súde

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia Nasledujúce subjekty sú považované za účastníkov konania: Sťažovateľ — štátna inštitúcia,²⁷² skupina členov parlamentu (<i>Seimas</i>), ktorým zákon udeľuje právo obrátiť sa na ústavný súd so sťažnosťou o preskúmanie súladu právneho predpisu s ústavou alebo zákonmi alebo navrhnuť riešenie, a ich zástupcovia; Dotknuté strany — štátna inštitúcia, ktorá prijala právny predpis, ktorého súlad s ústavou a zákonmi je predmetom súdneho prieskumu, a jej zástupcovia; členovia parlamentu (<i>Seimas</i>) alebo iní štátni predstavitelia, ktorých činnosti a ich súlad s ústavou musia byť preskúmané z dôvodu v parlamente začatého konania o trestnom konaní proti verejnému činiteľovi (<i>impeachment</i>), ktoré proti nim začalo, a ich zástupcovia; prezident republiky, ak je predložený záver týkajúci sa jeho zdravotného stavu, a jeho zástupca. Účastníci konania majú rovnaké procesné práva. Majú právo nazerať do spisového materiálu, robiť si z neho výpisy, odpisy a kópie, deklarovať odstúpenie, poskytovať dôkazy, podieľať sa na vykonávaní dôkazov, dávať otázky ďalším účastníkom konania, ako aj svedkom a znalcom, predkladať žiadosti, podávať vysvetlenia, poskytovať svoje argumenty a dôvody, namietat žiadosti, argumenty a dôvody ďalších osôb, ktoré sa prípadu zúčastňujú.
Luxembursko	§ 11 zákona o ústavnom súde Strany konania môžu podávať návrhy a vystupovať pred ústavným súdom v zastúpení právneho zástupcu, ktorý je registrovaný v zozname/zozname právnikov vypracovávanom každý rok advokátskou komorou.
Poľsko	§ 27 zákona o ústavnom tribunáli Účastníkmi konania pred ústavným tribunálom sú: 1) subjekt, ktorý podal žalobu alebo sťažnosť ohľadom ústavného porušenia; 2) orgán, ktorý vydal zákon, ktorý je zahrnutý v návrhu alebo sťažnosti ohľadom ústavného porušenia; 2a) súd, ktorý predložil právnu otázku ústavnému tribunálu, za predpokladu, že oznámil účasť v konaní začatým v dôsledku tejto právnej otázky a vymenoval spomedzi sudcov tohto súdu jeho splnomocneného zástupcu.
Rumunsko	§ 29 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu 4. Prípád postúpi ústavnému súdu súd, pred ktorým bola vznesená námietka neústavnosti, prostredníctvom predbežného rozsudku, ktorý má obsahovať stanoviská účastníkov konania ohľadom námietky, názor súdu na túto námietku a majú byť k nemu pripojené dôkazy poskytnuté účastníkmi konania. V prípade, že námietka bola vznesená súdom z úradnej moci, musí byť predbežný rozsudok odôvodnený a musí tiež obsahovať tvrdenia účastníkov konania rovnako ako nevyhnutné dôkazy. Spolu s predbežným rozsudkom oznámi súd ústavnému súdu mená zúčastnených strán vrátane údajov, ktoré sú potrebné na predvolanie. § 16 1. V prípade, že podanie predložil jeden z predsedov dvoch komôr parlamentu, poslanci parlamentu, vláda, najvyšší kasačný a odvolací súd alebo verejný obhajca, musí ústavný súd v deň registrácie podania jeho prijatie oznámiť prezidentovi Rumunska. 2. V prípade, že podanie predložili prezident Rumunska, poslanci parlamentu, najvyšší kasačný a odvolací súd alebo ombudsman, musí ústavný súd do 24 hodín od registrácie podania oznámiť jeho prijatie predsedom oboch komôr parlamentu a vláde a určiť deň pojednávania. 3. V prípade, že podanie predložil jeden z predsedov dvoch komôr parlamentu, musí ústavný súd oznámiť túto skutočnosť predsedom druhej komory parlamentu a vláde, ako aj verejnému obhajcovi a ak podanie predložila vláda, ústavný súd musí oznámiť túto skutočnosť predsedom oboch komôr parlamentu, ako aj verejnému obhajcovi, pričom sa použijú vyššie uvedené ustanovenia odseku 2. § 17 1. Predsedovia oboch komôr parlamentu, vláda a verejný obhajca môžu predložiť ich písomné stanoviská ku dňu pojednávania. 2. Stanovisko vlády môže byť predložené po jeho podpísaní predsedom vlády. § 24 1. Ústavný súd rozhoduje o ústavnosti zmlúv alebo iných medzinárodných dohôd pred ich ratifikáciou parlamentom vtedy, ak je prípad predložený ústavnému súdu jedným z predsedov oboch komôr, najmenej 50 poslancami alebo najmenej 25 senátormi. 2. Ak bolo podanie predložené jedným z predsedov dvoch komôr parlamentu, ústavný súd oznámi podanie vo veci prezidentovi Rumunska, predsedom druhej komory a vláde. 3. Ak bol prípad predložený ústavnému súdu členmi parlamentu, podanie vo veci sa

²⁷² inter alia všeobecný súd

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	zaregistruje v senáte alebo poslaneckej snemovni a odošle sa ústavnému súdu v ten istý deň, ako ho dostal generálny sekretár uvedenej komory. 4. Ústavný súd oznámi podanie vo veci prezidentovi Rumunska, predsedom oboch komôr parlamentu a vláde. § 25 Prezident Rumunska, predsedovia oboch komôr parlamentu a vláda môžu predložiť ich písomné stanoviská ku dňu pojednávania v pléne ústavného súdu. § 27 1. Ústavný súd rozhoduje o ústavnosti rokovacieho poriadku parlamentu, ak je prípad predložený ústavnému súdu jedným z predsedov dvoch komôr parlamentu, parlamentnou skupinou alebo najmenej 50 poslancami, alebo najmenej 25 senátormi. 2. Ak bolo podanie predložené členmi parlamentu, návrh vo veci odošle ústavnému súdu generálny sekretár komory, ktorej členmi sú uvedení poslanci, v ten istý deň, ako bolo toto podanie odovzdané, a ústavný súd o tom informuje predsedov oboch komôr parlamentu do 24 hodín od registrácie, pričom určí deň, kedy sa uskutoční pojednávanie vo veci. 3. Predsedovia oboch komôr parlamentu môžu oznámiť svoje písomné stanoviská stálemu výboru ku dňu pojednávania vo veci.
Rusko	§ 35 federálneho ústavného zákona o Ústavnom súde Ruskej federácie Účastníci konania majú rovnaké práva a možnosti pri uplatňovaní svojej pozície na zasadnutí Ústavného súdu Ruskej federácie na základe princípu kontradiktórnosti konania.
San Maríno	§ 14 ústavného zákona o organizácii Collegio Garante „1. Pojednávanie je ústne a rešpektuje princíp kontradiktórnosti konania“ (<i>La discussione e orale e si svolge nel rispetto del principio del contraddittorio</i>), v: http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/index.php3 , viewed on: 20/02/2009.
Srbsko	§ 29 zákona o ústavnom súde § 31 Účastník konania má v priebehu konania právo prezentovať a vysvetľovať svoju pozíciu a dôvody, ako aj reagovať na tvrdenia a dôvody ďalších účastníkov konania.
Slovensko	§ 21 zákona o organizácii ústavného súdu 1. Účastníkmi konania sú navrhovateľ a prípadne ten, proti komu návrh smeruje, ako aj osoby, o ktorých to ustanovuje tento zákon.
Slovinsko	§ 56 zákona o ústavnom súde (2) V prípadoch podľa predchádzajúceho odseku sa ústavná sťažnosť odošle osobám, ktoré sa zúčastnili konania, v ktorom bol vydaný namietaný individuálny právny akt a ktorým sa rozhodlo o ich právach, povinnostiach alebo právnych nárokoch, aby mohli v určenej lehote predložiť svoje stanoviská.
Južná Afrika	Pravidlo 11 pravidiel ústavného súdu (3) Každý, kto namieta vydanie nariadenia požadovaného v oznámení o návrhu, musí... informovať v písomnej forme registrátora o svojom zámere odporovať sťažnosti (a) predložiť jeho/jej čestné vyhlásenie.
Španielsko	§ 51 organického zákona o ústavnom súde 1. Ak je sťažnosť vo veci ochrany prípustná, príslušný senát (<i>division</i>) bezodkladne požiada orgán alebo úrad, ktorý vydal dotknuté rozhodnutie, predpis alebo na ktorom nastala skutočnosť, alebo sudcu alebo súd, na ktorom prebiehalo predchádzajúce konanie, aby mu poskytl súdny spis alebo podkladové dokumenty v lehote nie dlhšej ako 10 dní. 2. Orgán, úrad, sudca alebo súd musí potvrdiť prijatie tejto žiadosti, musí odoslať požadované dokumenty v určenej lehote a musí informovať osoby, ktoré boli účastníkmi predchádzajúceho konania, tak aby sa mohli dostaviť na ústavné konanie do 10 dní.
Švajčiarsko	§ 56 zákona o federálnom súdnictve 1. Les parties ont le droit d'assister à l'administration des preuves et de prendre connaissance des pièces produites. 2. Si la sauvegarde d'intérêts publics ou privés prépondérants l'exige, le Tribunal fédéral prend connaissance d'un moyen de preuve hors de la présence des parties ou des parties adverses.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 13 procesného poriadku ústavného súdu Účastníkmi konania na ústavnom súde sú sťažovateľ a orgán, ktorý prijal alebo vydal napadnutý akt. § 18 ods. 4 procesného poriadku ústavného súdu V priebehu prípravného konania môžu sudca a súdny úradník predvolať účastníka konania a ďalšie zainteresované osoby na konzultačný pohovor a požadovať poskytnutie potrebných informácií a vysvetlení a v prípade potreby zaslať sťažnosť orgánu, ktorý vydal napadnutý akt.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	§ 19 procesného poriadku ústavného súdu Rozhodnutie o začatí konania sa oznámi subjektu, ktorý vydal napadnutý predpis alebo všeobecný akt, a lehota na odpoveď je stanovená na nie viac ako 30 dní. § 53 procesného poriadku ústavného súdu Sťažnosť na ochranu slobôd a práv sa oznámi subjektu, ktorý vydal individuálny právny akt, alebo subjektu, ktorý sa dopustil konania, ktorým boli porušené práva a slobody, a to do 3 dní odo dňa podania sťažnosti. Lehota na poskytnutie odpovede je 15 dní.
Spojené štáty americké	Pravidlo 8 federálnych pravidiel občianskeho súdneho konania ustanovuje, že sťažnosť sťažovateľa musí obsahovať „krátku a jasnú formuláciu jeho tvrdení preukazujúcich, že žalobca je oprávnený domáhať sa súdnej ochrany“, a že protistrana musí „uviesť krátko a stručne svoju obhajobu voči každému tvrdeniu proti nej“ a „pripustiť alebo poprieť obvinenia proti nej vznesené protistranou.“ Pravidlo 15 Najvyššieho súdu USA Námietky k odvolaniu, odvetné námietky, dodatočné námietky 1 Námietky k odvolaniu proti žiadosti o vydanie príkazu odvolacieho súdu predložiť vec na preskúmanie môže odporca podať v každom prípade, ale nie je to povinné, okrem prípadu trestu smrti, pozri pravidlo 14.1(a), alebo ak tak nariadi súd.

1.1.8 Tabuľka: Verejnosť konania a výnimky

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	§ 21 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu „1. Prípady pred ústavným súdom sa prejednávajú na verejných plenárnych zasadnutiach. 2. Ústavný súd môže rozhodnúť o vylúčení verejnosti z celého alebo z časti zasadnutia z dôvodu ochrany verejnej morálky, verejného poriadku, národnej bezpečnosti a práva na súkromný život alebo osobných práv.“
Arménsko	§ 22 zákona o ústavnom súde „1. Zasadnutia súdu sú verejné, okrem prípadov uvedených v ods. 3 tohto paragrafu. 3. Ústavný súd môže rozhodnúť väčšinou hlasov o vylúčení médií alebo verejnosti zo svojho zasadnutia z dôvodu ochrany morálky spoločnosti, verejného poriadku a štátnej bezpečnosti a pre zabezpečenie súkromia účastníkov konania a prípadu.“
Azerbajdžan	§ 27.1. zákona o ústavnom súde „Konania na ústavnom súde sú verejné. Pojednávanie za zatvorenými dverami je dovolené vtedy, ak by verejné zasadnutie podľa názoru ústavného súdu mohlo odhaliť štátne, profesijné alebo obchodné tajomstvo alebo ak je to potrebné z dôvodu ochrany súkromného alebo rodinného života občanov.“
Belgicko	§ 104 osobitného zákona o súde Pojednávania na súde sú verejné, okrem prípadov, ak by verejné pojednávanie ohrozovalo verejný poriadok alebo morálku; v takýchto prípadoch to súd potvrdí odôvodneným rozhodnutím.
Bosna a Hercegovina	§ 11 pravidiel ústavného súdu „1. Činnosť ústavného súdu je verejná.“ § 12 Pravidiel Ústavného súdu Bosny a Hercegoviny: „1. Verejnosť je vylúčená z pracovných zasadnutí ústavného súdu vrátane poradných zasadnutí a hlasovania. 2. Verejnosť môže byť vylúčená vtedy, ak ústavný súd prejednáva a prijíma rozhodnutie vo veci, ktorá je na základe zákona považovaná za tajnú, a ak je to potrebné z dôvodu ochrany morálky, verejného poriadku, národnej bezpečnosti, práva na súkromie alebo osobných práv. 3. Vylúčenie verejnosti podľa ods. 2 tohto paragrafu sa nevzťahuje na strany v konaní.“
Chorvátsko	§ 21 ústavného zákona o ústavnom súde „Ak existuje dôvod na vylúčenie verejnosti z pojednávania, zaznamená to sudca ústavného súdu v jeho/jej správe.“
Cyprus	Článok 134 ústavy: „1. Zasadnutia najvyššieho ústavného súdu pri prejednávaní všetkých prípadov sú verejné, súd ale môže prejednať ktorúkoľvek vec iba za účasti strán v konaní a úradníkov súdu, ak sa domnieva, že tento postup prispeje k riadnemu priebehu konania, alebo ak si to vyžaduje bezpečnosť republiky alebo verejná morálka.“
Česká republika	§ 45 zákona o ústavnom súde „(1) Ústne pojednávania pred súdom sú verejné; súd môže obmedziť účasť verejnosti alebo môže úplne vylúčiť verejnosť vtedy, ak si to vyžaduje dôležitý štátny záujem alebo záujem strán v konaní alebo ak si to vyžaduje morálka.“
Dánsko	§ 65 ústavy „(1) Pri výkone súdnictva majú byť všetky súdne pojednávania v čo najširšom možnom

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	rozsahu verejné a ústne."
Gruzínsko	§ 27 organického zákona o ústavnom súde 2. Zo zasadnutia ústavného súdu alebo z jeho časti môže byť verejnosť vylúčená z podnetu súdu alebo na základe dohody strán v konaní z dôvodu ochrany osobných údajov alebo profesijného, obchodného alebo štátneho tajomstva.
Nemecko	§ 17 zákona o spolkovom ústavnom súde Pokiaľ tento zákon neustanovuje inak, ustanovenia čl. 14 až čl.16 zákona o zložení súdov sa použijú mutatis mutandis vo vzťahu k prípustnosti verejnosti, policajných orgánov na súde, jazyka súdu, rozhodovania a hlasovania (čl. 169 zákona o zložení súdov ustanovuje, že konanie pred konajúcim súdom vrátane vyhlasovania rozsudkov a nariadení je verejné).
Taliansko	§ 15 zákona o zložení ústavného súdu a konaní pred ním Pojednávania na ústavnom súde sú verejné, ale predseda súdu môže nariadiť pojednávanie za zatvorenými dverami, ak by verejné pojednávanie ohrozilo bezpečnosť štátu, verejný poriadok alebo morálku alebo ak by správanie sa verejnosti na súde mohlo narušiť riadny priebeh tohto konania.
Lotyšsko	§ 27 zákona o ústavnom súde 1. Zasadnutia ústavného súdu sú verejné, okrem prípadov, ak je to v rozpore so záujmom ochrany štátneho tajomstva, obchodného tajomstva alebo nedotknuteľnosti súkromného života jednotlivca.
Lichtenštajnsko	§ 47 zákona o ústavnom súde 1) S výhradou nasledujúcich ustanovení sú pojednávania na ústavnom súde verejné. 2) Verejnosť sa vylúči v prípadoch, v ktorých sa vylučuje na základe ustanovení pravidiel občianskeho a trestného poriadku, alebo ak súd nariadi vylúčenie verejnosti z dôvodu oprávnených záujmov strán v konaní alebo z dôvodu verejnej bezpečnosti a poriadku.
Litva	§ 18 zákona o ústavnom súde Zasadnutia ústavného súdu sú verejné a môžu sa ich zúčastniť plnoleté osoby, ako aj zástupcovia novín a iných verejných masmédií. Ústavný súd môže vyhlásiť neverejné zasadnutie, ak je to potrebné na ochranu štátneho, profesijného, obchodného a iného tajomstva, ktoré je chránené zákonom, alebo bezpečnosti občanov, alebo verejnej morálky.
Moldavsko	§ 13 zákonníka ústavného súdnictva 1) Pojednávania na ústavnom súde sú verejné, okrem prípadov, ak by verejnosť poškodila štátne tajomstvo alebo verejný poriadok.
Poľsko	§ 23 zákona o ústavnom tribunáli Pojednávania na ústavnom tribunáli sú verejné, pokiaľ príslušné ustanovenia neustanovujú inak. Predseda senátu môže v ustanovených prípadoch upustiť od verejnosti pojednávania z dôvodu bezpečnosti štátu alebo ochrany štátneho tajomstva. § 59 2. Tribunál môže na zasadnutí za zatvorenými dverami preskúmať sťažnosť ohľadom ústavného porušenia vtedy, ak z písomných podaní účastníkov konania nepochybne vyplýva, že normatívny právny akt, na základe ktorého súd alebo verejný orgán prijal konečné rozhodnutie ohľadom slobôd alebo práv, alebo povinností sťažovateľa, nie je v súlade s ústavou. Rozhodnutia vydané v týchto konaniach sa uverejňujú.
Rumunsko	§ 12 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu 1. Zasadnutia súdu sú verejné, pokiaľ z vážnych dôvodov nerozhodne súd inak.
Ruská federácia	§ 54 federálneho zákona o ústavnom súde Zasadnutia Ústavného súdu Ruskej federácie sú verejné, okrem prípadov uvedených v tomto federálnom ústavnom zákone. § 55 Ústavný súd Ruskej federácie môže rozhodnúť o neverejnosti zasadnutia, ak je to potrebné na zachovanie tajomstva chráneného zákonom, na zabezpečenie bezpečnosti občanov, na ochranu spoločenskej morálky.
Srbsko	§ 3 zákona o ústavnom súde Činnosť ústavného súdu je verejná. Verejnosť je v konaní pred ústavným súdom garantovaná prostredníctvom verejných pojednávaní, uverejňovaním jeho rozhodnutí, vydávaním tlačových správ pre verejné médiá a iné. Ústavný súd môže vylúčiť verejnosť iba z dôvodu ochrany záujmov národnej bezpečnosti, verejného poriadku a morálky v demokratickej spoločnosti, ako aj z dôvodu ochrany záujmov maloletých a súkromia účastníkov konania. § 37 c) Verejné pojednávanie Ústavný súd vedie verejné pojednávania v konaniach o ústavnosti a zákonnosti, v konaniach ohľadom volebných sporov, ako aj v konaniach o zákaze činnosti politickej strany, odborovej organizácie, občianskeho združenia alebo náboženskej spoločnosti. Ústavný súd môže rozhodnúť o upustení od verejného pojednávania v konaní o ústavnosti a zákonnosti: ak je toho názoru, že vec bola dostatočne objasnená v priebehu konania a že na základe zozbieraných dôkazov môže rozhodnúť aj bez uskutočnenia verejného pojednávania;

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	ak už predtým rozhodol o tej istej veci a neboli poskytnuté nové dôkazy, na základe ktorých by vo veci rozhodol inak, ako aj v prípade, ak existujú dôvody na zastavenie konania.
Slovensko	§ 30 zákona o organizácii ústavného súdu 4. Ústne pojednávanie vo veciach podľa čl. 125, čl. 126, čl. 127a a čl. 129 ods. 4 ústavy je verejné. V ostatných veciach je verejné, ak ústavný súd z dôležitých dôvodov verejnosť z účasti na celom pojednávaní alebo jeho časti nevylúčil. 5. O verejnosti ústneho pojednávania platia primerane ustanovenia právnych predpisov o konaní pred súdom (Občiansky súdny poriadok, Trestný poriadok).
Slovinsko	§ 35 zákona o ústavnom súde (1) Ústavný súd prejednáva prípady za zatvorenými dverami alebo na verejných pojednávaniach. Na zasadnutiach za zatvorenými dverami alebo na verejných pojednávaniach musí byť prítomná väčšina všetkých sudcov ústavného súdu. § 37 Ústavný súd môže vylúčiť verejnosť z pojednávania alebo z jeho časti, ak to vyžaduje ochrana verejnej morálky, verejného poriadku, národnej bezpečnosti, práva na súkromie, alebo osobných práv. § 57 Ak je ústavná sťažnosť prijatá, je všeobecným pravidlom, že ju ústavný súd preskúma za zatvorenými dverami alebo na verejnom pojednávaní.
Južná Afrika	Článok 34 Ústavy Juhoafrickej republiky Každý má právo, aby o akomkoľvek spore, ktorý môže byť vyriešený aplikáciou zákona, bolo rozhodnuté v rámci spravodlivého verejného pojednávania pred súdom alebo tam, kde je to vhodné, pred iným nezávislým a nestranným tribunálom alebo fórom.
Švajčiarsko	§ 59 zákona o federálnom súdnictve 1 Les éventuels débats ainsi que les délibérations et votes en audience ont lieu en séance publique. 2 Le Tribunal fédéral peut ordonner le huis clos total ou partiel si la sécurité, l'ordre public ou les bonnes moeurs sont menacés, ou si l'intérêt d'une personne en cause le justifie. 3 Le Tribunal fédéral met le dispositif des arrêts qui n'ont pas été prononcés lors d'une séance publique à la disposition du public pendant 30 jours à compter de la notification.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 85 procesného poriadku ústavného súdu Verejnosť môže byť vylúčená z verejného pojednávania, zasadnutia alebo prípravného zasadnutia súdu vtedy, ak je to v záujme štátnej bezpečnosti a obrany, ochrany štátu, štátneho alebo obchodného tajomstva, ochrany verejnej morálky a v iných odôvodnených prípadoch určených súdom.
Turecko	Článok 148 a 149 ústavy Ústavný súd a) v princípe preskúma prípady na základe dokumentov uvedených v spise. Ak to však považuje za potrebné, môže vyzvať zainteresované strany a tých, ktorí majú relevantné informácie o prípade, aby poskytli súdu ústne vysvetlenia. b) Niektorí z vysoko postavených predstaviteľov Turecka sú za trestné činy súvisiace s ich funkciou súdení ústavným súdom, ktorý koná v postavení „najvyššieho súdu“. Počas takéhoto konania sa uznávajú ústne svedecké výpovede a právo na obhajobu. c) V prípadoch, v ktorých sa rozhoduje o tom, či má alebo nemá byť natrvalo rozpustená politická strana, ústavný súd vypočuje obhajobu predsedu tejto politickej strany alebo zástupcu ustanoveného predsedom po vypočutí najvyšším štátnym zástupcom republiky.

1.1.9 Tabuľka: Ústne konanie a výnimky

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	§ 23 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu „Prípád sa predkladá ústne na plenárnom zasadnutí alebo prostredníctvom príslušných dokumentov podľa povahy veci.“
Rakúsko	§ 19 spolkového zákona o ústavnom súdnom dvore „1. Rozsudky ústavného súdneho dvora, okrem tých, ktoré sa vyhlasujú podľa § 10 a § 36c, sa vyhlasujú verejne po ústnom pojednávaní, na ktoré bol predvolaný sťažovateľ, odporca a každý, kto má právny záujem na veci. 3. Na žiadosť sudcu spravodajcu môže súd, ktorý zasadá neverejne, bez potreby ustanovenia osobitného postupu a bez ústneho pojednávania: 1. odmietnuť preskúmanie sťažnosti v zmysle § 144 ods. 2 spolkového zákona; 2. odmietnuť sťažnosť z nasledujúcich procesných dôvodov: a. ústavný súdny dvor nemá právomoc konať v tejto veci, b. zákonná lehota nebola dodržaná, c. namietané porušenie nespĺňa formálne náležitosti d. prípad bol definitívne ukončený a e.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	sťažovateľ nie je oprávnený podať sťažnosť; 3. zastaviť konanie z dôvodu späťvzatia sťažnosti alebo z dôvodu uspokojenia nároku (§ 86); 4. Ústavný súdny dvor môže upustiť od ústneho pojednávania, ak to vyplýva z písomných podaní účastníkov ústavného konania a dokumentov predložených ústavnému súdnemu dvoru a ak nemožno očakávať ďalšie objasnenie sporu na ústnom pojednávaní. Navše, na žiadosť sudcu spravodajcu môže súd, ktorý zasadá neverejne a bez ústneho pojednávania: 1. zamietnuť sťažnosť, ak zjavne nedošlo k porušeniu práva zaručeného ústavou; 2. urovnať spor v prípade, že právny problém bol vyriešený dostatočne jasným spôsobom predchádzajúcim rozsudkom ústavného súdu; 3. prijať sťažnosť, ktorá viedla k prijatiu rozsudku zrušujúceho nezákonný predpis, neústavný zákon alebo nezákonnú zmluvu.
Azerbajdžan	§ 27.2. zákona o ústavnom súde „Pojednávania na ústavnom súde sú ústne. Ak sa na tom dohodnú strany konania a zúčastnené osoby, môže plénum ústavného súdu viesť písomné konanie vo veci via postup ustanovený procesným poriadkom ústavného súdu.“
Belgicko	§ 106 osobitného zákona o súde Iba strany v konaní, ktoré podali sťažnosť alebo predložili podanie, a ich právni zástupcovia sa môžu zúčastniť pojednávania a tieto osoby sú limitované iba na ústne vyhlásenia.
Česká republika	§ 44 zákona o ústavnom súde (1) Ak nebol návrh mimo ústneho pojednávania bez prítomnosti účastníkov uznesením odmietnutý, koná sa vo veciach prejednávanych podľa čl. 87 ods. 1 a 2 ústavy ústne pojednávanie. (2) Ak tento zákon neustanovuje inak, môže ústavný súd so súhlasom účastníkov konania od ústneho pojednávania upustiť, ak nemožno od tohto pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.
Dánsko	§ 65 ústavy: „(1) Pri výkone spravodlivosti sú všetky súdne konania v najširšom možnom rozsahu verejné a ústne.“
Nemecko	§ 25 zákona o spolkovom ústavnom súde „1. Ak iné ustanovenie neustanovuje inak, spolkový ústavný súd rozhoduje prostredníctvom ústneho pojednávania, pokiaľ sa všetky strany v konaní výslovne nevzdajú tejto možnosti.“ § 94 „5. Ústavné orgány uvedené vyššie v ods. 1, 2 a 4 sa môžu zúčastniť pojednávania. Spolkový ústavný súd môže upustiť od ústneho pojednávania, ak od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci a ak sa ústavné orgány, ktoré majú právo vyjadriť svoje stanovisko a zúčastnili sa konania vo veci, vzdajú možnosti ústneho pojednávania.“ § 93d „Rozhodnutia v súlade s § 93b a c sa prijímajú bez ústneho pojednávania. Takéto rozhodnutie nemôže byť napadnuté. Odmietnutie prijatia ústavnej sťažnosti nemusí byť odôvodnené.“
Gruzínsko	§ 27 ústavného zákona o ústavnom súde 1. Otázka prijateľnosti prípadu na rozhodnutie vo veci samej sa skúma bez nariadenia ústneho pojednávania. Ústavný súd je oprávnený preskúmať prípad na ústnom pojednávaní, ak objasnenie okolností súvisiacich s prijatím prípadu na rozhodnutie vo veci samej nie je možné vykonať ináč. 2. Ústavný súd je oprávnený preskúmať podstatu veci bez nariadenia ústneho pojednávania na základe písomnej žiadosti sťažovateľa alebo/a odporcu.
Lichtenštajnsko	§ 46 zákona o ústavnom súde 2) Na pojednávania sa predvolávajú všetky strany v konaní a žalované orgány. Neprítomnosť nebráni uskutočneniu pojednávania a vynášaniu rozhodnutí. § 47 Od konečného ústneho pojednávania sa upustí vtedy, ak sa má o prípade rozhodnúť na neverejnom zasadnutí alebo ak je súd po predložení správy sudcu spravodajcu toho názoru, že ústne pojednávanie nie je potrebné na vypočutie vyjadrení strán v konaní.
Litva	§ 44 zákona o ústavnom súde 1. Ústavný súd preskúma prípad na pojednávaní iba vtedy, ak o ňom boli upovedomené strany v konaní. 2. Neúčast' strán v konaní na pojednávaní nebráni preskúmaniu prípadu, prijatiu rozhodnutia alebo záveru alebo prijatiu iného rozhodnutia. 3. Pri preskúmaní prípadu musí ústavný súd priamo preveriť dôkazy: musí si vypočuť vyjadrenia účastníkov konania... (...) 5. Iba účastníci konania, ich zástupcovia, svedkovia, znalci a prizvaní špecialisti alebo úradníci sa môžu na súde vyjadriť k spornej otázke. 6. V prípade, ak sa žiadna zo strán v konaní alebo ich zástupcovia, ktorí boli riadne predvolaní, nedostavia na pojednávanie, konanie vo veci môže prebehnúť v ľubovoľnej forme.
Poľsko	§ 59 zákona o ústavnom tribunáli 1. Tribunál preskúmava návrhy na pojednávaní v prípadoch uvedených v § 2.2. Tribunál môže

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	na zasadnutí za zatvorenými dverami preskúmať sťažnosť ohľadom ústavných porušení vtedy, ak z písomných vyjadrení predložených stranami v konaní nesporne vyplýva, že normatívny právny akt, na základe ktorého súd alebo orgán verejnej správy prijal konečné rozhodnutie ohľadom slobôd alebo práv, alebo záväzkov sťažovateľa, nie je v súlade s ústavou. Rozhodnutie vydané v takomto konaní sa uverejňuje.
Ruská federácia	§ 62 federálneho ústavného zákona o ústavnom súde V súlade s postupom ustanoveným rozhodnutím Ústavného súdu Ruskej federácie predseda senátu navrhne stranám v konaní, aby podali vysvetlenia vo veci samej ohľadom prejednávanych otázok a aby predložili právne argumenty na potvrdenie svojich stanovísk.
Srbsko	§ 31 zákona o ústavnom súde Účastník konania je oprávnený v priebehu konania predkladať a vysvetľovať svoje stanoviská a dôvody, ako aj reagovať na tvrdenia a dôvody ďalších účastníkov konania. § 38 zákona o ústavnom súde Všetci účastníci konania sú predvolávaní na verejné pojednávania, aby mohli vyjadriť svoje stanoviská a poskytnúť potrebné informácie.
Slovensko	§ 30 zákona o organizácii ústavného súdu (1) Vo veciach prerokúvaných ústavným súdom podľa čl. 125, 125a, 126, 127, 127a, 129 ods. 4 a 5 ústavy sa koná ústne pojednávanie. (2) Od ústneho pojednávania môže ústavný súd so súhlasom účastníkov konania upustiť, ak od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. (3) Na ústnom pojednávaní majú právo byť prítomní účastníci konania a ich zástupcovia.
Slovinsko	§ 36 zákona o ústavnom súde (1) Ústavný súd predvolá na verejné pojednávanie účastníkov konania, osoby splnomocnené účastníkmi konania, ako aj iné osoby, ktorých účasť na pojednávaní je potrebná.
Južná Afrika	Pravidlo 11(4) pravidiel ústavného súdu Ak je sťažnosť predložená predsedovi senátu... tento vydá inštrukcie, ako sa má pri prejednaní sťažnosti postupovať a najmä či má byť prejednaná na pojednávaní alebo či sa má prejednať formou písomných vyjadrení k veci.
Španielsko	§ 52 organického zákona o ústavnom súde 1. Po prijatí súdneho spisu a po uplynutí oznamovacej lehoty zašle senát tento spis podávateľovi sťažnosti na ochranu, zúčastneným stranám, štátnemu advokátovi v prípadoch týkajúcich sa verejnej správy a úradu štátneho zástupcu. Pojednávanie vo veci sa uskutoční v lehote vyhovujúcej všetkým stranám v konaní, nie však viac ako 20-dňovej, počas ktorej môžu byť predkladané relevantné dôkazy. 2. <i>Presentadas las alegaciones o transcurrido el plazo otorgado para efectuarlas, la Sala podrá deferir la resolución del recurso, cuando para su resolución sea aplicable doctrina consolidada del Tribunal Constitucional, a una de sus Secciones o señalar día para la vista, en su caso, o deliberación y votación.</i> 3. <i>La Sala, o en su caso la Sección, pronunciará la sentencia que proceda en el plazo de 10 días a partir del día señalado para la vista o deliberación.</i>
Švajčiarsko	§ 57 zákona o federálnom súdnictve Le président de la cour peut ordonner des débats.
Spojené štáty americké	Pravidlo 28 Najvyššieho súdu USA 1. Ústne tvrdenia by mali zdôrazniť a objasniť písomné tvrdenia uvedené vo vyjadrení k veci samej. Právny zástupca by mal predpokladať, že všetci sudcovia si prečítali vyjadrenie pred prednesením ústnych tvrdení. Ústne tvrdenia prednesené z vopred pripraveného textu nie sú prípustné. 2. Sťažovateľ alebo navrhovateľ prednesú svoje tvrdenia a môžu z nich urobiť závery. [...] 3. Ak Súd nerozhodne inak, má každá strana pol hodiny na prednesenie svojich tvrdení.

1.1.10 Tabuľka: Pozastavenie vykonateľnosti, účinnosti

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	§ 45 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu 1. Ústavný súd môže buď z vlastného podnetu, alebo na žiadosť ktorejkoľvek strany v konaní, ak je toho názoru, že by uplatňovanie sporného zákona alebo normatívneho právneho aktu malo dôsledky pre štát, spoločenské alebo osobné záujmy, na základe rozhodnutia zo zasadania sudcov alebo plenárneho zasadnutia rozhodnúť o pozastavení uplatňovania relevantného zákona alebo normatívneho právneho aktu. Toto pozastavenie trvá až do vykonateľnosti konečného rozhodnutia ústavného súdu.
Andorra	§ 88 (1) ústavného zákona o ústavnom súde Navrhovateľ (<i>appellant</i>) požiada súd o zrušenie rozhodnutia a tiež, ak je to namieste, o

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	pozastavenie jeho účinkov opakovanou žalobou na súdnu ochranu dotknutého práva, porušenie ktorého musí byť prezentované za rovnakých podmienok ako pred všeobecným súdom . § 4.2 ústavného zákona o ústavnom súde Právomoc ústavného súdu má prednosť pred právomocou všeobecného súdu. Vec, ktorá bola podaná na ústavnom súde, nemôže byť v tom istom čase prejednávaná na inom súde. Ak ústavný súd rozhodne o prijateľnosti veci, ktorá bola prv podaná na všeobecnom súde, tento súd sa prestane vecou zaoberať.
Arménsko	§ 34 zákona o Ústavnom súde Arménskej republiky 1. Po prijatí veci na konanie ústavný súd z podnetu sťažovateľa alebo z vlastného podnetu pozastaví aplikáciu právneho predpisu, neústavnosť ktorého sa namieta, ak by nevydanie takéhoto rozhodnutia o pozastavení malo neodstrániteľné a škodlivé následky pre sťažovateľa alebo spoločnosť. 2. Rozhodnutie o pozastavení ohľadom namietaného právneho predpisu nadobudne právoplatnosť po jeho uverejnení. Verejnosť bude o tejto skutočnosti bezodkladne informovaná prostredníctvom masmédií a verejná televízia a rádio o tom odvysielajú relevantné informácie.
Rakúsko	§ 85 federálneho zákona o ústavnom súdnom dvore 1. Sťažnosť nemá odkladný účinok. 2. Na žiadosť sťažovateľa môže ústavný súdny dvor svojím rozhodnutím udeliť odkladný účinok sťažnosti, ak nie sú dané dôležité dôvody verejného záujmu, prečo by tak nemal urobiť, a ak po zvážení všetkých dotknutých protichodných právnych záujmov by sťažovateľ utrpel neprimeranú ujmu v dôsledku uplatnenia alebo realizácie práva udeleného na základe správneho nariadenia treťou stranou. Ak sa podstatne zmenia podmienky, ktoré mali vplyv na rozhodnutie o odkladnom účinku sťažnosti, súd vydá na základe žiadosti sťažovateľa, správneho orgánu (§ 83 ods. 1) alebo ktorejkoľvek osoby majúcej iný záujem na veci nové rozhodnutie.
Belgicko	§ 19 osobitného zákona o súde Na žiadosť sťažovateľa môže súd na základe odôvodneného rozhodnutia pozastaviť uplatňovanie zákona, nariadenia alebo predpisu podľa čl.134 ústavy, voči ktorým bola podaná žaloba o zrušenie, a to v celom rozsahu alebo sčasti. § 20 Bez toho, aby bol dotknutý § 16 osobitného zákona o inštitucionálnych reformách z 8. augusta 1980 a § 5 osobitného zákona z 12. januára 1989 o inštitúciách v Bruseli, môže byť rozhodnutie o pozastavení vydané iba vtedy, ak: 1. na to existujú vážne dôvody a za predpokladu, že okamžitý výkon zákona, nariadenia alebo predpisu podľa čl. 134 ústavy, proti ktorým bola žaloba podaná, by pravdepodobne spôsobil vážnu ujmu, ktorá by bola ťažko napravitelná; 2. je žaloba podaná proti ustanoveniu, ktoré je identické alebo podobné ustanoveniu, ktoré už bolo ústavným súdom zrušené a ktoré bolo prijaté tým istým zákonodarcom.
Chorvátsko	§ 45 ústavného zákona o ústavnom súde Až do vydania konečného rozhodnutia môže ústavný súd dočasne pozastaviť výkon individuálnych rozhodnutí alebo opatrení prijatých na základe zákona alebo iného predpisu, ústavnosť alebo zákonnosť ktorých sa preskúmava, ak by ich vykonanie mohlo mať vážne a nenapraviteľné dôsledky. § 67 ústavného zákona o ústavnom súde (1) Ústavná sťažnosť spravida nebráni aplikácii sporného predpisu. (2) Ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť výkon rozhodnutia súdu, a to až do vydania rozhodnutia vo veci, ak by takéto rozhodnutie spôsobilo sťažovateľovi ťažko napravitelnú škodu a ak takéto odloženie výkonu nie je v rozpore s verejným záujmom a nespôsobí niekomu väčšiu škodu.
Česká republika	§ 79 zákona o ústavnom súde 1) Ústavná sťažnosť nemá odkladný účinok. Návrh podľa § 73 ods. 1 proti rozhodnutiu o rozpustení politickej strany alebo pozastavení jej činnosti má odkladný účinok. (2) Ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak to nebude v rozpore s dôležitým verejným záujmom a ak by výkon rozhodnutia alebo uskutočnenie oprávnenia priznaného rozhodnutím tretej osobe znamenali pre sťažovateľa nepomerne väčšiu ujmu, než aká pri odložení vykonateľnosti môže vzniknúť iným osobám. § 80 (1) Ak ústavná sťažnosť smeruje proti inému zásahu orgánu verejnej moci, než je rozhodnutie, môže ústavný súd na odvrátenie hrozacej vážnej škody alebo ujmy, na zabránenie hroziacemu násilnému zásahu alebo z iného závažného verejného záujmu uložiť orgánu verejnej moci, aby v zásahu nepokračoval (predbežné opatrenie).
Dánsko	§ 63 ústavy (1) Súdny sú oprávnené rozhodovať o všetkých otázkach týkajúcich sa právomoci orgánov výkonnej moci, avšak každý, kto chce spochybniť túto právomoc, nesmie z dôvodu predloženia takého prípadu súdu konať dočasne v rozpore s nariadeniami vydanými týmito

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	orgánmi vykonanej moci.
Estónsko	§ 12 zákona o postupe súdu pri prieskume ústavnosti Na základe odôvodneného návrhu podaného účastníkom konania alebo z vlastného podnetu môže najvyšší súd pozastaviť nadobudnutie účinnosti namietaného všeobecne záväzného právneho predpisu alebo jeho ustanovenia alebo medzinárodnej zmluvy, a to až do nadobudnutia právoplatnosti rozsudku najvyššieho súdu.
Francúzsko	Článok 62 ústavy Ustanovenie, ktoré bolo vyhlásené za neústavné na základe čl. 61, nesmie byť ani vyhlásené, ani vykonané. Ustanovenie, ktoré bolo vyhlásené za neústavné na základe čl. 61-1, sa musí ku dňu uverejnenia predmetného rozhodnutia ústavnej rady alebo ku dňu uvedeného v predmetnom rozhodnutí zrušiť. Ústavná rada určí podmienky a obmedzenia, na základe ktorých bude možné napadnúť účinky vydaného ustanovenia. Proti rozhodnutiam ústavnej rady sa nemožno odvolať. Sú záväzné pre verejné orgány a pre všetky správne orgány a súdy.
Gruzínsko	§ 25 zákona o ústavnom súde 5. Ak je ústavný súd toho názoru, že účinky normatívneho právneho aktu spôsobujú nenapraviteľnú škodu jednej zo strán v konaní, do vydania konečného rozhodnutia vo veci pozastaví pôsobnosť namietaného aktu.
Nemecko	§ 93d zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Pokiaľ ešte senát nerozhodol o prijatí sťažnosti na neústavnosť, môže komora prijať všetky rozhodnutia zahŕňajúce konanie o sťažnosti. Dočasný zákaz, ktorý v celom rozsahu alebo sčasti pozastavuje aplikáciu zákona, môže vydať iba senát; čl. 32 (7) uvedený vyššie zostáva nedotknutý. Senát taktiež rozhoduje o prípadoch uvedených vo vyššie uvedenom čl. 32 (3). § 32 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. V prípade sporu sa môže spolkový ústavný súd predbežne vysporiadať s vecou prostredníctvom dočasného príkazu, ak je to nevyhnutne potrebné na odvrátenie závažnej škody, na odvrátenie bezprostredne hroziaceho násillia alebo z iného dôležitého dôvodu záujmu verejného blaha. 2. V obzvlášť naliehavých prípadoch nemusí dať spolkový ústavný súd účastníkom hlavného pojednávania, zúčastneným stranám alebo stranám, ktoré majú právo vyjadriť sa vo veci, možnosť vyjadriť sa. 3. Voči vydaniu dočasného príkazu alebo proti nariadeniu o jeho odmietnutí sa možno odvolať. To nemožno aplikovať na sťažnosť v konaní o sťažnosti na neústavnosť. Spolkový ústavný súd rozhoduje o takomto odvolaní po ústnom pojednávaní vo veci, ktoré sa musí konať do dvoch týždňov od predloženia dôvodov odvolania. 4. Odvolanie proti dočasnému príkazu nemá odkladný účinok. Spolkový ústavný súd môže odložiť výkon dočasného príkazu. 5. Spolkový ústavný súd môže vyhlásiť rozhodnutie o dočasnom príkaze alebo o odvolaní bez uvedenia dôvodov. V takomto prípade sa musia dôvody samostatne oznámiť dotknutým stranám. 6. Dočasný príkaz stráca účinnosť po uplynutí 6 mesiacov. Môže byť obnovený dvoj tretinovou väčšinou hlasov. 7. Pokiaľ nie je senát uznášaniaschopný, môže byť dočasný príkaz vydaný v obzvlášť naliehavých prípadoch vtedy, ak sú prítomní najmenej traja sudcovia a rozhodnutie je prijaté jednomyselne. Takýto dočasný príkaz stráca účinnosť po uplynutí jedného mesiaca. Ak takýto dočasný príkaz potvrdí senát, stráca účinnosť po uplynutí 6 mesiacov od jeho vydania.
Grécko	§ 50 zákona o založení najvyššieho osobitného súdu 3. Súd, ktorý koná vo veci, v ktorej je potrebné aplikovať ustanovenia zákona, ohľadom ktorého bola podaná sťažnosť na osobitnom súde v zmysle čl. 48, sa musí po tom, ako sa dozvie akýmkoľvek spôsobom o tejto sťažnosti, z vlastného podnetu zdržať vydania konečného rozhodnutia vo veci, a to až do rozhodnutia osobitného súdu.
Lotyšsko	§ 19.2 zákona o ústavnom súde 5. Podanie ústavnej sťažnosti nemá za následok odloženie vykonateľnosti rozhodnutia súdu, okrem prípadov, ak ústavný súd rozhodol inak.
Lichtenštajnsko	§ 52 zákona o ústavnom súde 1) Sťažnosť podaná na ústavnom súde nepozastavuje účinnosť namietaného zákona. 2) Na základe žiadosti strany v konaní môže predseda rozhodnúť, že individuálna sťažnosť (čl. 15) môže pozastaviť účinnosť namietaného zákona, okrem prípadov, ak by tu prevyšoval vážny verejný záujem, a v prípade, ak by jeho vykonanie spôsobilo sťažovateľovi neprimeranú záťaž.
Litva	Článok 106 ods. 4 Ústavy Litovskej republiky

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	Podanie prezidenta republiky na ústavnom súde alebo rozhodnutie parlamentu požadujúce preskúmanie súladu zákona s ústavou pozastavuje účinnosť tohto zákona.
Čierna Hora	§ 63 návrhu zákona o ústavnom súde Ústavná sťažnosť nebráni implementácii individuálneho právneho aktu, proti ktorému bola podaná.
Poľsko	§ 50 zákona o ústavnom tribunáli 1. Tribunál môže vydať predbežné rozhodnutie, ktorým odloží alebo zastaví výkon rozsudku vo veci, na ktorú odkazuje sťažnosť, ak by vykonanie tohto rozsudku, rozhodnutia, alebo iného nariadenia mohlo spôsobiť sťažovateľovi nenapraviteľné následky spojené so vznikom vážnej škody alebo ak je to v dôležitom verejnom záujme alebo inom životne dôležitom záujme sťažovateľa.
Rusko	§ 42 federálneho ústavného zákona o ústavnom súde V naliehavých prípadoch môže Ústavný súd Ruskej federácie navrhnúť príslušným orgánom a príslušným predstaviteľom, aby až do ukončenia posúdenia veci Ústavným súdom Ruskej federácie odložili účinnosť zákona a postup pri nadobudnutí platnosti namietanej medzinárodnej zmluvy Ruskej federácie.
Srbsko	§ 56 zákona o ústavnom súde V priebehu konania môže ústavný súd až do vydania konečného rozhodnutia odložiť výkon individuálneho právneho aktu alebo opatrenia prijatých na základe všeobecného právneho predpisu, ktorého ústavnosť alebo zákonnosť sa preskúmava, ak by ich výkon mohol mať nenapraviteľné škodlivé následky.
Slovensko	§ 52 zákona o organizácii ústavného súdu (1) Podanie sťažnosti nemá odkladný účinok. (2) Ústavný súd môže na návrh sťažovateľa rozhodnúť o dočasnom opatrení a odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak to nie je v rozpore s dôležitým verejným záujmom a ak by výkon napadnutého rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu neznamenal pre sťažovateľa väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť iným osobám pri odložení vykonateľnosti; najmä uloží orgánu, ktorý podľa sťažovateľa porušil základné práva alebo slobody sťažovateľa, aby sa dočasne zdržal vykonávania právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, a tretím osobám uloží, aby sa dočasne zdržali oprávnenia im priznaného právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom. (3) Dočasné opatrenie zaniká najneskoršie právoplatnosťou rozhodnutia vo veci samej, ak ústavný súd nerozhodne o jeho skoršom zrušení. (4) Dočasné opatrenie možno zrušiť aj bez návrhu, ak pominú dôvody, pre ktoré sa nariadilo.
Slovinsko	§ 39 zákona o ústavnom súde (1) Až do vydania konečného rozhodnutia môže ústavný súd odložiť v celom rozsahu alebo sčasti implementáciu zákona, iného predpisu alebo všeobecne záväzného právneho aktu vydaných na výkon verejnej moci, ak by bolo ťažké napraviť škodlivé následky ich implementácie. (3) Ak ústavný súd odloží implementáciu predpisu alebo iného všeobecne záväzného právneho aktu vydaných na výkon verejnej moci, súčasne môže rozhodnúť o tom, akým spôsobom sa má toto rozhodnutie implementovať. § 58 Ak je ústavná sťažnosť prijatá, senát ústavného súdu môže na neverejnom zasadnutí odložiť implementáciu individuálneho právneho aktu, ktorý je namietaný ústavnou sťažnosťou, ak by bolo ťažké napraviť škodlivé následky jeho implementácie.
Južná Afrika	Článok 172 (2) (b) Ústavy Juhoafrickej republiky Súd, ktorý vyhlasuje ústavnú neplatnosť, môže uložiť dočasný zákaz alebo iné dočasné opatrenie... Článok 172(1)(b) Ústavy Juhoafrickej republiky Pri rozhodovaní o ústavnej záležitosti patriacej do jeho právomoci môže súd vydať akýkoľvek príkaz, ktorý je opodstatnený a spravodlivý.
Španielsko	§ 56 organického zákona o ústavnom súde 1. <i>La interposición del recurso de amparo no suspenderá los efectos del acto o sentencia impugnados.</i> 2. <i>Ello no obstante, cuando la ejecución del acto o sentencia impugnados produzca un perjuicio al recurrente que pudiera hacer perder al amparo su finalidad, la Sala, o la Sección en el supuesto del artículo 52.2, de oficio o a instancia del recurrente, podrá disponer la suspensión, total o parcial, de sus efectos, siempre y cuando la suspensión no ocasione perturbación grave a un interés constitucionalmente protegido, ni a los derechos fundamentales o libertades de otra persona.</i> 3. <i>Asimismo, la Sala o la Sección podrá adoptar cualesquiera medidas cautelares y resoluciones provisionales previstas en el ordenamiento, que, por su naturaleza, puedan aplicarse en el proceso de amparo y tiendan a evitar que el recurso pierda su finalidad.</i>

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	4. La suspensión u otra medida cautelar podrá pedirse en cualquier tiempo, antes de haberse pronunciado la sentencia o decidirse el amparo de otro modo. El incidente de suspensión se sustanciará con audiencia de las partes y del Ministerio Fiscal, por un plazo común que no excederá de tres días y con el informe de las autoridades responsables de la ejecución, si la Sala o la Sección lo creyera necesario. La Sala o la Sección podrá condicionar la denegación de la suspensión en el caso de que pudiera seguirse perturbación grave de los derechos de un tercero, a la constitución de caución suficiente para responder de los daños o perjuicios que pudieran originarse. 5. La Sala o la Sección podrá condicionar la suspensión de la ejecución y la adopción de las medidas cautelares a la satisfacción por el interesado de la oportuna fianza suficiente para responder de los daños y perjuicios que pudieren originarse. Su fijación y determinación podrá delegarse en el órgano jurisdiccional de instancia. 6. En supuestos de urgencia excepcional, la adopción de la suspensión y de las medidas cautelares y provisionales podrá efectuarse en la resolución de la admisión a trámite. Dicha adopción podrá ser impugnada en el plazo de cinco días desde su notificación, por el Ministerio Fiscal y demás partes personadas. La Sala o la Sección resolverá el incidente mediante auto no susceptible de recurso alguno.
Švajčiarsko	§ 103 zákona o federálnom súdnictve 1. En règle générale, le recours n'a pas d'effet suspensif. 3. Le juge instructeur peut, d'office ou sur requête d'une partie, statuer différemment sur l'effet suspensif.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 57 procesného poriadku ústavného súdu V priebehu konania môže ústavný súd prijať rozhodnutie o odložení výkonu individuálneho právneho aktu alebo konania, a to až do prijatia konečného rozhodnutia vo veci. § 27 procesného poriadku ústavného súdu „Ústavný súd môže počas konania vo veci až do prijatia konečného rozhodnutia nariadiť odloženie výkonu konkrétnych aktov alebo konaní, ktoré boli prijaté na základe zákona, iného predpisu alebo všeobecne záväzného právneho aktu, ktorých ústavnosť a zákonnosť sa preskúmava, ak by následky tohto výkonu boli ťažko odstrániteľné.“
Turecko	Zatiaľ neexistuje žiadna jednoznačná právna úprava tejto otázky, ale ústavný súd v roku 1993 rozhodol, že môže pozastaviť uplatňovanie napadnutého právneho aktu, ak by nenariadenie takéhoto pozastavenia mohlo mať nenapraviteľné a škodlivé následky a ak sa napadnutý akt javí ako zjavne protiústavný. Predpokladá sa, že ústavný súd rozšíri túto úvahu aj na novovytvorené individuálne ústavné sťažnosti.
Spojené štáty	Pravidlo 23 Najvyššieho súdu Spojených štátov 2. Osoby, ktorých sa rozsudok týka a ktoré namietajú tento rozsudok, môžu požiadať sudcu o odloženie výkonu tohto rozsudku.

1.1.11 Tabuľka: Prerušenie konania pred všeobecným súdom

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	§ 68 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu 1. Ak je súd na ktoromkoľvek stupni alebo sudca konajúci vo veci v priebehu konania toho názoru, že určitý zákon je protiústavný, môže rozhodnúť z úradnej moci alebo na žiadosť ktorejkoľvek zainteresovanej strany v konaní, ak tento zákon priamo súvisí s rozhodovaním o tejto veci, že sa tento zákon nebude v tejto veci aplikovať, a po prerušení konania musí sudca predložiť túto vec ústavnému súdu, ktorý rozhodne o ústavnosti tohto zákona.
Andorra	§ 4 ústavného zákona o ústavnom súde „2. Jurisdikcia ústavného súdu má prednosť pred jurisdikciou všeobecných súdov. Prípady, ktorý bol predložený na preskúmanie ústavnému súdu, nemôže byť súčasne prejednávaný iným súdom. Ak ústavný súd rozhodne o prijateľnosti veci, ktorá bola prv podaná na všeobecnom súde, musí tento súd prerušiť konanie v tejto veci.“ § 55.2 ústavného zákona o ústavnom súde 2. Konanie vo veci samej alebo o predbežnej otázke sa musí pred vydaním rozhodnutia vo veci prerušiť, a to až do vydania rozhodnutia ústavného súdu, ktorým rozhodne o spornej záležitosti alebo rozhodnutí. Ak sa opatrenie, ktoré viedlo k začatiu konania na ústavnom súde, týka zrušenia úkonov (actions), nemôže byť až do rozhodnutia ústavného súdu prijaté rozhodnutie vo veci samej.
Arménsko	§ 71 zákona o ústavnom súde: „2. Pred obrátením sa na ústavný súd súdy musia a hlavný štátny žalobca má právo odložiť dotknutý prípad až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.“
Belgicko	§ 30 osobitného zákona o súde Ak je ústavnému súdu predložená otázka na predbežné rozhodnutie, spôsobuje to

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	pozastavenie konania vo veci, ako aj lehôt v konaní a premlčacích lehôt, a to odo dňa predloženia až do dňa oznámenia rozhodnutia ústavného súdu tomu súdu, ktorý predbežnú otázku predložil. Vyhodnotenie rozhodnutia sa zasiela stranám v konaní.
Čile	Článok 94 ústavy (Komora) má právomoc rozhodnúť o pozastavení konania, z ktorého vzišla sťažnosť pre neústavnosť.
Chorvátsko	§ 37 ústavného zákona o ústavnom súde „(1) Ak súd v konaní pred ním zistí, že zákon alebo jeho ustanovenia, ktoré sa majú aplikovať, nie sú v súlade s ústavou, konanie zastaví a predloží ústavnému súdu žiadosť o preskúmanie ústavnosti tohto zákona alebo jeho ustanovení.“
Francúzsko	Article 23-3 de la Loi organique n°2009-1523 du 10 décembre 2009 relative à l'application de l'article 61-1 de la Constitution « Lorsque la question est transmise, la juridiction sursoit à statuer jusqu'à réception de la décision du Conseil d'État ou de la Cour de cassation ou, s'il a été saisi, du Conseil constitutionnel. Le cours de l'instruction n'est pas suspendu et la juridiction peut prendre les mesures provisoires ou conservatoires nécessaires. Toutefois, il n'est sursis à statuer ni lorsqu'une personne est privée de liberté à raison de l'instance, ni lorsque l'instance a pour objet de mettre fin à une mesure privative de liberté. La juridiction peut également statuer sans attendre la décision relative à la question prioritaire de constitutionnalité si la loi ou le règlement prévoit qu'elle statue dans un délai déterminé ou en urgence. Si la juridiction de première instance statue sans attendre et s'il est formé appel de sa décision, la juridiction d'appel sursoit à statuer. Elle peut toutefois ne pas surseoir si elle est elle-même tenue de se prononcer dans un délai déterminé ou en urgence. En outre, lorsque le sursis à statuer risquerait d'entraîner des conséquences irréversibles ou manifestation excessives pour les droits d'une partie, la juridiction qui décide de transmettre la question peut statuer sur les points qui doivent être immédiatement tranchés. Si un pourvoi en cassation a été introduit alors que les juges du fond se sont prononcés sans attendre la décision du Conseil d'État ou de la Cour de cassation ou, s'il a été saisi, celle du Conseil constitutionnel, il est sursis à toute décision sur le pourvoi tant qu'il n'a pas été statué sur la question prioritaire de constitutionnalité. Il en va autrement quand l'intéressé est privé de liberté à raison de l'instance et que la loi prévoit que la Cour de cassation statue dans un délai déterminé. »
Nemecko	Článok 100 ústavy (1) Ak je súd toho názoru, že zákon, od platnosti ktorého závisí jeho rozhodnutie, je neústavný, preruší konanie vo veci a ak rozhodne, že bola porušená krajinská ústava, požiada o rozhodnutie tejto veci krajinský súd s právomocou pre spory ohľadom ústavnosti alebo ak rozhodne o tom, že bol porušený základný zákon (ústava), požiada o rozhodnutie spolkový ústavný súd.
Gruzínsko	§ 19 organického zákona Gruzínska o ústavnom súde 2. Ak pri rozhodovaní konkrétneho prípadu dôjde všeobecný súd k záveru, že existujú dostatočné dôvody na zmenu zákona alebo iného normatívneho právneho aktu aplikovateľných súdom pri rozhodovaní prípadu, a to v celom rozsahu alebo sčasti, z dôvodu ich nesúlady s ústavou, súd musí pozastaviť rozhodovanie v dotknutej veci a obrátiť sa na ústavný súd. V dotknutom konaní možno pokračovať po vydaní rozsudku ústavného súdu (12. 02. 02 č. 1264).
Grécko	§ 48 zákona o založení najvyššieho osobitného súdu (...) prípad zostáva na súde, ktorý požiadal o vydanie predbežného rozhodnutia, nevyriešený a po doručení rozhodnutia ústavného súdu bude tento súd v prípade ďalej konať na základe žiadosti jednej zo strán v konaní alebo z vlastného podnetu, pričom bude viazaný rozhodnutím osobitného súdu, ktoré mu odovzdá tajomník osobitného súdu.
Maďarsko	§ 38 zákona o ústavnom súde 1. Ak sudca v priebehu súdneho konania dospeje k záveru, že právna norma alebo iný právny prostriedok štátnej kontroly, ktorý potrebuje aplikovať v prejednávanej veci, je neústavný, preruší uvedené súdne konanie a iniciuje konanie na ústavnom súde.
Taliansko	§ 23 zákona o zložení ústavného súdu a konaní pred ním Ak o prípade nemožno rozhodnúť skôr, ako sa rozhodne o otázke ústavnosti, alebo ak je konajúci súd toho názoru, že otázka ústavnosti je opodstatnená, musí bezodkladne vydať nariadenie o predložení tejto záležitosti ústavnému súdu, pričom uvedie podmienky a dôvody vzniesenia otázky ústavnosti a pozastaví konanie vo veci.
Lotyšsko	§ 19.2 zákona o ústavnom súde 3. (...) ak je iniciované konanie na ústavnom súde, na všeobecnom súde sa nebude konať v občianskej, trestnej alebo správnej veci až do vyhlásenia rozsudku ústavného súdu;
Lichtenštajnsko	§ 18

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	1) Ústavný súd rozhodne o ústavnosti zákonov alebo jednotlivých zákonných ustanovení: b) na návrh súdu, ak musí v konaní pred ním aplikovať zákon alebo jeho konkrétne ustanovenia (na základe precedensu), ktoré považuje za neústavné, a súd sa rozhodol prerušiť konanie, aby mohol požiadať ústavný súd o rozhodnutie;
Litva	§ 67 zákona o Ústavnom súde Litovskej republiky Ak existuje dôvod domnievať sa, že zákon alebo iný právny akt, ktorý sa má v konkrétnom prípade aplikovať, je v rozpore s ústavou, súd (sudca) môže pozastaviť preskúmanie uvedeného prípadu a s ohľadom na právomoci ústavného súdu sa naň môže obrátiť so sťažnosťou, aby rozhodol, či uvedený zákon alebo iný právny akt je v súlade s ústavou.
Luxembursko	§ 7 zákona o organizácii ústavného súdu Predloženie predbežnej otázky ústavnému súdu spôsobuje pozastavenie konania vo veci, ako aj lehôt v konaní a premlčacích lehôt, a to odo dňa predloženia až do dňa, keď tomuto súdu bude oznámené rozhodnutie ústavného súdu o predbežnej otázke.
Ruská federácia	§ 98 federálneho zákona o ústavnom súde Ústavný súd Ruskej federácie, ktorý prijal na preskúmanie sťažnosť pre porušenie ústavných práv a slobôd občanov zákonom, musí túto skutočnosť oznámiť súdu alebo inému orgánu, ktorý preskúma prípad, v ktorom sa aplikoval alebo sa má aplikovať namietaný zákon. Takéto oznámenie nespôsobuje pozastavenie konania vo veci. Súd alebo iný orgán, ktorý preskúma prípad, v ktorom bol alebo má byť aplikovaný namietaný zákon, môže pozastaviť konanie počas prijímania rozsudku Ústavným súdom Ruskej federácie. § 103 Následky podania žiadostí Od vydania rozhodnutia o obrátení sa na Ústavný súd Ruskej federácie do prijatia rozhodnutia Ústavného súdu Ruskej federácie sa pozastaví konanie vo veci alebo výkon rozhodnutia vydaného v tejto veci.
Slovinsko	Článok 156 ústavy Ak súd, ktorý rozhoduje o určitej záležitosti, považuje zákon, ktorý má aplikovať, za neústavný, musí prerušiť konanie a iniciovať konanie na ústavnom súde. Konanie na tomto súde môže pokračovať po vydaní rozhodnutia ústavného súdu. § 23 zákona o ústavnom súde (1) Ak v procese rozhodovania súd považuje zákon alebo jeho časť, ktorú by mal aplikovať, za neústavné, zastaví konanie a na základe žiadosti iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti daného zákona. (2) Ak najvyšší súd považuje zákon alebo jeho časť, ktorú by mal aplikovať, za neústavné, zastaví konanie vo všetkých prípadoch, v ktorých by mal takýto zákon alebo jeho časť aplikovať v rozhodovaní o opravných prostriedkoch, a na základe žiadosti iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti daného zákona. (3) Ak na základe žiadosti najvyšší súd iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti zákona alebo jeho časti, súd, ktorý by mal uvedený zákon alebo jeho časť aplikovať v rozhodovacej činnosti, môže pozastaviť konanie až do právoplatného rozhodnutia ústavného súdu bez toho, aby musel sám iniciovať konanie na preskúmanie ústavnosti takého zákona alebo jeho časti osobitnou žiadosťou.
Južná Afrika	Článok 172(2)(b) Ústavy Juhoafrickej republiky Súd, ktorý podá návrh na preskúmanie ústavnej neplatnosti... môže prerušiť konanie vo veci až do rozhodnutia ústavného súdu o platnosti zákona alebo postupu.
Španielsko	§ 35 organického zákona o ústavnom súde <i>2. El órgano judicial sólo podrá plantear la cuestión una vez concluso el procedimiento y dentro del plazo para dictar sentencia, o la resolución jurisdiccional que procediese, y deberá concretar la ley o norma con fuerza de ley cuya constitucionalidad se cuestiona, el precepto constitucional que se supone infringido y especificar o justificar en qué medida la decisión del proceso depende de la validez de la norma en cuestión. Antes de adoptar mediante auto su decisión definitiva, el órgano judicial oír a las partes y al Ministerio Fiscal para que en el plazo común e improrrogable de 10 días puedan alegar lo que deseen sobre la pertinencia de plantear la cuestión de inconstitucionalidad, o sobre el fondo de esta; seguidamente y sin más trámite, el juez resolverá en el plazo de tres días. Dicho auto no será susceptible de recurso de ninguna clase. No obstante, la cuestión de inconstitucionalidad podrá ser intentada de nuevo en las sucesivas instancias o grados en tanto no se llegue a sentencia firme.</i>
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 17 zákona o súdoch Ak súd zistí, že zákon, ktorý sa má aplikovať v konkrétnom prípade, nie je v súlade s ústavou a ústavné ustanovenie nemožno priamo aplikovať, preruší konanie až do vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu. Strana v konaní sa môže proti rozhodnutiu o prerušení konania odvolať.
Ukrajina	§ 83 zákona o ústavnom súde Ak v procese posudzovania prípadov postupom podľa všeobecného súdneho poriadku vznikne

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	spor týkajúci sa ústavnosti ustanovení zákona, ktoré súd aplikuje, posudzovanie prípadu sa preruší.

1.1.12 Tabuľka: Prikazujúce (zakazujúce) opatrenia

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Nemecko	§ 32 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. V prípade sporu sa môže spolkový ústavný súd predbežne vysporiadať s vecou prostredníctvom dočasného príkazu, ak je to nevyhnutne potrebné na odvrátenie závažnej škody, na odvrátenie bezprostredne hroziaceho násillia alebo z iného dôležitého dôvodu záujmu verejného blaha. 2. V obzvlášť naliehavých prípadoch nemusí dať spolkový ústavný súd účastníkom hlavného pojednávania, zúčastneným stranám alebo stranám, ktoré majú právo vyjadriť sa vo veci, možnosť vyjadriť sa. 3. Voči vydaniu dočasného príkazu alebo proti nariadeniu o jeho odmietnutí sa možno odvolať. To nemožno aplikovať na sťažnosť v konaní o sťažnosti na neústavnosť. Spolkový ústavný súd rozhoduje o takomto odvolaní po ústnom pojednávaní vo veci, ktoré sa musí konať do dvoch týždňov od predloženia dôvodov odvolania. 4. Odvolanie proti dočasnému príkazu nemá odkladný účinok. Spolkový ústavný súd môže odložiť výkon dočasného príkazu.
Lichtenštajnsko	§ 53 zákona o ústavnom súde 1) Na žiadosť strany v konaní a za podmienok uvedených v § 52 ods. 2 môže predseda nariadiť také predbežné opatrenia ohľadom trvania konania, ktoré sú nevyhnutné na dočasnú reguláciu súčasnej situácie alebo na zachovanie ohrozených právnych okolností.
Malta	§ 4 zákona o Európskom dohovore (Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd) 2. Občianskoprávny súd prvého stupňa má prvostupňovú jurisdikciu na prejednanie a rozhodnutie o akejkoľvek žalobe ktorejkoľvek osoby v zmysle ods. 1 tohto paragrafu a môže vydať také nariadenie, súdny príkaz a pokyny, ktoré považuje za vhodné pre účely výkonu alebo zabezpečenia výkonu ľudských práv a slobôd, ktoré prináležia dotknutej osobe.
Južná Afrika	Článok 172(2)(b) Ústavy Juhoafrickej republiky Súd, ktorý podá návrh na preskúmanie ústavnej neplatnosti, môže uložiť dočasný zákaz alebo iné dočasné opatrenie alebo môže prerušiť konanie vo veci až do rozhodnutia ústavného súdu o platnosti zákona alebo postupu. Článok 172(1)(b) Ústavy Juhoafrickej republiky . Pri rozhodovaní o ústavnej záležitosti patriacej do jeho právomoci môže súd vydať akýkoľvek príkaz, ktorý je opodstatnený a spravodlivý.
Slovinsko	§ 39 zákona o ústavnom súde (1) Až do vydania konečného rozhodnutia môže ústavný súd odložiť v celom rozsahu alebo sčasti implementáciu zákona, iného predpisu alebo všeobecne záväzného právneho aktu vydaného na výkon verejnej moci, ak by bolo ťažké napraviť škodlivé následky ich implementácie. (2) Ak účastník konania podá návrh na odloženie implementácie podľa predchádzajúceho odseku a ústavný súd je toho názoru, že nie sú naplnené podmienky na odloženie, návrh uznesením odmietne. Ak ústavný súd nerozhodne inak, odôvodnenie uznesenia, ktorým sa návrh odmietne, má obsahovať iba uvedenie právneho základu pre prijatie takéhoto rozhodnutia a zloženie ústavného súdu. (3) Ak ústavný súd odloží implementáciu predpisu alebo iného všeobecne záväzného právneho aktu vydaného na výkon verejnej moci, môže súčasne rozhodnúť o tom, akým spôsobom sa má implementovať toto rozhodnutie. (4) Príkaz na odloženie implementácie predpisu alebo iného všeobecne záväzného právneho aktu vydaného na výkon verejnej moci musí byť odôvodnený. (5) Príkaz podľa predchádzajúceho odseku sa uverejňuje v Úradnom vestníku Slovenskej republiky (<i>the Official Gazette of the Republic of Slovenia</i>), ako aj v úradnom liste, v ktorom bol uvedený predpis alebo všeobecne záväzný právny akt vydaný na výkon verejnej moci uverejnený. Takéto odloženie nadobúda účinnosť v deň nasledujúci po uverejnení v Úradnom vestníku Slovenskej republiky a v prípade verejného oznámenia tohto príkazu v deň jeho oznámenia. § 58 Ak je ústavná sťažnosť prijatá, senát ústavného súdu môže na neverejnom zasadnutí odložiť implementáciu individuálneho právneho aktu, ktorý je namietaný ústavnou sťažnosťou, ak by bolo ťažké napraviť škodlivé následky jeho implementácie.
Švajčiarsko	§ 104 zákona o federálnom súdnictve Le juge instructeur peut, d'office ou sur requête d'une partie, ordonner les mesures

	provisionnelles nécessaires au maintien de l'état de fait ou à la sauvegarde d'intérêts menacés.
--	--

1.1.13 Tabuľka: Rozšírenie okruhu noriem prieskumu

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Arménsko	§ 68 zákona o Ústavnom súde Arménskej republiky 9. Pri určovaní ústavnosti akéhokoľvek zákona uvedeného v čl. 100 ods. 1 ústavy ústavný súd spolu s namietaným ustanovením zákona preskúma aj ústavnosť ostatných ustanovení tohto zákona z hľadiska ich systematického vzájomného vzťahu. Ak súd svojím rozhodnutím potvrdí, že ďalšie ustanovenie uvedeného zákona je vo vzájomnom vzťahu s namietaným ustanovením a tieto nie sú v súlade s ústavou, ústavný súd môže rozhodnúť aj o neplatnosti a neústavnosti tohto ustanovenia.
Chorvátsko	§ 38 ústavného zákona o ústavnom súde „(2) Ústavný súd môže z úradnej moci rozhodnúť o začatí konania na preskúmanie ústavnosti zákona a na preskúmanie ústavnosti a zákonnosti iných predpisov.“ § 71 ústavného zákona o ústavnom súde „(1) Senát, prípadne zhromaždenie Ústavného súdu (<i>Session of the Constitutional Court</i>) môže preskúmať iba porušenia ústavných práv, ktoré sú uvedené v ústavnej sťažnosti.“ Ale: § 74 „Ak sa zistí, že ústavné právo sťažovateľa bolo porušené nielen namietaným, ale aj iným zákonom použitým v tejto záležitosti, ústavný súd tento zákon v celom rozsahu alebo sčasti rozhodnutím taktiež zruší.“
Lichtenštajnsko	§ 19 zákona o ústavnom súde 1) Ak ústavný súd zistí, že zákon alebo niektoré jeho ustanovenie nie je v súlade s ústavou, uvedený zákon alebo ustanovenie zruší. Ak ďalšie ustanovenia uvedeného zákona, ktoré sú s nimi priamo spojené, nie sú v súlade s ústavou z rovnakých dôvodov, môže ich ústavný súd zrušiť aj bez sťažnosti z úradnej moci.
Moldavsko	§ 6 zákonník ústavného súdnictva 3) Počas ústavného preskúmania namietaného zákona môže ústavný súd prijať rozhodnutie ohľadom iného normatívneho aktu, ktorý ústavne závisí v celom rozsahu alebo sčasti na ústavnosti namietaného zákona.
Srbsko	§ 54 zákona o ústavnom súde V procese skúmania ústavnosti a zákonnosti nie je ústavný súd viazaný návrhmi oprávneného navrhovateľa alebo iniciátora.
Slovinsko	§ 30 zákona o ústavnom súde Pri rozhodovaní o ústavnosti a zákonnosti predpisu alebo všeobecného právneho aktu vydaného za účelom výkonu verejnej moci nie je ústavný súd viazaný návrhom uvedeným v žiadosti alebo v sťažnosti. Ústavný súd môže taktiež preskúmať ústavnosť a zákonnosť iných ustanovení toho istého predpisu alebo všeobecného právneho aktu vydaného za účelom výkonu verejnej moci, preskúmanie ústavnosti a zákonnosti ktorých nebolo navrhnuté, ak tieto ustanovenia vzájomne súvisia alebo ak je to potrebné na rozhodnutie vo veci. § 59 1) Ústavný súd rozhodnutím buď odmietne ústavnú sťažnosť ako neopodstatnenú alebo ju prijme a v celom rozsahu alebo sčasti vyhlási individuálny právny akt za neplatný alebo ho zruší a vráti vec späť orgánu oprávnenému vo veci rozhodnúť. 2) Ak sa ústavný súd domnieva, že napadnutý individuálny právny akt je založený na potenciálne neústavnom alebo nezákonnom predpise alebo všeobecnom právnom akte vydanom za účelom výkonu verejnej moci, začne konanie na preskúmanie ústavnosti a zákonnosti takéhoto predpisu alebo všeobecného právneho aktu vydaného za účelom výkonu verejnej moci a rozhodne vo veci používajúc pritom ustanovenia kapitoly IV tohto zákona.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 14 procesného poriadku ústavného súdu Počas preskúmania ústavnosti zákona alebo ústavnosti a zákonnosti predpisu alebo iného všeobecného právneho aktu môže ústavný súd posúdiť taktiež ústavnosť a zákonnosť predpisu alebo iného všeobecného právneho aktu, ktoré neboli sťažnosťou namietané.
Turecko	§ 29 zákon o organizácii a konaní pred ústavným súdom Ústavný súd môže rozšíriť okruh preskúmaných noriem iba vo výnimočných prípadoch, ak zrušenie pôvodne namietanej normy spôsobí stratu významu alebo aplikovateľnosti inej normy alebo jej časti; normy môžu byť taktiež zo znenia vynechané s náležitým odôvodnením.
Ukrajina	§ 61 zákona o ústavnom súde: Ak sa pri preskúmaní prípadu na základe podaného ústavného návrhu alebo ústavnej sťažnosti zistí nesúlad s Ústavou Ukrajiny iných zákonov (alebo ich častí), ako tých, kvôli ktorým začalo preskúmanie vo veci, a tieto ovplyvňujú prijatie rozhodnutia alebo poskytnutie stanoviska vo veci, ústavný súd vyhlási aj tieto zákony (alebo ich

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	časti) za neústavné.

1.1.14 Tabuľka: Erga omnes účinok

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	Článok 132 (1) ústavy „Rozhodnutia ústavného súdu sú všeobecne záväzné a konečné.“
Argentína	Neexistuje precedens; rozhodnutie sa týka len konkrétneho prípadu, a to aj na najvyššom súde; ale precedens neformálne v praxi existuje.
Arménsko	§ 61 zákona o ústavnom súde 5. Rozhodnutia ústavného súdu v merite veci sú záväzné pre všetky orgány štátnej správy a samosprávy, ich predstaviteľov, ako aj pre fyzické a právnické osoby na celom území Arménskej republiky. 6. Procesné rozhodnutia sú záväzné pre všetkých účastníkov konania a iné dotknuté osoby. § 69 zákona o ústavnom súde 12. Ak v prípadoch uvedených v tomto paragrafe ústavný súd zistí, že namietané ustanovenie je neústavné a zruší ho, konečné súdne rozhodnutie musí byť znovu preskúmané spôsobom ustanoveným zákonom.
Rakúsko	Článok 139 ústavy (6) Ak bolo zrušené nariadenie z dôvodu nezákonnosti alebo v prípade, že ústavný súd podľa odseku 4 vyhlási, že nariadenie je v rozpore so zákonom, všetky súdy a administratívne orgány sú viazané týmto rozhodnutím súdu, avšak toto nariadenie sa bude naďalej aplikovať na situácie, ktoré vznikli pred zrušením, pokiaľ súd vo svojom zrušujúcom rozhodnutí nerozhodne inak. Ak súd vo svojom zrušujúcom rozsudku ustanoví lehotu podľa odseku 5, nariadenie sa bude aplikovať na všetky vzniknuté situácie až do uplynutia stanovenej lehoty. Článok 140 (7) Ak bol zákon zrušený v dôvodu neústavnosti alebo ak ústavný súd podľa odseku 4 vyhlásil zákon za neústavný, všetky súdy a administratívne orgány sú viazané týmto rozhodnutím súdu. Avšak tento zákon sa bude naďalej aplikovať na situácie, ktoré vznikli pred zrušením, pokiaľ súd vo svojom zrušujúcom rozsudku nerozhodne inak. Ak súd vo svojom zrušujúcom rozsudku ustanoví lehotu podľa odseku 5, zákon sa bude aplikovať na všetky dotknuté situácie až do uplynutia stanovenej lehoty.
Azerbajdžan	§ 66 zákona o ústavnom súde Záväznosť rozhodnutí ústavného súdu 66.1. V zmysle čl. 130.9 Ústavy Azerbajdžanskej republiky sú rozhodnutia ústavného súdu záväzné na celom území Azerbajdžanskej republiky.
Belgicko	§ 9 osobitného zákona o súde 1. Rozsudky o neplatnosti vydané ústavným súdom majú silu <i>res judicata</i> odo dňa ich uverejnenia v Belgickom monitore (<i>Moniteur belge</i>). 2. Rozsudky vydané ústavným súdom, ktorými boli odmietnuté podania ohľadom neplatnosti, sú záväzné pre súdy, pokiaľ ide o právne otázky ustálené týmito rozsudkami. § 28 Súd, ktorý vzniesol prejudiciálnu otázku, a ktorýkoľvek iný súd, ktorý bol vyzvaný, aby rozhodol o tej istej veci, musí pri riešení sporu, ktorý vyvolal otázky uvedené v § 26, postupovať v súlade s rozhodnutím ústavného súdu.
Bosna o Hercegovina	§ 63 pravidiel ústavného súdu 2. Ústavný súd môže v rozhodnutí o nesúlade podľa § VI.3 (a) a VI.3 (c) zrušiť všeobecne záväzný právny predpis alebo niektoré jeho ustanovenia, a to v celom rozsahu alebo sčasti. § 64 1. V rozhodnutí o vyhovení sťažnosti ústavný súd zruší napadnuté rozhodnutie a vráti vec súdu alebo orgánu, ktorý prijal toto rozhodnutie, na ďalšie konanie vo veci. Ak zákon upravujúci právomoc konať v príslušných právnych záležitostiach bol zmenený pred prijatím rozhodnutia ústavného súdu, súd alebo orgán, ktorý prijal zrušené rozhodnutie, je povinný bezodkladne predložiť vec príslušnému súdu alebo orgánu.
Brazília	Článok 52 ústavy Výlučnou právomocou federálneho senátu (<i>t. j. hornej komory parlamentu</i>) je: X – v celom rozsahu alebo sčasti pozastaviť aplikáciu zákona, ktorý bol vyhlásený za neústavný konečným rozhodnutím najvyššieho federálneho súdu. Článok 103-A Najvyšší federálny súd má právomoc z úradnej moci alebo na základe podnetu prostredníctvom rozhodnutia dvoch tretín svojich členov o schválení rozhodnutia o ústavnej záležitosti schváliť záver, ktorý bude po uverejnení v úradnom vestníku zaväzovať ďalšie orgány súdnej moci a priamu a nepriamu verejnú správu na federálnej, štátnej a komunálnej úrovni, ako aj pristúpiť k ich revízii alebo zrušeniu, a to spôsobom ustanoveným zákonom.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Bulharsko	§ 22 zákona o ústavnom súde 1. Svojím rozhodnutím súd rozhoduje len o predložennom návrhu. Súd nie je viazaný naznačenými dôvodmi nesúlady s ústavou. 2. Zákony, ktoré boli vyhlásené za neústavné, sa nemôžu uplatňovať. 3. Ak zákon vydal nekompetentný orgán, ústavný súd ho vyhlási za neplatný od počiatku. 4. O právnych účinkoch, ktoré vznikli na základe zákona uvedeného v ods. 2, rozhodne orgán, ktorý ho vydal.
Kanada	§ 52 zákona o najvyššom súde Súd má a vykonáva výlučnú odvolaciu právomoc na poslednom stupni v civilných a trestných veciach v Kanade a pre Kanadu a rozsudky súdu sú vo všetkých prípadoch konečné a nespochybniteľné. Iba rozhodnutia najvyššieho súdu majú účinky <i>erga omnes</i>; Pozri: http://www.er.uqam.ca/nobel/r31400/jur2515/ndecours/jur2515chap7-2007.pdf
Chorvátsko	§ 31 ústavného zákona o ústavnom súde (1) Rozsudky a uznesenia ústavného súdu sú záväzné a každá fyzická alebo právnická osoba je povinná dodržiavať ich. (2) Všetky orgány ústrednej správy a miestnej a regionálnej samosprávy musia v rámci svojej ústavnej a zákonnej právomoci vykonávať rozsudky a uznesenia ústavného súdu.
Česká republika	Článok 89 ústavy Vykonateľné rozhodnutia ústavného súdu sú záväzné pre všetky orgány i osoby. Zákon o ústavnom súde § 82 8. Ak sa ústavnej sťažnosti fyzickej alebo právnickej osoby podľa čl. 87 ods. 1 písm. d) ústavy vyhovel, ústavný súd a) zruší napadnuté rozhodnutie orgánu verejnej moci alebo b) ak porušenie ústavne garantovaného základného práva alebo slobody spočívalo v inom zásahu orgánu verejnej moci, než je rozhodnutie, zakáže príslušnému štátnemu orgánu, aby v porušovaní práva a slobody pokračoval, a prikáže mu, aby, pokiaľ to je možné, obnovil stav pred porušením.
Francúzsko	Článok 62 ústavy Ustanovenie, ktoré bolo vyhlásené za neústavné na základe čl.61, nesmie byť ani vyhlásené, ani vykonané. Ustanovenie, ktoré bolo vyhlásené za neústavné na základe čl. 61-1, sa musí ku dňu uverejnenia predmetného rozhodnutia ústavnej rady alebo ku dňu uvedenému v predmetnom rozhodnutí zrušiť. Ústavná rada určí podmienky a obmedzenia, na základe ktorých bude možné napadnúť účinky vydaného ustanovenia. Proti rozhodnutiam ústavnej rady sa nemožno odvolať. Sú záväzné pre verejné orgány a pre všetky správne orgány a všetky súdy.
Nemecko	Článok 94 ústavy (2) Zloženie a konanie pred spolkovým ústavným súdom upravuje spolkový zákon, ktorý upravuje prípady, v ktorých majú jeho rozhodnutia silu zákona. § 31 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Rozhodnutia spolkového ústavného súdu sú záväzné pre spolkové a krajinské ústavné orgány, ako aj pre všetky súdy a úrady. 2. V prípadoch podľa § 13 (6), (11), (12) a (14) majú rozhodnutia spolkového ústavného súdu silu zákona. To isté platí aj pre prípady podľa § 13 (8a) [ústavná sťažnosť], ak spolkový ústavný súd rozhodne, že zákon je alebo nie je v súlade so základným zákonom (<i>ústavou</i>), alebo rozhodne o jeho zrušení od počiatku. Ak sa rozhodne o súlade alebo nesúlade zákona so základným zákonom alebo iným spolkovým zákonom alebo o jeho zrušení od počiatku, toto rozhodnutie uverejní spolkové ministerstvo spravodlivosti v spolkovom právnom vestníku (<i>Federal Law Gazette</i>). To isté platí <i>mutatis mutandis</i> aj pre rozhodnutia v prípadoch podľa § 13 (12) a (14). § 79 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Nové konanie môže byť začaté v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku proti právoplatnému odsúdeniu, ktoré bolo založené na predpise, ktorý bol vyhlásený za nezlučiteľný so základným zákonom alebo za neplatný od počiatku v súlade s § 78, alebo na výklade predpisu, ktorý spolkový ústavný súd vyhlásil za nezlučiteľný so základným zákonom. 2. Vo všetkých ostatných ohľadoch vzhľadom na ustanovenia § 95 (2) alebo konkrétne zákonné ustanovenia konečné rozhodnutie vydané na základe predpisu, ktorý bol vyhlásený za neplatný od počiatku v súlade s § 78, zostáva nedotknuté. Výkon takýchto rozhodnutí nie je prípustný. Tam, kde má byť výkon uskutočnený v súlade s ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku, ustanovenia § 767 tohto poriadku sa uplatnia <i>mutatis mutandis</i>. Nároky z dôvodu neoprávneného prospechu musia byť vylúčené. § 95 zákona o spolkovom ústavnom súde 1. Ak sa ústavnej sťažnosti vyhovie, v príslušnom rozhodnutí musí byť uvedené, ktoré ustanovenia základného zákona a akým konaním alebo opomenutím boli porušené. Spolkový ústavný súd môže súčasne rozhodnúť, že každé opätovné konanie alebo opomenutie, proti ktorým bola sťažnosť podaná, bude porušením základného zákona.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	2. Ak sa ústavnej sťažnosti podanej proti rozhodnutiu vyhovie, spolkový ústavný súd zruší toto rozhodnutie a v prípadoch podľa prvej vety § 90 (2) vráti vec príslušnému súdu. 3. Ak sa ústavnej sťažnosti podanej proti zákonu vyhovie, musí byť tento zákon vyhlásený za neplatný od počiatku. To isté platí, ak sa vyhovie ústavnej sťažnosti podľa vyššie uvedeného odseku 2 z dôvodu, že zrušené rozhodnutie je založené na neústavnom zákone.
Grécko	§ 51 zákona o najvyššom osobitnom súde 1. Rozhodnutie osobitného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o veci, ktorá sa týkala posúdenia ústavnosti zákona alebo jeho výkladu, má účinky <i>erga omnes</i> od momentu jeho vyhlásenia na verejnom pojednávaní podľa odseku 4 tohto paragrafu.
Maďarsko	Článok 32A ústavy (2) Ústavný súd zruší zákony a iné právne normy, ktoré vyhlási za neústavné. § 27 zákona o ústavnom súde 1. Proti rozhodnutiam ústavného súdu sa nemožno odvolať. 2. Rozhodnutia ústavného súdu sú záväzne pre všetkých.
Írsko	Článok 34 (3) ústavy 6° Rozhodnutia najvyššieho súdu sú vo všetkých prípadoch konečné. 4° Nemožno prijať zákon, ktorý je v rozpore s judikatúrou najvyššieho súdu v prípadoch týkajúcich sa platnosti zákona vo vzťahu k ustanoveniam tejto ústavy.
Taliansko	Článok 136 ústavy Ak súd vyhlási nesúladi zákona alebo nariadenia majúceho silu zákona s ústavou, takýto zákon stráca účinnosť odo dňa nasledujúceho po uverejnení príslušného rozhodnutia. § 30 ods. 3 zákona o zložení ústavného súdu a konaní pred ním (zákon č. 87/1953): Zákony, ktoré boli vyhlásené za neústavné, nemožno aplikovať odo dňa nasledujúceho po uverejnení príslušného rozhodnutia.
Kórejská republika	Zákon o ústavnom súde § 47 (Účinky rozhodnutí o neústavnosti) (1) Rozhodnutie o neústavnosti zákona je záväzné pre všeobecné súdy, iné štátne orgány a miestnu samosprávu.
Lichtenštajnsko	§ 17 zákona o ústavnom súde 1) Ak ústavný súd zistí, že rozhodnutím, alebo nariadením verejného orgánu, proti ktorým bola podaná sťažnosť, bolo porušené jedno z ústavne zaručených práv sťažovateľa alebo jeho práv zaručených medzinárodnou zmluvou, pre ktoré zákonodarca výslovne priznal právo na podanie individuálnej sťažnosti (§ 15 ods. 2), ústavný súd zruší takéto rozhodnutie alebo nariadenie a ak je to možné, vyzve zodpovedný orgán, aby vo veci znova rozhodol. § 19 zákona o ústavnom súde 1) Ak ústavný súd zistí, že zákon alebo niektoré jeho ustanovenie nie je v súlade s ústavou, zruší uvedený zákon alebo ustanovenie. Ak ďalšie súvisiace ustanovenia uvedeného zákona nie sú v súlade s ústavou z rovnakých dôvodov, ústavný súd ich môže aj bez sťažnosti z úradnej moci zrušiť. § 54 Rozhodnutia ústavného súdu sú záväzné pre všetky orgány štátnej správy a samosprávy, ako aj pre všetky súdy. V prípadoch podľa § 19, § 21 a § 23 sú rozsudky ústavného súdu všeobecne záväzné.
Litva	§ 72 zákona o ústavnom súde Rozhodnutia ústavného súdu majú silu zákona a sú záväzné pre všetky štátne orgány, spoločnosti, podniky a organizácie, ako aj pre jednotlivých úradníkov a občanov.
Luxembursko	§ 15 zákona o organizácii ústavného súdu Príslušný súd a akýkoľvek iný súd, ktoré boli vyzvané, aby sa zaoberali rovnakým prípadom, musia pri rozhodovaní o tomto prípade dodržiavať rozhodnutie ústavného súdu.
Malta	§ 242 Občianskeho súdneho poriadku Keď súd rozsudkom, ktorý nadobudol účinky <i>res judicata</i>, vyhlásil, že ustanovenie akéhokoľvek zákona je v rozpore s niektorým ustanovením Ústavy Malty alebo porušuje ľudské právo alebo základnú slobodu ustanovenú v prvom dodatku k zákonu o Európskom dohovore, alebo je <i>ultra vires</i>, tajomník zašle kópiu uvedeného rozsudku predsedovi snemovne reprezentantov, ktorý o jeho prijatí informuje snemovňu na jej prvom zasadnutí po doručení takéhoto rozsudku a snemovni predloží kópiu tohto rozsudku.
Mexiko	Pokiaľ ide o rozhodnutia všeobecných súdov Článok 107 ústavy I. Rozsudok sa vždy týka konkrétnych strán v konaní, v osobitných prípadoch sa obmedzuje na pomoc alebo ochranu subjektov, ktoré podali sťažnosť, bez toho, aby obsahoval všeobecné

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	vyhlásenie ohľadom zákona alebo aktu, ktoré boli dôvodom na podanie sťažnosti. Článok 192 ²⁷³ Jurisprudencia najvyššieho súdu, ktorý zasadal buď v pléne, alebo v senátoch, je záväzná pre tých, na ktorých sa vzťahujú jeho plenárne rozhodnutia, a tiež pre jednotné a kolegiálne obvodné tribunály, súdy, okresné súdy, vojenské tribunály a pre súdy so všeobecnou právomocou pre štáty a federálne obvody a pre federálne správne tribunály a tribunály práce. Rozhodnutia vytvárajú jurisprudenciu, ak to, čo bolo deklarované v týchto rozhodnutiach, bolo prijaté v piatich po sebe nasledujúcich vykonateľných rozsudkoch, ktoré, ak ide o judikatúru pléna, boli schválené najmenej 8 sudcami a 4 sudcami, ak ide o judikatúru senátov.
Moldavsko	Článok 140 ústavy (1) Zákony a iné právne predpisy alebo ich časti sa stávajú neplatnými od momentu prijatia príslušných rozhodnutí o ich neplatnosti ústavným súdom.
Čierna Hora	Článok 151 ústavy Rozhodnutia ústavného súdu sú všeobecne záväzné a vykonateľné. Článok 62 návrhu zákona o ústavnom súde Ak bolo individuálnym právnym aktom porušené ľudské právo alebo sloboda zaručené ústavou u viacerých osôb a iba niektoré z nich podali ústavnú sťažnosť, rozhodnutie ústavného súdu sa bude týkať aj osôb, ktoré nepodali ústavnú sťažnosť, ak sa nachádzajú v tej istej právnej pozícii.
Peru	Pokiaľ ide o konanie na všeobecných súdoch § 14 ústavného zákona o súdnej moci ²⁷⁴ Vo všetkých týchto prípadoch sa sudcovia obmedzujú na vyhlásenie neaplikovateľnosti právnej normy z dôvodu neústavnosti v konkrétnom prípade bez toho, aby to ovplyvnilo jej právnu silu, ktorá je regulovaná spôsobom ustanoveným ústavou. § 35 zákona č. 26.435 ²⁷⁵ Výroky vynesené v konaniach o neústavnosti majú účinky <i>res judicata</i> , zaväzujú všetky verejné orgány a sú všeobecne účinné odo dňa nasledujúceho po ich uverejnení. § VII ústavného poriadku (p. t.) ²⁷⁶ Rozsudky ústavného tribunálu, ktoré majú účinky <i>res judicata</i> , vytvárajú záväzný precedens, ak tak ustanovuje rozsudok určujúci rozsah jeho normatívnych účinkov. Ak sa ústavný tribunál rozhodne odkloniť od precedensu, musí uviesť skutkové a právne dôvody, ktoré tvorili základ jeho rozsudku, a dôvody, prečo sa od precedensu odklonil. § 2 ²⁷⁷ Ak je namietané ohrozenie alebo porušenie právnych aktov, ktorých základ spočíva v aplikácii priamo aplikovateľnej neústavnej normy, rozhodnutie, ktorým sa sťažnosť vyhlási za prijateľnú, musí navyše vyhlásiť neaplikovateľnosť uvedenej normy.

²⁷³ Artículo 192.- la jurisprudencia que establezca la suprema corte de justicia, funcionando en pleno o en salas, es obligatoria para estas en tratándose de las que decreta el pleno, y además para los tribunales unitarios y colegiados de circuito, los juzgados de distritos los tribunales militares y judiciales del orden comun de los estados y del distrito federal; y tribunales administrativos y del trabajo, locales o federales.

Las resoluciones constituirán jurisprudencia, siempre que lo resuelto en ellas se sustenten en cinco sentencias ejecutorias ininterrumpidas por otra en contrario, que hayan sido aprobadas por lo menos por ocho ministros si se tratara de jurisprudencia del pleno, o por cuatro ministros, en los casos de jurisprudencia de las salas. También constituyen jurisprudencia las resoluciones que diluciden las contradicciones de tesis de salas y de tribunales colegiados. <http://info4.juridicas.unam.mx/ijure/fed/19/80.htm?s=>

²⁷⁴ Ley orgánica del poder judicial Artículo 14

En todos estos casos los magistrados se limitan a declarar la inaplicación de la norma legal por incompatibilidad constitucional, para el caso concreto, sin afectar su vigencia, la que es controlada en la forma y modo que la Constitución establece.

²⁷⁵ Artículo 35 de la ley n°26.435,

las sentencias recaídas en los procesos de inconstitucionalidad tienen autoridad de cosa juzgada, vinculan a todos los poderes públicos y producen efectos generales desde el día siguiente a la fecha de su publicación.

²⁷⁶ Las sentencias del Tribunal Constitucional que adquieren la autoridad de cosa juzgada constituyen precedente vinculante cuando así lo exprese la sentencia, precisando el extremo de su efecto normativo. Cuando el Tribunal Constitucional resuelva apartándose del precedente, debe expresar los fundamentos de hecho y de derecho que sustentan la sentencia y las razones por las cuales se aparta del precedente.

²⁷⁷ Article 2 Código procesal constitucional:

Cuando se invoque la amenaza o violación de actos que tienen como sustento la aplicación de una norma autoaplicativa incompatible con la Constitución, la sentencia que declare fundada la demanda dispondrá, además, la inaplicabilidad de la citada norma.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Poľsko	Článok 190 ústavy 1. Rozsudky ústavného tribunálu sú všeobecne záväzné a sú konečné. 4. Rozsudok ústavného tribunálu o nesúlade normatívneho právneho aktu s ústavou, medzinárodnou zmluvou alebo zákonom, na základe ktorého bolo vydané právne účinné rozhodnutie súdu, právoplatné administratívne rozhodnutie alebo rozhodnutia v iných záležitostiach, je podkladom pre obnovu konania alebo pre zrušenie rozhodnutia alebo iného urovnania, a to spôsobom a v súlade s princípmi stanovenými v ustanoveniach vzťahujúcich sa na dané konania. § 71 zákona o ústavnom tribunáli (2) Ak ústavný tribunál rozhodne, že normatívny právny akt stráca svoju účinnosť deň po uverejnení súdneho rozhodnutia potvrdzujúceho jeho nesúlad s ústavou, ratifikovanou medzinárodnou zmluvou alebo zákonmi, určí vo svojom súdnom rozhodnutí dátum, kedy právny akt stráca účinnosť.
Portugalsko	Článok 281 ústavy Všeobecný prieskum ústavnosti a zákonnosti 9. Ústavný súd má taktiež právomoc preskúmať a vydávať všeobecne záväzné rozhodnutia o neústavnosti alebo nezákonnosti právneho predpisu, o aplikácii ktorého rozhodol už v troch podaných sťažnostiach, že je protiústavný alebo nezákonný. § 80 zákona o ústavnom súde 1. Rozhodnutie o sťažnosti predstavuje <i>res judicata</i>, pokiaľ ide o otázku neústavnosti alebo nezákonnosti. 2. V prípade, že ústavný súd rozhodne o opodstatnenosti sťažnosti, aj keď iba čiastočne, vráti vec na ďalšie konanie súdu, ktorý pôvodne vo veci konal, aby tento súd mohol v závislosti od prípadu zmeniť rozhodnutie alebo ho zmeniť v súlade s rozhodnutím o neústavnosti alebo nezákonnosti. 3. V prípade, že vydanie rozsudku o neústavnosti alebo nezákonnosti predpisu použitého v namietanom rozhodnutí, alebo v ktorom bolo zamietnuté jeho použitie, bolo založené na určitom výklade tohto predpisu, v dotknutej veci by sa mal tento predpis aplikovať v súlade s týmto výkladom.
Rumunsko	Článok 147 ústavy (1) Ustanovenia platných zákonov a nariadení, ako aj ustanovenia predpisov, ktoré boli vyhlásené za neústavné, strácajú svoje právne účinky v lehote štyridsiatich piatich dní od uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu, pokiaľ medzičasom parlament alebo vláda neuviedli neústavné ustanovenia do súladu s ústavou. Počas tohto obmedzeného časového obdobia je účinnosť týchto ustanovení, ktoré boli vyhlásené za neústavné, pozastavená de jure. (2) V prípadoch týkajúcich sa zákonov, ktoré boli deklarované za neústavné pred ich vyhlásením, musí parlament prehodnotiť dotknuté ustanovenia a uviesť ich do súladu s rozhodnutím ústavného súdu. (3) Ak boli zmluva alebo medzinárodná dohoda vyhlásené za súladné s ústavou v zmysle čl. 146 písm. b), už nemôžu byť napadnuté námietkou neústavnosti. Zmluva alebo medzinárodná dohoda, o ktorej bolo rozhodnuté, že je neústavná, nemôže byť ratifikovaná. (4) Rozhodnutia ústavného súdu musia byť uverejnené v Úradnom vestníku Rumunska. Odo dňa ich uverejnenia sa rozhodnutia stávajú všeobecne záväznými a účinnými len do budúcnosti. § 29 (3) zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu Zákonné ustanovenia, o ústavnosti ktorých ústavný súd rozhodol už skôr, nemôžu byť napadnuté námietkou neústavnosti. § 31 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu „Rozhodnutie, ktorým bolo rozhodnuté o neústavnosti platného zákona alebo vládneho nariadenia alebo ich ustanovení, je konečné a záväzné“, „rozhodnutie o zamietnutí námietky neústavnosti nemá účinky <i>erga omnes</i>, ale iba <i>inter partes</i>, čo umožňuje ďalším právnym subjektom podať identickú námietku očakávajúc, že ústavný súd sa rozhodne zmeniť svoju jurisprudenciu a prípadne prijať námietku neústavnosti.“²⁷⁸
Ruská federácia	§ 6 federálneho ústavného zákona o ústavnom súde Rozhodnutia Ústavného súdu Ruskej federácie sú záväzné na celom území Ruskej federácie pre všetky zákonodarné, výkonné a súdne orgány štátu, orgány miestnej samosprávy, podniky, agentúry, organizácie, úradníkov, občanov a ich združenia. § 79 Nadobudnutie právoplatnosti rozhodnutí Rozhodnutia Ústavného súdu Ruskej federácie sú konečné, nemožno sa proti nim odvolať a nadobúdajú právoplatnosť ihneď po ich vyhlásení. Rozhodnutia Ústavného súdu Ruskej federácie sú priamo účinné a nie je potrebné ich potvrdenie inými orgánmi alebo inými osobami s úradnou mocou. Právoplatnosť nariadenia Ústavného súdu Ruskej federácie, ktorým bol zákon vyhlásený za neústavný, nesmie byť prekonaná opakovaným prijatím rovnakého zákona. Zákony alebo niektoré ich ustanovenia, ktoré boli vyhlásené za neústavné, strácajú účinnosť; medzinárodné dohody Ruskej federácie, ktoré nevstúpili do platnosti, nemôžu nadobudnúť účinnosť ani byť aplikované. Rozhodnutia súdov a iných orgánov, ktoré

²⁷⁸ CDL-JU(2004)021, I. Vida, „Záväznosť rozhodnutí ústavného súdu pre iné súdy ako stabilizačný faktor“; príspevok na konferencii na tému „Úloha ústavného súdu pri udržiavaní stability a rozvoja ústavy“, Moskva, 2004.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	boli vydané na základe zákonov, ktoré boli vyhlásené za neústavné, nemôžu byť vykonané a musia byť preskúmané, ak tak ustanovuje federálny zákon. V prípade, ak vyhlásenie neústavnosti normatívneho právneho aktu vytvorí medzeru v práve, bude priamo aplikovaná Ústava Ruskej federácie.
San Maríno	Ústavný zákon o organizácii <i>Collegio Garante</i> (p. t.) § 13²⁷⁹ Rozhodnutie sudcu, ktorému bola vec odobratá (<i>a quo</i>), o neprípustnosti žiadosti nebráni opätovne podať žiadosť ohľadom rovnakej otázky na iných súdnych inštanciách alebo v iných konaniach. § 14²⁸⁰ Rozhodnutia o prijatí a odmietnutí sa prijímajú rozsudkom. V prípade prijatia vyhlási <i>Collegio Garante</i> napadnuté ustanovenia za nezákonné. 6. Do piatich dní po ich uložení sú rozhodnutia vydané na základe predložených žiadostí odoslané spolu s príslušným spisom súdному orgánu, pred ktorým predmetné konanie prebieha.
Srbsko	§ 7 zákona o ústavnom súde Rozhodnutia ústavného súdu sú konečné, vykonateľné a všeobecne záväzné.
Slovensko	Článok 127 ústavy Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. § 56 zákona o organizácii ústavného súdu (1) Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, v náleze vysloví, ktoré základné právo alebo sloboda a ktoré ustanovenie ústavy, ústavného zákona alebo medzinárodnej zmluvy sa porušili a akým právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa základné právo alebo sloboda porušili. (2) Ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým sa porušilo základné právo alebo sloboda, ak to pripúšťa povaha tohto iného zásahu. (3) Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže: a) prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov, b) vrátiť vec na ďalšie konanie, c) zakázať pokračovanie v porušovaní základného práva alebo slobody alebo d) prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil, obnovil stav pred porušením základného práva alebo slobody. (4) Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie. (5) Ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. (6) Ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu. (7) Ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím podľa odseku 3, ktoré je vykonateľné jeho dorúčením.
Slovinsko	§ 1 zákona o ústavnom súde (3) Rozhodnutia ústavného súdu sú záväzné. § 59 (1) Ústavný súd rozhodnutím buď odmietne ústavnú sťažnosť z dôvodu neopodstatnenosti, alebo ju prijme a v celom rozsahu alebo sčasti vyhlási individuálny právny akt za neplatný alebo ho zruší a vec vráti späť orgánu oprávnenému vo veci rozhodnúť. (2) Ak sa ústavný súd domnieva, že napadnutý individuálny právny akt je založený na potenciálne neústavnom alebo nezákonnom predpise alebo všeobecnom právnom akte vydanom za účelom výkonu

²⁷⁹ 5. La dichiarazione di inammissibilità dell'istanza da parte del giudice *a quo* non impedisce la riproposizione del medesimo negli altri gradi o in procedimenti diversi.

<http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/ricercaleggi/vislegge.php3?action=visTestoLegge1&idlegge=6373&twidth=580&=>

²⁸⁰ 4. Le decisioni di accoglimento e di rigetto sono adottate con sentenza. In caso di accoglimento il Collegio Garante dichiara le disposizioni impugnate illegittime.

6. Entro cinque giorni dal deposito, le decisioni rese sui ricorsi presentati in via incidentale sono trasmesse, con la restituzione degli atti, all'autorità giudiziaria avanti alla quale pende il procedimento.

<http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/ricercaleggi/vislegge.php3?action=visTestoLegge1&idlegge=6373&twidth=580&=>

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	verejnej moci, začne konanie na preskúmanie ústavnosti a zákonnosti takeého predpisu alebo všeobecného právneho aktu vydaného za účelom výkonu verejnej moci a rozhodne vo veci používajúc pritom ustanovenia kapitoly IV tohto zákona.
Južná Afrika	Článok 165 (5) Ústavy Juhoafrickej republiky Nariadenie alebo rozhodnutie vydané súdom zaväzuje všetky osoby a všetky štátne orgány, na ktoré sa vzťahuje.
Španielsko	Článok 164.1 ústavy Las sentencias del Tribunal Constitucional se publicarán en el Boletín Oficial del Estado con los votos particulares si los hubiere. Tienen el valor de cosa juzgada a partir del día § 38 ústavného zákona o ústavnom súde 1. Rozsudky vydané v konaní o neústavnosti majú silu <i>res judicata</i> , sú záväzné pre všetky verejné orgány a majú všeobecné účinky odo dňa ich uverejnenia v „úradnom štátnom vestníku“. § 55 1. Rozsudok poskytujúci ochranu musí obsahovať jedno alebo viacero nasledujúcich výrokov: c: Úplné obnovenie práva alebo slobody sťažovateľa a v prípade potreby prijatie opatrení vedúcich k ich zachovaniu. 2. En el supuesto de que el recurso de amparo debiera ser estimado porque, a juicio de la Sala o, en su caso, la Sección, la ley aplicada lesione derechos fundamentales o libertades públicas, se elevará lacuestión al Pleno con suspension del plazo para dictar sentencia, de conformidad con lo prevenido en los artículos 35 y siguientes.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	Článok 112 ods. 3 ústavy Rozhodnutia Ústavného súdu Macedónskej republiky sú konečné a vykonateľné. § 86 procesného poriadku ústavného súdu Rozhodnutia ústavného súdu vykonávajú orgány, ktoré prijali zákon, iný predpis alebo všeobecný právny akt, ktorý bol anulovaný alebo zrušený rozhodnutím súdu. Rozhodnutia vydané na základe sťažnosti na ochranu slobôd a práv zaručených ústavou vykonávajú orgány alebo inštitúcie, ktoré prijali individuálny právny akt, ktorý bol anulovaný súdom, alebo orgány, alebo inštitúcie, ktoré sa dopustili konania zakázaného rozhodnutím ústavného súdu.
Turecko	Článok 153 <i>in fine</i> ústavy Všetky rozhodnutia o zrušení sú záväzné pre všetky právnické a fyzické osoby. Preto majú účinky erga omnes.
Spojené štáty americké	Rozhodnutia najvyššieho súdu podávajúce výklad americkej ústavy zaväzujú všetky súdy a rozhodnutia vyšších federálnych súdov sú záväzné pre nižšie súdy v rovnakej jurisdikcii. V súlade so zásadou <i>stare decisis</i> (<i>t. j. viazanosti súdu predchádzajúcim rozhodnutím</i>) majú predchádzajúce rozhodnutia toho istého súdu všeobecne danú autoritatívnu váhu tohto súdu, pričom súdy sa môžu rozhodnúť, že sa odchyľia od ich vlastných predchádzajúcich rozhodnutí okrem iného vzhľadom na zmeny príslušných okolností alebo súvisiacich oblastí práva. Súdy sa môžu tiež „odchýliť“ od rozhodnutia nadriadeného súdu alebo predchádzajúceho rozhodnutia toho istého súdu, ak preukážu, že okolnosti prípadu sa líšia od predchádzajúcich okolností.
Uruguaj	Článok 259 ústavy (p. t.) ²⁸¹ Rozsudok najvyššieho súdu sa vzťahuje výlučne na konkrétny prípad a nadobúda účinky iba v konaní, v ktorom bolo prijaté. Článok 520 (p. t.) ²⁸² Rozsudok Rozsudok sa obmedzuje iba na potvrdenie ústavnosti alebo neústavnosti napadnutých ustanovení a má účinky iba na konkrétny prípad, vo vzťahu ku ktorému bolo prijaté.

1.1.15 Tabuľka: Potvrdenie ústavnosti

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Andorra	§ 44 ústavného zákona o ústavnom súde „3. Ak sú zákony a predpisy vyhlásené za súladné s ústavou, nemôžu byť následne napadnuté z dôvodu, že porušujú rovnaké ústavné ustanovenia.“
Arménsko	§ 32 zákona o ústavnom súde

²⁸¹ Artículo 259

El fallo de la Suprema Corte de Justicia se referirá exclusivamente al caso concreto y sólo tendrá efecto en los procedimientos en que se haya pronunciado.

²⁸² Artículo 520

Sentencia.- La sentencia se limitará a declarar la constitucionalidad o inconstitucionalidad de las disposiciones impugnadas y solamente tendrá efecto en el caso concreto en que fuere planteada. Contra ella no se admitirá recurso alguno.

<http://www.parlamento.gub.uy/leyes/AccesoTextoLey.asp?Ley=15982&Anchor=>

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	4) ak o spornej otázke vznesenej v sťažnosti bolo rozhodnuté predchádzajúcim rozhodnutím ústavného súdu v prípadoch uvedených v čl. 76, 78 - 80 tohto zákona a sťažnosťou neboli predložené žiadne nové skutkové okolnosti (ktoré neboli sťažovateľovi známe pred prijatím rozhodnutia ústavného súdu z iných dôvodov alebo nevyšli najavo na pojednávaní) týkajúce sa tejto spornej otázky;
Belgicko	§ 9 osobitného zákona o súde 2. Rozsudky vydané ústavným súdom, ktorými boli odmietnuté podania ohľadom neplatnosti, sú pre súdy záväzné, pokiaľ ide o právne otázky ustálené týmito rozsudkami.
Česká republika	Článok 35 zákona o ústavnom súde (1) Návrh na začatie konania je neprípustný, ak sa týka veci, o ktorej ústavný súd už nálezom rozhodol, a v ďalších prípadoch ustanovených týmto zákonom. (2) Návrh je neprípustný aj v prípade, že ústavný súd už v tej istej veci koná; ak ho podal oprávnený navrhovateľ, má právo zúčastniť sa pojednávania o predtým podanom návrhu ako vedľajší účastník.
Nemecko	§ 31 zákona o spolkovom ústavnom súde „(1) V prípadoch podľa čl. 13 (6), (11), (12) a (14) uvedených vyššie majú rozhodnutia spolkového ústavného súdu silu zákona. To platí aj v prípadoch podľa čl. 13 (8a) uvedeného vyššie, ak spolkový ústavný súd vyhlási, že zákon je alebo nie je v súlade s ústavou alebo je neplatný od počiatku.
Gruzínsko	§ 18. Ústavná sťažnosť alebo ústavný návrh nebude prijatý na preskúmanie, ak: d. o sporných otázkach v nich uvedených už ústavný súd rozhodol, okrem okolností uvedených v § 21 ústavného zákona Gruzínska o Ústavnom súde Gruzínska. § 21 ústavného zákona o Ústavnom súde Gruzínska 1. Ak je senát ústavného súdu toho názoru, že jeho stanovisko sa odlišuje od praxe ústavného súdu ohľadom ústavných sťažností a návrhov, prípad sa predloží plénu ústavného súdu.
Litva	§ 69 zákona o ústavnom súde Ústavný súd rozhodnutím odmietne sťažnosť na preskúmanie súladu právneho aktu s ústavou, ak: 4. ústavný súd už začal konať vo veci ohľadom tej istej otázky;
Luxembursko	§ 6 zákona o organizácii ústavného súdu Súd nie je povinný predložiť vec ústavnému súdu na preskúmanie vtedy, ak podľa jeho názoru: c. ústavný súd už rozhodol o otázke, ktorá mu bola skôr predložená a týkala sa rovnakej veci.
Peru	§ 6 ústavného poriadku (p. t.) ²⁸³ Sudcovia nemôžu upustiť od aplikácie normy, ktorej ústavnosť bola potvrdená v konaní o neústavnosti alebo v konaní <i>actio popularis</i> .
Rumunsko	§ 29 (3) zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu Zákonné ustanovenia, o ústavnosti ktorých ústavný súd už skôr rozhodol, nemôžu byť napadnuté námietkou neústavnosti. „Rozhodnutie o zamietnutí námietky neústavnosti nemá účinky erga omnes, ale iba inter partes, čo umožňuje ďalším právnym subjektom podať identickú námietku očakávajúc, že ústavný súd sa rozhodne zmeniť svoju jurisprudenciu a prípadne prijať námietku neústavnosti.“ ²⁸⁴ Zákonné ustanovenia, ktorých neústavnosť bola potvrdená predchádzajúcim rozhodnutím ústavného súdu, nemôžu byť napadnuté námietkou.
Ruská federácia	§ 43 federálneho ústavného zákona o ústavnom súde Ústavný súd Ruskej federácie prijme rozhodnutie o zamietnutí sťažnosti v prípade, ak: 3. Ústavný súd Ruskej federácie vydal rozhodnutie o predmete sťažnosti a toto rozhodnutie je stále platné.
Srbsko	§ 53 zákona o ústavnom súde Ak ústavný súd rozhodne, že existujú dôvody na začatie konania na základe sťažnosti, vydá rozhodnutie o začatí konania. Ak sú sťažnosťou napadnuté ústavnosť a zákonnosť, s výnimkou zákonov a štatútov autonómnej provincie alebo miestnej samosprávnej jednotky alebo jednotlivých ustanovení aktu upravujúceho otázku, ku ktorým už ústavný súd zaujal stanovisko, alebo ak počas konania o predbežnej otázke bolo o právnej situácii rozhodnuté v celom rozsahu a zhromaždené údaje poskytujú spoľahlivý základ na rozhodnutie, ústavný súd rozhodne vo veci bez vydania rozhodnutia o začatí konania. Ak ústavný súd zistí, že nie sú dôvody na začatie konania na základe sťažnosti, túto sťažnosť neprijme.
Španielsko	§ 38 organického zákona o ústavnom súde 2. Ak sú v rámci rozhodovania o neústavnosti vydané rozsudky majúce za následok zamietnutie sťažností, tá istá otázka, ak je založená na porušení rovnakých ústavných predpisov, nemôže byť následne rovnakým spôsobom vznesená.

²⁸³ Article 6 Código procesal constitucional

Los Jueces no pueden dejar de aplicar una norma cuya constitucionalidad haya sido confirmada en un proceso de inconstitucionalidad o en un proceso de acción popular.

²⁸⁴ CDL-JU(2004)021, I. Vida, „Záväznosť rozhodnutí ústavného súdu pre iné súdy ako stabilizačný faktor“; príspevok na konferencii na tému „Úloha ústavného súdu pri udržiavaní stability a rozvoja ústavy“, Moskva, 2004.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	§ 50 1. Sťažnosť sledujúca ústavnú ochranu sa predkladá na rozhodnutie o prijateľnosti. Senát jednomyseľne schváli prijatie sťažnosti v celom rozsahu alebo sčasti uznesením bez uvedenia dôvodov (<i>providencia</i>) vtedy, ak sú splnené nasledujúce požiadavky: a) návrh spĺňa požiadavky uvedené v § 41 až § 46 a § 49; b) prípad, ktorý je predmetom sťažnosti, opodstatňuje rozhodnutie ústavného súdu o ňom z dôvodu jeho osobitnej ústavnej významnosti (<i>especial transcendencia constitucional</i>), ktorá spočíva v jeho význame pre výklad a aplikáciu ústavy alebo pre jej účinnosť, alebo na určenie obsahu, alebo rozsahu základných práv. 2. Ak sa o prijateľnosti nerozhodne jednomyseľne, aj keď bola dosiahnutá väčšina, senát predloží vec na rozhodnutie komore. 3. Uznesenia bez uvedenia dôvodov o odmietnutí prijaté senátmi alebo komorami musia špecifikovať, ktoré požiadavky neboli splnené, a musia byť dané na vedomie sťažovateľovi a úradu štátneho zástupcu. Proti týmto uzneseniam sa môže odvolať iba úrad štátneho zástupcu v 3-dňovej lehote. O odvolaní sa rozhoduje odôvodneným uznesením (auto), ktoré nemožno napadnúť. 4. Ak sťažnosť sledujúca ústavnú ochranu obsahuje jednu alebo niekoľko nezrovnalostí, ktoré možno odstrániť, súd musí postupovať v zmysle ust. § 49.4; ak tieto nezrovnalosti nebudú v stanovenej lehote odstránené, senát odmietne sťažnosť uznesením, proti ktorému sa nemožno odvolať, bez uvedenia dôvodov.
Turecko	Článok 152 ústavy Až do uplynutia 10 rokov od uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu o odmietnutí sťažnosti v merite veci v úradnom vestníku nemôže byť ohľadom tých istých zákonných ustanovení podaná námietka neústavnosti.

1.1.16 Tabuľka: *Ex nunc* alebo *ex tunc* účinky rozhodnutí ústavného súdu

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	Článok 132 ústavy „(2) Rozhodnutia ústavného súdu nadobúdajú účinnosť v deň ich uverejnenia v úradnom vestníku, pokiaľ ústavný súd nerozhodne, že zákon alebo normatívny právny akt budú zrušené v iný deň.“ § 26 zákona o organizácii a činnosti ústavného súdu 1. „Rozhodnutia Ústavného súdu sú konečné. Uverejňujú sa v úradnom vestníku a nadobúdajú účinnosť dňom ich uverejnenia. Súd môže rozhodnúť, že rozhodnutie, ktoré sa týka ochrany ústavných práv jednotlivca, nadobudne účinnosť v deň jeho vyhlásenia.“ § 76 Právne účinky rozhodnutí ústavného súdu 1. Rozhodnutie ústavného súdu, ktoré anuluje zákon alebo normatívny právny akt ako nesúladný s ústavou alebo medzinárodnými zmluvami, nadobudne právne účinky spravidla v deň nadobudnutia právoplatnosti. 2. Rozhodnutie môže byť retroaktívne iba vtedy: a. ak sa týka trestného rozsudku, ktorý bol vykonaný, ak sa priamo týka implementácie anulovaného zákona alebo normatívneho právneho aktu, b. ak sa týka prípadu preskúmaného súdmi, pokiaľ ich rozhodnutie nie je právoplatné, c. ak sa týka zákona alebo normatívneho právneho aktu, ktorý nebol implementovaný.
Andorra	§ 8 ústavného zákona o ústavnom tribunáli 1. Ak je namietaná ústavnosť zákona alebo predpisu v celom rozsahu alebo niektorých ich ustanovení a súd rozhodne, že iba jeden výklad je v súlade s ústavou a jeden a viac ďalších výkladov s ňou nie sú v súlade, rozhodne, že zákon alebo predpis sa nebude dočasne aplikovať, pokiaľ orgán, ktorý ho vydal, neodstráni neústavné elementy. Novo vydaný zákon alebo nariadenie bude korigovať predchádzajúci zákon alebo nariadenie, aj keď bude naďalej podliehať všeobecnému systému kontroly ústavnosti. § 44 2. Všetky zákony a predpisy, ktoré boli vyhlásené za neústavné, sú neplatné od počiatku. § 58.2 2. Rozhodnutie o neústavnosti zákona alebo predpisu predloženého ústavnému tribunálu na preskúmanie nadobúda účinnosť buď celú, alebo jeho časť dňom jeho uverejnenia v Úradnom vestníku Andorrského kniežatstva (Official Gazette of the Principality of Andorra). S výnimkou prípadov, keď je retroaktívna aplikácia výhodnejšia, účinky tohto zákona alebo predpisu existujúce predtým, než boli vyhlásené za neplatné od počiatku, pretrvávajú až do prijatia nového

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	zákona alebo predpisu, ktoré upravujú predchádzajúci právny stav.
Arménsko	Článok 102 ústavy Rozhodnutia a závery ústavného súdu sú konečné a nadobúdajú účinnosť ich uverejnením. § 68 zákona o ústavnom súde 10. V prípade rozhodovania o určení neplatnosti a neústavnosti zákona v celom rozsahu alebo sčasti sa tento zákon zruší po nadobudnutí účinnosti rozhodnutia ústavného súdu, okrem prípadov uvedených v § 12 ods. 12 a 13. Ústavný súd môže rozhodnúť o aplikácii účinkov rozhodnutí uvedených v bode 2 ods. 8 tohto paragrafu na vzťahy, ktoré vznikli predtým, než tieto rozhodnutia nadobudli účinnosť, ak by absencia takéhoto rozhodnutia ústavného súdu mohla mať nenapraviteľné následky pre štát a verejnosť. Správne a súdne akty, ktoré boli prijaté a vykonávané na základe všeobecných zákonov, ktoré boli zrušené a vyhlásené za neústavné (spolu s aktmi, ktoré umožňovali vykonávanie tých predchádzajúcich) rozhodnutím podľa odseku 1 tohto paragrafu, a to počas troch rokov pred nadobudnutím účinnosti rozhodnutia ústavného súdu, musia byť znovu správnymi a súdnymi orgánmi, ktoré ich prijali, preskúmané zákonom ustanoveným postupom.
Rakúsko	Článok 140 ústavy (5) Rozsudok ústavného súdu, ktorým sa zrušuje zákon z dôvodu neústavnosti, ukladá spolkovému kancelárovi alebo príslušnému guvernérovi povinnosť bezodkladne uverejniť oznam o tomto zrušení. Platí to obdobne v prípade vyhlásenia podľa odseku 4 uvedeného vyššie. Zrušenie nadobúda účinnosť dňom jeho uverejnenia, pokiaľ súd neustanoví inú lehotu zrušenia. Táto lehota nemôže byť dlhšia ako 18 mesiacov. (6) Ak je rozsudkom ústavného súdu zrušený zákon z dôvodu neústavnosti, zákonné ustanovenia zrušené zákonom, ktorý súd vyhlásil za neústavný, nadobudnú znovu účinnosť, pokiaľ rozsudok neustanovuje inak, v deň nadobudnutia účinnosti tohto zrušenia. Oznámenie o zrušení zákona musí taktiež informovať o tom, či a ktoré zákonné ustanovenia znovu nadobúdajú účinnosť. (7) Ak bol zákon zrušený z dôvodu neústavnosti alebo ak ústavný súd podľa odseku 4 vyhlásil zákon za neústavný, sú týmto rozhodnutím viazané všetky súdy a administratívne orgány. Avšak tento zákon sa bude naďalej aplikovať na situácie, ktoré vznikli pred zrušením, pokiaľ súd vo svojom zrušujúcom rozsudku nerozhodne inak. Ak súd vo svojom zrušujúcom rozsudku ustanoví lehotu podľa odseku 5, zákon sa bude aplikovať na všetky vzniknuté situácie až do uplynutia stanovenej lehoty.
Azerbajdžan	Článok 130 X ústavy: „Zákony a ďalšie právne akty, jednotlivé ustanovenia týchto dokumentov, medzivládne dohody Azerbajdžanskej republiky strácajú platnosť v lehote stanovenej v rozhodnutí Ústavného súdu Azerbajdžanskej republiky.“ § 67 zákona o ústavnom súde 67.0 Rozhodnutia Ústavného súdu nadobúdajú platnosť v nasledovných lehotách: 67.1 Rozhodnutia prijaté vo veciach uvedených v § 130.3.1-7, 130.5 a 130.7 Ústavy Azerbajdžanskej republiky nadobúdajú právoplatnosť v deň, ktorý je uvedený v tomto rozhodnutí.
Belgicko	§ 8 osobitného zákona o súde Ak je sťažnosť opodstatnená, ústavný súd zruší v celom rozsahu alebo sčasti zákon, vyhlášku alebo pravidlo uvedené v čl. 134 ústavy, proti ktorým bola sťažnosť podaná. Ak to súd považuje za potrebné, určí prostredníctvom všeobecného nariadenia tie účinky zrušených ustanovení, ktoré je potrebné považovať za konečné alebo dočasne zachované, a to po dobu určenú týmto súdom.
Bosna a Hercegovina	§ 63 pravidiel ústavného súdu 1. Ústavný súd musí v rozhodnutí, ktorým vyhovel návrhu, rozhodnúť o jeho právnych účinkoch (ex tunc, ex nunc). 3. Zrušený zákon alebo jeho ustanovenia strácajú platnosť v deň nasledujúci po uverejnení rozhodnutia v Úradnom vestníku Bosny a Hercegoviny. 4. Výnimočne môže ústavný súd vo svojom rozhodnutí o nesúlade podľa článku VI.3 (a) a VI. 3 (c) ústavy udeliť lehotu na uvedenie do súladu, ktorá nemôže byť dlhšia ako 6 mesiacov. 5. Ak uvedený nesúlad nie je odstránený v lehote uvedenej v ods. 4 tohto paragrafu, ústavný súd svojím ďalším rozhodnutím rozhodne o strate platnosti nesúladičných ustanovení. 6. Nesúladičné ustanovenia strácajú platnosť v deň nasledujúci po uverejnení rozhodnutia uvedeného v ods. 4 tohto paragrafu v Úradnom vestníku Bosny a Hercegoviny.
Čile	Článok 94 ústavy (p. t.) ²⁸⁵

²⁸⁵ Artículo 94. Contra las resoluciones del Tribunal Constitucional no procederá recurso alguno, sin perjuicio de que puede, el mismo Tribunal, conforme a la ley, rectificar los errores de hecho en que hubiere incurrido. Las disposiciones que el Tribunal declare inconstitucionales no podrán convertirse en ley en el proyecto o decreto con fuerza de ley de que se trate. En el caso del no. 16° del artículo 93, el decreto supremo impugnado quedará sin efecto de pleno derecho, con el solo mérito de la sentencia del Tribunal que acoja el reclamo. No obstante, el precepto declarado inconstitucional en conformidad a lo dispuesto en los numerales 2, 4 ó 7 del artículo 93, se entenderá

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	Proti rozhodnutiam ústavného súdu sa nemožno odvolať, pričom nie je dotknutá možnosť ústavného súdu v súlade so zákonom napraviť faktické chyby, ktoré spôsobil. Ak ústavný súd rozhoduje o návrhu zákona alebo návrhu vyhlášky, ustanovenia, ktoré ústavný súd vyhlási za neústavné, sa nemôžu stať zákonom. V prípade podľa čl. 93 ods. 16 napadnutá vyhláška vyššej právnej sily stratí platnosť rozsudkom ústavného súdu, ktorým bola sťažnosť prijatá. Avšak predpis, ktorý bol vyhlásený za neústavný podľa čl. 93 ods. 2, 4 alebo 7, sa zrušuje od momentu uverejnenia rozsudku v úradnom vestníku bez spätnej účinnosti.
Chorvátsko	Článok 130 ústavy Ústavný súd Chorvátska zruší zákon, ak zistí, že je neústavný. Ústavný súd Chorvátska zruší alebo vyhlási za neplatný aj akýkoľvek iný právny predpis, ak zistí, že je v rozpore s ústavou alebo zákonom. § 55 ústavného zákona o ústavnom súde (1) Ústavný súd zruší zákon alebo niektoré jeho ustanovenia, ak zistí, že nie sú v súlade s ústavou; alebo iný právny predpis alebo niektoré jeho ustanovenia, ak zistí, že nie sú v súlade s ústavou alebo zákonom. (2) Zrušený zákon alebo iný právny predpis alebo ich jednotlivé zrušené ustanovenia strácajú platnosť v deň uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu v úradnom vestníku (Narodne novine), pokiaľ ústavný súd neurčí iný dátum. (3) Ústavný súd môže vyhlásiť za neplatný právny predpis alebo jeho jednotlivé ustanovenia, berúc do úvahy všetky skutočnosti, ktoré sú dôležité na ochranu ústavnosti a zákonnosti, a hlavne pamätajúc pritom na závažnosť, akou tento predpis porušuje ústavu alebo zákon, a záujem právnej istoty: - ak právny predpis porušuje ľudské práva a základné slobody garantované ústavou, - ak právny predpis bezdôvodne viac či menej zvyhodňuje niektorých jednotlivcov, skupiny alebo spoločenskú.
Česká republika	Článok 89 (1) Rozhodnutia ústavného súdu sú vykonateľné, hneď ako boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, pokiaľ o ich vykonateľnosti ústavný súd nerozhodne inak. § 58 zákona o ústavnom súde (1) Nálezy podľa § 57 ods. 1 písm. a) sú vykonateľné dňom ich vyhlásenia v zbierke zákonov, pokiaľ ústavný súd nerozhodne inak. (3) Ostatné nálezy sú vykonateľné doručením ich písomného vyhotovenia účastníkom. § 70 (1) Ak dospeje po vykonanom konaní ústavný súd k záveru, že zákon alebo jeho jednotlivé ustanovenia sú v rozpore s ústavným zákonom alebo že iný právny predpis alebo jeho jednotlivé ustanovenia sú v rozpore s ústavným zákonom alebo zákonom, nálezom rozhodne, že taký zákon alebo iný právny predpis alebo ich jednotlivé ustanovenia sa zrušujú dňom, ktorý určí v náleze. § 71 (1) Ak bol na základe právneho predpisu, ktorý bol zrušený, vydaný rozsudok v trestnom konaní, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale dosiaľ nebol vykonaný, je zrušenie takého právneho predpisu dôvodom pre obnovu konania podľa ustanovení zákona o trestnom súdnom konaní. (2) Ostatné právoplatné rozhodnutia vydané na základe právneho predpisu, ktorý bol zrušený, ostávajú nedotknuté; práva a povinnosti podľa týchto rozhodnutí však nie je možné vykonávať.
Estónsko	Zákon o postupe súdu pri prieskume ústavnosti § 15 (konanie o predbežnom rozhodnutí) (1) pri rozhodovaní veci, môže najvyšší súd: 2) vyhlásiť všeobecne záväzné predpisy alebo ich ustanovenia, ktoré nadobudli účinnosť, za neplatné; 3) vyhlásiť medzinárodnú zmluvu, ktorá nadobudla alebo nenadobudla účinnosť, alebo jej ustanovenia za neústavné; § 24 (normatívna ústavná sťažnosť) (1) pri rozhodovaní veci môže najvyšší súd: 1) zrušiť rozhodnutie Riigikogu (parlamentu) alebo Rady Riigikogu (parlamentu), alebo rozhodnutie prezidenta republiky alebo jeho časť;
Gruzínsko	Článok 89 (2) ústavy „Rozhodnutie ústavného súdu je konečné. Normatívny právny akt alebo jeho časť, ktorý bol posúdený ako neústavný, stratí právne účinky od momentu vyhlásenia príslušného rozhodnutia ústavného súdu.“ § 23 zákona o ústavnom súde

derogado desde la publicación en el Diario Oficial de la sentencia que acoja el reclamo, la que no producirá efecto retroactivo. <http://www.gobiernodechile.cl/viewEstado.aspx?idArticulo=24065>

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	Ak sú návrh alebo sťažnosť týkajúce sa vecí upravených v § 19 bodoch a) a e) a v § 20 tohto zákona prípustné, znamená to, že normatívny právny akt alebo jeho časť budú zrušené ako neústavné od momentu, keď bolo príslušné rozhodnutie ústavného súdu uverejnené. § 20 ústavného zákona o Ústavnom súde Gruzínska Uznanie zákona alebo iného normatívneho právneho aktu za neústavné nemá viesť nutne k zrušeniu rozsudkov a rozhodnutí skôr prijatých súdom na základe predmetného zákona, ale má len spôsobiť odloženie ich vykonateľnosti v súlade s postupom ustanoveným procesnou právnou úpravou. § 23 ústavného zákona o Ústavnom súde Gruzínska 1. Vyhovenie ústavnej sťažnosti týkajúcej sa záležitostí upravených v písmenách „a“ a „e“ prvého odseku čl. 19 tohto zákona, ako aj konštatovanie neústavnosti normatívneho právneho aktu alebo jeho časti v prípade, ktorý je ustanovený v druhom odseku tohto článku, vedie k rozhodnutiu o zrušení platnosti normatívneho právneho aktu alebo jeho časti od momentu vyhlásenia príslušného rozhodnutia ústavného súdu.
Nemecko	§ 31 zákona o spolkovom ústavnom súde 2. V prípadoch podľa § 13 (6), (11), (12) a (14) majú vyššie uvedené rozhodnutia spolkového ústavného súdu silu zákona. To platí v prípadoch podľa vyššie uvedeného § 13 (8a) v prípade, keď spolkový ústavný súd vysloví, že zákon je v súlade alebo nie je v súlade so základným zákonom, alebo vysloví jeho neplatnosť. V prípade, že sa vyhlási, že zákon je v súlade alebo nie je v súlade so základným zákonom alebo iným spolkovým zákonom alebo je vyhlásený za neplatný, toto rozhodnutie musí byť uverejnené ministerstvom spravodlivosti v spolkovom právnom vestníku. Vyššie uvedené platí aj mutatis mutandis na rozhodnutia v prípadoch podľa § 13 (12) a (14) vyššie uvedeného zákona. § 95 zákona o spolkovom ústavnom súde 3. Ak sa ústavnej sťažnosti podanej proti zákonu vyhovie, musí byť zákon vyhlásený za neplatný. To isté platí, ak sa vyhovie ústavnej sťažnosti podľa odseku 2 vyššie uvedeného zákona z dôvodu, že zrušené rozhodnutie je založené na neústavnom zákone.
Grécko	Článok 100 (4) ústavy [...] Ustanovenia zákona, ktoré boli vyhlásené za neústavné, sa stávajú neplatnými ku dňu uverejnenia príslušného rozhodnutia alebo ku dňu uvedenému v rozhodnutí. § 51 zákona o najvyššom osobitnom súde 1. Rozhodnutie osobitného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o spore, ktorý sa týkal posúdenia ústavnosti zákona alebo jeho interpretácie, má účinky erga omnes od momentu svojho vyhlásenia na verejnom pojednávaní podľa odseku 4 tohto paragrafu. 4. Osobitný súd môže rozhodnúť odôvodneným rozhodnutím s účinkami erga omnes, že ustanovenia vyhlásené za neústavné sú neplatné, aj čo sa týka obdobia do uverejnenia rozhodnutia. 5. Ak bolo prijaté rozhodnutie, ktoré retroaktívne vyhlasuje zákon za neústavný v súlade s odsekom 4 tohto paragrafu zákona, možno podať návrh na preskúmanie akéhokoľvek právoplatného súdneho rozhodnutia prijatého počas tohto obdobia, ktoré bolo založené na ustanoveniach, ktoré boli vyhlásené za neústavné. Takýto návrh môže podať ktorákoľvek strana do šiestich mesiacov od momentu uverejnenia rozhodnutia osobitného súdu. Pre ostatné rozhodnutia sa musí dodržať riadny procesný postup pred relevantným súdom, ktorý je povinný nebrať ustanovenia vyhlásené za neústavné do úvahy. 6. Zrušenie administratívnych právnych aktov, ktoré sú založené na zákonných ustanoveniach, ktoré boli vyhlásené za neústavné a ktoré boli vykonané počas obdobia retroaktivity rozhodnutia osobitného súdu, je povinné v lehote do šiestich mesiacov od uverejnenia rozhodnutia.
Maďarsko	§ 42 zákona o ústavnom súde 1. V prípade upravenom v § 40 sa právna norma alebo jej ustanovenia a iné právne prostriedky štátnej kontroly alebo ich ustanovenia považujú za zrušené v deň uverejnenia rozhodnutia. § 43 1. Akákoľvek právna norma alebo iné právne prostriedky štátnej kontroly, ktoré boli zrušené rozhodnutím ústavného súdu, nesmú byť aplikované odo dňa uverejnenia príslušného rozhodnutia v úradnom vestníku. 2. Zrušenie právnej normy alebo iných právnych prostriedkov štátnej kontroly nesmie – okrem prípadu upraveného v odseku 3 – ovplyvniť právne vzťahy vzniknuté pred uverejnením rozhodnutia ani práva a povinnosti z nich vyplývajúce. 3. Ústavný súd nariadi preskúmanie trestného konania ukončeného právoplatným rozhodnutím (bez možnosti odvolania) založeným na neústavnej právnej norme alebo na iných neústavných právnych prostriedkoch štátnej kontroly, ak u odsúdeného dosiaľ neboli odstránené škodlivé následky a neplatnosť ustanovenia, ktoré bolo v konaní aplikované, by mohla vyústiť do zníženia alebo odloženia trestu alebo opatrenia alebo do zbavenia alebo obmedzenia jeho zodpovednosti. 4. Ústavný súd môže určiť dátum zrušenia neústavnej právnej normy alebo jej aplikovateľnosti

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	v danom prípade odlišne od ustanovenia § 42 ods. 1 a § 43 ods. 1 a 2, ak je to odôvodnené obzvlášť dôležitým záujmom právnej istoty osoby, ktorá konanie iniciovala.
Taliansko	Článok 136 ústavy Ak súd vyhlási nesúlad zákona alebo nariadenia majúceho silu zákona s ústavou, takýto zákon stráca účinnosť odo dňa nasledujúceho po uverejnení rozhodnutia. § 30, ods. 3 zákona o zložení ústavného súdu a konaniach pred ústavným súdom (zákon č. 87/1953): Zákony vyhlásené za neústavné nesmú byť aplikované počnúc dňom nasledujúcim po uverejnení rozhodnutia.
Kórejská republika	Zákon o ústavnom súde § 47 (2) Každý zákon alebo jeho ustanovenie, ktoré bolo vyhlásené za neústavné, stráca svoju účinnosť dňom vydania rozhodnutia s podmienkou, že zákony alebo ich ustanovenia súvisiace s trestnými sankciami strácajú svoju účinnosť retroaktívne. (3) V prípade upravenom v ustanovení odseku (2) môže byť povolená obnova konania, pokiaľ ide o odsúdenie na základe zákonov alebo ich ustanovení, ktoré boli vyhlásené za neústavné.
Lotyšsko	§ 32 zákona o ústavnom súde 3. Každá právna norma (zákon), ktorú ústavný súd vyhlásil za nesúladnú s právnou normou vyššej právnej sily, sa považuje za neplatnú odo dňa uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu, pokiaľ ústavný súd nerozhodol inak.
Lichtenštajnsko	§ 19 zákona o ústavnom súde 3) Rozsudok o neplatnosti a rozhodnutie o neústavnosti musí byť bezodkladne uverejnené vládou v lichtenštajnskom právnom vestníku. Vyslovenie neplatnosti nadobúda účinky uverejnením, pokiaľ ústavný súd neurčí na tento účel lehotu najviac jedného roka; to neplatí v prípade, ktorý je súdom stále posudzovaný.
Litva	Článok 107.1 ústavy Zákon (alebo jeho časť) Litovskej republiky alebo iný právny akt (alebo jeho časť) parlamentu (Seimas), právny akt prezidenta republiky, právny akt (alebo jeho časť) vlády sa nesmie aplikovať odo dňa oficiálneho vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu o tom, že dotknutý právny akt (alebo jeho časť) je v rozpore s Ústavou Litovskej republiky. § 72 zákona o ústavnom súde 3. Všetky štátne inštitúcie, ako aj ich predstavitelia sú povinní zrušiť podzákonné právne akty alebo ich ustanovenia, ktoré prijali a ktoré sú založené na právnom akte (zákone), ktorý bol vyhlásený za neústavný. 4. Rozhodnutia založené na právnych aktoch, ktoré boli vyhlásené za nesúladné s ústavou alebo zákonmi, nesmú byť vykonávané, pokiaľ už neboli vykonané predtým, než príslušné rozhodnutie ústavného súdu nadobudlo účinnosť.
Mexiko	Článok 107 ústavy Čo sa týka rozhodnutí najvyššieho súdu Vyhlásenie neplatnosti rozhodnutí, na ktoré odkazujú oddiely I a II, nebude mať retroaktívne účinky, s výnimkou trestných vecí, pre ktoré sú rozhodujúce príslušné všeobecné princípy a právne ustanovenia.
Moldavsko	Článok 140 ústavy (1) Zákony a iné právne predpisy alebo ich časti sa stávajú neplatnými od momentu, keď ústavný súd prijme príslušné rozhodnutia s týmto zámerom.
Čierna Hora	Článok 152 ústavy Ak ústavný súd rozhodne, že zákon nie je v súlade s ústavou a ratifikovanými a uverejnenými medzinárodnými zmluvami alebo že iný predpis nie je v súlade s ústavou alebo zákonom, takýto zákon alebo predpis stráca platnosť dňom uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu. Zákon alebo iný predpis, t. j. ich jednotlivé ustanovenia, ktoré boli rozhodnutím ústavného súdu vyhlásené za nesúladné s ústavou alebo zákonom, nesmú byť aplikované na vzťahy, ktoré vznikli pred uverejnením rozhodnutia ústavného súdu, pokiaľ už neboli k tomuto dňu vyriešené právoplatným rozhodnutím.
Peru	Článok 204 ústavy (p. t.) ²⁸⁶ Výrok tribunálu, ktorý vyhlasuje neústavnosť právnej normy, musí byť uverejnený v úradnom vestníku. Deň nasledujúci po uverejnení stráca taká právna norma svoju účinnosť. Výrok tribunálu, ktorý vyhlasuje úplnú alebo čiastočnú neústavnosť, nesmie mať retroaktívne účinky. § 35 zákona č. 26. Výroky vynesené v konaniach o neústavnosti majú účinky res judicata, zaväzujú všetky verejné

²⁸⁶ Artículo 204°. La sentencia del Tribunal que declara la inconstitucionalidad de una norma se publica en el diario oficial. Al día siguiente de la publicación, dicha norma queda sin efecto.

No tiene efecto retroactivo la sentencia del Tribunal que declara inconstitucional, en todo o en parte, una norma legal.

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	orgány a sú všeobecne účinné odo dňa nasledujúceho po ich uverejnení.
Poľsko	Článok 190(3) ústavy Rozhodnutie ústavného tribunálu nadobúda účinnosť dňom uverejnenia, hoci ústavný tribunál môže určiť iný dátum pre ukončenie záväznosti normatívneho právneho aktu. Toto časové obdobie nesmie presiahnuť 18 mesiacov, pokiaľ sa týka zákona, a 12 mesiacov, pokiaľ sa týka iného normatívneho právneho aktu. Ak má rozhodnutie aj finančné dôsledky, ktoré neboli predvídané v rozpočte, ústavný súd je povinný určiť dátum pre ukončenie záväznosti dotknutého normatívneho právneho aktu až po získaní stanoviska rady ministrov (vlády). 4. Rozhodnutie ústavného tribunálu o nesúlade normatívneho právneho aktu s ústavou, medzinárodnou zmluvou alebo zákonom, na základe ktorého bolo vydané právne účinné rozhodnutie súdu, právoplatné administratívne rozhodnutie alebo urovnanie iných záležitostí, má byť podkladom pre obnovu konania alebo pre zrušenie rozhodnutia alebo iného urovnania, a to spôsobom a v súlade s princípmi ustanovenými v ustanoveniach vzťahujúcich sa na dané konania. § 71(2) zákona o ústavnom tribunáli Ak ústavný tribunál rozhodne, že normatívny právny akt stráca svoju účinnosť deň po uverejnení súdneho rozhodnutia potvrdzujúceho jeho nesúlad s ústavou, ratifikovanou medzinárodnou zmluvou alebo zákonmi, určí vo svojom súdnom rozhodnutí dátum, kedy právny akt stráca účinnosť.
Portugalsko	Článok 282 ústavy 1. Všeobecne záväzné rozhodnutie o neústavnosti alebo nezákonnosti nadobúda účinnosť dňom, keď nadobudla účinnosť právna norma, ktorá bola vyhlásená za neústavnú alebo nezákonnú, a nariadi obnovenie právnej účinnosti všetkých ustanovení, ktoré mohli byť touto právnou normou zrušené. 2. Avšak v prípadoch, ak neústavnosť alebo nezákonnosť vyplynula z porušenia ústavného alebo zákonného ustanovenia, ktoré bolo vydané následne, rozhodnutie nadobudne účinnosť len odo dňa, keď toto neskoršie ustanovenie nadobudlo účinnosť. 3. Prípady už rozhodnuté ostávajú v platnosti okrem prípadov, keď ústavný súd rozhodne inak v súvislosti s právnym predpisom týkajúcim sa trestných alebo disciplinárnych vecí alebo nezákonného právneho aktu vydaného na základe regulačného nariadenia alebo ustanovenia, ktoré je pre obvineného menej priaznivé. 4. Ak si to vyžaduje záujem právnej istoty alebo z dôvodu rovnosti alebo verejného záujmu mimoriadnej významnosti, ktorý musí byť na žiadosť odôvodnený, môže ústavný súd nariadiť také účinky neústavnosti a nezákonnosti, ktoré sú ešte viac obmedzujúce ako tie, ktoré sú uvedené v odsekoch 1 a 2.
Rumunsko	Článok 147 ústavy (1) Ustanovenia platných zákonov a nariadení, ako aj ustanovení rokovacích poriadkov, ktoré boli vyhlásené za neústavné, strácajú svoje právne účinky v lehote štyridsiatich piatich dní od uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu, pokiaľ medzičasom parlament alebo vláda neuviedli neústavné ustanovenia do súladu s ústavou. Počas tohto obmedzeného časového obdobia je účinnosť týchto ustanovení, ktoré boli vyhlásené za neústavné, pozastavená de jure. (4) Rozhodnutia ústavného súdu musia byť uverejnené v Úradnom vestníku Rumunska. Odo dňa ich uverejnenia sa rozhodnutia stávajú všeobecne záväznými a účinnými len do budúcnosti. § 322 (10) Občianskeho súdneho poriadku Preskúmanie právoplatného rozhodnutia možno vyžadovať v nasledujúcich prípadoch: „[...] 10. ak po tom, čo rozhodnutie súdu nadobudlo právoplatnosť, ústavný súd rozhodol o námietke neústavnosti vznesenej v rámci prípadu vysloviac neústavnosť zákona, vládneho nariadenia alebo ich konkrétneho ustanovenia, ktoré bolo predmetom takejto námietky, alebo vysloviac neústavnosť iných ustanovení napadnutého normatívneho právneho aktu, ktoré nutne a evidentne nemôžu byť oddelené od ustanovení uvedených v návrhu na vyslovenie neústavnosti.“ § 4082 (1) (2) Trestného poriadku: (1) Právoplatné rozhodnutia vydané v konaniach, kde ústavný súd pripustil námietku neústavnosti, môžu byť preskúmané, ak bolo rozhodnutie vydané v súdnom prípade založené na právnom ustanovení, ktoré bolo vyhlásené za neústavné, alebo na základe iných právnych ustanovení napadnutého normatívneho právneho aktu, ktoré nutne a evidentne nemôžu byť oddelené od ustanovení uvedených v návrhu na vyslovenie neústavnosti. (2) Návrh na preskúmanie môže byť podaný v lehote 3 mesiacov odo dňa uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu v Úradnom vestníku (Official Monitor) Rumunska, časti I.
Ruská federácia	§ 75 federálneho ústavného zákona o Ústavnom súde Ruskej federácie Rozhodnutie Ústavného súdu Ruskej federácie uvedené v jednotnom dokumente musí v závislosti od povahy skúmanej otázky obsahovať nasledujúce údaje: 11. výrok o konečnej a záväznej povahe rozhodnutia; 12. postup nadobudnutia účinnosti rozhodnutia, ako aj postup, dátumy a špecifiká jeho výkonu a vyhlásenia. § 79

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	Rozhodnutie Ústavného súdu Ruskej federácie je konečné, nie je voči nemu prípustný opravný prostriedok a nadobúda právoplatnosť momentom vyhlásenia.
Srbsko	Článok 168 ústavy Zákon a iné všeobecne záväzné právne predpisy, ktoré nie sú v súlade s ústavou alebo zákonom, strácajú účinnosť v deň uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu v úradnom vestníku. § 58 zákona o ústavnom súde Ak ústavný súd vyhlási, že zákon, predpis autonómnej oblasti alebo miestnej jednotky samosprávy, iný všeobecný právny akt alebo kolektívna zmluva nie sú v súlade s ústavou, všeobecne uznávanými pravidlami medzinárodného práva a ratifikovanou medzinárodnou zmluvou, taký zákon, predpis autonómnej oblasti alebo miestnej jednotky samosprávy, iný všeobecný právny akt alebo kolektívna zmluva strácajú platnosť v deň uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu v „Úradnom vestníku Srbskej republiky“. § 59 Ak ústavný súd určí spôsob nápravy následkov, ktoré vznikli z dôvodu realizácie všeobecného právneho aktu, ktorý nebol v súlade s ústavou alebo zákonom, rozhodnutie ústavného súdu nadobudne právne účinky v deň uverejnenia v Úradnom vestníku Srbskej republiky. § 60 Zákony a iné právne akty, o ktorých bolo rozhodnutím ústavného súdu vyhlásené, že nie sú v súlade s ústavou, všeobecne uznávanými pravidlami medzinárodného práva, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom, nemôžu byť aplikované na vzťahy, ktoré vznikli pred uverejnením rozhodnutia ústavného súdu, pokiaľ k tomuto dňu o nich ešte nebolo právoplatne rozhodnuté. Všeobecný právny akt vydaný za účelom výkonu zákonov a iných všeobecných právnych aktov, o ktorých bolo rozhodnutím ústavného súdu rozhodnuté, že nie sú v súlade s ústavou, všeobecne uznávanými pravidlami medzinárodného práva, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom, nesmie byť aplikovaný odo dňa uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu, ak z tohto rozhodnutia vyplýva, že tieto všeobecné právne akty nie sú v súlade s ústavou, všeobecne uznávanými pravidlami medzinárodného práva, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom. Nútený výkon právoplatne záväzných individuálnych právnych aktov prijatých na základe predpisov, ktoré už nemôžu byť aplikované, nesmie byť dovolený ani realizovaný a v prípade, ak sa nútený výkon začne, musí byť zastavený. § 61 Každý, koho práva boli porušené právoplatným alebo právne záväzným individuálnym právnym aktom prijatým na základe zákona alebo iného všeobecného právneho aktu, ktorý bol rozhodnutím ústavného súdu vyhlásený za nesúladný s ústavou, všeobecne uznávanými pravidlami medzinárodného práva, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom, je oprávnený požadovať od príslušného orgánu preskúmanie takého individuálneho právneho aktu. Návrhy na preskúmanie právoplatného alebo právne záväzného individuálneho právneho aktu prijatého na základe zákona alebo iného všeobecného právneho aktu, ktorý bol rozhodnutím ústavného súdu vyhlásený za nesúladný s ústavou, všeobecne uznávanými pravidlami medzinárodného práva, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom, môžu byť podané v lehote šiestich mesiacov odo dňa uverejnenia rozhodnutia v Úradnom vestníku Srbskej republiky, pokiaľ medzi doručením individuálneho právneho aktu a podaním návrhu alebo podnetu na začatie konania neubehli viac ako dva roky.
Slovensko	Článok 125 Ústavy Slovenskej republiky (3) Ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), aj s inými nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia. (6) Rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzné. Paragraf 41b zákona o organizácii ústavného súdu (1) Ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť v zmysle čl. 125 ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku. (2) Ostatné právoplatné rozhodnutia vydané v občianskoprávnom alebo správnom konaní na

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	základe právneho predpisu, ktorý celkom, sčasti alebo v niektorom ustanovení stratil účinnosť, zostávajú nedotknuté; povinnosti uložené takýmito rozhodnutiami nemožno nútene vymáhať.
Slovensko	§ 43 zákona o ústavnom súde Ústavný súd môže celkom alebo sčasti zrušiť zákon, ktorý nie je v súlade s ústavou. Takéto zrušenie nadobudne účinnosť v deň nasledujúci po uverejnení rozhodnutia o zrušení alebo uplynutím lehoty určenej ústavným súdom. § 44 Zrušenie zákona alebo jeho časti ústavným súdom sa vzťahuje na vzťahy, ktoré boli založené pred dňom, keď takéto zrušenie nadobudlo účinnosť, za predpokladu, že k tomuto dňu nebolo o týchto vzťahoch ešte právoplatne rozhodnuté. § 45 (1) Ústavný súd vyhlási za neplatné alebo zruší predpisy alebo všeobecné právne akty vydané za účelom výkonu verejnej moci, ktoré sú neústavné alebo nezákonné. (2) Ústavný súd vyhlási za neplatné predpisy alebo všeobecné právne akty vydané za účelom výkonu verejnej moci, ktoré sú neústavné alebo nezákonné, ak rozhodne, že je nevyhnutné napraviť škodlivé dôsledky, ktoré vznikli v dôsledku takejto neústavnosti alebo nezákonnosti. Vyhlásenie neplatnosti má retroaktívne účinky. (3) V iných prípadoch ústavný súd zruší predpisy alebo všeobecné právne akty vydané za účelom výkonu verejnej moci, ktoré sú neústavné alebo nezákonné. Zrušenie nadobúda účinky v deň nasledujúci po uverejnení rozhodnutia ústavného súdu o zrušení alebo uplynutím lehoty určenej ústavným súdom. V prípadoch zrušenia sa použije čl. 44 tohto zákona mutatis mutandis. § 59 (1) Rozhodnutím ústavný súd buď odmietne ústavnú sťažnosť ako neopodstatnenú alebo ju prijme a v celom rozsahu alebo sčasti vyhlási individuálny právny akt za neplatný alebo ho zruší a vráti vec späť orgánu oprávnenému vo veci rozhodnúť. (2) Ak sa ústavný súd domnieva, že napadnutý individuálny právny akt je založený na potenciálne neústavnom alebo nezákonom predpise alebo všeobecnom právnom akte vydanom za účelom výkonu verejnej moci, začne konanie na preskúmanie ústavnosti a zákonnosti takého predpisu alebo všeobecného právneho aktu vydaného za účelom výkonu verejnej moci a rozhodne vo veci použijúc pritom ustanovenia kapitoly IV tohto zákona.
Juhoafrická republika	Článok (1)(b) Ústavy Juhoafrickej republiky Pri rozhodovaní o ústavnej záležitosti v rámci svojej právomoci musí súd vysloviť, že každý zákon alebo zásah, ktorý nie je v súlade s ústavou, je neplatný v rozsahu svojho nesúladu, a súd je oprávnený vydať akékoľvek nariadenie, ktoré je náležité a spravodlivé vrátane nariadenia, ktoré obmedzí spätné účinky vyhlásenia neplatnosti.
Španielsko	Článok 161 ústavy Ústavný súd má súdnu právomoc nad celým španielskym územím a je kompetentný prejednať: a) odvolania proti namietanej neústavnosti zákonov a predpisov, ktoré majú silu zákona. Vyhlásenie neústavnosti právneho ustanovenia so silou zákona interpretovaného právnou teóriou ovplyvní takisto aj právnu teóriu, hoci vyhlásený rozsudok alebo rozsudky nestratia svoj status res judicata. § 40 ústavného zákona o ústavnom súde 1. Rozhodnutia, ktoré vyhlasujú neústavnosť zákonov, predpisov a nariadení majúcich silu zákona, nesmú byť podkladom na preskúmanie rozhodnutí majúcich účinky res judicata, v ktorých boli použité neústavné zákony, predpisy alebo nariadenia, okrem prípadu trestných konaní alebo správnych sporov, pokiaľ ide o uloženie sankcie, kde by neplatnosť aplikovaného pravidla mohla spôsobiť zníženie trestu alebo sankcie alebo vylúčenie, oslobodenie alebo obmedzenie zodpovednosti.
"Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko"	§ 56 procesného poriadku ústavného súdu Vo svojom rozhodnutí týkajúcom sa sťažnosti na ochranu slobôd a práv ústavný súd rozhodne, či došlo k porušeniu, a následne vyhlási individuálny právny akt za neplatný, zakáže konanie, ktoré spôsobilo porušenie, alebo odmietne sťažnosť. § 79 Rozhodnutie Ústavného súdu Macedónskej republiky, ktoré odvoláva alebo zrušuje zákon, predpis alebo iné všeobecné právne akty, nadobúda účinnosť odo dňa uverejnenia v Úradnom vestníku Macedónskej republiky. § 80 Výkon právne záväzných individuálnych právnych aktov prijatých na základe zákona, predpisu alebo iného všeobecného právneho aktu, ktorý bol odvolaný rozhodnutím ústavného súdu, nesmie byť dovolený ani uskutočnený, a ak bol takýto výkon začatý, bude zrušený. § 81 Každý, koho práva boli porušené právoplatným alebo právne záväzným individuálnym právnym aktom prijatým na základe zákona, predpisu alebo iného všeobecného právneho aktu, ktorý bol zrušený rozhodnutím ústavného súdu, má právo žiadať, aby príslušný orgán zrušil tento

Štát	Relevantné ústavné a zákonné ustanovenia
	individuálny právny akt, v lehote 6 mesiacov odo dňa uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu v Úradnom vestníku Macedónskej republiky.
Turecko	Článok 153 Zákony, vyhlášky majúce silu zákona alebo Rokovací poriadok Tureckého Veľkého národného zhromaždenia (parlamentu) alebo ich ustanovenia strácajú účinnosť odo dňa uverejnenia právoplatného rozhodnutia o vyhlásení neplatnosti v úradnom vestníku. Tento dátum nesmie byť neskorší než jeden rok odo dňa uverejnenia rozhodnutia o neplatnosti v úradnom vestníku. Ak je to potrebné, ústavný súd môže rozhodnúť o dátume, kedy má rozhodnutie o neplatnosti nadobudnúť účinnosť. Tento dátum nesmie byť neskorší než jeden rok po uverejnení rozhodnutia v úradnom vestníku. Rozhodnutia o neplatnosti nesmú byť aplikované retroaktívne.
Uruguaj	Všeobecný procesný poriadok (p. t.) ²⁸⁷ § 521 Vyhlásenie neústavnosti právnej normy znamená, že ju na základe tohto vyhlásenia nemožno aplikovať v konaní, v ktorom bola neústavnosť vyhlásená. Ak bola prostredníctvom žaloby alebo v hlavnom konaní taká požiadavka vznesená, rozsudok má mať taký účinok, že zabráni aplikácii noriem, ktoré boli vyhlásené za neústavné, voči osobe, ktorá sa domáhala vyhlásenia ich neústavnosti a dosiahla vydanie rozsudku vo veci. Táto osoba je oprávnená dovoľávať sa rozhodnutia v akomkoľvek súdnom konaní vrátane konania o zrušení pred tribunálom pre správne spory.

1.1.17 Tabuľka: Spôsobilosť ústavných súdov napraviť škody

Štát	Príslušné ústavné alebo zákonné ustanovenia
Andorra	§ 92.2 ústavného zákona o ústavnom tribunáli Ak je prípustný opravný prostriedok, rozhodnutie, proti ktorému odvolanie smeruje, a všetky jeho účinky sa zrušujú a súd vyhlási, že došlo k porušeniu ústavného práva a prijme opatrenia nevyhnutné na navrátenie práva odvolateľovi. Tam, kde je porušenie materiálne nenapraviteľné, súd určí povahu povinnosti, ktorá vznikla osobe zodpovednej za porušenie, tak aby bolo možné nárokovat' si ujmu pred všeobecným súdom. ²⁸⁸
Čile	Nezávislý poriadok najvyššieho súdu z 24. júna 1992 (p. t.) ²⁸⁹ 11. Odvolací súd, ako aj najvyšší súd môžu, ak to považujú za vhodné, uložiť odsúdenie k náhrade škody.
Chorvátsko	§ 31 ústavného zákona o ústavnom súde (5) „Ústavný súd môže určiť spôsob, akým má byť jeho rozhodnutie vydané v rámci jeho rozhodovacej činnosti vykonané.“ § 63 ústavného zákona o ústavnom súde (3) V rozhodnutí podľa odseku 2 tohto článku ústavný súd určí primerané zadostučinenie sťažovateľovi za porušenie jeho ústavného práva spôsobené súdom tým, že nerozhodol v primeranej lehote o jeho/jej právach a povinnostiach alebo o podozreniach alebo obvineniach z trestného činu. Zadostučinenie musí byť uhradené zo štátneho rozpočtu v lehote troch mesiacov odo dňa, keď sťažovateľ podal žiadosť o jeho vyplatenie.
Lotyšsko	Zákon o ústavnom súde § 26 - Postup preskúmania prípadov 1. Postup na preskúmanie prípadov je upravený týmto zákonom a procesným poriadkom ústavného súdu. Procesné podmienky a procesné sankcie – pokuty – je potrebné vykladať v súlade s pravidlami občianskeho procesu.
Monako	Ordonnance no. 2.984 du 16/04/1963 sur l'organisation et le fonctionnement du Tribunal Suprême Article 35 .- Lorsque le recours en annulation prévú au paragraphe B, chiffre 1, de l'article 90 de la

²⁸⁷ Artículo 521 Efectos del fallo.- La declaración de inconstitucionalidad hace inaplicable la norma legal afectada por ella, en los procedimientos en que se haya pronunciado.

Si hubiere sido solicitada por vía de acción o principal, la sentencia tendrá eficacia para impedir la aplicación de las normas declaradas inconstitucionales contra quien hubiere promovido la declaración y obtenido la sentencia, pudiendo hacerla valer como excepción en cualquier procedimiento jurisdiccional, inclusive el anulatorio ante el Tribunal de lo Contencioso Administrativo.

<http://200.40.229.134/leyes/AccesoTextoLey.asp?Ley=15982&Anchor=>

²⁸⁸ The Constitutional Tribunal has recently granted a compensation of some thousands of Euros in a case of excessive length of proceedings.

²⁸⁹ Auto acordado de la Corte Suprema, de 24 de junio de 1992, sobre tramitación del recurso de protección de garantías constitucionales.

11. Tanto la Corte de Apelaciones como la Corte Suprema, cuando lo estimen procedente, podrán imponer la condenación en costas.

Štát	Príslušné ústavné alebo zákonné ustanovenia
	Constitution comporte une demande en indemnité, le Tribunal Suprême, s'il prononce l'annulation statue, dans la même décision sur le sort de ladite demande, sous réserve de la possibilité d'ordonner toutes les mesures d'instruction utiles prévues à l'article 32.
Poľsko	Článok 77 ústavy 1. Každý má právo na kompenzáciu akejkoľvek ujmy, ktorá mu bola spôsobená činnosťou orgánu verejnej moci v rozpore so zákonom.
Slovensko	Článok 127(3) ústavy Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučenie.
Slovinsko	§ 46 zákona o ústavnom súde (1) Každá osoba, ktorá utrpí škodlivé následky na základe nariadenia alebo všeobecne záväzného právneho predpisu vydaného za účelom výkonu verejnej moci, ktorý bol vyhlásený za neplatný, je oprávnená požadovať, aby boli tieto následky napravené. Ak takéto následky vznikli ako dôsledok individuálneho právneho aktu prijatého na základe nariadenia alebo všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorý bol vyhlásený za neplatný, oprávnené osoby majú právo požadovať, aby orgán, ktorý rozhodol v prvom stupni, zmenil alebo zrušil takýto individuálny právny akt. (2) Oprávnené osoby majú právo požadovať zmenu alebo zrušenie individuálneho právneho aktu uvedeného v predchádzajúcom odseku v lehote troch mesiacov odo dňa uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu za predpokladu, že od doručenia individuálneho právneho aktu do podania sťažnosti alebo žiadosti neuplynul viac ako rok. (3) Ak následky vznikli priamo na základe nariadenia alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu vydaného za účelom výkonu verejnej moci, ktorý bol vyhlásený za neplatný ústavným súdom, orgán, ktorý takéto nariadenie alebo všeobecne záväzný právny predpis vydal za účelom výkonu verejnej moci, je povinný napraviť tieto následky. Oprávnená osoba podá žiadosť v lehotách uvedených v predchádzajúcom odseku tohto článku. (4) Ak tieto následky nemôžu byť napravené podľa predchádzajúcich odsekov, oprávnená osoba môže požadovať náhradu škody na všeobecnom súde.
Juhoafrická republika	Článok 172(1) Ústavy Juhoafrickej republiky Ak súd rozhoduje o ústavnej záležitosti v rámci svojej právomoci... je oprávnený vydať akékoľvek nariadenie, ktoré je náležité a spravodlivé ... Článok 38 Ústavy Juhoafrickej republiky Každý má právo obrátiť sa na príslušný súd, ak tvrdí, že právo uvedené v Listine práv bolo porušené alebo ohrozené, a súd mu môže priznať primeranú nápravu....
Španielsko	§ 58 organického zákona o ústavnom súde 1. Právomoc rozhodovať o nárokoch na náhradu škody, ktorá vznikla v dôsledku priznania alebo odmietnutia zastaviť konanie, prináleží sudcom alebo súdom, u ktorých je potrebné zložiť kaucie. 2. Nároky na náhradu škody, ktoré boli urovnané ako výsledok riešenia predbežných záležitostí, musia byť podané v lehote jedného roka od uverejnenia rozhodnutia ústavného súdu.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 81 procesného poriadku ústavného súdu Ak dôsledky aplikácie zákona, predpisu alebo iného všeobecného právneho aktu, ktorý bol zrušený rozhodnutím ústavného súdu, nemôžu byť odstránené zmenou individuálneho právneho aktu podľa odseku 1 tohto článku, súd môže určiť, že následky budú odstránené navrátením do pôvodného stavu prostredníctvom náhrady škody alebo inými prostriedkami.
Spojené štáty americké	Poriadok Najvyššieho súdu USA 42. Úroky a škody (ujmy) 1. Ak je potvrdený rozsudok na plnenie peňažnej sumy v civilnom konaní, akýkoľvek úrok, ktorý zákon pripúšťa, je splatný odo dňa vynesenia posudzovaného rozsudku. Ak je rozsudok zmenený alebo zrušený s príkazom, že rozsudok na plnenie peňažnej sumy má byť vynesenej na nižšom stupni, musí takéto nariadenie obsahovať pokyny v súvislosti s uznaním úrokov. Úrok je v prípadoch pred štátnym súdom povolený v rovnakej sadzbe, akú obsahujú obdobné rozhodnutia súdov štátu, v ktorom má byť v zmysle príkazu rozsudok vynesenej. Úrok v prípadoch pred súdom Spojených štátov je povolený v úrokovej sadzbe, ktorú umožňuje zákon. 2. Ak je príkaz odvolacieho súdu predložiť vec na preskúmanie, odvolanie alebo použitie iného opravného prostriedku neodôvodnený, súd môže priznať žalovanému (odporcovi) alebo tomu, proti komu bolo podané odvolanie, náhradu opodstatnenej škody a jednoduché alebo dvojnásobné trovy podľa ustanovenia pravidla 43. Náhrada škody alebo trovy môžu byť priznané proti navrhovateľovi, odvolateľovi alebo žiadateľovi či proti právnomu zástupcovi strany alebo proti obojstranným a právnomu zástupcovi.

1.1.18 Tabuľka: Oprávnenie položiť predbežnú otázku

Andorra	§ 53 ústavného zákona o ústavnom tribunáli 1. Návrh na súdne preskúmanie ústavnosti zákona alebo predpisu ústavným súdom je prípustný vtedy, ak súd, ktorý vec prejednáva, v akomkoľvek štádiu súdneho konania posúdi na základe vlastnej iniciatívy alebo na základe návrhu jednej zo strán v konaní, že jeden zo zákonov alebo predpisov uvedených v predchádzajúcom článku, ktoré je súd povinný aplikovať pri riešení hlavného (základného) prípadu alebo opatrenia akéhokoľvek druhu prijatého v tomto konaní, je v rozpore s ústavou. 2. Stanovisko, že zmienený zákon alebo predpis je neústavný, musí byť založený na nasledujúcich faktoch: zmienený zákon alebo predpis nie je možné interpretovať spôsobom, ktorý by bol v súlade s ústavou; súd musí poskytnúť odôvodnené vysvetlenie potreby aplikácie zákona alebo predpisu pri riešení zmieneného hlavného prípadu alebo opatrení a zákon alebo predpis nesmie byť vyhlásený za ústavný žiadaným uznesením alebo rozhodnutím ústavného súdu, ako je uvedené v čl. 44.3 tohto zákona. 3. Pred podaním listiny obsahujúcej návrh uvedený v prvom odseku tohto článku ústavnému súdu musí príslušný súd túto skutočnosť konzultovať so stranami v konaní a úradom generálnej prokuratúry, ak je v konaní zastúpený. Po vypočutí strán súd na svoju výlučnú zodpovednosť vydá uznesenie obsahujúce rozhodnutie o tom, či návrh podá alebo nie. Proti rozhodnutiu prijatému v tomto uznesení nie je možné podať opravný prostriedok; ak je rozhodnutie negatívne, môže byť návrh v primeraných prípadoch obnovený počas nasledujúcich štádií konania. § 54 ústavného zákona o ústavnom tribunáli V prípade, ak aplikovateľný zákon alebo predpis, ktorý je považovaný za nesúladný s ústavou, nadobudol účinnosť pred ústavou, súd môže zvoliť medzi prednesením veci ústavnému tribunálu a vyhlásením v príslušnom štádiu konania, že zákony alebo predpisy sú zrušené. V každom prípade však vyhlásenie, že zákon alebo predpis je zrušený, neznamená, že zákon alebo predpis prijatý pred ústavou je neplatný od počiatku, ale jednoducho určuje, že nie je účinný, a uvádza dôvody straty účinnosti. § 36 ústavného zákona o ústavnom tribunáli 1. Návrhy na začatie ústavných konaní sa podávajú v sídle ústavného súdu v lehotách predpísaných týmto zákonom a sú uvedené v sťažnosti, ktorá obsahuje: c. právny základ sťažnosti. § 37 ústavného zákona o ústavnom tribunáli 1. Ak niektorá z náležitostí uvedených v predchádzajúcom článku nie je dodržaná, sťažnosť je vyhlásená za neprípustnú, avšak to nemá vplyv na právo súdu požiadať navrhovateľa, aby napravné formálne chyby v lehote nie dlhšej ako šesť dní. 2. Neprípustnosť sťažnosti tiež vzniká v prípade zrejmej nedostatku právomoci ústavného súdu, ktorý prejednáva prípad, ktorý nadobudol klamnú (podvodnú) povahu, a v prípade zrejmej nedostatku ústavného obsahu namietaného porušenia.
Arménsko	§ 71 zákona o Ústavnom súde Arménskej republiky 1. V prípadoch upravených týmto paragrafom súdy a hlavný štátny zástupca podajú sťažnosť ústavnému súdu, ak zistia, že právne akty všeobecného charakteru (alebo ich ustanovenie/ia), ktoré patria do právomoci ústavného súdu podľa čl. 100 ods. 1 ústavy a ktoré majú byť aplikované v prípade, ktorý posudzujú, sú v rozpore s ústavou. 2. Pred podaním sťažnosti ústavnému súdu sú súdy povinné a hlavný štátny zástupca je oprávnený prerušiť konanie o danej veci až do momentu, keď rozhodnutie ústavného súdu nadobudne účinnosť. 3. Súdy sú oprávnené podať návrh ústavnému súdu po tom, ako prijali vec na preskúmanie, avšak pred tým, než rozhodnú o podstate daného prípadu, a hlavný štátny zástupca môže podať návrh po tom, ako prijal vec na preskúmanie, avšak pred tým, než vec odoslať na príslušný súd postupom predpísaným zákonom. 4. V prípade prerušenia preskúmania veci súdy a hlavný štátny zástupca môžu predložiť sťažnosti vo veciach uvedených v tomto článku v lehote troch dní po takomto prerušení. Formulácia sťažnosti podanej ústavnému súdu musí byť uvedená v príslušnom rozhodnutí súdu alebo hlavného štátneho zástupcu. 5. V sťažnostiach uvedených v odseku 1 tohto článku sú súdy a hlavný štátny zástupca povinní odôvodniť svoje stanoviská k neústavnosti ustanovení namietaného všeobecného právneho aktu, ako aj skutočnosť, že riešenie daného prípadu je možné len implementáciou napadnutého ustanovenia.
Rakúsko	Článok 89 ústavy (2) V prípade, ak má súd pochybnosti o aplikácii nariadenia z dôvodu jeho nesúladu so zákonom, podá návrh ústavnému súdnemu dvoru na zrušenie takého nariadenia. V prípade, ak má pochybnosti o aplikácii zákona z dôvodu jeho neústavnosti najvyšší súd alebo súd druhého stupňa, ktorý je kompetentný rozhodnúť vo veci, podá návrh ústavnému súdnemu dvoru na zrušenie takého zákona. Článok 139

	(1) Ústavný súdny dvor z úradnej moci rozhoduje o tom, či nariadenia vydané spolkovým alebo krajiným orgánom sú v rozpore so zákonom, a to na návrh súdov alebo nezávislých správnych komisií, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takéto nariadenie v prebiehajúcom súdnom konaní. Článok 140 (1) Ústavný súdny dvor z úradnej moci rozhoduje o tom, či je spolkový alebo krajiný zákon neústavný, a to na návrh správneho súdu, najvyššieho súdu, príslušného odvolacieho súdu alebo nezávislej správnej komisie, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takýto zákon v prebiehajúcom súdnom konaní. „Ústavný súdny dvor z úradnej moci rozhoduje o tom, či je spolkový alebo krajiný zákon neústavný, a to na návrh najvyššieho súdu, príslušného odvolacieho súdu, nezávislej správnej komisie, azylového súdu, správneho súdu alebo spolkového úradu verejného obstarávania, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takýto zákon v prebiehajúcom súdnom konaní.“
Belgicko	Článok 26 osobitného zákona o súde 2. V prípade, ak je taká otázka vznesená na súde, súd postúpi túto vec na rozhodnutie ústavnému súdu. Avšak súd nie je povinný tak urobiť: 1. v prípade, ak nie je spôsobilý vec riešiť z dôvodu nedostatku právomoci alebo z dôvodu neprípustnosti, okrem prípadov, keď tieto dôvody vyplývajú z ustanovení, ktoré sú samy osebe predmetom žiadosti o rozhodnutie o prejudiciálnej otázke; 2. v prípade, ak ústavný súd už rozhodol o otázke alebo aplikácii, ktorá má rovnakú skutkovú podstatu.
Bulharsko	Článok 150 (2) ústavy
Chorvátsko	§ 37 ústavného zákona o ústavnom súde „(1) Ak súd vo svojom konaní určí, že zákon, ktorý by mal byť aplikovaný, alebo niektoré jeho ustanovenia nie sú v súlade s ústavou, zastaví konanie a predloží ústavnému súdu žiadosť o preskúmanie ústavnosti zákona alebo niektorých jeho ustanovení.“
Cyprus	1964, generálny advokát republiky c. Mustafa Ibrahim a iní Len súdy majúce právomoc v rodinných veciach sú oprávnené postúpiť predbežné otázky.
Francúzsko	Article 23-1 de la loi organique n°2009-1523 du 10 décembre 2009 relative à l'application de l'article 61-1 de la Constitution. <i>«Devant les juridictions relevant du Conseil d'État ou de la Cour de cassation, le moyen tiré de ce qu'une disposition législative porte atteinte aux droits et libertés garantis par la Constitution est, à peine d'irrecevabilité, présenté dans un écrit distinct et motivé. Un tel moyen peut être soulevé pour la première fois en cause d'appel. Il ne peut être relevé d'office.»</i> Devant une juridiction relevant de la Cour de cassation, lorsque le ministre public n'est pas partie à l'instance, l'affaire lui est communiquée dès que le moyen est soulevé afin qu'il puisse faire connaître son avis. <i>Si le moyen est soulevé au cours de l'instruction pénale, la juridiction d'instruction du second degré en est saisie.</i> Le moyen ne peut être soulevé devant la cour d'assises. En cas d'appel d'un arrêt rendu par la cour d'assises en premier ressort, il peut être soulevé dans un écrit accompagnant la déclaration d'appel. Cet écrit est immédiatement transmis à la Cour de cassation.»
Nemecko	Článok 100 základného zákona – Súlad legislatívy a ústavného zákona (1) Ak je súd toho názoru, že zákon, od platnosti ktorého závisí jeho rozhodnutie, je neústavný, preruší konanie vo veci, a ak rozhodne, že bola porušená krajiná ústava, požiada o rozhodnutie tejto veci krajiný súd s právomocou pre spory ohľadom ústavnosti, alebo ak rozhodne o tom, že bol porušený základný zákon (ústava), požiada o rozhodnutie spolkový ústavný súd. To isté platí aj v prípade, ak považuje za porušený základný zákon, a to krajiným zákonom, alebo keď dospeje k záveru, že krajiný zákon nie je v súlade so spolkovým zákonom.
Gruzínsko	§ 19 ústavného zákona Gruzínska o Ústavnom súde Gruzínska 2. Ak v prípade posudzovania konkrétneho prípadu všeobecný súd dospeje k záveru, že existuje dostatočný dôvod na to, aby mohol byť zákon alebo iný normatívny právny akt, ktorý je aplikovateľný súdom pri posudzovaní prípadu, považovaný za celkom alebo sčasti nesúladný s ústavou, súd preruší posudzovanie prípadu a podá návrh ústavnému súdu. V posudzovaní prípadu sa pokračuje po tom, ako ústavný súd danú vec rozhodne (12.02.02 IN1264).
Grécko	Článok 100 ústavy 5. Ak komora alebo kolégium najvyššieho správneho súdu alebo najvyššieho súdu pre oblasť občianskeho a trestného práva, alebo súdu audítorov posúdi ustanovenie zákona prijatého parlamentom ako nesúladne s ústavou, je povinná postúpiť túto otázku príslušnému plénu, pokiaľ však už nebola táto otázka rozhodnutá predchádzajúcim rozhodnutím pléna alebo najvyššieho osobitného súdu podľa tohto článku. Plénum sa zhromažďuje ako súd a rozhodne s konečnou platnosťou, tak ako to ustanovuje zákon. Toto ustanovenie platí analogicky aj pri vypracovaní regulačných nariadení najvyššieho správneho súdu.
Maďarsko	Článok 38 zákona o ústavnom súde 1. Sudca iniciuje konanie pred ústavným súdom, zatiaľ čo preruší súdne konanie, ak počas

	prebiehajúceho konania o prípade dospeje k záveru, že právny predpis alebo iný právny prostriedok štátnej kontroly, ktorý potrebuje aplikovať, je neústavný. 2. Podnetom môže každý, kto považuje za neústavný právny predpis, ktorý má byť aplikovaný v jeho/jej prebiehajúcom konaní, iniciovať postup sudcu uvedený v odseku 1.
Litva	Článok 106 ústavy Vláda, najmenej 1/5 členov parlamentu a sudy majú právo podať návrh ústavnému súdu ohľadom právnych aktov uvedených v prvom odseku článku 105. Najmenej 1/5 členov parlamentu a sudy majú právo podať návrh ústavnému súdu ohľadom súladu právnych aktov prezidenta republiky s ústavou a zákonmi. Najmenej 1/5 členov parlamentu, sudy, ako aj prezident republiky majú právo podať návrh ústavnému súdu ohľadom súladu právnych aktov vlády s ústavou a zákonmi. Článok 67 zákona o ústavnom súde 2. Najvyšší súd Litvy, Odvolací súd Litvy a krajské a okresné sudy sú povinné odvolať sa na ústavný súd v súlade s rozhodnutím (...)
Luxembursko	§ 6 zákona o organizácii ústavného súdu Ak súd dospeje k záveru, že vznikla sporná otázka ohľadom súladu zákona s ústavou a že rozhodnutie o tejto otázke je nevyhnutné na to, aby vyniesol rozsudok, musí iniciovať konanie o tejto veci na základe vlastného návrhu po tom, ako vyzve strany v spore, aby predložili svoje stanoviská.
Malta	Článok 46 ústavy (3) Ak sa v akomkoľvek konaní pred súdom okrem občianskoprávného súdu prvého stupňa alebo ústavného súdu vyskytne otázka týkajúca sa porušenia niektorého z ustanovení uvedených odsekov 33 až 45 (vrátane), takýto súd je povinný postúpiť túto otázku občianskoprávnemu súdu prvého stupňa, pokiaľ by vznesenie takejto otázky nebolo podľa jeho názoru úplne neopodstatnené alebo svojvoľné.
Moldavsko	Článok 135 ústavy (1) Ústavný súd: g) rieši námietky neústavnosti právnych predpisov vznesené najvyšším súdom.
Poľsko	Článok 193 ústavy § 3 zákona o ústavnom tribunáli Každý súd môže postúpiť právnu otázku týkajúcu sa súladnosti normatívneho právneho aktu s ústavou, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom tribunálu, ak je odpoveď na túto právnu otázku rozhodná pre vec v prebiehajúcom súdnom konaní.
Rumunsko	Článok 148 ústavy (1) Pristúpenie Rumunska k zakladajúcim zmluvám Európskej únie s cieľom prenesenia určitých právomocí na inštitúcie spoločenstva, ako aj s cieľom spoločného výkonu pôsobností stanovených v takýchto zmluvách s ostatnými členskými štátmi má byť realizované prostredníctvom právnych prostriedkov prijatých na spoločnom zasadnutí snemovne poslancov a senátu dvoj tretinovou väčšinou z počtu poslancov a senátorov. (2) Ako dôsledok pristúpenia majú mať zakladajúce zmluvy Európskej únie, ako aj ostatné záväzné predpisy spoločenstva prednosť pred protikladnými ustanoveniami národných zákonov v súlade s ustanoveniami zákona o pristúpení. (3) Ustanovenia odsekov (1) a (2) sa použijú primerane aj na pristúpenie k aktom meniacim (novelizujúcim) zakladajúce zmluvy Európskej únie. (4) Parlament, prezident Rumunska, vláda a súdne orgány garantujú, že záväzky vyplývajúce zo zákona o pristúpení a ustanovenia odseku (2) sa budú uplatňovať. (5) Vláda zašle obojkom komorám parlamentu návrhy záväzných právnych aktov pred tým, ako budú predložené na schválenie inštitúciám Európskej únie.
Rusko	Článok 125 ústavy 1. Ústavný súd Ruskej federácie pozostáva z 19 členov. 2. Ústavný súd Ruskej federácie je na žiadosť prezidenta Ruskej federácie, rady federácie, štátnej dumy, jednej pätiny poslancov federálneho zhromaždenia, vlády Ruskej federácie, Najvyššieho súdu Ruskej federácie a Vysokého rozhodcovského súdu Ruskej federácie, zákonodarných a výkonných orgánov subjektov Ruskej federácie povinný rozhodnúť v prípadoch týkajúcich sa súladnosti s Ústavou Ruskej federácie, čo sa týka: [...] § 101 federálneho ústavného zákona o Ústavnom súde Ruskej federácie Ak súd počas rozhodovania prípadu na akomkoľvek stupni dospeje k záveru o nesúlade zákona, ktorý bol aplikovaný alebo mal byť aplikovaný v konkrétnom prípade, s Ústavou Ruskej federácie, obráti sa na Ústavný súd Ruskej federácie s požiadavkou preveriť ústavnosť spomenutého zákona.
Slovensko	Článok 130 ústavy (1) Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh: d) súd
Slovinsko	Článok 156 ústavy Ak súd rozhodujúci o veci považuje zákon, ktorý by mal aplikovať, za neústavný, musí prerušiť konanie a iniciovať konanie pred ústavným súdom. V konaní pred súdom možno pokračovať po tom, ako ústavný súd vydá svoje rozhodnutie. § 23 zákona o ústavnom súde (1) Ak v procese rozhodovania súd považuje zákon alebo jeho časť, ktorú by mal aplikovať, za

	neústavné, zastaví konanie a na základe žiadosti iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti daného zákona. (2) Ak najvyšší súd považuje zákon alebo jeho časť, ktorú by mal aplikovať, za neústavné, zastaví konanie vo všetkých prípadoch, v ktorých by mal takýto zákon alebo jeho časť aplikovať v rozhodovaní o opravných prostriedkoch, a na základe žiadosti iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti daného zákona. (3) Ak na základe žiadosti najvyšší súd iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti zákona alebo jeho časti, súd, ktorý by mal uvedený zákon alebo jeho časť aplikovať v rozhodovacej činnosti, môže pozastaviť konanie až do právoplatného rozhodnutia ústavného súdu bez toho, aby musel sám iniciovať konanie na preskúmanie ústavnosti takéhoto zákona alebo jeho časti osobitnou žiadosťou.
Španielsko	Článok 163 ústavy Ak súdny orgán v konaní posúdi, že predpis s povahou zákona, ktorý je aplikovateľný na dané konanie a od platnosti ktorého závisí rozhodnutie, môže byť v rozpore s ústavou, predloží túto otázku ústavnému súdu za podmienok, spôsobom a s účinkami, ktoré ustanoví zákon. Tieto účinky však nesmú mať v žiadnom prípade povahu odkladných účinkov. § 36 zákona o ústavnom súde 1. Ak sudca alebo súd z vlastnej iniciatívy alebo na návrh strany posúdi, že nariadenie majúce silu zákona, ktoré je aplikovateľné na prípad a od ktorého platnosti závisí rozhodnutie, môže byť v rozpore s ústavou, sudca alebo súd predloží otázku ústavnému súdu podľa ustanovení tohto zákona.
Turecko	Článok 152 ústavy Ak súd, ktorý rozhoduje o veci, zistí, že zákon alebo uznesenie majúce silu zákona, ktoré sa majú aplikovať, sú neústavné, alebo ak je presvedčený o opodstatnenosti návrhu na vyslovenie neústavnosti, ktorý predložila jedna zo strán v konaní, odloží posudzovanie prípadu, pokiaľ o veci nerozhodne ústavný súd. Ak súd nie je presvedčený o opodstatnenosti návrhu na vyslovenie neústavnosti, o tomto návrhu, ako aj o hlavnom rozsudku rozhodne príslušný odvolací orgán. Ústavný súd rozhodne o veci a uverejní svoje rozhodnutie v lehote piatich mesiacov od prijatia sporu. Ak v tejto lehote nie je prijaté rozhodnutie, konajúci súd uzavrie prípad podľa existujúcich právnych predpisov. Avšak ak rozhodnutie o meríte prípadu nadobudne právoplatnosť, je ním konajúci súd viazaný. Zákon o organizácii a konaní pred ústavným súdom § 28 Ak súd, ktorý rozhoduje o veci, 1. zistí, že ustanovenia zákona alebo nariadenia novelizujúceho zákon, ktoré majú byť aplikované v danom prípade, sú neústavné, pošle rozhodnutie spolu s odôvodnením predsedníctvu ústavného súdu alebo 2. je presvedčený o opodstatnenosti návrhu na vyslovenie neústavnosti, ktorý predložila jedna zo strán, pošle rozhodnutie vysvetľujúce vznesené nároky a obranu zúčastnených strán vo vzťahu k tomuto predmetu veci a svoje stanoviská, ktoré ho viedli k tomuto presvedčeniu, a obsah spisu spolu s osvedčenými kópiami dokumentov súvisiacich s prípadom predsedníctvu ústavného súdu.
Ukrajina	§ 40 zákona o ústavnom súde Subjekty oprávnené podať ústavný návrh, aby Ústavný súd Ukrajiny prijal rozhodnutie v prípadoch uvedených v § 13 ods. 1 tohto zákona, sú: [...] Najvyšší súd Ukrajiny [...] § 83 Ak v procese posudzovania prípadov postupom podľa všeobecného súdneho poriadku vznikne spor týkajúci sa ústavnosti noriem práva, ktoré sú aplikuje, posudzovanie prípadu sa preruší. Za takýchto okolností sa začne ústavné preskúmanie prípadu a prípad okamžite posúdi Ústavný súd Ukrajiny.

Ústavnoprávny a ďalší právny základ pre nepriamy a priamy individuálny prístup

1.1.19 Tabuľka: Nepriamy prístup: Ombudsman

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	Zákon o organizácii a činnosti ústavného súdu § 49 1. Konanie pred ústavným súdom na preskúmanie súladnosti zákonov alebo iných

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	normatívnych právnych aktov s ústavou alebo medzinárodnými zmluvami môže začať podaním návrhu prezident republiky, predseda vlády, najmenej jedna pätina poslancov zhromaždenia alebo predseda najvyššej štátnej kontroly. 2. Toto právo sa vzťahuje aj na verejného obhajcu, miestne orgány, náboženské inštitúcie, politické strany a iné organizácie, ak sa preukáže, že prípad sa týka ich záujmov.
Alžírsko	Bez prístupu jednotlivca.
Andorra	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Argentína	Ústava Článok 86 Ombudsman je nezávislý orgán vytvorený v rámci sféry národného parlamentu, ktorý vykonáva svoju činnosť úplne nezávisle bez toho, aby bol riadený nejakým iným orgánom. Úlohou ombudsmana je obrana a ochrana ľudských a iných práv, záruk a záujmov chránených ústavou a zákonmi pred konaním, činnosťou alebo nečinnosťou štátnej správy; ako aj kontrola štátnych správnych funkcií. Ombudsman má procesnú spôsobilosť byť stranou v súdnom spore. Je menovaný a odvolávaný parlamentom hlasmi dvoch tretín prítomných členov každej komory parlamentu. Má imunity a výsady ako zákonodarcovia (poslanci). Jeho funkčné obdobie je päťročné a môže byť opätovne zvolený len raz. Organizácia a činnosť tohto orgánu sa riadi osobitným zákonom. Zákon 24.379 (p. t.) § 14²⁹⁰ Verejný obhajca môže z úradnej moci alebo na návrh zúčastnenej osoby iniciovať a pokračovať vo vyšetrovaní uskutočňovanom pre účely objasnenia konaní, činností a nečinností štátnej verejnej správy a jej zástupcov, ktorí vykonávali svoje funkcie nezákonným, chybným, neobvyklým, poškodzujúcim, arbitrárnym, diskriminačným, nedbalostným, závažne nepriaznivým alebo nevhodným spôsobom, vrátane tých konaní, činností alebo nečinností, ktoré by mohli ovplyvniť rozšírené alebo kolektívne záujmy. § 18²⁹¹ Každá fyzická alebo právnická osoba, ktorá sa považuje byť dotknutá konaním, činnosťou alebo nečinnosťou uvedenou v článku 14, môže podať podnet verejnému obhajcovi.
Arménsko	Ústava Článok 100 Ústavný súd v súlade s postupom upraveným zákonom: 1) rozhoduje o súlade zákonov, rozhodnutí národného zhromaždenia, dekrétov a nariadení prezidenta republiky, rozhodnutí predsedu vlády a orgánov miestnej samosprávy s ústavou. Článok 101 V súlade s postupom uvedeným v ústave a v zákone o ústavnom súde môže sťažnosť ústavnému súdu podať: 8) ochrancu ľudských práv – vo veci súladu normatívnych právnych aktov uvedených v odseku 1 čl. 100 ústavy s ustanoveniami 2. hlavy ústavy; § 68 zákona o ústavnom súde 1. V súvislosti s prípadmi uvedenými v bode 1 čl. 100 ústavy môže byť namietaná neústavnosť všeobecných právnych aktov, ako aj individuálnych právnych aktov uvedených v tomto bode, okrem návrhov podaných ombudsmanmi. Ombudsmani môžu namietat len ústavnosť všeobecných právnych aktov.
Rakúsko	Ústava Článok 148e Na návrh výboru ombudsmana ústavný súd vyhlási nezákonnosť nariadení federálnych orgánov.
Azerbajdžan	Ústava Článok 130

²⁹⁰ Artículo 14.- Actuación. Forma y alcance. El Defensor del Pueblo puede iniciar y proseguir de oficio o a petición del interesado cualquier investigación conducente al esclarecimiento de los actos, hechos u omisiones de la administración pública nacional y sus agentes, que impliquen el ejercicio ilegítimo, defectuoso, irregular, abusivo, arbitrario, discriminatorio, negligente, gravemente inconveniente o inoportuno de sus funciones, incluyendo aquellos capaces de afectar los intereses difusos o colectivos.

Dostupné na internete: <<http://www.defensor.gov.ar/institucion/ley-sp.htm>>.

²⁹¹ Artículo 18 Legitimación. Puede dirigirse al Defensor del Pueblo toda persona física o jurídica que se considere afectada por los actos, hechos u omisiones previstos en el artículo 14.

Dostupné na internete: <<http://www.defensor.gov.ar/institucion/ley-sp.htm>>.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	VII. Ombudsman Azerbajdžanskej republiky v súlade s postupom upraveným zákonomi Azerbajdžanskej republiky na riešenie záležitostí uvedených v bodoch 1–7, odsek III daného článku podá návrh na Ústavnom súde Azerbajdžanskej republiky v prípadoch, keď boli práva a slobody osoby porušené účinnými právnymi predpismi, normatívnymi právnymi aktmi výkonnej moci alebo samospráv, ako aj súdnymi rozhodnutiami. Zákon o ústavnom súde § 32 Podania 32.1 Podanie môže ústavnému súdu predložiť... ombudsman Azerbajdžanskej republiky v záležitostiach upravených v čl. 130.7 Ústavy Azerbajdžanskej republiky. 32.2 Podania ombudsmana Azerbajdžanskej republiky vo veci upravenej čl. 130.3.4 Ústavy Azerbajdžanskej republiky môžu byť ústavným súdom preskúmané v nasledujúcich prípadoch: 32.2.1 Ak normatívny právny akt, ktorý mal byť aplikovaný, súd neaplikoval. 32.2.2 Ak normatívny právny akt, ktorý nemal byť aplikovaný, súd aplikoval. 32.2.3 Ak normatívny právny akt nebol súdom riadne interpretovaný. 32.3 Podanie uvedené v čl. 32.2 tohto zákona môže byť predložené v lehote 6 mesiacov od momentu, keď príslušný akt súdu nadobudol účinnosť.
Bielorusko	Bez ombudsmana.
Belgicko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Bosna a Hercegovina	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Brazília	
Bulharsko	Zákon o ombudsmanovi § 19 (1) Ombudsman: 1. prijíma a posudzuje sťažnosti a podnety týkajúce sa porušení práv a slobôd zo strany štátu a samosprávnych orgánov a ich správ, ako aj osôb poverených poskytovaním verejných služieb; 2. preskúmava doručené sťažnosti a podnety; 3. písomne odpovedá osobe, ktorá podala sťažnosť alebo podnet, v lehote jedného mesiaca; ak si prípad vyžaduje dôkladnejšie preskúmanie, táto lehota je trojmesačná; 4. navrhuje a odporúča obnovu porušených práv a slobôd pred príslušnými orgánmi, ich správami alebo osobami podľa odseku 1; 5. sprostredkúva prerokovanie priznaných porušení medzi správnymi orgánmi a zainteresovanými osobami a zmierňuje ich postoje (stanoviská); 6. navrhuje a odporúča odstránenie dôvodov a podmienok, ktoré vytvárajú predpoklady na porušovanie práv a slobôd; 7. upovedomuje úrady uvedené v čl. 150 ústavy o potrebe obrátiť sa na ústavný súd, ak je ombudsman toho názoru, že je nevyhnutné, aby bola interpretovaná ústava alebo aby bol zákon vyhlásený za neústavný.
Kanada	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy najvyššiemu súdu.
Čile	Bez ombudsmana.
Chorvátsko	Ústavný zákon o ústavnom súde § 35 Návrh, ktorým sa začína konanie pred ústavným súdom, môže podať: - ľudový ombudsman v konaniach uvedených v čl. 92 Ústavy Chorvátskej republiky.
Cyprus	Ombudsman nemá právomoc podať návrhy najvyššiemu ústavnému súdu.
Česká republika	Zákon o ústavnom súde § 64 (2) Návrh na zrušenie iného právneho predpisu alebo jeho jednotlivých ustanovení podľa čl. 87 ods. 1 písm. b) ústavy sú oprávnení podať: f) Verejný ochranca práv („ombudsman“);
Dánsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy najvyššiemu súdu.
Estónsko	Článok 142 ústavy Ak justičný kancelár (Legal Chancellor) posúdi, že právny akt vydaný štátnou zákonodarnou alebo výkonnou mocou alebo miestnou samosprávou je v rozpore s ústavou alebo zákonom, navrhne orgánu, ktorý takýto právny akt prijal, aby uviedol tento právny akt do súladu s ústavou alebo zákonom v lehote dvadsať dní. Ak nie je tento právny akt uvedený do súladu s ústavou alebo zákonom v lehote dvadsať dní, justičný kancelár podá návrh najvyššiemu súdu, aby vyhlásil tento akt za neplatný. Zákon o ombudsmanovi (Chancellor of Justice Act²⁹²) § 15

²⁹² Pozri <<http://www.legaltext.ee/text/en/X30041K6.htm>>.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	Každý má právo požiadať o pomoc ombudsmana, aby preskúmal súlad právneho aktu alebo iného všeobecne záväzného predpisu s ústavou alebo zákonom. § 18 (1) Ak orgán, ktorý prijal všeobecne záväzný predpis, neuviedol tento predpis alebo jeho ustanovenie do súladu s ústavou alebo zákonom v lehote dvadsať dní po prijatí návrhu ombudsmana, ombudsman podá návrh najvyššiemu súdu na zrušenie všeobecne záväzného predpisu alebo jeho ustanovenia. § 19 (1) Každý má právo požiadať o pomoc ombudsmana pre účel ochrany svojich práv, a to podaním návrhu so žiadosťou o preverenie, či štátny orgán, správny orgán alebo úrad miestnej samosprávy, právnická osoba verejného práva, fyzická osoba alebo právnické osoby podľa súkromného práva pri výkone verejných úloh (ďalej v texte len správny orgán pod dozorom) dodržiavajú princípy zachovávanie základných práv a slobôd a princípy náležitej správy. § 35(15) (1) Ak je zmierovacie konanie ukončené alebo ak ombudsman konštatoval neschopnosť dosiahnuť dohody, sťažovateľ má v lehote tridsiatich dní od doručenia oznámenia právo obrátiť sa na súd alebo orgán vykonávajúci predbežné súdne konania upravené zákonom na účely ochrany svojich práv. Zákon o postupe súdu pri prieskume ústavnosti § 4 (1) Najvyšší súd preskúma ústavnosť všeobecne záväzných predpisov alebo medzinárodných zmlúv na základe odôvodneného návrhu, uznesenia alebo rozsudku súdu. (2) Návrh môže na najvyššom súde podať prezident republiky, justičný kancelár (Legal Chancellor) a rada miestnej samosprávy. (3) Súd iniciuje konanie dorúčením svojho uznesenia alebo rozsudku najvyššiemu súdu. § 6 (1) Justičný kancelár (Legal Chancellor) môže podať návrh najvyššiemu súdu, aby tento 1) vyhlásil všeobecne záväzný predpis alebo jeho ustanovenie prijaté zákonodarnou alebo výkonnou mocou alebo miestnou samosprávou, ktorý nadobudol účinnosť, za neplatný; 2) vyhlásil zákon, ktorý bol uverejnený, ale zatiaľ nenadobudol účinnosť, za neústavný; 3) vyhlásil všeobecne záväzný predpis prijatý výkonnou mocou alebo orgánom miestnej samosprávy, ktorý nenadobudol účinnosť, za neústavný; 4) vyhlásil medzinárodnú zmluvu uzavretú Estónskou republikou alebo jej ustanovenie za neústavné; 5) zrušil uznesenie parlamentu (Riigikogu) o predložení návrhu zákona alebo inej národnej záležitosti na rozhodnutie v referende, ak je návrh zákona, ktorý má byť predmetom referenda, okrem návrhu zákonov upravujúcich ústavu, alebo ak sú iné národné záležitosti v rozpore s ústavou, alebo ak rozhodnutím parlamentu (Riigikogu) o vyhlásení referenda došlo k podstatnému porušeniu predpísaného postupu. (2) Justičný kancelár (Legal Chancellor) podá návrh uvedený v § 5 odseku (1) v lehote 14 dní od prijatia relevantného uznesenia parlamentu (Riigikogu).
Fínsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy súdom.
Francúzsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Gruzínsko	Ústavný zákon o verejnom obhajcovi Gruzínska § 21 Po preskúmaní a na základe jeho výsledkov je verejný obhajca Gruzínska oprávnený: predložiť vec Ústavnému súdu Gruzínska v prípade, keď nebolo konané referendum, napriek požiadavke voličov, ak zväži, že konanie referenda je v rozpore s ustanoveniami odseku 2 čl. 74 Ústavy Gruzínska, alebo v prípade, ak akýkoľvek právny predpis alebo niektoré jeho ustanovenie porušuje ľudské práva a základné slobody priznané hlavou 2 Ústavy Gruzínska; Ústavný zákon o ústavnom súde § 36 1. Právo podať ústavnú sťažnosť ústavnému súdu týkajúcu sa ústavnosti konania referenda majú: b) verejný obhajca Gruzínska, ak napriek požiadavke voličov nie je vyhlásené referendum; c) najmenej pätina členov parlamentu Gruzínska, verejný obhajca Gruzínska, ak sa domnievajú, že konanie referenda je v rozpore s požiadavkami čl. 74.2 Ústavy Gruzínska. § 39 1. Právo podať ústavnú sťažnosť týkajúcu sa ústavnosti normatívneho právneho aktu

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	alebo jeho jednotlivých ustanovení majú: b) verejný obhajca Gruzínska, ak sa domnieva, že sa ním porušujú ľudské práva a základné slobody priznané hlavou 2 Ústavy Gruzínska.
Nemecko	Na federálnej úrovni bez ombudsmana.
Grécko	Zákon 3094/2003. ²⁹³ Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na najvyššom osobitnom súde.
Maďarsko	Zákon LIX z roku 1993 o parlamentnom komisárovi pre občianske práva § 22 Parlamentný komisár pre občianske práva je oprávnený podať podnet ústavnému súdu pre účely: a) ex post preskúmania skutkového stavu neústavnosti zákonných predpisov alebo iných právnych prostriedkov štátnej kontroly; b) preskúmania, či je zákonný predpis alebo iný právny prostriedok štátnej kontroly v rozpore s medzinárodnou zmluvou; c) (zrušený); d) ukončenia stavu neústavnosti, ktorý sa prejavil v nečinnosti (opomenutí); e) interpretácie ustanovení ústavy.
Island	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Írsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Taliansko	Bez ombudsmana na národnej úrovni.
Japonsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na najvyššom súde.
Kazachstan	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Kórejská republika	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Lotyšsko	Zákon o ombudsmanovi § 13 Pri výkone pôsobnosti a úloh určených týmto zákonom má ombudsman právo: 8) podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom, ak orgán, ktorý vydal sporný akt, neodstránil konštatované nedostatky v lehote určenej ombudsmanom; 9) po ukončení procesu overovania a po konštatovaní porušenia brániť práva a záujmy jednotlivca, ak je to potrebné vo verejnom záujme; 10) po ukončení procesu overovania a po konštatovaní porušenia podať návrh súdu v takých civilných prípadoch, kde povaha konania súvisí s porušením zákazu rozdielného zaobchádzania.
Lichtenštajnsko	Rada a úrad pre sťažnosti nemá právomoc postupovať veci ústavnému súdu.
Litva	Zákon o ombudsmanoch parlamentu (Seimu) § 19 Práva ombudsmana parlamentu (Seimu) 1. Pri výkone povinností má ombudsman parlamentu právo: 11) navrhnúť parlamentu, aby podal návrh na ústavnom súde týkajúci sa súladu právnych predpisov s ústavou a zákonmi Litovskej republiky.
Luxembursko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Malta	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Mexiko	
Moldavsko	Zákon o ústavnom súdnictve ²⁹⁴ § 38 1. Ústavný súd vykonáva ústavnú súdnu právomoc na základe sťažností týchto subjektov: i) ombudsman. Tieto obmedzenia sa týkajú iných subjektov a len v prípadoch výslovne ustanovených zákonom.
Monako	Bez ombudsmana.
Čierna Hora	Ústava Článok 81 Ochranca ľudských práv a slobôd Čiernej Hory je nezávislý a autonómny orgán, ktorý prijíma opatrenia na ochranu ľudských práv a slobôd. Ochranca ľudských práv a slobôd vykonáva svoje povinnosti na základe ústavy, zákona a schválených medzinárodných zmlúv a dodržiava pritom princípy spravodlivosti a nestrannosti. Ochranca ľudských práv a slobôd je menovaný na obdobie šiestich rokov a môže byť odvolaný v prípadoch predpokladaných zákonom. Zákon o ochrancovi ľudských práv a slobôd § 26 Ochranca má právo navrhnúť začatie konania pred Ústavným súdom Čiernej Hory pre účely

²⁹³ Dostupné na internete: < http://www.synigoros.gr/en_law.htm >.

²⁹⁴ Dostupné na internete: < http://www.constcourt.md/index_en.html >.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	posúdenia ústavnosti a zákonnosti zákonov a všeobecných nariadení, ktoré sa týkajú ľudských práv a slobôd.
Maroko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Holandsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na súde.
Nórsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Peru	Verejný obhajca nemá právomoc podávať návrhy na ústavnom súde.
Poľsko	Ústava Článok 80 V súlade s princípmi upravenými zákonom má každý právo požiadať komisára pre občianske práva o pomoc pri ochrane jeho slobôd alebo práv, ktoré boli porušené orgánmi verejnej moci. Zákon o ústavnom tribunáli § 27 Účastníkmi konania pred ústavným tribunálom sú: t) Komisár pre občianske práva v prípadoch, kde oznámil svoju účasť v konaniach súvisiacich so sťažnosťami, v ktorých sa namieta porušenie ústavy. § 51 1. Tribunál informuje komisára pre občianske práva o začatí konania. Ustanovenia § 33 sa použijú primerane. 2. Komisár pre občianske práva môže v lehote 60 dní od doručenia mu informácie oznámiť svoju účasť v konaní. § 52 1. Účastníkmi konania pred ústavným tribunálom sú: osoba, ktorá podala sťažnosť, orgán, ktorý vyhlásil namietaný normatívny právny akt, a generálny prokurátor; komisár pre občianske práva a slobody je tiež účastníkom konania, ak oznámi svoju účasť na tomto konaní. Zákon o komisárovi pre ochranu občianskych práv z 15. júla 1987 § 16 1. V súvislosti s preskúmanými prípadmi môže komisár predniesť príslušným agentúram, organizáciám a inštitúciám svoje názory a závery, ktorými sa usiluje o zabezpečenie účinnej ochrany slobôd a práv jednotlivca a občana a o uľahčenie postupov, ktoré môžu tieto prípady zahŕňať. 2. Komisár je taktiež oprávnený: 1) obrátiť sa na príslušné agentúry s návrhmi na zákonodarnú iniciatívu alebo na vydanie alebo zmenu iných právnych predpisov týkajúcich sa slobôd a práv jednotlivca a občana, 2) obrátiť sa na ústavný tribunál s návrhmi uvedenými v čl. 188 ústavy, 3) ohlásiť účasť v konaniach pred ústavným súdom v prípadoch ústavných sťažností a zúčastniť sa týchto konaní, 4) požiadať najvyšší súd o vydanie rozhodnutia s cieľom objasnenia právnych ustanovení, ktoré vzbudzujú pochybnosti v praxi alebo ktorých aplikácia vyústila do vydania odporujúcich si súdnych rozhodnutí.
Portugalsko	Ústava Článok 281 Všeobecný prieskum ústavnosti a zákonnosti 2. Uvedené osoby sú oprávnené požiadať ústavný súd o vydanie všeobecne záväzných rozhodnutí v otázkach nesúlady s ústavou a nezákonnosti: d. ombudsman Zákon č. 9/91 štatút ombudsmana § 20 3 – Ombudsman môže požiadať ústavný súd, aby vyhlásil neústavnosť alebo nezákonnosť akýchkoľvek zákonných ustanovení v súlade s čl. 281 ods. 1 a 2 písm. d) ústavy. 4 – Ombudsman môže požiadať ústavný súd, aby rozhodol o prípadoch neústavnosti z dôvodu legislatívneho opomenutia v súlade s čl. 283 ods. 1 ústavy.
Rumunsko	Ústava Článok 144 Ústavný súd má tieto právomoci:... d) rozhoduje o námietkach neústavnosti zákonov a nariadení prednesených pred všeobecnými súdmi alebo súdmi obchodnej arbitráže; námietka neústavnosti môže byť

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	prednesená aj priamo verejným obhajcom (Advocate of the People); Zákon o verejnom obhajcovi ²⁹⁵ § 13 zákona č. 35/1997 o ombudsmanovi Verejný obhajca má tieto úlohy: b) prijíma a prideluje sťažnosti podané osobami, ktoré boli poškodené orgánmi verejnej správy z dôvodu porušenia ich občianskych práv a slobôd, a rozhoduje o týchto sťažnostiach; d) predkladá stanoviská na požiadanie ústavného súdu; e) môže podať návrh na ústavnom súde týkajúci sa neústavnosti zákonov ešte pred ich vyhlásením; f) predkladá priamo ústavnému súdu námietky neústavnosti zákonov a nariadení; § 14 (1) Ombudsman vykonáva svoje úlohy z úradnej moci alebo na základe sťažností podaných osobami, ktoré boli poškodené v zmysle § 13 (b).
Ruská federácia	Federálny ústavný zákon o „Zástupcovi pre ľudské práva v Ruskej federácii“ § 29 1. Podľa výsledkov posúdenia sťažnosti má zástupca právo: 5) podať na Ústavnom súde Ruskej federácie sťažnosť na porušenie ústavných zákonov a slobody občanov, zákona, ktorý je aplikovaný alebo je predmetom aplikácie v konkrétnom prípade.
San Maríno	Zatiaľ bez ombudsmana, ale plánuje ho zaviesť.
Srbsko	Návrh zákona o ombudsmanovi ²⁹⁶ § 16 Ombudsman má právomoc iniciovať konanie o posúdení zákonnosti a ústavnosti zákonov, iných predpisov alebo všeobecne záväzných právnych aktov, ktoré upravujú záležitosti spojené so slobodami a právami občanov pred ústavným súdom.
Slovensko	Ústava Článok 130.1.f Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh verejný ochranca práv vo veciach súladu právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ak ich ďalšie uplatnenie môže ohroziť základné práva alebo slobody alebo ľudské práva a základné slobody vyplývajúce z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Článok 151a (1) Verejný ochranca práv je nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý spôsobom a v rozsahu ustanovenom zákonom chráni práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.
Slovinsko	§ 23a zákona o ústavnom súde (1) Konanie o preskúmaní ústavnosti a zákonnosti predpisov a všeobecne záväzných právnych aktov vydaných na účely výkonu verejnej moci môže byť začaté na základe žiadosti predloženej: - ombudsmanom pre ľudské práva, ak sa domnieva, že predpis alebo všeobecne záväzný právny akt vydaný pre účely výkonu verejnej moci neprípustne zasahuje do ľudských práv alebo základných slobôd. § 50 (2) Ombudsman pre ľudské práva môže za podmienok upravených týmto zákonom podať ústavnú sťažnosť v súvislosti s konkrétnym prípadom, ktorým sa zaoberá. § 52 (2) Ombudsman pre ľudské práva podá ústavnú sťažnosť so súhlasom osoby, ktorej ľudské práva alebo základné slobody v konkrétnom prípade ochraňuje.
Juhoafrická republika	Ústava Juhoafrickej republiky Článok 182: Právomoci verejného ochrancu (1) Verejný ochranca má právomoc podľa vnútroštátnych právnych predpisov (a) preskúmať akékoľvek konanie v štátnych záležitostiach alebo vo verejnej správe akejkoľvek vládnej sféry, ktoré bolo namietané alebo podozrivé ako nesprávne alebo vyústilo do nesprávnosti alebo ujmy; (b) podať správu o takomto konaní; a (c) prijať primerané opravné kroky. (2) Verejný ochranca má aj dodatočné právomoci a úlohy upravené vnútroštátnymi právnymi predpismi. (3) Verejný ochranca nesmie preskúmať súdne rozhodnutia.

²⁹⁵ Dostupné na internete: <<http://www.avp.ro/indexen.html>>.

²⁹⁶ Dostupné na internete: <[http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL\(2004\)113-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2004/CDL(2004)113-e.pdf)>.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	(4) Verejný ochranca musí byť dostupný pre všetky osoby a spoločnosti. (5) Správa vydaná verejným ochrancom je prístupná verejnosti okrem mimoriadnych okolností, ktoré sú určené podľa podmienok ustanovených vnútroštátnymi právnymi predpismi a ktoré požadujú, aby bola správa utajená. Článok 183: Funkčné obdobie Verejný ochranca je menovaný na obdobie siedmich rokov, toto obdobie nemožno obnoviť. Zákon o verejnom ochrancovi č. 23 z roku 1994 Verejný ochranca môže podávať návrhy na ústavnom súde a iných súdoch.
Španielsko	Ústava Článok 162 1. Ďalej uvedení sú spôsobilí: a) podať sťažnosť na neústavnosť: predseda vlády, verejný ochranca, päťdesiat poslancov, päťdesiat senátorov, výkonné orgány autonómnych spoločností a ak je to prípustné, ich zhromaždenia (autonómne parlamenty); b) podať individuálnu žiadosť o ochranu („recurso de amparo“): každý jednotlivец alebo právnická osoba s legitímym záujmom, ako aj verejný ochranca a úrad štátneho zástupcu. 2. Vo všetkých ostatných prípadoch určí spôsobilé osoby a orgány organický zákon. Organický zákon o ústavnom súde § 32 1. Ďalej uvedení majú postavenie na to, aby začali konanie vo veci neústavnosti štatútov autonómie (pozn. autonómnych spoločností) a iných štátnych zákonov, ústavných zákonov alebo zákonov inej povahy, predpisov a nariadení štátu alebo autonómnych spoločností, ktoré majú silu zákona, a medzinárodných zmlúv a rokovacieho poriadku snemovne a parlamentu (Cortes Generales): b. Verejný ochranca (Defensor del Pueblo); § 46 1. Ďalej uvedení majú postavenie na to, aby podali sťažnosti vo veci ústavnej ochrany: a. V prípadoch § 42 a § 45 osoba priamo dotknutá, verejný ochranca a úrad štátneho zástupcu; b. V prípadoch § 43 a § 44 strany v príslušnom konaní, verejný ochranca a úrad štátneho zástupcu. 2. Ak je sťažnosť podaná verejným ochrancom alebo úradom štátneho zástupcu, senát (division) súdu s právomocou prerokovať prípad ústavnej ochrany oboznámi všetky potenciálne poškodené osoby, o ktorých má vedomosť, a nariadi uverejnenie oznámenia o sťažnosti v Úradnom štátnom vestníku („Official State Gazette“) tak, aby mohli predstúpiť aj ostatné zainteresované osoby. Takéto uverejnenie má prednostné postavenie.
Švédsko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy súdom.
Švajčiarsko	Bez ombudsmana na federálnej úrovni.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	Zákon o ombudsmanovi²⁹⁷ § 13 Konanie vo veci ochrany ústavných a zákonných práv občanov pred ombudsmanom sa začne podaním návrhu. Každý môže podať návrh ombudsmanovi, ak sa domnieva, že jeho ústavné a zákonné slobody a práva boli porušené, alebo ak bol porušený princíp zákazu diskriminácie a princíp primeraného a rovnakého postavenia členov spoločenstva v orgánoch uvedených v § 2 tohto zákona. Ombudsman môže začať konanie aj z vlastnej iniciatívy, ak sa domnieva, že ústavné a zákonné práva občanov uvedené v § 2 tohto zákona boli porušené. § 30 Ombudsman môže predložiť návrh Ústavnému súdu Macedónskej republiky na posúdenie ústavnosti zákonov a ústavnosti a zákonnosti iných predpisov alebo všeobecne záväzných právnych aktov.
Tunisko	Ombudsman nemá právomoc podávať návrhy ústavnému súdu.
Turecko	Podľa ústavného reformného balíka z roku 2010 bude funkcia ombudsmana vytvorená. Ombudsman však nebude mať právomoc predniesť prípad pred ústavný súd.
Ukrajina	Článok 150 ústavy Právomoc Ústavného súdu Ukrajiny zahŕňa: 1) rozhodovanie o otázkach súladu s Ústavou Ukrajiny s ohľadom na ďalej uvedené: zákony a iné právne akty Najvyššej rady (parlament) Ukrajiny; akty prezidenta Ukrajiny; akty Rady ministrov Ukrajiny; právne akty Najvyššej rady (parlament) Autonómnej republiky Krym.

²⁹⁷ Dostupné na internete: < <http://www.unhcr.org/refworld/type,LEGISLATION,,MKD,3fcb36dc4,0.html> >.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	Tieto otázky sa posudzujú na základe žaloby ďalej uvedených: Splnomocnený zástupca Najvyššej rady Ukrajiny (parlamentu) pre ľudské práva; Zákon Ukrajiny o Ústavnom súde Ukrajiny § 13 Ústavný súd Ukrajiny prijíma rozhodnutia a poskytuje stanoviská v prípadoch týkajúcich sa: 1. ústavnosti zákonov a iných právnych aktov Najvyššej rady Ukrajiny, aktov prezidenta Ukrajiny, aktov Rady ministrov Ukrajiny, právnych aktov Najvyššej rady (parlamentu) Autonómnej republiky Krym; 4. oficiálneho výkladu Ústavy a zákonov Ukrajiny. § 40 Subjekty oprávnené podať ústavný návrh s cieľom, aby Ústavný súd Ukrajiny prijal rozhodnutie v prípadoch uvedených v odseku 1 § 13 tohto zákona, sú: prezident Ukrajiny, najmenej štyridsaťpäť národných poslancov Ukrajiny (podpis národného poslanca nie je možné odvolať), Najvyšší súd Ukrajiny, splnomocnený zástupca Najvyššej rady Ukrajiny pre ľudské práva a Najvyššia rada Autonómnej republiky Krym. § 41 Subjekty oprávnené podať ústavný návrh s cieľom, aby Ústavný súd Ukrajiny poskytol stanovisko v prípadoch uvedených v odsekoch dva, tri a štyri § 13 tohto zákona, sú: - podľa odseku 4 prezident Ukrajiny, najmenej štyridsaťpäť národných poslancov Ukrajiny (podpis národného poslanca nie je možné odvolať), splnomocnený zástupca Najvyššej rady Ukrajiny pre ľudské práva, Najvyšší súd Ukrajiny, Rada ministrov Ukrajiny, iné orgány štátnej moci, Najvyššia rada Autonómnej republiky Krym a orgány miestnej samosprávy. § 82 Predpoklady na nastolenie otázky o tom, či sa začne preskúmanie prípadu týkajúceho sa súladu aktuálnych zákonných noriem s princípmi a normami Ústavy Ukrajiny, čo sa týka práv a slobôd jednotlivcov a občanov, sú tieto: 1. existencia sporných otázok týkajúcich sa ústavnosti zákonov a iných právnych aktov prijatých a vyhlásených predpísaným spôsobom, 2. vznik sporných otázok týkajúcich sa ústavnosti právnych aktov, ktoré sa objavili v procese postupu všeobecného súdu; 3. vznik sporných otázok týkajúcich sa ústavnosti právnych aktov, ktoré odhalili orgány výkonnej moci v procese ich implementácie, a splnomocnený zástupca Najvyššej rady Ukrajiny pre ľudské práva v procese svojej činnosti.
Spojené kráľovstvo	Zákon o parlamentnom komisárovi z roku 1967²⁹⁸ § 6 (1) Sťažnosť podľa tohto zákona môže podať každý jednotlivец alebo skupina osôb, či už združených, alebo nie, pokiaľ nejde o (a) miestny úrad alebo iný úrad, orgán založený na účel poskytovania verejných služieb alebo orgán miestnej samosprávy, orgán založený na účely prevádzkovania priemyslu alebo podnikania v štátnom vlastníctve, časti priemyslu alebo podnikania; § 10 (3) Ak sa po vykonaní prieskumu podľa tohto zákona komisárovi zdá, že bola osobe poškodenej nesprávnym výkonom administratívy spôsobená nespravodlivosť a že táto nespravodlivosť nebola alebo nebude napravená, môže, ak to považuje za vhodné, predložiť každej komore parlamentu osobitnú správu o prípade. Parlamentný komisár pre administratívu nemá právomoc podávať návrhy na súdoch.
Spojené štáty americké	Bez ombudsmana.
Uruguaj	Bez ombudsmana.

1.1.20 Tabuľka: Nepriamy individuálny prístup: Predbežná otázka

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
Albánsko	Zákon o organizácii a činnosti ústavného súdu § 68 1. Ak súd akéhokoľvek stupňa alebo konajúci sudca počas konania posúdi z úradnej moci alebo na žiadosť niektorej zúčastnenej strany, že určitý zákon je neústavný, a ak tu existuje

²⁹⁸ Dostupné na internete: < http://www.opsi.gov.uk/RevisedStatutes/Acts/ukpga/1967/cukpga_19670013_en_1 >.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	také priame spojenie medzi zákonom a riešením daného prípadu, že by konkrétny zákon nemal byť v danom prípade aplikovaný, po prerušení konania sudca postúpi spis ústavnému súdu, ktorý vynesie rozsudok týkajúci sa ústavnosti uvedeného zákona.
Alžírsko	Bez prejudiciálneho konania.
Andorra	Ústava Článok 98 Ústavný tribunál súdi: a) sťažnosti na neústavnosť zákonov, výkonných predpisov a rokovacieho poriadku (parlamentu) Consell General. Článok 100 1. Ak v priebehu súdneho procesu súd odôvodnil a podložil svoje pochybnosti o ústavnosti zákona alebo výnosu, ktorého aplikácia je podstatná pre jeho rozhodnutie, písomne požiada o rozhodnutie ústavný tribunál o platnosti dotknutého predpisu. Ústavný zákon o ústavnom súde § 43 1. V prípade žalôb, v ktorých je namietaná neústavnosť, ústavný súd preskúma súlad zákonov, výnosov a rokovacieho poriadku parlamentu (General Council) alebo ich jednotlivých ustanovení s ústavou. 2. Tieto konania sa začínajú na základe priamej žaloby predloženej jednou pätinou členov parlamentu (General Council) z úradnej moci, predsedom vlády alebo tromi komúnami (Comuns), alebo na základe návrhu všeobecného súdu na začatie konania o predbežnej otázke v písomnej forme. § 52 Pri výkone svojej súdnej právomoci sú sudcovia prvej inštancie (Batlles), súd Batlles (Court of Batlles), trestný súd (Tribunal de Corts) a Vyšší súd Andorry oprávnené požiadať o začatie konania o predbežnej otázke vo vzťahu k zákonu, výnosom a nariadeniam majúcim silu zákona z dôvodu, že sú neústavné, bez ohľadu na dátum, ku ktorému nadobudli platnosť. § 53 1. Návrh na súdne preskúmanie ústavnosti takého zákona alebo predpisu ústavným súdom je prípustný vtedy, ak súd, ktorý vec prejednáva, v akejkoľvek štádiu súdneho konania posúdi na základe vlastnej iniciatívy alebo na základe návrhu jednej zo strán v konaní, že jeden zo zákonov alebo predpisov uvedených v predchádzajúcom článku, ktoré je súd povinný aplikovať pri riešení hlavného prípadu alebo opatrenia akéhokoľvek druhu prijatého v tomto konaní, je v rozpore s ústavou. 2. Toto stanovisko, že zmienený zákon alebo predpis je neústavný, musí byť založené na nasledujúcich faktoroch: musí byť nemožné interpretovať zmienený zákon alebo predpis spôsobom, ktorý by bol súladný s ústavou; súd musí poskytnúť odôvodnené vysvetlenie potreby aplikácie zákona alebo predpisu pri riešení zmieneného hlavného prípadu alebo opatrenia; a zákon alebo predpis nesmú byť vyhlásené za ústavné žiadnym uznesením alebo rozhodnutím prijatým ústavným súdom, ako je uvedené v § 44.3 tohto zákona. 3. Pred podaním listiny obsahujúcej návrh uvedený v prvom odseku tohto článku na ústavnom súde musí príslušný súd túto skutočnosť konzultovať so stranami a úradom generálnej prokuratúry, ak je v konaní zastúpený. Po vypočutí strán súd na svoju výlučnú zodpovednosť vydá uznesenie obsahujúce rozhodnutie o tom, či návrh podá, alebo nie. Proti rozhodnutiu prijatému v tomto uznesení nie je možné podať opravný prostriedok; ak je rozhodnutie negatívne, môže byť návrh v primeraných prípadoch obnovený počas nasledujúcich štádií konania. § 54 Ústavného zákona o ústavnom tribunáli V prípade, ak aplikovateľný zákon alebo predpis, ktorý je považovaný za nesúladný s ústavou, nadobudol účinnosť pred ústavou, súd môže zvoliť medzi prednesením veci ústavnému tribunálu a vyhlásením v príslušnom štádiu konania, že zákony alebo predpisy sú zrušené. V každom prípade však vyhlásenie, že zákon alebo predpis je zrušený, neznamená, že zákon alebo predpis prijatý pred ústavou je neplatný od počiatku, ale jednoducho určuje, že nie je účinný, a uvádza dôvody straty účinnosti.
Argentína	Bez prejudiciálneho konania.
Arménsko	Ústava Článok 101 V súlade s postupom upraveným v ústave a zákone o ústavnom súde návrh na ústavnom súde môže byť podaný: 7) súdmi a hlavným štátnym zástupcom vo veci neústavnosti ustanovení normatívnych právnych aktov súvisiacich s konkrétnymi prípadmi v rámci konaní pred nimi; Zákon o ústavnom súde § 71

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	1. V prípadoch upravených týmto paragrafom súdy a hlavný štátny zástupca podajú sťažnosť na ústavnom súde, ak zistia, že právne akty všeobecného charakteru (alebo ich ustanovenie/ia), ktoré patria do právomoci ústavného súdu podľa čl. 100 ods. 1 ústavy a ktoré majú byť aplikované v prípade, ktorý posudzujú, sú v rozpore s ústavou.
Rakúsko	Článok 139 (1) Ústavný súd z úradnej moci rozhoduje o tom, či nariadenia vydané spolkovým alebo krajinským orgánom sú v rozpore so zákonom, a to na návrh súdov alebo nezávislých správnych komisií, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takéto nariadenie v prebiehajúcom súdnom konaní. Článok 140 „Ústavný súd z úradnej moci rozhoduje o tom, či je spolkový alebo krajinský zákon neústavný, a to na návrh najvyššieho súdu, príslušného odvolacieho súdu, nezávislej správnej komisie, azylového súdu, správneho súdu alebo spolkového úradu verejného obstarávania, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takýto zákon v prebiehajúcom súdnom konaní.“
Azerbajdžan	Ústava Článok 130 VI. V súlade s postupom upraveným zákonmi Azerbajdžanskej republiky môžu súdy podať na Ústavnom súde Azerbajdžanskej republiky žiadosť o výklad ústavy a zákonov Azerbajdžanskej republiky o veciach týkajúcich sa implementácie ľudských práv a slobôd. Zákon o ústavnom súde § 33 33.1 Návrh môže na ústavnom súde podať parlament (Milli Majlis) Azerbajdžanskej republiky vo veciach uvedených v čl. 104.3 Ústavy Azerbajdžanskej republiky a súdy Azerbajdžanskej republiky vo veciach uvedených v čl. 130.6 Ústavy Azerbajdžanskej republiky.
Bielorusko	Ústava Článok 112 Ak počas prejednávania konkrétneho prípadu dospeje súd k záveru, že vykonateľné nariadenie je v rozpore s ústavou, vydá rozhodnutie v súlade s ústavou a prednesie podľa ustanoveného postupu otázku, či má byť predmetný vykonateľný právny predpis považovaný za neústavný.
Belgicko	Ústava Článok 142 Pre celé Belgicko je zriadený ústavný súd, ktorého zloženie, kompetencie a činnosť sú upravené zákonom. Tento súd rozhoduje formou rozsudkov o: 1. tých sporoch, na ktoré odkazuje článok 141; 2. porušení čl. 10, 11 a 24 zákonom a federálnym zákonom alebo predpisom, na ktoré odkazuje čl. 134; 3. porušení ústavných článkov, ktoré zákon určuje, zákonom, federálnym zákonom alebo predpisom, na ktoré odkazuje čl. 134. Vec môže byť postúpená súdu (<i>ústavnému</i>) akýmkoľvek orgánom určeným zákonom, každou osobou, ktorá vie preukázať svoj záujem na veci, alebo prejudiciálne akýmkoľvek súdom.
Bosna a Hercegovina	Ústava Článok VI: Ústavný súd 3 Právomoc c) Ústavný súd má právomoc nad všetkými vecami postúpenými akýmkoľvek súdom v Bosne a Hercegovine, pokiaľ ide o otázku, či je zákon, od ktorého platnosti závisí jeho rozhodnutie, v súlade s touto ústavou, s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jeho protokolmi alebo so zákonmi Bosny a Hercegoviny; alebo s ohľadom na existenciu alebo rozsah všeobecného predpisu verejného medzinárodného práva, ktorý sa vzťahuje na rozhodnutie súdu.
Brazília	Bez prejudiciálneho konania.
Bulharsko	Ústava Článok 150 2. Ak najvyšší kasačný súd alebo najvyšší správny súd zistia nesúlad medzi zákonom a ústavou, prerušia konanie o prípade a postúpia vec ústavnému súdu. Každá časť zákona, ktorá nebola vyhlásená za neústavnú, ostáva v platnosti.
Kanada	Bez prejudiciálneho konania.
Čile	Bez prejudiciálneho konania.
Chorvátsko	§ 37 zákona o ústavnom súde (1) Ak súd vo svojom konaní určí, že zákon, ktorý by mal byť aplikovaný, alebo niektoré jeho ustanovenia, nie sú v súlade s ústavou, zastaví konanie a predloží žiadosť ústavnému súdu

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	o preskúmanie ústavnosti zákona alebo niektorých jeho ustanovení.
Česká republika	Ústava Článok 95 (1) Sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní zákonom a medzinárodnou zmluvou, ktorá je súčasťou právneho poriadku; sú oprávnení posúdiť súlad iného právneho predpisu so zákonom alebo s takou medzinárodnou zmluvou. (2) Ak dospeje súd k záveru, že zákon, ktorý má byť pri riešení veci použitý, je v rozpore s ústavným poriadkom, predloží vec ústavnému súdu.
Dánsko	Bez prejudiciálneho konania.
Estónsko	Zákon o postupe súdu pri prieskume ústavnosti. § 4 (1) Najvyšší súd preskúma ústavnosť všeobecne záväzných predpisov alebo medzinárodných zmlúv na základe odôvodneného návrhu, uznesenia alebo rozsudku súdu. (3) Súd iniciuje konanie doručením svojho uznesenia alebo rozsudku najvyššiemu súdu. § 9 Prieskum ústavnosti na základe uznesenia alebo rozsudku súdu (1) Ak súd prvého alebo druhého stupňa pri rozhodovaní prípadu nepoužil relevantné všeobecne záväzné právne predpisy alebo medzinárodnú zmluvu a vyhlásil ich za neústavné, musí doručiť svoje uznesenie alebo rozsudok najvyššiemu súdu. (2) Ku svojmu uzneseniu alebo rozsudku, ktorý doručuje najvyššiemu súdu, súd pripojí aj text všeobecne záväzných právnych predpisov alebo medzinárodnej zmluvy alebo ich relevantné pasáže, ktoré vyhlásil za neústavné v závere svojho uznesenia alebo rozsudku.
Fínsko	Bez prejudiciálneho konania.
Francúzsko	Článok 61 - 1 ústavy <i>Ak sa počas prebiehajúceho konania pred všeobecným súdom tvrdí, že zákonné ustanovenie porušuje práva a slobody garantované ústavou, vec môže byť postúpená prostredníctvom Conseil d'État (štátna rada) alebo prostredníctvom Cour de Cassation (odvolacieho súdu) ústavnej rade (Constitutional Council) v určenej lehote. Ústavný zákon určí podmienky pre použitie tohto článku.</i> Loi organique n°2009-1523 du 10 décembre 2009 relative à l'application de l'article 61-1 de la Constitution. <i>«Toute juridiction relevant du Conseil d'État ou de la Cour de cassation peut être saisie d'une question prioritaire de constitutionnalité. Seule la cour d'assises ne peut en être saisie. Toutefois, en matière criminelle, la question peut être posée soit avant, devant le juge d'instruction, soit après, à l'occasion d'un appel ou d'un pourvoi en cassation.</i> <i>La question prioritaire de constitutionnalité doit être soulevée par écrit. L'écrit doit être motivé. Il doit toujours être distinct des autres conclusions qui sont produites dans l'instance. Les critères pour que le Conseil constitutionnel soit saisi de la question prioritaire de constitutionnalité sont détaillés par la loi organique du 10 décembre 2009 relative à l'article 61-1 de la Constitution. Ils sont au nombre de trois :</i> <i>- la disposition législative critiquée est applicable au litige ou à la procédure, ou constitue le fondement des poursuites ;</i> <i>- la disposition législative critiquée n'a pas déjà été déclarée conforme à la Constitution par le Conseil constitutionnel ;</i> <i>- la question est nouvelle ou présente un caractère sérieux.»</i>
Gruzínsko	Organický zákon o ústavnom súde § 19 2. ak v prípade posudzovania konkrétneho prípadu všeobecný súd dospeje k záveru, že existuje dostatočný dôvod na to, aby mohol byť zákon alebo iný normatívny právny akt, ktorý je aplikovateľný súdom pri posudzovaní prípadu, považovaný za celkom alebo sčasti nesúladný s ústavou, súd preruší posudzovanie prípadu a podá návrh na ústavnom súde. V posudzovaní prípadu sa pokračuje po rozhodnutí ústavného súdu v danej veci (12. 02. 02 IN1264)
Nemecko	Ústava Článok 100 (1) Ak je súd toho názoru, že zákon, od platnosti ktorého závisí jeho rozhodnutie, je neústavný, preruší konanie vo veci, a ak rozhodne, že bola porušená krajinská ústava, požiada o rozhodnutie tejto veci krajinský súd s právomocou pre spory týkajúce sa ústavnosti, alebo ak rozhodne o tom, že bol porušený základný zákon (ústava), požiada o rozhodnutie spolkový ústavný súd. (2) Ak v procese súdneho konania vznikne pochybnosť o tom, či je norma medzinárodného práva integrálnou súčasťou spolkového práva alebo či takáto norma priamo zakladá práva a povinnosti pre jednotlivca (čl. 25), súd požiada o rozhodnutie spolkový ústavný súd.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
Grécko	Ústava Článok 100 5. Ak komora alebo kolégium najvyššieho správneho súdu alebo najvyššieho súdu pre oblasť občianskeho a trestného práva alebo súdu audítorov posúdi ustanovenie zákona prijatého parlamentom ako nesúladiť s ústavou, je povinná postúpiť túto otázku príslušnému plénu, pokiaľ však už nebola táto otázka rozhodnutá predchádzajúcim rozhodnutím pléna alebo najvyššieho osobitného súdu podľa tohto článku. Plénum sa zhromažďuje ako súd a rozhodne s konečnou platnosťou tak, ako to ustanovuje zákon. Toto ustanovenie platí analogicky aj pri vypracovaní regulačných nariadení najvyššieho správneho súdu. Zákon č. 345, ktorým sa zakladá najvyšší osobitný súd § 7 Prípady, ktoré podliehajú právomoci najvyššieho osobitného súdu, sa začínajú: b) postúpením predbežnej otázky iného súdu.
Maďarsko	Zákon č. XXXII o ústavnom súde § 38 1. Sudca iniciuje konanie pred ústavným súdom a súdne konanie preruší, ak počas prebiehajúceho konania o prípade dospeje k záveru, že právny predpis alebo iný právny prostriedok štátnej kontroly, ktorý potrebuje aplikovať, je neústavný.
Island	Bez prejudiciálneho konania.
Írsko	Bez prejudiciálneho konania.
Izrael	Bez prejudiciálneho konania.
Taliansko	Ustanovenia upravujúce prieskum ústavnosti a zaručujúce nezávislosť ústavného súdu § 1 Otázky ústavnosti týkajúce sa zákona parlamentu alebo zákonného opatrenia centrálnej vlády, ktoré majú silu zákona, vznesené súdom alebo stranou v súdnom konaní, alebo ktoré nepovažuje všeobecný súd za zrejme neopodstatnené, sú postúpené na rozhodnutie ústavnému súdu. Zákon o zložení ústavného súdu a konaní pred ním § 23 Ak prípad nemôže byť rozhodnutý pred vyriešením otázky ústavnosti alebo ak procesný súd nepovažuje túto vznesenú otázku ústavnosti za nepodstatnú, vydá nariadenie o postúpení veci bez meškania ústavnému súdu, popíše okolnosti a dôvody vznesenia otázky ústavnosti a preruší súdne konanie. Súd, pred ktorým je prípad rozhodovaný, môže tiež postúpiť otázku ústavnosti z úradnej moci formou súdneho nariadenia, kde popíše informácie požadované podľa už uvedených písm. a) a b) a opatrení, na ktoré odkazuje už uvedený odsek. Dodatočné ustanovenia upravujúce konanie pred ústavným súdom zo 7. októbra 2008 v znení neskorších predpisov (Úradný vestník č. 261 zo 7. novembra 2008). § 1 Sudca pojednávajúci samostatne alebo spoločne v senáte, pred ktorým prebieha konanie o prípade, postúpi vec na rozhodnutie ústavnému súdu nariadením, ktoré musí byť podané na súde len spolu s celou dokumentáciou spisu a dôkazmi doručenia, tak ako to je uvedené v § 23 zákona č. 87 z 11. marca 1953.
Japonsko	Bez prejudiciálneho konania.
Kazachstan	Článok 78 ústavy 1. Súdny nemá právo aplikovať zákony a iné riadiace právne akty porušujúce práva a slobody jednotlivca a občana zaručené ústavou. Ak súd zistí, že zákon, ktorý je predmetom aplikácie, porušuje práva a slobody jednotlivca alebo občana, preruší súdne konanie a obráti sa na ústavný súd s návrhom na vyhlásenie takého zákona za neústavný.
Kórejská republika	Zákon o ústavnom súde § 2 (Právomoc) Ústavný súd má právomoc v ďalej uvedených veciach 1. Ústavnosť zákonov na základe žiadosti všeobecných súdov; § 41 (Žiadosť o rozhodnutie o ústavnosti zákonov). (1) Ak je otázka, či sú zákony ústavné, alebo nie, relevantná pre rozhodnutie pôvodného prípadu, všeobecný súd (vrátane vojenského súdu) požiada ústavný súd z úradnej moci alebo rozhodnutím o návrhu niektorej strany v konaní, aby rozhodol o ústavnosti zákonov.
Lotyšsko	Zákon o ústavnom súde § 17 Ďalej uvedení majú právo podať návrh na začatie konania o súlade zákonov a medzinárodných zmlúv podpísaných alebo uzavretých Lotyšskom – ešte predtým, ako parlament (Saeima) zmluvu potvrdil – s ústavou, súlade iných normatívnych právnych aktov alebo ich častí s právnymi normami vyššej právnej sily (odseky 1–3, § 16), ako aj

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	o súlade vnútroštátnych právnych noriem Lotyšska s medzinárodnými zmluvami uzavretými Lotyšskom, ktoré nie sú v rozpore s ústavou (odsek 6, § 16): 9. súd pri prerokovaní správneho, občianskeho alebo trestného prípadu.
Lichtenštajnsko	Zákon o ústavnom súde § 18 1) Ústavný súd rozhodne o ústavnosti zákonov alebo jednotlivých zákonných ustanovení: b) na návrh súdu, ak musí v konaní pred ním aplikovať zákon alebo jeho konkrétne ustanovenia (na základe precedensu), ktoré považuje za neústavné, a tento súd sa rozhodol prerušiť toto konanie, aby mohol požiadať ústavný súd o rozhodnutie; § 20 1) Ústavný súd rozhodne o súlade nariadení alebo ich jednotlivých ustanovení s ústavou, zákonmi a medzinárodnými zmluvami: a) na návrh súdu alebo samosprávneho orgánu v takom rozsahu, v akom musí súd alebo samosprávny orgán nariadenie alebo jeho jednotlivé ustanovenia (na základe precedensu), ktoré považuje za nesúladné s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou vo veci, ktorá je pred ním v konaní, aplikovať a súd alebo samosprávny orgán rozhodol o prerušení konania, aby mohol požiadať ústavný súd o rozhodnutie; § 22 1) Ústavný súd rozhodne o ústavnosti medzinárodných zmlúv alebo ich jednotlivých ustanovení: a) na návrh súdu alebo správneho orgánu v takom rozsahu, v akom musí súd alebo správny orgán medzinárodnú zmluvu alebo jej jednotlivé ustanovenia (na základe precedensu), ktoré považuje za neústavné vo veci, ktorá je pred ním v konaní, aplikovať a súd alebo správny orgán rozhodol o prerušení konania, aby mohol požiadať ústavný súd o rozhodnutie.
Litva	Ústava Článok 106 Vláda, najmenej jedna pätina členov parlamentu (Seimas) a súdy majú právo obrátiť sa na ústavný súd v súvislosti s právnymi aktmi určenými v odseku 1 článku 105. Zákon o Ústavnom súde Litovskej republiky § 67 Za predpokladu, že existujú dôvody, pre ktoré možno považovať zákon alebo iný právny akt, ktorý sa má aplikovať v konkrétnom prípade, za nesúladný s ústavou, súd (sudca) preruší preskúmanie uvedeného prípadu a s ohľadom na právomoci ústavného súdu podá ústavnému súdu návrh so žiadosťou o rozhodnutie, či uvedený zákon, alebo iný právny akt je v súlade s ústavou. Najvyšší súd Litvy, Odvolací súd Litvy a krajské a okresné súdy podajú návrh na ústavnom súde v súlade s rozhodnutím.
Luxembursko	§ 6 Zákona o organizácii ústavného súdu Ak súd dospeje k záveru, že vznikla sporná otázka o súlade zákona s ústavou a že rozhodnutie o tejto otázke je nevyhnutné na to, aby vyniesol rozsudok, musí iniciovať konanie o tejto veci na základe vlastného návrhu potom, ako vyzve strany v spore, aby predložili svoje stanoviská.
Malta	Ústava Článok 95 (2) Jeden z vyšších súdov zostavený z takých troch sudcov, aby mohol byť na základe akéhokoľvek zákona platného na Malte vytvorený odvolací súd, sa nazýva ústavným súdom a má právomoc prerokovať a rozhodovať (d) o odvolaniach proti rozhodnutiam akéhokoľvek súdu prvostupňovej jurisdikcie na Malte vo veci výkladu ústavy, ktorý nespadá pod čl. 46 tejto ústavy; (e) o odvolaniach proti rozhodnutiam akéhokoľvek súdu prvostupňovej jurisdikcie na Malte v otázkach platnosti zákonov, ktoré nespádajú pod čl. 46 tejto ústavy. Zákon o Európskom dohovore (Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd) § 4 3. Ak sa v akomkoľvek konaní pred súdom, okrem občianskoprávného súdu prvého stupňa alebo ústavného súdu, vyskytne otázka týkajúca sa porušenia ľudských práv a základných slobôd, takýto súd postúpi túto otázku občianskoprávnemu súdu prvého stupňa, pokiaľ však vznesenie tejto otázky nie je podľa jeho názoru úplne neopodstatnené a svojvoľné; a tento súd (občianskoprávny) rozhodne o akejkoľvek otázke, ktorá mu bola postúpená v zmysle tohto odseku a podľa ustanovení odseku 4 tohto paragrafu konajúci súd, pred ktorým sa otázka vyskytla, rozhodne túto vec v súlade s týmto rozhodnutím.
Mexiko	Článok 105 ústavy Najvyšší súd sa oboznamuje za podmienok určených regulačným zákonom s ďalej uvedenými záležitosťami:

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	III. Z úradnej moci alebo na základe návrhu príslušného unitárneho obvodného tribunálu (<i>unitary circuit tribunal</i>) alebo hlavného štátneho zástupcu republiky sa môže oboznámiť s prípadmi odvolania proti rozsudkom okresných sudcov v tých prípadoch, v ktorých bola účastníkom federácia a v ktorých si ich záujem a dôležitosť zasluhovala účasť najvyššieho súdu.
Moldavsko	Ústava Článok 135 (1) Ústavný súd g) rieši námietky neústavnosti právnych aktov prednesené najvyšším súdom. Zákonník ústavného súdnictva Tento zákonník upravuje aj právo ekonomického súdu požadovať kontrolu ústavnosti, avšak podľa § 4 toho istého zákona môže byť neústavnosť namietaná len najvyšším súdom. Teoreticky má ekonomický súd formálne možnosť namietat ústavnosť priamo, ale k tomu v praxi nedochádza.
Monako	Bez prejudiciálneho konania.
Čierna Hora	Ústava Článok 150 Konanie ústavného súdu o posudzovaní ústavnosti a zákonnosti môže byť iniciované súdom, iným štátnym orgánom, orgánom miestnej samosprávy a piatimi členmi parlamentu. Návrh zákona o ústavnom súde ²⁹⁹ § 43 Konanie o preskúmaní ústavnosti a zákonnosti všeobecne záväzných právnych predpisov sa začína na návrh podaný navrhovateľom, ktorý je uvedený v čl. 150 ods. 2 ústavy, a keď ústavný súd začal konanie na základe predloženého podnetu alebo z úradnej moci na základe nariadenia.
Maroko	Bez prejudiciálneho konania.
Holandsko	Bez prejudiciálneho konania.
Nórsko	Bez prejudiciálneho konania.
Peru	Bez prejudiciálneho konania.
Poľsko	Ústava Článok 193 Každý súd môže predložiť právnu otázku týkajúcu sa súladu normatívneho právneho aktu s ústavou, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom ústavnému tribunálu, ak je odpoveď na túto právnu otázku rozhodujúca pre vec momentálne v konaní pred týmto súdom. Zákon o ústavnom tribunáli § 3 Každý súd môže predložiť právnu otázku týkajúcu sa súladu normatívneho právneho aktu s ústavou, ratifikovanými medzinárodnými zmluvami alebo zákonom ústavnému tribunálu, ak je odpoveď na túto právnu otázku rozhodujúca pre vec v prebiehajúcom súdnom konaní.
Portugalsko	Bez prejudiciálneho konania.
Rumunsko	Zákon o organizácii a činnosti ústavného súdu § 29 (1) Ústavný súd rozhoduje o námietkach vznesených pred všeobecnými súdmi alebo súdmi obchodnej arbitráže, ktoré sa týkajú neústavnosti zákonov a nariadení, ktoré sú v platnosti, alebo niektorých ich ustanovení, ak majú spojitost s rozhodnutím prípadu v akomkoľvek štádiu súdneho konania bez ohľadu na jeho predmet. 2. Námietka môže byť vznesená na základe žiadosti ktorejkoľvek strany v konaní buď všeobecným súdom, alebo súdom obchodnej arbitráže, ktorý prejednáva prípad z úradnej moci. Podobne aj prokurátor je oprávnený vzniesť túto námietku pred súdom v prípadoch, v ktorých sa zúčastňuje na súdnom konaní.
Ruská federácia	Ústava Článok 125 4. Ústavný súd Ruskej federácie overuje súlad akéhokoľvek zákona, ktorý je aplikovaný alebo by mal byť aplikovaný v konkrétnom prípade na základe sťažností na porušenie ústavných práv a slobôd občanov a na základe žiadostí súdov spôsobom upraveným federálnym zákonom. Federálny ústavný zákon o Ústavnom súde Ruskej federácie § 101 Ak súd posudzujúci prípad na akomkoľvek stupni dospeje k záveru, že zákon, ktorý aplikoval alebo ktorý by mal aplikovať v konkrétnom prípade, nie je v súlade s ústavou, podá

²⁹⁹ [CDL\(2008\)073](#) Draft Law on the Constitutional Court of Montenegro

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	návrh na Ústavnom súde Ruskej federácie s požiadavkou na overenie ústavnosti už uvedeného zákona.
San Maríno	Ústavný zákon z 25. apríla 2003 § 13(5) (p. t.) ³⁰⁰ Skutočnosť, že žiadosť bola sudcom vyhlásená za neprípustnú, nebráni podaniu nových žiadostí týkajúcich sa tej istej otázky pred inými súdnymi inštanciami alebo v iných konaniach.
Srbsko	Bez prejudiciálneho konania.
Slovensko	Ústava Článok 130 (1) Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh: d) súd; Článok 144 ústavy (2) Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný. Zákon o organizácii ústavného súdu § 18 (1) Ústavný súd začne konanie, ak návrh podá d) súd, v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. § 37 (1) Ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania. (1) Ústavný súd začne konanie, ak návrh podá d) súd, v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.
Slovinsko	Článok 156 ústavy Ak súd rozhodujúci o veci považuje zákon, ktorý by mal aplikovať, za neústavný, musí prerušiť konanie a iniciovať konanie pred ústavným súdom. V súdnom konaní možno pokračovať potom, ako ústavný súd vydá svoje rozhodnutie. § 23a zákona o ústavnom súde (1) Konanie o preskúmaní ústavnosti a zákonnosti predpisov a všeobecne záväzných právnych aktov vydaných pre účel výkonu verejnej moci môže byť začaté na základe žiadosti predloženej: - národným zhromaždením (parlament), - tretinou poslancov, - štátnou radou (<i>pozn. podľa právnej teórie horná komora parlamentu</i>), - vládou, - ombudsmanom pre ľudské práva, ak sa domnieva, že predpis alebo všeobecný právny akt vydaný na účely výkonu verejnej moci neprípustne zasahuje do ľudských práv alebo základných slobôd, - informačným komisárom za predpokladu, že otázka ústavnosti alebo zákonnosti vznikne v súvislosti s činnosťou, ktorú vykonáva, - Bankou Slovinska alebo auditorským súdom za predpokladu, že otázka ústavnosti a zákonnosti vznikla v súvislosti s činnosťou, ktorú vykonávajú, - hlavným štátnym zástupcom za predpokladu, že otázka ústavnosti vznikla v súvislosti s prípadom, ktorý rieši úrad štátnej prokuratúry, - zastupiteľskými orgánmi samosprávy za predpokladu, že bolo dotknuté ústavné postavenie alebo ústavné práva samosprávy; - zastupiteľskými spoločnosťami samosprávy za predpokladu, že boli ohrozené práva miestnych samospráv; - národnými zastupiteľskými odborovými organizáciami individuálnych činností alebo profesií za predpokladu, že sú ohrozené práva zamestnancov. § 23 zákona o ústavnom súde (1) Ak v procese rozhodovania súd považuje zákon alebo jeho časť, ktorú by mal

³⁰⁰ La dichiarazione di inammissibilità dell'istanza da parte del giudice *a quo* non impedisce la riproposizione del medesimo negli altri gradi o in procedimenti diversi.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	aplikovať, za neústavnú, zastaví konanie a na základe žiadosti iniciuje konanie na preskúmanie ústavnosti daného zákona. (2) Ak najvyšší súd považuje zákon alebo časť, ktorú by mal aplikovať, za neústavnú, zastaví konanie vo všetkých prípadoch, v ktorých by mal takýto zákon alebo jeho časť aplikovať v rozhodovaní o opravných prostriedkoch, a na základe žiadosti iniciuje konanie o preskúmanie ústavnosti daného zákona.
Juhoafrická republika	Bez prejudiciálneho konania.
Španielsko	Článok 163 ústavy Ak súdny orgán posúdi v nejakom konaní, že predpis s povahou zákona, ktorý je aplikovateľný na dané konanie a od platnosti ktorého závisí rozhodnutie, môže byť v rozpore s ústavou, predloží túto otázku ústavnému súdu za podmienok, spôsobom a s účinkami, ktoré ustanoví zákon. Tieto účinky však nesmú mať v žiadnom prípade povahu odkladných účinkov. Organický zákon o ústavnom súde § 35 1. Ak sudca alebo súd z úradnej moci alebo na návrh strany v konaní dospeje k záveru, že nariadenie majúce silu zákona, ktoré by malo byť na prípad aplikované a od ktorého platnosti závisí rozhodnutie, by mohlo byť v rozpore s ústavou, sudca alebo súd predloží túto otázku ústavnému súdu v súlade s ustanoveniami zákona. § 46 1. Ďalej uvedení majú postavenie na to, aby podali sťažnosti vo veci ústavnej ochrany: a. V prípadoch § 42 a § 45 osoba priamo dotknutá, verejný ochranca a úrad štátneho zástupcu; b. V prípadoch § 43 a § 44 strany v príslušnom konaní, verejný ochranca a úrad štátneho zástupcu. 2. Ak je sťažnosť podaná verejným ochrancom alebo úradom štátneho zástupcu, senát súdu s právomocou prerokovať prípad ústavnej ochrany informuje všetky potenciálne poškodené osoby, o ktorých má vedomosť, a nariadi uverejnenie oznámenia o sťažnosti v úradnom štátnom vestníku tak, aby mohli predstúpiť aj ostatné dotknuté osoby. Takéto uverejnenie má prednostné postavenie.
Švédsko	Bez prejudiciálneho konania.
Švajčiarsko	Bez prejudiciálneho konania.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	§ 17 zákona o súdoch 1) Súd predloží návrh na začatie konania o posudzovaní súladu zákona s ústavou, ak sa jeho súlad počas konania ukáže ako otázny, a oboznámi s ním súd vyššieho stupňa a Najvyšší súd Macedónskej republiky. (2) Ak súd zistí, že zákon, ktorý by mal byť aplikovaný v konkrétnom prípade, nie je v súlade s ústavou a ústavné ustanovenia nemožno aplikovať priamo, zastaví konanie až do vynesenia rozhodnutia ústavného súdu. (3) Strana v konaní má právo podať odvolanie proti rozhodnutiu o zastavení konania. Konanie o tomto odvolaní je bezodkladné.
Tunisko	Bez prejudiciálneho konania.
Turecko	Ústava Článok 152 Ak súd, ktorý rozhoduje prípad, zistí, že zákon alebo uznesenie majúce silu zákona, ktoré má byť aplikované, je neústavné, alebo ak je presvedčený o opodstatnenosti návrhu na vyslovenie neústavnosti, ktorý predložila jedna zo strán v konaní, odloží posudzovanie prípadu, dokiaľ o veci nerozhodne ústavný súd. Ak súd nie je presvedčený o opodstatnenosti návrhu na vyslovenie neústavnosti, o tomto návrhu, ako aj o hlavnom rozsudku rozhodne príslušný odvolací orgán. Zákon o organizácii a konaní pred ústavným súdom § 28 Ak súd, ktorý rozhoduje prípad: 1. zistí, že ustanovenia zákona alebo nariadenia, ktoré zákon novelizuje a ktoré majú byť aplikované v danom prípade, sú neústavné, pošle toto rozhodnutie spolu s odôvodnením predsedníctvu ústavného súdu, alebo 2. je presvedčený o opodstatnenosti návrhu na vyslovenie neústavnosti, ktorý predložila jedna zo strán, pošle uvedený súd rozhodnutie vysvetľujúce vznesené nároky a obranu zúčastnených strán vo vzťahu k tomuto predmetu veci a svoje stanoviská, ktoré ho viedli k tomuto presvedčeniu, ako aj obsah spisu spolu s osvedčenými kópiami dokumentov súvisiacich s prípadom predsedníctvu ústavného súdu.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
Ukrajina	Zákon o ústavnom súde § 83 Ak v procese posudzovania prípadov postupom podľa všeobecného súdneho poriadku vznikne spor týkajúci sa ústavnosti noriem práva, ktoré súd aplikuje, posudzovanie prípadu sa preruší. Za takýchto okolností sa začne ústavné preskúmanie prípadu a prípad okamžite posúdi Ústavný súd Ukrajiny.
Spojené kráľovstvo	Bez prejudiciálneho konania.
Spojené štáty americké	Zákonník USA ³⁰¹ § 1254 Prípady pred odvolacími súdmi môžu byť preskúmané najvyšším súdom ďalej uvedenými spôsobmi: (2) Odvolací súd môže kedykoľvek v civilnom alebo trestnom konaní požiadať o preskúmanie akejkoľvek právnej otázky najvyšší súd, od ktorého si vyžiada vydanie pokynov, a na základe tejto žiadosti môže najvyšší súd vydať záväzné pokyny alebo si vyžiadať zaslanie celého spisu, aby rozhodol o celej spornej záležitosti. Pravidlá Najvyššieho súdu USA Pravidlo 11. Odvolanie na Odvolací súd USA pred vydaním rozhodnutia Návrhu podanému na najvyššom súde na preskúmanie prípadu prebiehajúceho pred Odvolacím súdom USA skôr, než bol na tomto súde vynesenej rozsudok, sa vyhovie, len ak sa preukáže, že prípad je takej naliehavej verejnej dôležitosti, ktorá odôvodňuje výnimku z normálnej praxe odvolacieho konania a vyžaduje si okamžité rozhodnutie najvyššieho súdu. Pozri 28 Zákonníka USA § 2101(e). <i>(Petition for Writ of Certiorari je návrh, ktorým strana v konaní žiada najvyšší súd o preskúmanie rozhodnutia súdu nižšieho stupňa, pozn.)</i> Pravidlo 19. Postup pri vyžiadaní stanoviska k právnej otázke 1. Odvolací súd USA môže najvyšší súd požiadať o preskúmanie právnej otázky alebo ustanovenia zákona, v súvislosti s ktorými požaduje pokyny, aby mohol prípad riadne rozhodnúť. Táto žiadosť o preskúmanie musí obsahovať stanovisko k povahe prípadu a skutočnosti, z ktorých právna otázka alebo ustanovenie zákona vyplynuli. Preskúmané môžu byť len právne otázky alebo ustanovenia zákona, a tie musia byť uvedené oddelene a správne. Žiadosť o preskúmanie sa upraví tak, ako to vyžaduje pravidlo 33.2, a podpíše ho úradník odvolacieho súdu. 2. Ak Odvolací súd USA požiadal o preskúmanie právnej otázky, môže najvyšší súd z úradnej moci alebo na návrh strany posúdiť a rozhodnúť celú spornú záležitosť. Pozri § 1254(2) Zákonníka USA.
Uruguaj	Článok 258 ³⁰² (p. t.) Sudca alebo tribunál, ktorý v akomkoľvek riadnom súdnom konaní, alebo tribunál pre správne spory v rámci svojej právomoci a pred vykonaním spravodlivosti zistí neústavnosť, môže z úradnej moci požiadať o vyhlásenie neústavnosti a nemožnosti aplikácie zákona. V tomto prípade a v prípade uvedenom v bode 2 sa konanie preruší a konanie je prenesené na najvyšší súd. Všeobecný procesný poriadok (p. t.) ³⁰³

³⁰¹ Dostupné na internete: <<http://www4.law.cornell.edu/uscode/28/1254.html>>.

³⁰² Artículo 258.- La declaración de inconstitucionalidad de una ley y la inaplicabilidad de las disposiciones afectadas por aquélla, podrán solicitarse por todo aquel que se considere lesionado en su interés directo, personal y legítimo:

1° Por vía de acción, que deberá entablar ante la Suprema Corte de Justicia.

2° Por vía de excepción, que podrá oponer en cualquier procedimiento judicial.

El Juez o Tribunal que entendiere en cualquier procedimiento judicial, o el Tribunal de lo Contencioso Administrativo, en su caso, también podrá solicitar de oficio la declaración de inconstitucionalidad de una ley y su inaplicabilidad, antes de dictar resolución.

En este caso y en el previsto por el numeral 2°), se suspenderán los procedimientos, elevándose las actuaciones a la Suprema Corte de Justicia.

Dostupné na internete: <<http://www.parlamento.gub.uy/constituciones/const004.htm>>.

³⁰³ El recurso de queja procede contra las resoluciones que denieguen un recurso de casación, de apelación o la excepción de inconstitucionalidad a fin que el superior que corresponda confirme o revoque la resolución denegatoria. Dostupné na internete: <<http://www.parlamento.gub.uy/leyes/AccesoTextoLey.asp?Ley=15982&Anchor=>>>.

Štát	Príslušné ústavné a zákonné ustanovenia
	§ 262 Sťažnosť môže byť podaná proti rozhodnutiu, ktoré zamietá postih zrušenia rozhodnutia, odvolanie alebo námietku neústavnosti tak, že príslušný nadriadený súd potvrdí alebo zruší toto odopierajúce rozhodnutie.

1.1.21 Tabuľka: Priamy individuálny prístup: Ústavnoprávny a ďalší právny základ

Štát	Ústava	Zákony
Albánsko	Článok 131 Ústavný súd rozhoduje: f. konečným rozhodnutím o sťažnostiach jednotlivcov pre porušenie ich ústavných práv v riadnom súdnom konaní potom, ako vyčerpali všetky opravné prostriedky na ochranu týchto práv. Článok 134 1. Ústavný súd začne konanie len na návrh: g. jednotlivcov. 2. Subjekty uvedené v písmenách d, h, e, ě, f a g odseku 1 tohto paragrafu môžu podať návrh len vo veciach súvisiacich s ich záujmami.	Zákon o organizácii a činnosti ústavného súdu § 30 2. Sťažnosti osôb týkajúce sa porušenia ústavného práva musia byť podané najneskôr do 2 rokov od momentu, keď sa o porušení dozvedeli. Ak zákon umožňuje sťažovateľovi obrátiť sa na iný orgán, môže podať sťažnosť na ústavnom súde až potom, ako vyčerpá všetky ostatné opravné prostriedky na ochranu týchto práv. § 68 1. Ak súd akéhokoľvek stupňa alebo konajúci sudca počas konania posúdi z úradnej moci alebo na žiadosť niektorej zúčastnenej strany, že určitý zákon je neústavný, a ak tu existuje také priame spojenie medzi zákonom a riešením daného prípadu, že konkrétny zákon by nemal byť v danom prípade aplikovaný, po prerušení konania sudca postúpi spis ústavnému súdu, ktorý vynesie rozsudok o ústavnosti uvedeného zákona.
Alžírsko	Bez priameho prístupu jednotlivca.	Bez priameho prístupu jednotlivca.
Andorra	Ústava Článok 10 1. Všetky osoby majú právo na poskytnutie súdnej ochrany, na zákonné rozhodnutie a na riadne súdne konanie pred nezaujatým tribunálom ustanoveným zákonom. Článok 41 1. Práva a slobody upravené v hlavách III a IV sú chránené všeobecnými súdmi prostredníctvom bezodkladného a prednostného konania upraveného zákonom, ktoré je v každom prípade realizované na dvoch stupňoch. 2. Zákon ustanoví osobitné odvolacie konanie pred ústavným súdom proti aktom verejných orgánov, ktoré môžu porušovať podstatný obsah práv uvedených v predchádzajúcom odseku, s výnimkou prípadu uvedeného v § 22. Článok 100 1. Ak v priebehu súdneho procesu súd odôvodnil a podložil svoje pochybnosti o ústavnosti zákona alebo výnosu, ktorého aplikácia je podstatná pre jeho rozhodnutie, písomne požiada o rozhodnutie ústavný tribunál o platnosti dotknutého predpisu. 2. Ústavný tribunál nemôže povoliť prijatie sťažnosti bez ďalšej možnosti odvolať sa.	Ústavný zákon o ústavnom súde § 86 Okrem prípadov uvedených v § 95 a § 96 tohto zákona žiadosť o ochranu sa má podať proti rozhodnutiam všeobecných súdov posledného stupňa, ktorými boli odmietnuté sťažnosti v rámci neodkladného prednostného konania uvedeného v čl. 41.1 ústavy. § 87 1. Odporcovia alebo zástupcovia v konaní uvedenom v predchádzajúcom paragrafe majú oprávnenie podať žiadosť o ochranu. § 94 2. Ak už nemôže byť podané žiadne odvolanie a ani neexistuje žiaden iný prostriedok na bránenie porušeného ústavného práva, osoba, ktorá utrpela porušenie ústavného práva na poskytnutie súdnej ochrany, môže podať žiadosť o ochranu pred ústavným súdom v lehote pätnástich pracovných dní odo dňa oznámenia posledného rozhodnutia o odmietnutí alebo odo dňa, keď táto osoba nadobudla vedomosť o súdnom rozhodnutí, ktoré porušilo jej ústavné právo na poskytnutie súdnej ochrany.

Štát	Ústava	Zákony
	Ak je sťažnosť prijatá, rozsudok musí byť vydaný v lehote maximálne dvoch mesiacov. Pozri § 52 až § 58 už citovaného ústavného zákona o ústavnom súde. § 85 Prostredníctvom žiadosti o ochranu ústavný súd, ktorý koná ako najvyšší súdny orgán, zaručuje práva uznané v hlave III a IV oddielu II ústavy, ktoré sú odlišné od práva uvedeného v § 22. § 86 Okrem prípadov uvedených v § 95 a § 96 tohto zákona sa má žiadosť o ochranu podať proti rozhodnutiam všeobecných súdov posledného stupňa, ktorými boli odmietnuté sťažnosti v rámci neodkladného prednostného konania uvedeného v čl. 41.1 ústavy. Existujú dve konania: Konanie prostredníctvom „ampara remedy“ t. j. prostriedku na ochranu ústavných práv jednotlivca (§ 85 a § 86 citovaného zákona) a v prípade sporu o právomoc (§ 69.2, § 78 a § 82 zákona).	
Argentína	Článok 116 Najvyšší súd a nižšie ľudové sudy majú právomoc posudzovať a rozhodovať všetky prípady, ktoré spadajú do pôsobnosti ústavy a národných zákonov, s výnimkou uvedenou v čl. 75 ods. 12, a do pôsobnosti zmlúv uzavretých s cudzími štátmi; všetky prípady týkajúce sa veľvyslancov, štátnych ministrov a zahraničných konzulov; prípady týkajúce sa námorného velenia a námorného súdnicva; veci, v ktorých je stranou v konaní štát; žaloby medzi dvoma alebo viacerými provinciami, medzi provinciou a obyvateľmi inej provincie, medzi obyvateľmi rôznych provincií a medzi provinciou alebo jej obyvateľmi a cudzím štátom alebo cudzím občanom. Článok 117 V uvedených prípadoch má najvyšší súd odvoláciu právomoc podľa takých pravidiel a s takými výnimkami, ktoré mu môže určiť kongres (parlament); ale vo všetkých veciach týkajúcich sa zahraničných veľvyslancov, ministrov a konzulov, a v tých, kde je stranou konania provincia, má najvyšší súd primárnu a výlučnú právomoc.	Zákon o organizácii národného súdnictva 304 (p. t.) § 20³⁰⁵ Oblasťné sudy konajú v prvom stupni vo všetkých prípadoch uvedených v čl. 100 ústavy (= v súčasnosti čl. 116), pričom nezahŕňajú výnimky uvedené v čl. 101 ústavy (= čl. 117)... § 21³⁰⁶ Ako určuje ústava a národné zákony, môže oblasťný súd konať ako odvolací súd, pokiaľ ide o rozsudky a rozhodnutia podriadených provinčných súdov, okrem prípadu, ak sa dotknutá strana rozhodne podať návrh na vrchnom provinčnom súde alebo tribunáli. § 22³⁰⁷ Vo všetkých veciach uvedených v predchádzajúcich dvoch paragrafoch je riadna žaloba alebo námietka neplatnosti podaná na najvyššom súde prípustná.
Arménsko	Článok 101 V súlade s postupom upraveným v ústave	Zákon o ústavnom súde § 25

³⁰⁵ Dostupné na internete: <<http://www.infoleg.gov.ar/infolegInternet/anexos/115000-119999/116333/norma.htm>>.

³⁰⁶ Article 20. – Los Juzgados de Sección conocen en primera instancia, de todas las causas que se expresan en el artículo 100 [= Section 116 today] de la Constitución, sin incluir en ellas las exceptuadas en el artículo 101 de la misma Constitución, de las contenciosas administrativas y demás que interesen al Fisco Nacional, mas en las de contrabando, lo harán, por ahora, tanto en el territorio de la Provincia de Buenos Aires, cuanto en el resto de la República, ajustándose a las respectivas leyes y disposiciones dictadas y vigente en ellas.

Dostupné na internete: <<http://www.infoleg.gov.ar/infolegInternet/anexos/115000-119999/116333/norma.htm>>.

³⁰⁷ Art. 22. – En todas las causas mencionadas en los dos artículos precedentes, habrá los ordinarios recursos de apelación o nulidad para ante la Corte Suprema.

Dostupné na internete: <<http://www.infoleg.gov.ar/infolegInternet/anexos/115000-119999/116333/norma.htm>>.

Štát	Ústava	Zákony
	a zákonom o ústavnom súde môže návrh na ústavnom súde podať: 6) každá osoba, ak bol v konkrétnom prípade vydaný súdny akt (rozhodnutie), ak boli vyčerpané možnosti súdnej ochrany a ak bola namietnutá ústavnosť zákonného ustanovenia, ktoré bolo uvedeným súdnym aktom aplikované.	Orgány a osoby uvedené v čl. 101 ústavy sa môžu obrátiť na ústavný súd postupom predpísaným ústavou a týmto zákonom. Navyše v prípadoch uvedených v odseku 6 článku 101 sú právnické osoby taktiež oprávnené obrátiť sa na ústavný súd v súlade s čl. 42.1 ústavy Článok 69 1. Sťažnosti v prípadoch uvedených v tomto paragrafe (ďalej len individuálne sťažnosti) môžu podať tie fyzické a právnické osoby, ktoré boli účastníkmi v konaní pred všeobecnými súdmi a pred osobitnými súdmi, v súvislosti s ktorými bol zákon súdnym aktom (rozhodnutím) uplatnený, ktoré vyčerпали všetky opravné prostriedky súdnej ochrany a ktoré sú presvedčené, že ustanovenie zákona aplikované v konkrétnom prípade je v rozpore s ústavou. 2. Podané môžu byť individuálne sťažnosti týkajúce sa ústavnosti ustanovení zákonov prijatých národným zhromaždením a v referende.
Rakúsko	Článok 139 (1) Ústavný súd z úradnej moci rozhoduje o tom, či nariadenia vydané spolkovým alebo krajinským orgánom sú v rozpore so zákonom, a to na návrh súdov alebo nezávislých správnych komisií, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takéto nariadenie v prebiehajúcom súdnom konaní. Rozhoduje takisto o návrhoch spolkovej vlády o tom, či sú nariadenia vydané krajinským orgánom v rozpore so zákonom, a podobne aj o návrhu samosprávy o tom, či sú nariadenia vydané kontrolnými orgánmi pre samosprávne záležitosti podľa čl. 119a ods. 6 v rozpore so zákonom. Ďalej rozhoduje aj o nezákonnosti nariadení na návrh osoby, ktorá namieta, že boli touto nezákonnosťou priamo porušené jej osobné práva, za predpokladu, že nariadenie pôsobilo voči navrhovateľovi bezprostredne bez doručenia súdneho rozhodnutia alebo vydania rozsudku; článok 89 ods. 3 sa použije na tieto návrhy analogicky. Článok 140 Ústavný súd z úradnej moci rozhoduje o tom, či je spolkový alebo krajinský zákon neústavný, a to na návrh najvyššieho súdu, príslušného odvolacieho súdu, nezávislej správnej komisie, azylového súdu, správneho súdu alebo spolkového úradu verejného obstarávania, ale len do tej miery, v akej by bol súd povinný aplikovať takýto zákon v prebiehajúcom súdnom konaní. Na návrhy spolkovej vlády rozhoduje takisto o tom, či sú krajinské zákony neústavné, a podobne na návrhy krajinskej vlády, jednej tretiny členov národnej rady alebo jednej tretiny členov spolkovej rady o neústavnosti spolkových zákonov. Krajinský ústavný zákon môže priznať právo podania návrhu týkajúceho sa	Spolkový zákon o ústavnom súde § 82 1. Sťažnosť proti správne rozhodnutiu v súlade s čl. 144 ods. 1 spolkovej ústavy (B-VG) možno podať len v prípade, že boli vyčerpané všetky správne opravné prostriedky, v lehote šiestich týždňov od doručenia rozhodnutia v poslednom stupni.

Štát	Ústava	Zákony
	nesúladu krajinských zákonov s ústavou aj jednej tretine členov krajinského snemu (Diet). Súd rozhoduje ďalej aj o neústavnosti zákonov na návrh osoby, ktorá namieta, že boli touto neústavnosťou priamo porušené jej osobné práva, pokiaľ zákon nadobudol účinnosť voči navrhovateľovi bez toho, aby bolo súdne rozhodnutie doručené, alebo bez vydania (administratívneho) rozhodnutia; článok 89.3 sa použije na tieto návrhy analogicky. Článok 144 (1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach proti rozhodnutiam správnych orgánov vrátane nezávislých správnych komisií, pokiaľ sťažovateľ namieta porušenie ústavne garantovaného práva týmto rozhodnutím alebo porušenie osobných práv z dôvodu nezákonného nariadenia, neústavného zákona alebo neústavnej zmluvy. Sťažnosť možno podať až po vyčerpaní všetkých stupňov opravných prostriedkov.	
Azerbajdžan	Článok 130 II. Ústavný súd Azerbajdžanskej republiky na základe žiadosti prezidenta Azerbajdžanskej republiky, parlamentu (Milli Majlis) Azerbajdžanskej republiky, vlády Azerbajdžanskej republiky, Najvyššieho súdu Azerbajdžanskej republiky, Úradu prokurátora Azerbajdžanskej republiky, parlamentu (Ali Majlis) Nachičevanskej autonómnej republiky rozhoduje: 1. o súlade zákonov Azerbajdžanskej republiky, dekrétov a nariadení prezidenta Azerbajdžanskej republiky, uznesení parlamentu (Milli Majlis) Azerbajdžanskej republiky, uznesení a nariadení vlády Azerbajdžanskej republiky, normatívnych právnych aktov centrálnych orgánov výkonnej moci s Ústavou Azerbajdžanskej republiky; 2. o súlade dekrétov prezidenta Azerbajdžanskej republiky, uznesení vlády Azerbajdžanskej republiky, normatívnych právnych aktov centrálnych orgánov výkonnej moci so zákonmi Azerbajdžanskej republiky; 3. o súlade uznesení vlády Azerbajdžanskej republiky a normatívnych právnych aktov centrálnych orgánov výkonnej moci s dekrétmi prezidenta Azerbajdžanskej republiky; 4. v prípadoch predvídaných zákonom o súlade rozhodnutí Najvyššieho súdu Azerbajdžanskej republiky s ústavou a zákonmi Azerbajdžanskej republiky; 5. o súlade aktov samosprávy s Ústavou Azerbajdžanskej republiky, zákonmi Azerbajdžanskej republiky, dekrétmi prezidenta Azerbajdžanskej republiky, uzneseniami vlády Azerbajdžanskej republiky (v Nachičevanskej autonómnej republike – tiež s ústavou a zákonmi	Zákon o ústavnom súde § 34 Sťažnosti 34.1 Každá osoba, ktorá namieta, že jej práva a slobody boli porušené normatívnym právnym aktom zákonodarnej a výkonnej moci, aktom samosprávy a súdov, môže podať sťažnosť na ústavnom súde, aby rozhodol o veciach upravených v článku 130.3.1-7 Ústavy Azerbajdžanskej republiky na účely obnovenia svojich ľudských práv a slobôd. 34.2 Sťažnosti vo veciach upravených v čl. 130.3.4 Ústavy Azerbajdžanskej republiky môžu byť preskúmané ústavným súdom v nasledujúcich prípadoch: 34.2.1 Ak normatívny právny akt, ktorý mal byť aplikovaný, súd neaplikoval; 34.2.2 Ak normatívny právny akt, ktorý nemal byť aplikovaný, súd aplikoval; 34.2.3 Ak nebol normatívny právny akt správne súdom interpretovaný; 34.3 V prípadoch upravených v § 34.2 tohto zákona je preskúmanie skutkového stavu prípadu, ktorý bol preskúmaný Najvyšším súdom Azerbajdžanskej republiky, neprípustné.

Štát	Ústava	Zákony
	Nachičevanskej autonómnej republiky a uzneseniami vlády Nachičevanskej autonómnej republiky); 6. o súlade medzištátnych dohôd Azerbajdžanskej republiky, ktoré ešte nenadobudli platnosť, s Ústavou Azerbajdžanskej republiky; o súlade medzivládnych dohôd Azerbajdžanskej republiky s ústavou a zákonmi Azerbajdžanskej republiky; 7. o súlade ústavy a zákonov Nachičevanskej autonómnej republiky, uznesení parlamentu (Ali Majlis) Nachičevanskej autonómnej republiky, uznesení vlády Nachičevanskej autonómnej republiky s Ústavou Azerbajdžanskej republiky; o súlade zákonov Nachičevanskej autonómnej republiky, uznesení vlády Nachičevanskej autonómnej republiky so zákonmi Azerbajdžanskej republiky; o súlade uznesení vlády Nachičevanskej autonómnej republiky s dekrétmi prezidenta Azerbajdžanskej republiky a uzneseniami vlády Azerbajdžanskej republiky; V. Každý, kto tvrdí, že sa stal obeťou porušenia svojich práv a slobôd rozhodnutiami zákonodarnej, výkonnej alebo súdnej moci, samosprávnymi aktmi uvedenými v bodoch 1–7 odseku III tohto článku, môže podať v súlade s postupom upraveným zákonom sťažnosť na Ústavnom súde Azerbajdžanskej republiky s cieľom obnovenia porušených ľudských práv a slobôd.	
Belgicko	Článok 142 Pre celé Belgicko je zriadený ústavný súd, ktorého zloženie, kompetencie a činnosť sú upravené zákonom. Tento súd rozhoduje formou rozsudkov o 1. tých sporoch, na ktoré odkazuje článok 141; 2. porušení čl. 10, 11 a čl. 24 zákonom a federálnym zákonom alebo predpisom, na ktoré odkazuje čl. 134; 3. porušení ústavných článkov, ktoré zákon určuje, zákonom, federálnym zákonom alebo predpisom, na ktoré odkazuje čl. 134. Vec môže byť postúpená súdu (ústavnému) akýmkoľvek orgánom určeným zákonom, každou osobou, ktorá vie preukázať svoj záujem na veci, alebo ako predbežná otázka akýmkoľvek súdom.	Osobitný zákon o súde § 2 Žaloby uvedené v čl. 1 môžu podať: 1. Ministerská rada, vláda spoločenstva alebo regiónu; 2. Každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá má oprávnený záujem; alebo 3. Predsedovia zákonodarných zhromaždení na žiadosť dvoch tretín svojich členov.
Bosna a Hercegovina	VI.3 Právomoc b) Ústavný súd má tiež odvoláciu právomoc v záležitostiach podľa tejto ústavy, ktoré vyplynuli z rozhodnutia akéhokoľvek súdu v Bosne a Hercegovine.	Poriadok ústavného súdu § 15 1. Účastníkmi konania sú: b) strany v konaní, ktoré sa skončilo namietaným rozhodnutím/rozsudkom, a orgán, ktorý namietané rozhodnutie/rozsudok vydal [článok VI.3 (b) Ústavy];
Brazília	Článok 5 ³⁰⁸	Zákon č. 10,259 z roku 2001 povolil, aby boli

³⁰⁸ Dostupné na internete: <<http://www.v-brazil.com/government/laws/>>.

Štát	Ústava	Zákony
	LXVIII – návrhu <i>habeas corpus</i> sa vyhovie, keď osoba trpí násilím alebo nátlakom, alebo je v ohrození násilia alebo nátlaku v rozpore s jej slobodou pohybu z dôvodu nezákonného postupu alebo zneužitia moci; LXIX – na ochranu nespochybniteľného a plného práva, ktoré nespadá pod ochranu <i>habeas corpus</i> alebo <i>habeas data</i>, sa vydá súdny príkaz na konanie alebo zdržanie sa činnosti (<i>writ of mandamus</i>) vždy, ak je strana, ktorá je zodpovedná za nezákonné konanie alebo zneužívanie moci verejným činiteľom alebo zástupcom právnickej osoby vykonávajúcej niektoré úlohy vlády, LXX – návrh na vydanie kolektívneho súdneho príkazu na konanie alebo zdržanie sa činnosti (<i>collective writ of mandamus</i>) môže podať: a) politická strana zastúpená v národnom kongrese; b) odborová organizácia, profesijné združenie alebo na základe zákona založené združenie vykonávajúce činnosť minimálne po dobu jedného roka, na obranu záujmov svojich členov alebo príslušníkov; LXXI – a <i>writ of injunction</i> sa vydá vždy v prípade, ak je z dôvodu absencie regulačného ustanovenia znemožnený výkon ústavných práv a slobôd, ako aj výsad, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť národnosti, suverenity a občianstva; LXXII – <i>habeas data</i> sa vyhovie: a) z dôvodu zabezpečenia poskytnutia informácií týkajúcich sa osoby sťažovateľa, ktoré sú obsiahnuté v záznamoch alebo databázach vládnych agentúr verejnej povahy, b) z dôvodu opravy dát, ak sťažovateľ neuprednostní vykonanie opravy dôverným postupom či už súdnym, alebo administratívnym; LXXIII – každý občan je oprávnený podať ľudovú žalobu (<i>people's legal action</i>) s cieľom zrušenia aktu poškodzujúceho verejný majetok alebo majetok právnickej osoby, v ktorej má účasť štát, alebo poškodzujúceho morálku, životné prostredie a historické a kultúrne dedičstvo, a autor žaloby je oslobodený od súdnych trov a trov právneho zastúpenia, okrem prípadov, ak sa mu preukáže zlý úmysel. Článok 102 Najvyšší federálny súd je zodpovedný najmä za ochranu ústavy a ústavnosti, a v rámci svojej právomoci je oprávnený: I – začať súdne konanie a proces v prvom stupni, ktoré sa týkajú: a) priamych žalôb o neústavnosti federálneho alebo štátneho zákona alebo normatívneho právneho aktu a žalôb o vyhlásenie ústavnosti federálneho zákona alebo normatívneho právneho aktu; Fialový text pridaný CA 3, 17. marca 1993.	mimoriadne odvolania proti rozhodnutiam vydaným sudcami na špeciálnych vyšších súdoch postúpené najvyššiemu súdu. <i>Pozn. prekl.:</i> <i>Habeas corpus</i> – právne podanie, návrh, prostredníctvom ktorého má byť osoba prepustená z nezákonnej väzby, nezákonného zadržania. <i>Habeas data</i> – ústavné právo určené na ochranu povesti (<i>image</i>), súkromia, cti, informácií na sebaurčenie a slobody informácií osoby, prostredníctvom sťažnosti jednotlivca na ústavnom súde. <i>Writ of mandamus</i> – právne opatrenie vo forme príkazu nadriadeného súdu akémukoľvek podriadenému súdu, spoločnosti alebo orgánu verejnej správy konať niečo alebo sa zdržať nejakého konania, ktoré môže mať povahu verejnej alebo aj zákonnej povinnosti. <i>Writ of injunction</i> – je opatrenie vo forme súdneho príkazu, ktoré nariaďuje strane v konaní, aby niečo vykonala alebo sa zdržala nejakého konania.

Štát	Ústava	Zákony
	Týmto CA boli zavedené žaloby o vyhlásenie ústavnosti. b) prezidenta republiky, viceprezidenta, členov národného kongresu, sudcov najvyššieho federálneho súdu a generálneho štátneho zástupcu republiky pri bežných trestných činoch; c) ministrov štátu, okrem prípadu uvedeného v čl. 52, I, dôstojníkov námorníctva, armády a leteckých síl a členov vyšších súdov, členov federálnych účtovných súdov a vedúcich stálych diplomatických misií, pri bežných trestných činoch a zločinoch korupcie (zneužitie verejnej moci); Fialový text pridaný CA 23, 2. septembra 1999, ktorým boli zavedené postavenia dôstojníkov námorníctva, armády a leteckých síl. Pozri poznámky k článku 84, XIII. d) <i>habeas corpus</i>, ak je sťažovateľom niektorá z osôb uvedených v predchádzajúcich odsekoch; súdneho príkazu na konanie alebo zdržanie sa činnosti (<i>the writ of mandamus</i>) a <i>habeas data</i> proti aktom prezidenta republiky, riadiacich výborov snemovne poslancov a federálneho senátu, federálneho účtovného súdu, generálneho štátneho zástupcu republiky a samotného najvyššieho federálneho súdu; i) <i>habeas corpus</i>, ak je obmedzujúcou stranou vrchný súd alebo ak je sťažovateľom súd, orgán alebo zamestnanec, ktorého úkony (akty) podliehajú priamo právomoci najvyššieho federálneho súdu, alebo v prípade zločinu v rovnakej právomoci na jednom jedinom stupni; p) žiadostí o dočasnú nápravu v priamych žalobách o neústavnosť. II – rozhodovať o riadnom odvolaní v prípadoch: a) <i>habeas corpus</i>, súdnych príkazov na konanie alebo zdržanie sa činnosti (<i>writs of mandamus</i>), <i>habeas data</i> a opatrení (<i>writs of injunction</i>), o ktorých bolo rozhodnuté na jednom stupni na vrchnom súde, v prípade ich zamietnutia; b) politických zločinov; III – rozhodovať o mimoriadnych odvolaniach v prípadoch, ktoré boli rozhodnuté v jedinom alebo na poslednom stupni, ak je rozhodnutie, proti ktorému odvolanie smeruje: a) v rozpore s ustanovením ústavy; b) vyhlasuje neústavnosť zmluvy alebo federálneho zákona; c) považuje za platný zákon alebo akt miestnej samosprávy, ktorý bol sporný v súvislosti s touto ústavou. d) považuje za platný miestny zákon, ktorý bol sporný v súvislosti s federálnym zákonom.	

Štát	Ústava	Zákony
	Novela č. 45 z roku 2004 Touto novelou bol schválený nástroj všeobecného dopadu, ktorým sa ustanovilo, že „v prípade mimoriadneho odvolania, musí odvolateľ preukázať, aký bude všeobecný dopad ústavnej záležitosti, ktorá je prejednávaná v predmetnom prípade, v súlade so zákonom tak, aby súd mohol rozhodnúť, či odvolanie prijme, pričom iba v prípade nepriaznivého stanoviska dvoch tretín svojich členov je súd oprávnený ho odmietnuť“. Závazný precedens Článok 5, LXXI Článok 102, I, g.	
Bulharsko	Bez priameho prístupu jednotlivca.	Bez priameho prístupu jednotlivca.
Kanada	24. Výkon garantovaných práv a slobôd (1) Každý, koho práva a slobody garantované v tejto listine boli porušené alebo odopreté, sa môže obrátiť na súd s príslušnou právomocou pre účely získania takej nápravy, ktorú súd považuje za primeranú a opodstatnenú za daných okolností. 52. Prednosť Ústavy Kanady (1) Ústava Kanady je najvyšším zákonom Kanady a akýkoľvek zákon, ktorý nie je v súlade s ustanoveniami ústavy, je v rozsahu tohto nesúladu neplatný a neúčinný.	Zákon o najvyššom súde § 37.1 Proti rozhodnutiam federálneho odvolacieho súdu v prípadoch sporu medzi Kanadou a provinciou alebo medzi dvoma alebo viacerými provinciami možno podať odvolanie na (najvyššom) súde. § 36 Podat' odvolanie na (najvyššom) súde možno proti stanovisku, ktoré vyhlásil najvyšší súd poslednej inštancie v provincii v akejkoľvek veci, ktorá mu bola postúpená na prejednanie a posúdenie guvernérom (lieutenant governor) v rade tejto provincie vždy, keď zákony danej provincie ustanovujú, že takéto stanovisko sa má považovať za rozhodnutie najvyššieho súdu poslednej inštancie, a preto proti nemu možno podať odvolanie ako proti rozsudku v súdnom spore. § 37 Ak sa nepoužije ustanovenie § 39 a § 42, platí, že je možné sa odvolať na najvyššom súde, keď to najvyšší súd poslednej inštancie v provincii povolí, proti konečnému rozhodnutiu tohto súdu, ak je podľa názoru tohto súdu otázka obsiahnutá v odvolaní takou otázkou, ktorá by mala byť predložená na rozhodnutie najvyššiemu súde. § 37.1 Ak sa nepoužije ustanovenie § 39 a § 42, platí, že je možné sa odvolať na najvyššom súde, keď to federálny odvolací súd povolí, proti konečnému rozhodnutiu federálneho odvolacieho súdu, ak je podľa názoru súdu otázka obsiahnutá v odvolaní takou otázkou, ktorá by mala byť predložená na rozhodnutie najvyššiemu súde. § 38 Ak sa nepoužije ustanovenie § 39 a § 42, platí, že na najvyššom súde sa možno odvolať len v súvislosti so samotnou právnou otázkou, ak to tento súd povolí, a to proti konečnému rozhodnutiu federálneho súdu alebo iného súdu provincie ako najvyššieho súdu poslednej inštancie v provincii, ktorého sudcov menuje generálny guvernér, pričom toto rozhodnutie bolo vyhlásené v súdnom konaní v prípadoch, keď je možné sa odvolať na federálnom odvolacom súde alebo najvyššom súde poslednej inštancie v provincii. Uvedené platí za

Štát	Ústava	Zákony
		predpokladu, že písomný súhlas strán v konaní, ich právnych zástupcov overený čestným vyhlásením bol podaný tajomníkovi najvyššieho súdu alebo tajomníkovi, úradníkovi alebo protonotárovi (<i>titul vedúceho úradníka súdu, pozn.</i>) súdu, z ktorého má byť odvolanie prevzaté. § 39 Podľa § 37, 37.1 alebo § 38 nie je možné podať odvolanie na súde proti rozhodnutiu v trestnej veci v konaní o a) návrhu na prepustenie z väzby (a writ of <i>habeas corpus</i>), príkaze nadriadeného súdu podriadenému súdu na predloženie spisu na preskúmanie (<i>certiorari</i>) alebo zákaze vyplývajúcom z obvinenia z trestného činu alebo b) návrhu na prepustenie z väzby (a writ of <i>habeas corpus</i>) vyplývajúcom z požiadavky o vydanie realizovanej v súlade s medzinárodnou zmluvou. § 40 1. Ak sa nepoužije odsek 3, platí, že na najvyššom súde sa možno odvolať proti akémukoľvek konečnému alebo inému rozhodnutiu federálneho odvolacieho súdu alebo najvyššieho súdu poslednej inštancie v provincii alebo sudcu tohto súdu bez ohľadu na to, či bolo povolenie na podanie odvolania na najvyššom súde iným súdom udelené, alebo nie. To platí v prípade, ak je s ohľadom na konkrétnu vec najvyšší súd toho názoru, že niektorá otázka obsiahnutá v odvolaní je z dôvodu verejného záujmu alebo z dôvodu právneho alebo kombinovaného faktického aj právneho významu takou otázkou, o ktorej by mal rozhodnúť najvyšší súd, alebo je z iného dôvodu takej povahy, alebo má taký význam, ktorý odôvodňuje, aby o nej najvyšší súd rozhodol, a povolenie na odvolanie proti rozhodnutiu v takom prípade udelí najvyšší súd. 3. Nie je možné sa v zmysle tohto odseku odvolať na súde proti rozhodnutiu akéhokoľvek súdu, ktorým sa oslobodzuje alebo odsudzuje, odkladá alebo potvrdzuje odsúdenie alebo oslobodenie zo žalovateľného trestného činu, okrem prípadu, že sa odvolanie týka právnej otázky alebo právomoci vo veci iného než žalovateľného trestného činu. 4. Vždy, keď najvyšší súd povolí podanie odvolania, najvyšší súd alebo sudca môže bez ohľadu na ustanovenia tohto zákona predĺžiť lehotu na podanie odvolania. § 41 Bez ohľadu na ustanovenia tohto zákona má najvyšší súd takú právomoc, akú mu priznáva akýkoľvek zákon upravujúci právomoc. § 42 1. Na súde sa nemožno odvolať proti rozhodnutiu alebo nariadeniu vydanému pri použití voľnej úvahy súdu okrem konaní, ktoré majú povahu žaloby alebo konania podľa práva equity, ktoré začalo mimo provincie Quebec, a okrem <i>mandamus</i> konania (<i>konanie, v ktorom nadriadený súd vydá príkaz akémukoľvek podriadenému súdu, spoločnosti alebo orgánu</i>

Štát	Ústava	Zákony
		verejnej správy niečo konať alebo sa zdržať nejakého konania, ktoré môže mať povahu verejnej alebo aj zákonnej povinnosti, pozn.). 2. Tento paragraf sa nevzťahuje na odvolanie podľa § 40. § 52 Súd má a vykonáva výlučnú odvoláciu právomoc na poslednom stupni v civilných a trestných veciach v Kanade a pre Kanadu a rozsudky súdu sú vo všetkých prípadoch konečné a nespochybniteľné.
Čile	Článok 19 (p. t.)³⁰⁹ Ústava ochraňuje právo každého: 21. Vykonávať akúkoľvek ekonomickú činnosť, ktorá nie je v rozpore s morálkou, verejným poriadkom alebo národnou bezpečnosťou a rešpektuje právne normy, ktoré ju upravujú.³¹⁰ Článok 20³¹¹ Každý, komu prostredníctvom svojvoľného alebo nezákonného konania alebo opomenutia bola odňatá, porušená alebo ohrozená možnosť zákonného výkonu jeho práv a záruk upravených v článkoch 19 č. 1, 2, 3 štvrtý odsek, 4, 5, 6, 9 posledný odsek, 11, 12, 13, 15, 16, čo sa týka práva na slobodu práce a právo byť slobodne zvolený a zamestnaný a čo sa týka ustanovení vo štvrtom odseku, 19, 21, 22, 23, 24 a 25, sa môže obrátiť na odvolací súd vo vlastnom mene alebo prostredníctvom tretej osoby; Odvolací súd okamžite prijme opatrenia, ktoré považuje za nevyhnutné na obnovenie právneho stavu a na zabezpečenie riadnej ochrany dotknutej osoby bez toho, aby boli dotknuté ďalšie práva, ktorých by sa mohol domáhať pred príslušným orgánom alebo tribunálom (súdom). Žiadosť o ochranu sa použije aj v prípade podľa č. 8 článku 19, ak bolo právo na život v životnom prostredí nepostihnutom kontamináciou ovplyvnené svojvoľným alebo nezákonným postupom, za ktorý nesie zodpovednosť orgán alebo konkrétna osoba. Článok 21³¹²	Nezávislý predpis najvyššieho súdu o realizácii právneho prostriedku na ochranu (recurso de protección)³¹⁴ (p. t.) 1. Sťažnosť alebo žalobu o ochranu možno podať na odvolacom súde v rámci jeho právomoci proti konaniu alebo svojvoľnému alebo nezákonnému opomenutiu spôsobujúcemu odňatie možnosti, porušenie alebo ohrozenie zákonného výkonu príslušných ústavných záruk, a to v rámci neprerušiteľnej lehoty tridsiatich dní po realizácii konania alebo výskytu opomenutia alebo vzhľadom na ich povahu, po oznámení alebo nadobudnutí vedomosti o konaní alebo opomenutí, ktoré budú stanovené v predbežnom postupe. 2. Sťažnosť môže podať dotknutá osoba alebo iná osoba spôsobilá na právne úkony v jej mene, aj keď nemá osobitné splnomocnenie, a to písomne a telegraficky alebo telefaxom. Tribunál preskúma, či bola sťažnosť podaná v lehotách a či by uvádzané skutočnosti mohli spôsobiť porušenie záruk upravených v čl. 20 Politickej ústavy v Čile. Ak je sťažnosť nepripravená alebo ak nie sú uvedené žiadne skutočnosti, ktoré by mohli znamenať porušenie záruk uvedených v označenom ústavnom ustanovení, tribunál vyhlási sťažnosť za neprijateľnú namiesto vydania odôvodneného rozhodnutia; proti vyhláseniu o neprijateľnosti možno v lehote troch dní podať len žiadosť o repozíciu (<i>recourse of reposition</i>) pred tým istým tribunálom. Pre účely dosiahnutia väčšej presnosti rozhodnutia môže tribunál prijať všetky opatrenia, ktoré považuje za nevyhnutné. Súd so starostlivosťou posúdi predchádzajúce skutočnosti prípadu a tie, ktoré v priebehu

³⁰⁹ Dostupné na internete: <<https://www.presidencia.cl/documentos/Constituci%F3n%20Pol%EDtica.pdf>>.

³¹⁰ La Constitución asegura a todas las personas: El derecho a desarrollar cualquiera actividad económica que no sea contraria a la moral, al orden público o a la seguridad nacional, respetando las normas legales que la regulen.

³¹¹ El que por causa de actos u omisiones arbitrarios o ilegales sufra privación, perturbación o amenaza en el legítimo ejercicio de los derechos y garantías establecidos en el artículo 19, números 1°, 2°, 3° inciso cuarto, 4°, 5°, 6°, 9° inciso final, 11°, 12°, 13°, 15°, 16° en lo relativo a la libertad de trabajo y al derecho a su libre elección y libre contratación, y a lo establecido en el inciso cuarto, 19°, 21°, 22°, 23°, 24°, y 25° podrá ocurrir por sí o por cualquiera a su nombre, a la Corte de Apelaciones respectiva, la que adoptará de inmediato las providencias que juzgue necesarias para restablecer el imperio del derecho y asegurar la debida protección del afectado, sin perjuicio de los demás derechos que pueda hacer valer ante la autoridad o los tribunales correspondientes.

Procederá, también, el recurso de protección en el caso del N° 8° del artículo 19, cuando el derecho a vivir en un medio ambiente libre de contaminación sea afectado por un acto u omisión ilegal imputable a una autoridad o persona determinada.

Štát	Ústava	Zákony
	Každý jednotlivec, ktorý je zatknutý, zadržaný alebo vo výkone trestu v rozpore so zákonom alebo ústavou, môže sa obrátiť na správny orgán ustanovený zákonom, ktorý môže nariadiť, aby boli splnené zákonné náležitosti, a môže okamžite prijať opatrenia, ktoré považuje za nevyhnutné na obnovenie právneho stavu a zabezpečenie riadnej ochrany dotknutého jednotlivca. Článok 93³¹³	konania vyšli najavo. Následné rozhodnutie, ktorým bola sťažnosť prijatá alebo odmietnutá alebo vyhlásená za neprijateľnú, možno napadnúť odvolaním na najvyššom súde. Zákon č. 18.971³¹⁵ Každý môže vzniesť obvinenie proti porušeniu čl. 19 č. 21 Politickej Ústavy Čile.

³¹² Todo individuo que se hallare arrestado, detenido o preso con infracción de lo dispuesto en la Constitución o en las leyes, podrá ocurrir por sí, o por cualquiera a su nombre, a la magistratura que señale la ley, a fin de que ésta ordene se guarden las formalidades legales y adopte de inmediato las providencias que juzgue necesarias para restablecer el imperio del derecho y asegurar la debida protección del afectado.

³¹⁴ 1. El recurso o acción de protección se interpondrá ante la Corte de Apelaciones en cuya jurisdicción se hubiere cometido el acto o incurrido en la omisión arbitraria o ilegal que ocasionen privación, perturbación o amenaza en el legítimo ejercicio de las garantías constitucionales respectivas, dentro del plazo fatal de treinta días corridos contados desde la ejecución del acto o la ocurrencia de la omisión o, según la naturaleza de éstos, desde que se haya tenido noticias o conocimiento cierto de los mismos, lo que se hará constar en autos.

2. El recurso se interpondrá por el afectado o por cualquiera otra persona en su nombre, capaz de parecer en juicio, aunque no tenga para ello mandato especial, por escrito en papel simple y aún por telégrafo o télex. Presentado el recurso, el Tribunal examinará en cuenta si ha sido interpuesto en tiempo y si se mencionan hechos que puedan constituir la vulneración de garantías de las indicadas en el artículo 20 de la Constitución Política de la República. Si su presentación es extemporánea o no se señalan hechos que puedan constituir vulneración a garantías de las mencionadas en la referida disposición constitucional, lo declarará inadmisibles desde luego por resolución fundada, la que sólo será susceptible del recurso de reposición ante el mismo tribunal, el que deberá interponerse dentro de tercero día.

5. Para mejor acierto del fallo se podrán decretar todas las diligencias que el Tribunal estime necesarias. La Corte apreciará de acuerdo con las reglas de la sana crítica los antecedentes que se acompañen al recurso y los demás que se agreguen durante su tramitación. - La sentencia que se dicte, ya sea que lo acoja, rechace o declare inadmisibles el recurso, será apelable ante la Corte Suprema.

Dostupné na internete:

<http://www.justicia.cl/documentos/docs_auto1.html, http://www.minsal.cl/juridico/CIRCULAR_35_07.doc>.

³¹³ Artículo 93. Son atribuciones del Tribunal Constitucional: 1° Ejercer el control de constitucionalidad de las leyes que interpreten algún precepto de la Constitución, de las leyes orgánicas constitucionales y de las normas de un tratado que versen sobre materias propias de estas últimas, antes de su promulgación; 2° Resolver sobre las cuestiones de constitucionalidad de los autos acordados dictados por la Corte Suprema, las Cortes de Apelaciones y el Tribunal Calificador de Elecciones;

6° Resolver, por la mayoría de sus miembros en ejercicio, la inaplicabilidad de un precepto legal cuya aplicación en cualquier gestión que se siga ante un tribunal ordinario o especial, resulte contraria a la Constitución;

7° Resolver por la mayoría de los cuatro quintos de sus integrantes en ejercicio, la inconstitucionalidad de un precepto legal declarado inaplicable en conformidad a lo dispuesto en el numeral anterior;

En el caso del número 2°, el Tribunal podrá conocer de la materia a requerimiento del Presidente de la República, de cualquiera de las Cámaras o de diez de sus miembros. Asimismo, podrá requerir al Tribunal toda persona que sea parte en juicio o gestión pendiente ante un tribunal ordinario o especial, o desde la primera actuación del procedimiento penal, cuando sea afectada en el ejercicio de sus derechos fundamentales por lo dispuesto en el respectivo auto acordado.

En el caso del número 6°, la cuestión podrá ser planteada por cualquiera de las partes o por el juez que conoce del asunto. Corresponderá a cualquiera de las salas del Tribunal declarar, sin ulterior recurso, la admisibilidad de la cuestión siempre que verifique la existencia de una gestión pendiente ante el tribunal ordinario o especial, que la aplicación del precepto legal impugnado pueda resultar decisivo en la resolución de un asunto, que la impugnación esté fundada razonablemente y se cumplan los demás

requisitos que establezca la ley. A esta misma sala le corresponderá resolver la suspensión del procedimiento en que se ha originado la acción de inaplicabilidad por inconstitucionalidad.

En el caso del número 7°, una vez resuelta en sentencia previa la declaración de inaplicabilidad de un precepto legal, conforme al número 6° de este artículo, habrá acción pública para requerir al Tribunal la declaración de inconstitucionalidad, sin perjuicio de la facultad de éste para declararla de oficio. Corresponderá a la ley orgánica constitucional respectiva establecer los requisitos de admisibilidad, en el caso de que se ejerza la acción pública, como asimismo regular el procedimiento que deberá seguirse para actuar de oficio.

³¹⁵ Cualquier persona podrá denunciar las infracciones al artículo 19 número 21 de la Constitución Política de la República de Chile.

Štát	Ústava	Zákony
	Ústavný tribunál má právomoc: 2. Rozhodovať o otázkach neústavnosti nezávislých rozhodnutí najvyššieho súdu, odvolacieho súdu a volebného tribunálu. 6. Rozhodovať štvorpäťtinovou väčšinou svojich členov o nemožnosti aplikácie zákonného ustanovenia, ktorého použitie by v akomkoľvek konaní pred všeobecným alebo osobitným tribunálom bolo v rozpore s ústavou. 7. Rozhodovať štvorpäťtinovou väčšinou svojich členov o neústavnosti zákonného ustanovenia, ktoré bolo vyhlásené za nepoužiteľné v súlade s predchádzajúcim článkom; túto otázku môžu predniesť strany v konaní alebo sudca, ktorý o veci rozhoduje. V prípade podľa bodu 2 tribunál posudzuje vec na žiadosť prezidenta republiky, ktorejkoľvek z komôr alebo jej desiatich členov. Takisto aj ktokoľvek, kto je stranou v konaní prebiehajúcom pred všeobecným alebo osobitným súdom, alebo od prvého úkonu v trestnom konaní môže podať žiadosť tribunálu, ak bol poškodený na svojich základných právach príslušným nezávislým rozhodnutím. V prípade podľa bodu 6 otázku môže predniesť ktorákoľvek zo strán v konaní alebo sudca, ktorý o veci rozhoduje. V prípade podľa bodu 7 ak už bolo vynesené predbežné rozhodnutie, ktoré vyhlásilo nemožnosť aplikácie zákonného ustanovenia, v súlade s bodom 6 tohto článku možno podať verejnú žalobu so žiadosťou, aby tribunál vyhlásil neústavnosť bez toho, aby bolo dotknuté právo tribunálu vyhlásiť ustanovenie za neústavné z úradnej moci. Príslušný organický ústavný zákon ustanoví náležitosti prípustnosti v prípade verejnej žaloby a upraví postup, ktorý má byť dodržaný, aby bolo možné konať z úradnej moci.	
Chorvátsko	Článok 128 Ústavný súd Chorvátskej republiky: - rozhoduje o súlade zákonov s ústavou; - rozhoduje o súlade iných predpisov s ústavou a zákonmi; - môže rozhodovať o ústavnosti zákonov a iných predpisov, ktoré stratili účinnosť, za predpokladu, že od momentu straty účinnosti do podania žiadosti alebo návrhu na začatie konania neubehol viac ako jeden rok; - rozhoduje o ústavných sťažnostiach proti individuálnym rozhodnutiam vládných orgánov, orgánov miestnej a regionálnej samosprávy a právnických osôb s verejnou právomocou, ak tieto rozhodnutia porušujú ľudské práva a základné slobody, ako aj právo na miestnu a regionálnu samosprávu garantované Ústavou Chorvátskej	Ústavný zákon o ústavnom súde Článok 38 (1) Každý jednotlivец alebo právnická osoba má právo podať návrh na začatie konania o preskúmaní ústavnosti zákona a zákonnosti a ústavnosti iných predpisov. Článok 40 (1) Návrh na začatie konania o preskúmaní ústavnosti zákona alebo ústavnosti a zákonnosti iných predpisov obsahuje spravidla rovnaké náležitosti ako žiadosť. (2) Ústavný súd začne konanie v lehote do jedného roka po podaní návrhu. Článok 62 (1) Každý môže podať ústavnú sťažnosť na ústavnom súde, ak je toho názoru, že individuálny akt štátneho orgánu, orgánu miestnej a regionálnej samosprávy alebo právnická osoba s verejnou právomocou, ktorá rozhodovala o jeho/jej právach a povinnostiach

Dostupné na internete:

<http://www.cecocoh.cl/htm/revista/docs/estudiosconst/5n_2_5_2007/7_el_recurso_economico.pdf>.

Štát	Ústava	Zákony
	republiky... Článok 131 <i>Postup a podmienky volieb sudcov Ústavného súdu Chorvátskej republiky a ukončenie výkonu ich funkcie, podmienky a lehoty na začatie konaní o posúdení ústavnosti a zákonnosti, postup a právne účinky ich rozhodnutí, ochrana ľudských práv a základných slobôd garantovaných ústavou a ostatné záležitosti dôležité pre výkon povinností a činnosti Ústavného súdu Chorvátskej republiky je upravený ústavným zákonom.</i>	alebo o podozrení alebo obvinení z trestného činu, porušila jeho/jej ľudské práva alebo základné slobody garantované ústavou alebo jeho/jej právo na miestnu alebo regionálnu samosprávu garantovanú ústavou (ďalej len „ústavné právo“).
Cyprus	Článok 146 1. Najvyšší ústavný súd má výlučnú právomoc rozhodnúť s konečnou platnosťou o právnom prostriedku obsahujúcom sťažnosť, že rozhodnutie, konanie alebo nečinnosť akéhokoľvek orgánu, úradu alebo osoby vykonávajúcej výkonné alebo správne právomoci, je v rozpore s niektorým ustanovením ústavy alebo niektorého zákona alebo bolo realizované pri prekročení alebo zneužití právomocí zverených takému orgánu, úradu alebo osobe. 2. Tento právny prostriedok môže podať osoba, ktorej akýkoľvek legitímny záujem, ktorý má ako osoba alebo ako člen určitého spoločenstva, bol nepriaznivo a priamo dotknutý týmto rozhodnutím, konaním alebo nečinnosťou.	
Česká republika	Článok 87 (1) Ústavný súd rozhoduje a) o zrušení zákonov alebo ich jednotlivých ustanovení, ak sú v rozpore s ústavným poriadkom, b) o zrušení iných právnych predpisov alebo ich jednotlivých ustanovení, ak sú v rozpore s ústavným poriadkom alebo zákonom, d) o ústavnej sťažnosti proti právoplatnému rozhodnutiu alebo inému zásahu orgánov verejnej moci do ústavou zaručených základných práv a slobôd.	Zákon o ústavnom súde § 64 (1) Návrh na zrušenie zákona alebo jeho jednotlivých ustanovení podľa čl. 87 ods. 1 písm. a) ústavy je oprávnený podať e) ten, kto podal ústavnú sťažnosť za podmienok uvedených v § 74 tohto zákona, alebo ten, kto podal návrh na obnovu konania za podmienok uvedených v § 119 ods. 4 tohto zákona. (2) Návrh na zrušenie iného právneho predpisu alebo jeho jednotlivých ustanovení podľa čl. 87 ods. 1 písm. b) ústavy sú oprávnení podať d) ten, kto podal ústavnú sťažnosť za podmienok uvedených v § 74 tohto zákona, alebo ten, kto podal návrh na obnovu konania za podmienok uvedených v § 119 ods. 4 tohto zákona, § 72 (1) Ústavnú sťažnosť sú oprávnení podať a) fyzická alebo právnická osoba podľa čl. 87 ods. 1 písm. d) ústavy, ak tvrdí, že právoplatným rozhodnutím v konaní, ktorého bola účastníkom, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci (ďalej len „zásah orgánu verejnej moci“), bolo porušené jej základné právo alebo sloboda zaručené ústavným poriadkom (ďalej len „ústavne zaručené základné právo alebo sloboda“), § 74 Spolu s ústavnou sťažnosťou môže byť podaný aj návrh na zrušenie zákona, iného

Štát	Ústava	Zákony
		právneho predpisu alebo ich jednotlivých ustanovení, aplikáciou ktorých vznikla skutočnosť, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, ak sú podľa tvrdenia sťažovateľa v rozpore s ústavným zákonom, prípadne iným zákonom, pokiaľ ide o iný právny predpis. [potrebné spojiť s čl. 78]
Dánsko	§ 60. (1) Vysoký súd kráľovstva prejednáva žaloby, ktoré môžu byť vznesené kráľom alebo parlamentom (Folketing) proti ministrom. (2) Kráľ môže so súhlasom parlamentu (Folketing) podať žalobu na vysokom súde kráľovstva aj proti iným osobám, ktoré považuje za zvlášť nebezpečné pre štát.	Zákon o správe súdnictva § 371 1. Odvolanie nemožno podať proti rozhodnutiam vyhláseným vrchným súdom ako súdom druhej inštancie. Rada pre povolenie odvolaní však môže povoliť preskúmanie prípadu týkajúceho sa základnej zásady súdom tretej inštancie. 2. Žiadosť o vydanie povolenia uvedeného v druhej vete odseku (1) musí byť predložená rade pre povolenie odvolaní v lehote do 8 týždňov od vyhlásenia predmetného rozhodnutia. Rada pre povolenie odvolaní však môže výnimočne udeliť povolenie aj neskôr na základe podmienky, že sa tak stane v lehote jedného roka od vyhlásenia rozhodnutia.
Estónsko	Článok 152 Súd pri rozhodovaní právnej veci nepoužije žiaden zákon alebo právny predpis, ktorý je v rozpore s ústavou. Vnútroštátny súd vyhlási za neplatný každý zákon alebo iný právny predpis, ktorý je v rozpore s ustanoveniami alebo zmyslom ústavy.	Zákon o postupe súdu pri prieskume ústavnosti § 16 Ak osoba zistí, že rozhodnutie parlamentu (Riigikogu) porušuje jeho alebo jej práva, môže sa obrátiť na najvyšší súd so žiadosťou o zrušenie tohto rozhodnutia parlamentu (Riigikogu). § 18 Ak osoba zistí, že rozhodnutie prezidenta republiky týkajúce sa menovania štátneho úradníka (predstaviteľa) do funkcie alebo jeho odvolanie z funkcie porušuje jeho alebo jej práva, môže sa obrátiť na najvyšší súd so žiadosťou o zrušenie tohto rozhodnutia prezidenta republiky.
Fínsko	Článok 106 Ak súd pri prejednávaní veci zistí, že použitie ustanovenia zákona je v zjavnom rozpore s ústavou, je povinný uprednostniť ustanovenia ústavy.	Zákon o najvyššom súde § 3 Najvyšší súd preskúmava a rozhoduje v poslednej inštancii: 1. všetky súdne žaloby, ktoré v zmysle zákona alebo osobitných nariadení mohli byť predložené súdnemu odboru senátu; 2. odvolania proti rozhodnutiam a postupu orgánov, ktoré až do toho času boli predmetom odvolania na súdnom odbore senátu; 3. odvolania proti rozsudkom a rozhodnutiam pozemkového súdu; 4. obvinenia zo zneužitia právomoci spáchaného prezidentom alebo členom odvolacieho súdu pri výkone svojich povinností a 5. žiadosti o navrátenie uplynutej lehoty a o zrušenie konečného rozhodnutia.
Francúzsko		-
Gruzínsko	Článok 89 1. Ústavný súd Gruzínska na základe ústavnej sťažnosti alebo návrhu prezidenta Gruzínska, vlády, najmenej jednej pätiny členov parlamentu, súdu, vyšších zastupiteľných orgánov Autonómnej republiky Abcházsko a Autonómnej republiky Adžarsko, verejného obhajcu	Zákon o ústavnoprávnom konaní Kapitola 1 Zásady ústavného konania Článok 1 1. Ústavné konanie na súde sa musí vykonať v súlade so zásadou rovnosti strán v konaní a zásadou kontradiktórnosti konania. 2. Jednotlivci a orgány uvedené v odseku 1

Štát	Ústava	Zákony
	alebo občana v súlade s postupom ustanoveným organickým zákonom a) rozhoduje o ústavnosti ústavných dohôd, zákona, normatívnych aktov prezidenta a vlády, normatívnych aktov vyšších štátnych orgánov Autonómnej republiky Abcházsko a Autonómnej republiky Adžarsko (zmeny boli pridané ústavnými zákonmi Gruzínska z 20. apríla 2000 a 30. marca 2001); f) posudzuje ústavnosť normatívnych aktov, pokiaľ ide o záležitosti upravené v hlave 2 ústavy na základe ústavnej sťažnosti občana.	čl. 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40 a čl. 41 a čl. 42 gruzínskeho organického zákona o Ústavnom súde Gruzínska majú rovnaké právo obrátiť sa priamo na ústavný súd. Organický zákon o ústavnom súde Článok 39 1. Právo podať ústavnú sťažnosť na neústavnosť normatívneho aktu alebo jeho konkrétnych ustanovení majú a) občania Gruzínska, ostatní jednotlivci s trvalým pobytom v Gruzínsku a právnické osoby Gruzínska, ak sú toho názoru, že ich práva a slobody upravené hlavou 2 Ústavy Gruzínska boli porušené alebo by mohli byť priamo porušené.
Nemecko	Článok 93 (1) Spolkový ústavný súd rozhoduje: 4a. o ústavných sťažnostiach, ktoré môže podať každý, kto tvrdí, že jeho základné práva alebo jedno z jeho základných práv podľa odseku 4 článku 20 alebo podľa článku 33, 38, 101, 103 alebo článku 104 boli porušené verejnou mocou. Článok 94 (2) Organizáciu a konanie spolkového ústavného súdu upravuje spolkový zákon, ktorý ustanoví, v ktorých prípadoch majú jeho rozhodnutia silu zákona. Takýto zákon môže podmieniť ústavnú sťažnosť na neústavnosť vyčerpaním všetkých opravných prostriedkov a ustanoviť osobitné konanie o prípustnosti.	Zákon o spolkovom ústavnom súde § 13 Spolkový ústavný súd rozhoduje v prípadoch ustanovených základným zákonom 8a. o ústavných sťažnostiach [článok 93 (1) (4 a) a (4 b) základného zákona], § 90 1. Každý, kto tvrdí, že niektoré z jeho základných práv alebo niektoré z jeho práv upravených v odseku 4 článku 20, v článkoch 33, 38, 101, 103 a 104 základného zákona boli porušené verejnou mocou, môže podať ústavnú sťažnosť spolkovému ústavnému súde. § 95 Zákon o spolkovom ústavnom súde 1. Ak sa ústavnej sťažnosti vyhovie, v príslušnom rozhodnutí musí byť uvedené, ktoré ustanovenia základného zákona a akým konaním alebo opomenutím boli porušené. Spolkový ústavný súd môže súčasne rozhodnúť, že každé opätovné konanie alebo opomenutie, proti ktorým bola sťažnosť podaná, bude porušením základného zákona. 2. Ak sa vyhovie ústavnej sťažnosti podanej proti rozhodnutiu, spolkový ústavný súd zruší toto rozhodnutie a v prípadoch podľa prvej vety § 90 (2) vráti vec príslušnému súde. 3. Ak sa vyhovie ústavnej sťažnosti podanej proti zákonu, tento zákon musí byť vyhlásený za neplatný od počiatku. To isté platí, ak sa vyhovie ústavnej sťažnosti podľa už uvedeného odseku 2 z dôvodu, že zrušené rozhodnutie je založené na neústavnom zákone.
Grécko	Článok 100 1. Zriaďuje sa najvyšší osobitný súd, do ktorého právomoci patrí... d) urovnávanie akýchkoľvek sporov medzi súdmi a správnymi orgánmi alebo medzi najvyšším správnym súdom a riadnymi správnymi súdmi na jednej strane, a občianskoprávnymi a trestnými súdmi na strane druhej, alebo medzi súdom audítorov a akýmkoľvek iným súdom. e) urovnávanie sporných otázok týkajúcich sa toho, či je obsah zákona prijatého parlamentom v rozpore s ústavou, alebo týkajúcich sa interpretácie ustanovení takého zákona, ak je v rozpore s rozhodnutiami vyhlásenými najvyšším správnym súdom, najvyšším občiansko-	Zákon č. 345 o založení najvyššieho osobitného súdu § 48 Spory týkajúce sa posúdenia ústavnosti zákona alebo jeho interpretácie 1. Ak rada štátu, najvyšší súd alebo rada finančných kontrolórov prijímú rozhodnutia, ktoré si odporujú vo vzťahu k posúdeniu ústavnosti zákona alebo jeho interpretácie, osobitný súd tento spor vyrieši na žiadosť b) každého, kto má oprávnený záujem. 2. Ak sa rada štátu, najvyšší súd alebo rada finančných kontrolórov chystá vydať rozhodnutie týkajúce sa posúdenia ústavnosti zákona alebo jeho interpretácie, ktoré bude v rozpore s predchádzajúcim rozhodnutím niektorého z týchto orgánov a ktorého sa niektorá zo strán

Štát	Ústava	Zákony
	právnym a trestným súdom alebo súdom audítorov.	v konaní dovolala alebo je tomuto orgánu známe, je povinný túto záležitosť predložiť osobitnému súdu v rámci prejudiciálneho konania.
Maďarsko	Článok 32/A (1) Ústavný súd preskúmava ústavnosť právnych predpisov a vykonáva ďalšie úlohy zverené mu zákonom. (2) Ústavný súd zruší zákony alebo iné právny normy, u ktorých zistil neústavnosť. (3) Každý má právo podať návrh na začatie konania ústavnému súdu v zákonom ustanovených prípadoch.	Zákon č. XXXII o ústavnom súde § 1 Ústavný súd má právomoc b) na preskúmanie neústavnosti právnych predpisov, ako aj iných právnych prostriedkov štátnej kontroly; d) na rozhodovanie o ústavných sťažnostiach podaných z dôvodu namietaného porušenia ústavných práv; e) na odstránenie neústavnosti, ktorá sa prejavila v nečinnosti (opomenutí); § 21 2. Každý môže iniciovať postup upravený v článku 1 bode b). 4. Každý môže iniciovať postup ustanovený v článku 1 bodoch d) a e). § 38 1. Ak sudca v priebehu súdneho konania dospeje k záveru, že právna norma alebo iný právny prostriedok štátnej kontroly, ktorý potrebuje aplikovať v prejednávacom prípade, je neústavný, preruší uvedené súdne konanie a iniciuje konanie na ústavnom súde. 2. Každý, kto sa domnieva, že právny predpis, ktorý bol aplikovaný v jeho/jej prebiehajúcom súdom konaní, je neústavný, môže návrhom iniciovať postup sudcu uvedený v odseku 1. § 48 Každý, kto bol poškodený aplikáciou protiústavnej právnej normy a vyčerpal všetky iné opravné prostriedky alebo nemá k dispozícii iný opravný prostriedok, môže z dôvodu porušenia jeho/jej ústavných práv podať na ústavnom súde ústavnú sťažnosť.
Island		Zákon č. 91/1991 o súdnom konaní v občianskoprávných veciach v znení zákona č. 38/1994 § 143 3. Každý, kto sa domnieva, že okresný sudca súdu v rámci svojej kompetencie spôsobil porušenie jeho práv, má právo podať proti tomuto sudcovi obvinenie prostredníctvom žalobného návrhu na najvyššom súde, ktorý môže rozhodnúť o napomenutí sudcu alebo mu rozhodnutím uloží sankciu pokuty štátu. Časť XXV Odvolania podané na vrchnom súde § 151 (1. Strany v konaní sú oprávnené podať odvolanie na najvyššom súde proti rozsudku okresného súdu za podmienok vyplývajúcich z ostatných ustanovení zákona. V odvolaní sa možno domáhať opätovného posúdenia uznesení a rozsudkov vydaných okresným súdom. 3. Rozsudok napadnutý odvolaním môže byť materiálne zmenený alebo potvrdený, zrušený a prípad vrátený na okresný súd alebo môže byť prípad na okresnom súde zamietnutý. 4. Obe alebo všetky strany v konaní sú oprávnené sa odvolať proti rozsudku. Prípad bude následne naraz prejednaný najvyšším

Štát	Ústava	Zákony
		súdom. 5. Právo podať odvolanie v prípade nemožno postúpiť či už verbálne, alebo mlčaním, pokiaľ nebol okresným súdom vynesenej rozsudok). Zákon č. 38/1994, čl. 5
Írsko	Článok 15 4.2 Každý zákon prijatý parlamentom (Oireachtas), ktorý nejakým spôsobom odporuje tejto ústave alebo niektorému jej ustanoveniu, je neplatný, avšak len v rozsahu, v ktorom odporuje ústave. Článok 34 3. 2 Pokiaľ tento článok neustanovuje inak, pôsobnosť vrchného súdu sa vzťahuje na otázky platnosti akéhokoľvek zákona s ohľadom na ustanovenia ústavy a žiadnu takúto otázku nemožno vzniesť (či už v prednesoch, rozpravách alebo inak) v konaniach pred súdom zriadeným podľa tohto alebo ktoréhokoľvek článku tejto ústavy, s výnimkou vrchného súdu a najvyššieho súdu. 3. Najvyšší súd má, s výnimkami a za podmienok, ktoré ustanoví zákon, odvolaciu právomoc, ktorá sa vzťahuje na všetky rozhodnutia vrchného súdu, a má taktiež odvolaciu právomoc týkajúcu sa rozhodnutí iných súdov, ak tak ustanovuje zákon. 4. Nemožno prijať zákon, ktorý by vyňal prípady týkajúce sa otázok platnosti akéhokoľvek zákona s ohľadom na ustanovenia tejto ústavy z odvolacej právomoci najvyššieho súdu.	VF LO odpoveď: Nariadenie 84, predpis 20(4) rokovacieho poriadku vrchných súdov ustanovuje, že povolenie na podanie návrhu na súdne preskúmanie sa neudelí, pokiaľ navrhovateľ nemá dostatočný záujem o vec, ktorej sa návrh týka. Podľa Hogana a Morgana sa vyjadrenie „locus standi“ vzťahuje na všetky opravné prostriedky vrátane námietok k platnosti zákona z dôvodu neústavnosti.³¹⁶
Izrael		Základný zákon: Súdnictvo³¹⁷ Článok 15 (b) Najvyšší súd rozhoduje o odvolaniach proti rozsudkom a iným rozhodnutiam okresných súdov. (d) Bez toho, aby bola dotknutá aplikovateľnosť ustanovení odseku (c), najvyšší súd zasadajúci ako vrchný súd (High Court of Justice) má právomoc (2) nariadiť štátnym a miestnym orgánom a úradníkom a ich úradom a iným osobám vykonávajúcim verejné funkcie na základe zákona konať alebo sa zdržať akéhokoľvek konania pri zákonomnom výkone ich funkcií, alebo aby sa zdržali konania, ak boli do funkcie nesprávne zvolení alebo ustanovení; (3) nariadiť súdom (batei mishpat a batei din) orgánom a osobám, ktoré majú sudcovské alebo kvázi-sudcovské právomoci na základe zákona, okrem súdov, ktoré upravuje tento zákon, a okrem náboženských súdov (batei din), aby prejednali, aby sa zdržali prejednávania alebo aby pokračovali v prejednaní konkrétnej veci alebo aby zrušili konanie, ktoré bolo uskutočnené nesprávne alebo rozhodnutie nesprávne prijaté; (4) nariadiť náboženským súdom (batei din)

³¹⁶ Hogan, Gerard & Morgan, David Gwynn, *Administration Law in Ireland*, 3rd Ed., Roundhall, Sweet & Maxwell, Dublin, 1998, p. 740

³¹⁷ Dostupné na internete: <http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/basic8_eng.htm>.

Štát	Ústava	Zákony
		prejednať konkrétny prípad v rámci ich právomoci alebo aby pokračovali v prejednaní konkrétnej veci, ktorá nie je v ich právomoci, za podmienky, že súd sa nebude zaoberať návrhom podľa tohto odseku, pokiaľ navrhovateľ nevzniesol námietku právomoci pri prvej možnosti; a ak nemá značnú možnosť vzniesť námietku právomoci, kým nebude náboženským súdom vydané rozhodnutie (beit din), súd môže zrušiť vedené konanie alebo rozhodnutie vydané náboženským súdom (beit din) bez právomoci.
Taliansko	Článok 24 Každý sa môže pre účely ochrany svojich individuálnych práv a zákonných záujmov obrátiť na súd. Právo obhajoby je neporušiteľným právom v každom stupni a štádiu konania. Nemajetným osobám sa osobitnými zariadeniami zabezpečia prostriedky na konanie a obhajobu pred všetkými stupňami súdov. Zákon ustanoví podmienky a spôsob nápravy súdnych omylov. Ústavný zákon č. 1 z 9. februára 1948 § 1 Otázky ústavnosti týkajúce sa zákona parlamentu alebo zákonného opatrenia centrálnej vlády majúceho silu zákona, ktoré boli vznesené súdom alebo stranou v súdom konaní alebo ktoré všeobecný súd nepovažuje za zjavne neopodstatnené, sa postúpia na rozhodnutie ústavnému súdu.	Ustanovenia upravujúce prieskum ústavnosti a zaručujúce nezávislosť ústavného súdu § 1 Otázky ústavnosti týkajúce sa zákona parlamentu alebo zákonného opatrenia centrálnej vlády majúceho silu zákona, ktoré boli vznesené súdom alebo stranou v súdom konaní alebo ktoré všeobecný súd nepovažuje za zjavne neopodstatnené, sa postúpia na rozhodnutie ústavnému súdu. Zákon o zložení a konaniach ústavného súdu § 23 V priebehu súdneho konania môže každá strana v konaní alebo štátny zástupca (Pubblico Ministero) vzniesť námietku neústavnosti v príslušnej forme s označením a) ustanovení zákona alebo zákonného opatrenia centrálnej alebo regionálnej vlády, ktoré sa považujú za neústavné; b) ustanovenia ústavy alebo ústavných zákonov, porušenie ktorých sa namieta. Ak prípad nemožno rozhodnúť bez toho, aby sa najskôr vyriešila otázka ústavnosti, alebo ak konajúci súd nepovažuje vznesenú otázku ústavnosti za neopodstatnenú, vydá nariadenie o bezodkladnom predložení veci ústavnému súdu a určí pritom podmienky a dôvody vznesenia otázky ústavnosti a preruší súdne konanie. § 24 Nariadenie súdu, ktorým sa odmieta sťažnosť na neústavnosť ako zjavne neopodstatnená a neodôvodnená, musí obsahovať primerané odôvodnenie. Rovnakú sťažnosť možno opätovne podať na začiatku konania v každej následnej inštancii.
Japonsko	Článok 81 Najvyšší súd je súdom poslednej inštancie s právomocou rozhodovať o ústavnosti akéhokoľvek zákona, nariadenia, predpisu alebo úradného aktu.	
Kazachstan	Bez priameho prístupu jednotlivca.	Bez priameho prístupu jednotlivca.
Kórejská republika	Článok 111 Ústavný súd má právomoc rozhodovať v nasledujúcich veciach: 5. ústavnej sťažnosti upravenej zákonom.	Zákon o ústavnom súde Článok 2 (Právomoc) Ústavný súd má právomoc rozhodovať v nasledujúcich veciach: 5. Ústavná sťažnosť. Článok 41 (Žiadosť o rozhodnutie o ústavnosti zákonov) (1) Ak je otázka, či sú zákony ústavné, alebo nie, relevantná pre rozhodnutie pôvodného prípadu, všeobecný súd (vrátane vojenského

Štát	Ústava	Zákony
		súdu) požiada ústavný súd z úradnej moci alebo rozhodnutím o návrhu niektorej strany v konaní, aby rozhodol o ústavnosti zákonov. Článok 68 (Dôvody žiadosti) (1) Každá osoba, ktorá tvrdí, že jej základné právo garantované ústavou bolo porušené výkonom alebo nečinnosťou štátnej moci, môže podať ústavnú sťažnosť na ústavnom súde s výnimkou rozhodnutí všeobecných súdov. Za predpokladu, že existuje možnosť opravných postupov upravených inými zákonmi, nikto nie je oprávnený podať ústavnú sťažnosť bez vyčerpania takýchto postupov. (2) Ak je návrh podaný podľa článku 41 (1) na rozhodnutie o ústavnosti zákonov zamietnutý, strana v konaní je oprávnená podať ústavnú sťažnosť na ústavnom súde. V tomto prípade už strana v konaní nemôže opakovane podať návrh na rozhodnutie o ústavnosti zákonov z toho istého dôvodu v konaní o danom prípade.
Lotyšsko	Článok 85 V Lotyšsku sa zriadi ústavný súd, ktorý bude v rámci svojej právomoci ustanovenej zákonom preskúmať prípady o súlade zákonov s ústavou, ako aj ďalšie záležitosti, ktoré sú zákonom zverené do jeho právomoci. Ústavný súd má právo vyhlásiť zákony, iné predpisy alebo ich časti za neplatné.	Zákon o ústavnom súde Článok 19.2 1. Každá osoba, ktorá si myslí, že jeho/jej základné práva ustanovené ústavou boli porušené aplikáciou normatívneho aktu, ktorý nie je v súlade s právnou normou vyššej právnej sily, môže podať sťažnosť (návrh) na ústavnom súde.
Lichtenštajnsko	Článok 43 Právo na podanie sťažnosti sa zaručuje. Každý občan má právo podať sťažnosť na akúkoľvek činnosť alebo postup orgánu verejnej moci, ktoré sú v rozpore s ústavou, zákonom alebo úradným predpisom a poškodzujú jeho práva alebo záujmy. Takáto sťažnosť musí byť podaná orgánu, ktorý je bezprostredne nadriadený dotknutému orgánu, a môže byť v prípade potreby predložená najvyššiemu orgánu, okrem prípadov, keď môže byť právo na postih vylúčené zákonným obmedzením. Ak je nadriadeným orgánom takto podaná sťažnosť odmietnutá, tento orgán je povinný oznámiť sťažujúcej sa strane dôvody svojho rozhodnutia. Článok 104 1) Osobitným zákonom sa zriaďuje štátny súd ako súd verejného práva na ochranu práv priznaných ústavou, aby rozhodoval o kompetenčných sporoch medzi súdmi a správnymi orgánmi a pôsobil ako disciplinárny súd pre členov vlády.	Zákon o ústavnom súde Článok 15 1) Ústavný súd rozhodne o sťažnosti vtedy, ak sťažovateľ namieta porušenie jedného z jeho ústavne zaručených základných práv alebo niektorého z jeho práv zaručených medzinárodnými dohovormi, pre ktoré zákonodarca výslovne priznal právo jednotlivca podať sťažnosť, a to konečným rozhodnutím alebo nariadením vydaným v poslednom stupni orgánom verejnej moci. 3) Okrem toho ústavný súd rozhodne o sťažnosti vtedy, ak sťažovateľ namieta priame porušenie jedného z jeho ústavne zaručených základných práv alebo niektorého z jeho práv zaručených medzinárodnými dohovormi, pre ktoré zákonodarca výslovne priznal právo jednotlivca podať sťažnosť (bod 2), a to zákonom, vyhláškou alebo medzinárodnou zmluvou, a dotknuté právne ustanovenie sa stalo pre sťažovateľa účinným bez vydania rozhodnutia alebo nariadenia orgánu verejnej moci. § 20 1) Ústavný súd rozhodne o súlade nariadení alebo ich jednotlivých ustanovení s ústavou, zákonmi a medzinárodnými zmluvami: c) na návrh najmenej 100 občanov oprávnených voliť, ak je tento návrh podaný do jedného mesiaca od uverejnenia dotknutého nariadenia v Právnom vestníku Lichtenštajnska (the Liechtenstein Legal Gazette).
Litva	Bez priameho individuálneho prístupu.	Bez priameho individuálneho prístupu.
Luxembursko	Článok 95 (1) Ústavný súd rozhoduje rozsudkom o súlade zákonov s ústavou.	Zákona o organizácii ústavného súdu Článok 6 Ak strana v konaní vznesie na všeobecnom,

Štát	Ústava	Zákony
	(2) Ktorýkoľvek súd môže požiadať ústavný súd spôsobom ustanoveným zákonom, aby nestrannne rozhodol o súlade zákonov, okrem zákonov schvaľujúcich medzinárodné zmluvy, s ústavou.	alebo správnom súde otázku súladu zákona s ústavou, tento súd musí predložiť uvedenú vec ústavnému súdu na preskúmanie. Takýto súd nie je povinný predložiť vec ústavnému súdu na preskúmanie vtedy, ak podľa jeho názoru: a) rozhodnutie o vznesenej záležitosti nie je potrebné na vydanie jeho rozsudku; b) otázka ústavnosti nie je opodstatnená; c) ústavný súd už rozhodol o otázke, ktorá mu bola skôr predložená a týkala sa rovnakej veci.
Malta	Článok 46 (1) V zmysle ust. ods. (6) a (7) tohto článku každý, kto tvrdí, že bolo, je alebo môže byť porušené ktorékoľvek z ustanovení odseku 33 až 45 (vrátane), alebo osoba, ktorú môže občianskoprávny súd prvého stupňa na Malte ustanoviť na žiadosť tejto namietajúcej osoby, sa môže bez ohľadu na inú žalobu, podanie ktorej v rovnakej veci pripúšťa zákon, obrátiť na občianskoprávny súd prvého stupňa, aby zjednal nápravu. (2) Občianskoprávny súd prvého stupňa má prvostupňovú jurisdikciu na prejednanie a rozhodnutie o akejkoľvek žalobe ktorejkoľvek osoby v zmysle odseku 1 tohto článku a môže vydať také nariadenie, súdny príkaz a pokyny, ktoré považuje za vhodné pre účely výkonu alebo zabezpečenia výkonu ustanovení uvedených odsekov 33 až 45 (vrátane), ochrana ktorých prináleží dotknutej osobe: Za predpokladu, že súd môže, ak to považuje za potrebné, odmietnuť vykonávať svoje právomoci podľa tohto článku v každom prípade, v ktorom dotknutá osoba má alebo mala k dispozícii na základe iného zákona primerané prostriedky nápravy. (3) Ak sa v akomkoľvek konaní pred súdom, okrem občianskoprávného súdu prvého stupňa alebo ústavného súdu, vyskytne otázka týkajúca sa porušenia niektorého z ustanovení uvedených odsekov 33 až 45 (vrátane), takýto súd je povinný postúpiť túto otázku občianskoprávnemu súdu prvého stupňa, pokiaľ by vznesenie takejto otázky nebolo podľa jeho názoru úplne neopodstatnené alebo svojvoľné; a tento súd (občianskoprávny) rozhodne o akejkoľvek otázke, ktorá mu bola postúpená v zmysle tohto odseku, a podľa ustanovení odseku 4 tohto paragrafu konajúci súd, pred ktorým bola táto otázka vznesená, rozhodne o tejto veci v súlade s týmto rozhodnutím. (4) Každá strana v konaní, ktoré začalo na občianskoprávnom súde prvého stupňa, na základe tohto článku má právo odvolať sa na ústavný súd. (5) Proti rozhodnutiu o neopodstatnenosti a svojvoľnosti žaloby alebo vznesenej otázky podanej na základe tohto článku sa nemožno odvolať. Článok 95	Zákon o Európskom dohovore (Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd) § 4 1. Každý, kto tvrdí, že bolo, je alebo môže byť porušené ktorékoľvek z jeho/jej ľudských práv a základných slobôd, alebo osoba, ktorú môže občianskoprávny súd prvého stupňa na Malte ustanoviť na žiadosť tejto namietajúcej osoby, sa môže bez ohľadu na inú žalobu, podanie ktorej v rovnakej veci pripúšťa zákon, obrátiť na občianskoprávny súd prvého stupňa, aby zjednal nápravu. 2. Občianskoprávny súd prvého stupňa má prvostupňovú jurisdikciu na prejednanie a rozhodnutie o akejkoľvek žalobe ktorejkoľvek osoby v zmysle odseku 1 tohto paragrafu a môže vydať také nariadenie, súdny príkaz a pokyny, ktoré považuje za vhodné pre účely výkonu alebo zabezpečenia výkonu ľudských práv a slobôd, ktoré dotknutej osobe prináležia.

Štát	Ústava	Zákony
	(2) Jeden z vyšších súdov zostavený z takých troch sudcov, aby mohol byť na základe akéhokoľvek zákona platného v súčasnosti na Malte vytvorený odvolací súd, sa nazýva ústavným súdom a má právomoc prerokovať a rozhodovať – (c) o odvolaniach proti rozhodnutiam občianskoprávneho súdu prvého stupňa podľa čl. 46 ústavy; (d) o odvolaniach proti rozhodnutiam akéhokoľvek súdu prvostupňovej jurisdikcie na Malte vo veci výkladu ústavy, ktorý nespadá pod čl. 46 tejto ústavy; (e) o odvolaniach proti rozhodnutiam akéhokoľvek súdu prvostupňovej jurisdikcie na Malte v otázkach platnosti zákonov, ktoré nespádajú pod čl. 46 tejto ústavy, a (f) o každej otázke, o ktorej rozhodol súd prvostupňovej jurisdikcie na Malte spolu s akoukoľvek otázkou, ktorá mu bola predložená podľa predchádzajúcich písmen tohto odseku, proti ktorým bolo podané odvolanie na ústavnom súde: za predpokladu, že nič v tomto odseku nebráni podať samostatné odvolanie na odvolacom súde v súlade s právnymi predpismi v súčasnosti platnými na Malte. (3) Bez ohľadu na ustanovenia odseku 2 tohto článku, ak v konaní na odvolacom súde je po prvýkrát vznesená otázka uvedená v písm. d) alebo e), tento súd ju predloží súdu, ktorý vydal pôvodné rozhodnutie, okrem prípadu, ak je tento súd (odvolací súd) toho názoru, že táto otázka je zjavne neopodstatnená alebo svojvoľná a že súd musí vydať rozhodnutie o každej takejto otázke, a v prípade podania odvolania v súlade s ustanoveniami odseku (2) tohto článku súd, na ktorom bola vznesená otázka, o nej rozhodne v súlade s uvedeným rozhodnutím. Článok 116 Právo podať žalobu o určenie neplatnosti zákona z iných dôvodov ako z dôvodu rozporu s ustanoveniami odseku 33 až 45 tejto ústavy patrí všetkým osobám bez rozdielu a od osoby, ktorá podáva takúto žalobu, sa nevyžaduje, aby preukázala na podporu svojej žaloby akýkoľvek osobný záujem.	
Mexiko	Článok 103 Súdy federácie rozhodujú o všetkých otázkach týkajúcich sa:	Ústavný zákon o súdnej právomoci federácie (p. t.) Článok 10³¹⁸

³¹⁸ Artículo 10. La Suprema Corte de Justicia conocerá funcionando en Pleno:

II. Del recurso de revisión contra sentencias pronunciadas en la audiencia constitucional por los jueces de distrito o los tribunales unitarios de circuito, en los siguientes casos:

a) Cuando subsista en el recurso el problema de constitucionalidad de normas generales, si en la demanda de amparo se hubiese impugnado una ley federal, local, del Distrito Federal, o un tratado internacional, por estimarlos directamente violatorios de un precepto de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos;

b) Cuando se ejercite la facultad de atracción contenida en el segundo párrafo del inciso b) de la fracción VIII del artículo 107 de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, para conocer de un amparo en revisión que por su interés y trascendencia así lo amerite, y III. Del recurso de revisión contra sentencias que en amparo directo pronuncien los tribunales colegiados de circuito, cuando habiéndose impugnado la inconstitucionalidad de una ley federal, local, del Distrito Federal o de un tratado internacional, o cuando en los conceptos de violación se haya

Štát	Ústava	Zákony
	I. zákonov a aktov orgánov, ktoré porušujú individuálne garancie. Článok 105 Najvyšší súd sa oboznamuje za podmienok určených regulačným zákonom s ďalej uvedenými záležitosťami: III. Z úradnej moci alebo na základe návrhu príslušného unitárneho krajského tribunálu (unitary circuit tribunal) alebo hlavného štátneho zástupcu republiky sa môže oboznámiť s prípadmi odvolania proti rozsudkom okresných sudcov v tých prípadoch, ktorých sa zúčastnila federácia a ktorých význam a dôležitosť si zasluhoval účasť najvyššieho súdu. Článok 107 Všetky otázky uvedené v čl. 103 budú podliehať súdnemu prejednávaniu a budú mať formu súdneho príkazu ustanoveného zákonom podľa týchto zásad: I. Súdna náprava (judicial relief) bude vždy prináležať poškodenej strane. II. Rozsudok sa bude vždy vzťahovať iba na konkrétne strany v konaní, bude sa obmedzovať na pomoc a ochranu v osobitných prípadoch pre tých, ktorí podali sťažnosť, bez toho, aby obsahoval všeobecné vyhlásenia týkajúce sa zákona alebo aktu, ktoré boli dôvodom podania sťažnosti. VIII. Rozsudky, ktoré vyslovili okresní sudcovia alebo unitárne krajské tribunály (unitary circuit tribunal) v prípadoch nápravy (relief), sa preskúmajú. O týchto bude najvyšší súd konať vtedy: a) ak bol návrh na nápravu (relief) napadnutý, pretože priamo porušuje ústavu, federálne, štátne alebo miestne zákony, medzinárodné zmluvy, nariadenia vydané prezidentom republiky v súlade s odsekom I článku 89 ústavy a štátne nariadenia a miestne zákony vydané guvernérom štátov alebo federálnymi okresmi, v ktorých nastal problém s ústavnosťou; b) V prípadoch podľa odseku I a III čl. 103 ústavy najvyšší súd z vlastného podnetu, na návrh kolegiálneho krajského tribunálu (collected circuit tribunal) alebo generálneho prokurátora môže prerokovať prípady nápravy, preskúmanie ktorých bude mať dôsledky a dopad na ich ďalší právny postup vo veci. Prípady, ktoré nie sú uvedené v predchádzajúcich odsekoch, budú z dôvodu nápravy predložené kolegiálnym krajským tribunálom (collected circuit tribunal) a proti ich rozsudkom sa nebude možné odvolať.	Najvyšší súd rozhoduje v pléne: II. O návrhu na preskúmanie rozsudkov prijatých v ústavnom konaní okresnými sudcami alebo unitárnymi krajskými tribunálmi v nasledujúcich prípadoch: a) ak je predmetom návrhu neústavnosť všeobecnej normy, ak vo „writ of amparo“ (<i>ide o obdobu našej ústavnej sťažnosti, pozn.</i>) je namietaný federálny zákon, miestny zákon zákon federálneho okresu alebo medzinárodná zmluva, pretože je toho názoru, že priamo porušujú Politickú ústavu Spojených štátov mexických (<i>the Political Constitution of the United Mexican States</i>); b) ak využíva svoje právo ujať sa prebiehajúceho prípadu v rámci rozhodovania o „writ of amparo“, ktorý sa javí obzvlášť významný a má dôležitý dopad na ďalší postup vo veci v zmysle ustanovení čl. 107 bodu VIII písm. b) Politickej ústavy Spojených štátov mexických. III. O návrhoch na preskúmanie rozhodnutí vydaných na základe „writ of direct amparo“ (<i>pravdepodobne ide o priamu ústavnú sťažnosť, pozn.</i>), ktorými bola namietaná ústavnosť federálneho, miestneho, okresného zákona alebo medzinárodnej zmluvy vydaných kolegiálnym krajským tribunálom, alebo ak rozhodnutie o porušení vyžadovalo priamy výklad Politickej ústavy Spojených štátov mexických, sa preskúmanie obmedzí iba na otázky, ktoré sa týkajú ústavnosti.

planteado la interpretación directa de un precepto de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, dichas sentencias decidan u omitan decidir sobre tales materias, debiendo limitarse en estos casos la materia del recurso a la decisión de las cuestiones propiamente constitucionales.

Dostupné na internete:

<<http://www.scjn.gob.mx/NR/exeres/6CAFC6D1-5EF0-4069-9EFD-82342B9084F6.frameless.htm>>.

Štát	Ústava	Zákony
	IX. Proti rozhodnutiam, ktoré vydali kolegiálne krajské tribunály v prípadoch priamej súdnej nápravy, sa nemožno odvolať, pokiaľ ale tieto tribunály nerozhodujú o neústavnosti zákona alebo nepodávajú priamy výklad ústavy. Takéto rozhodnutia sa predložia najvyššiemu súdu a budú prispôbené všeobecným štandardom, ktoré môžu stanoviť kritériá dôležitosti a precedens. Najvyšší súd ich preskúma iba na uvedených základoch a obmedzí sa vo veciach odvolania výlučne na rozhodnutie o otázkach, ktoré sa týkajú ústavnosti.	
Moldavsko	Bez priameho individuálneho prístupu.	Bez priameho individuálneho prístupu.
Monako	Článok 90 ³¹⁹ A. – En matière constitutionnelle, le Tribunal Suprême statue souverainement: 1°) sur la conformité du règlement intérieur du Conseil National aux dispositions constitutionnelles et, le cas échéant, législatives, dans les conditions prévues à l'article 61; 2°) sur les recours en annulation, en appréciation de validité et en indemnité ayant pour objet une atteinte aux libertés et droits consacrés par le Titre III de la Constitution, et qui ne sont pas visés au paragraphe B du présent article. B.- En matière administrative, le Tribunal Suprême statue souverainement: 1°) sur les recours en annulation pour excès de pouvoir formés contre les décisions des diverses autorités administratives et les ordonnances souveraines prises pour l'exécution des lois, ainsi que sur l'octroi des indemnités qui en résultent; 2°) sur les recours en cassation formés contre les décisions des juridictions administratives statuant en dernier ressort; 3°) sur les recours en interprétation et les recours en appréciation de validité des décisions des diverses autorités administratives et des ordonnances souveraines prises pour l'exécution des lois.	Predpis č. 2.984 o organizácii a činnosti najvyššieho súdu ³²⁰ Le tribunal peut être saisi par toute personne, physique ou morale ayant qualité et justifiant d'un intérêt, en matière administrative comme en matière constitutionnelle. Ainsi notamment, toute loi peut être annulée, pour inconstitutionnalité, à l'initiative d'un justiciable, personne physique ou morale, monégasque ou étranger.
Čierna Hora	Článok 149 Ústavný súd rozhoduje o 3) ústavnej sťažnosti podanej z dôvodu porušenia ľudských práv a slobôd ustanovených ústavou, a to po vyčerpaní všetkých iných účinných opravných prostriedkov. Článok 150 Podnet na začatie konania o posudzovaní ústavnosti a zákonnosti môže podať ktokoľvek.	Návrh zákona o ústavnom súde ³²¹ § 58 Ústavné sťažnosti môžu byť podané proti individuálnym právnym aktom štátnej moci, orgánu miestnej samosprávy alebo organizácie, ktorej bola zverená verejná moc, z dôvodu porušovania ľudských práv a slobôd zaručených ústavou, a to po vyčerpaní všetkých účinných opravných prostriedkov. § 59 Ústavnú sťažnosť môže podať každý, kto je toho názoru, že individuálnym právnym aktom štátnej moci, orgánu miestnej samosprávy alebo organizácie, ktorej bola zverená verejná moc,

³¹⁹ Dostupné na internete: <<http://www.conseil-national.mc/constitution.php>>.

³²⁰ Dostupné na internete: <<http://www.legimonaco.mc/305/legismc.nsf>>.

³²¹ [CDL\(2008\)073](#) Draft Law on the Constitutional Court of Montenegro

Štát	Ústava	Zákony
		bolo porušené jeho/jej ľudské právo a sloboda zaručená ústavou. Ústavná sťažnosť môže byť v mene osoby uvedenej v odseku 1 na základe jeho/jej splnomocnenia podaná inou fyzickou osobou alebo štátnym orgánom, tiež organizáciou, ktorá má na starosti monitorovanie a uplatňovanie ľudských práv a slobôd.
Maroko	Bez priameho individuálneho prístupu.	Bez priameho individuálneho prístupu.
Holandsko	Článok 94 V kráľovstve sa nebudú aplikovať platné zákonné ustanovenia vtedy, ak by bola takáto aplikácia v rozpore s ustanoveniami medzinárodných zmlúv, ktoré zaväzujú všetky osoby, alebo rezolúciami medzinárodných inštitúcií. Článok 120 Súdy nepreskúmajú ústavnosť zákonov parlamentu a medzinárodných zmlúv.	Zákon o organizácii súdnictva § 95 1. Kasačné súdy musia zobrať na vedomie dovolania proti postupu a rozsudkom odvolacích súdov, okresných a obvodných súdov, či už sú na najvyššom súde podané dotknutými stranami konania, alebo generálnym prokurátorom „v záujme zákona“. § 99 1. Kasačný súd musí zastaviť konania a zrušiť rozsudky: 2. ak porušujú zákon, okrem zákona iných štátov. Zákon o štátnej rade § 30b Divízia štátnej rady s právomocou pre oblasť správneho súdnictva rozhoduje o sporoch uvedených v zákone.
Nórsko	Článok 88 Najvyšší súd vynáša rozsudky v poslednej inštancii. Napriek tomu môže byť právo predložiť vec na preskúmanie najvyššiemu súdu zákonom obmedzené.	Zákon o občianskom súdnom konaní § 355 Súdne rozhodnutia, ktoré môžu byť predmetom nezávislého odvolania, sú rozsudky a tie uznesenia, pre ktoré je výslovne stanovené, že môžu byť predmetom odvolania. V spojitosti s odvolaním proti rozsudku alebo uzneseniu sa môže strana v konaní odvolať aj proti predchádzajúcim uzneseniam vzťahujúcim sa na rozhodovanie vo veci. Zákon o trestnom súdnom konaní § 306 Odvolania proti rozsudkom okresného súdu (herredsretten) alebo mestského súdu (byretten), alebo vyššieho súdu (lagmannsretten) môžu strany v konaní podať na odvolacom súde uvedenom v § 6 až § 8.
Peru <u>Writ of amparo</u> – je prostriedok na ochranu práva osoby na život, slobodu a bezpečnosť, ktoré sú porušované alebo hrozí ich porušenie nezákonným	Článok 138 ³²² (p. t.) Právomoc vykonávať spravodlivosť vychádza z ľudu a je vykonávaná súdnou mocou prostredníctvom jej hierarchicky usporiadaných orgánov v súlade s ústavou a zákonmi. Ak sa v konaní zistí nesúlad medzi ústavnou normou a právnou normou, sudcovia musia dať prednosť norme ústavnej. Rovnako musia dať prednosť právnej norme pred všetkými ostatnými normami nižšej právnej sily. Článok 144 ³²³	Organický zákon o súdnej právomoci (p. t.) § 14 Nadradenosť ústavnej normy a rozšírená kontrola ústavy ³²⁶ V zmysle čl. 236 ústavy ak pri rozhodovaní vo veci samej zistia príslušní sudcovia pri výklade nesúlad ustanovení ústavy a ustanovení so silou zákona, musia vo veci rozhodnúť v súlade s ústavným ustanovením. Ak neboli tieto rozsudky napadnuté, musia byť predložené na konzultáciu ústavnému a sociálnemu senátu najvyššieho súdu. Rovnako rozsudky vydané v druhej inštancii, pri ktorých sa uplatňuje rovnaké pravidlo, musia byť

³²² La potestad de administrar justicia emana del pueblo y se ejerce por el Poder Judicial a través de sus órganos jerárquicos con arreglo a la Constitución y a las leyes.
En todo proceso, de existir incompatibilidad entre una norma constitucional y una norma legal, los jueces prefieren la primera. Igualmente, prefieren la norma legal sobre toda otra norma de rango inferior. Dostupné na internete: <<http://www.tc.gob.pe/legconperu/constitucion.html>>.

Štát	Ústava	Zákony
konaním alebo nečinnosťou zo strany verejného činiteľa alebo zamestnanca, fyzickej alebo právnickej osoby. <u>Popular action</u> – žaloba, ktorou sa môže každá osoba domáhať uloženia sankcie ustanovenej zákonom.	Plénium najvyššieho súdu je najvyšším rozhodujúcim orgánom súdnej moci. Článok 200 ³²⁴ Ústava zaručuje uplatnenie: 1. Návrhu <i>habeas corpus</i> , ktorý je možné podať v súvislosti s konaním, nečinnosťou orgánu, štátneho úradníka alebo osoby, ktoré porušujú alebo ohrozujú slobodu jednotlivca alebo súvisiace ústavné práva. 2. <i>Writ of amparo</i> , ktorý možno podať proti konaniu alebo nečinnosti orgánu, štátneho úradníka alebo osoby, ktoré porušujú alebo ohrozujú iné práva uvedené v ústave, okrem práv uvedených v nasledujúcom odseku. <i>Writ</i> nemožno podať proti právnej norme alebo súdnemu rozhodnutiu, ktoré boli prijaté v rámci riadneho procesu. Návrhu <i>habeas corpus</i> , ktorý je možné podať v súvislosti s konaním alebo nečinnosťou orgánu, štátneho úradníka alebo osoby, ktoré porušujú alebo ohrozujú práva v zmysle čl. 2 ods. 5 a 6 ústavy. 5. Žaloba – <i>popular action</i> , ktorú možno podať z dôvodu porušenia ústavy alebo zákona proti predpisu, administratívnej norme a uzneseniu a vyhláske všeobecnej povahy bez ohľadu na to, ktorý orgán je pôvodcom tohto konania alebo nečinnosti. 6. Požiadavky na splnenie povinnosti, ktorú	predložené predmetnému senátu, aj keď proti nim nemožno podať dovolanie. Vo všetkých týchto prípadoch sudcovia iba vyhlásia v konkrétnom prípade neaplikovateľnosť právnej normy z dôvodu neústavnosti bez toho, aby bola dotknutá jej platnosť, ktorá je kontrolovaná spôsobom a postupom ustanoveným ústavou. Pokiaľ ide o normy nižšej právnej sily, aplikuje sa rovnaký princíp, ale bez povinnosti predložiť túto vec na konzultáciu, pričom nie je dotknuté konanie, ktoré sa uplatňuje pri žalobe <i>popular action</i> . Organický zákon o ústavnom tribunáli § 5 ³²⁷ Tribunál je zložený z dvoch trojčlenných komôr, aby preskúmaval v poslednej inštancii uznesenia, ktorými boli odmietnuté návrhy <i>habeas corpus</i> , <i>amparo</i> , <i>habeas data</i> a požiadavky na splnenie povinností, ktoré boli podané príslušnému sudcovi. Na prijatie uznesenia sú potrebné tri súhlasné hlasy. Zákon o ústavnom konaní § VI – Rozšírená kontrola a ústavný výklad ³²⁸ Ak vznikne nesúlad medzi ústavnou normou a normou nižšej právnej sily, sudca musí, ak je to potrebné na vyriešenie sporu a ak nie je možné vyložiť normu nižšej právnej sily v súlade s ústavou, uprednostniť ústavnú normu. Sudcovia nemôžu upustiť od použitia normy,

³²³ La Sala Plena de la Corte Suprema es el órgano máximo de deliberación del Poder Judicial.

³²⁶ Ley organica del poder judicial.

Artículo 14.- Supremacía de la norma constitucional y control difuso de la Constitución.

De conformidad con el Article 236 de la Constitución, cuando los Magistrados al momento de fallar el fondo de la cuestión de su competencia, en cualquier clase de proceso o especialidad, encuentren que hay incompatibilidad en su interpretación, de una disposición constitucional y una con rango de ley, resuelven la causa con arreglo a la primera. (*) Las sentencias así expedidas son elevadas en consulta a la Sala Constitucional y Social de la Corte Suprema, si no fueran impugnadas. Lo son igualmente las sentencias en segunda instancia en las que se aplique este mismo precepto, aun cuando contra éstas no quepa recurso de casación. En todos estos casos los magistrados se limitan a declarar la inaplicación de la norma legal por incompatibilidad constitucional, para el caso concreto, sin afectar su vigencia, la que es controlada en la forma y modo que la Constitución establece. Cuando se trata de normas de inferior jerarquía, rige el mismo principio, no requiriéndose la elevación en consulta, sin perjuicio del proceso por acción popular.

³²⁴ Son garantías constitucionales:

1. La Acción de Hábeas Corpus, que procede ante el hecho u omisión, por parte de cualquier autoridad, funcionario o persona, que vulnera o amenaza la libertad individual o los derechos constitucionales conexos.

2. La Acción de Amparo, que procede contra el hecho u omisión, por parte de cualquier autoridad, funcionario o persona, que vulnera o amenaza los demás derechos reconocidos por la Constitución, con excepción de los señalados en el inciso siguiente. No procede contra normas legales ni contra Resoluciones Judiciales emanadas de procedimiento regular.

La Acción de Hábeas Data, que procede contra el hecho u omisión, por parte de cualquier autoridad, funcionario o persona, que vulnera o amenaza los derechos a que se refiere el Artículo 2º, incisos 5) y 6) de la Constitución.

5. La Acción Popular, que procede, por infracción de la Constitución y de la ley, contra los reglamentos, normas administrativas y resoluciones y decretos de carácter general, cualquiera sea la autoridad de la que emanen.

6. La Acción de Cumplimiento, que procede contra cualquier autoridad o funcionario renuente a acatar una norma legal o un acto administrativo, sin perjuicio de las responsabilidades de ley.

Una ley orgánica regula el ejercicio de estas garantías y los efectos de la declaración de inconstitucionalidad o ilegalidad de las normas.

El ejercicio de las acciones de *hábeas corpus* y de amparo no se suspende durante la vigencia de los regímenes de excepción a que se refiere el artículo 137º de la Constitución.

Cuando se interponen acciones de esta naturaleza en relación con derechos restringidos o suspendidos, el órgano jurisdiccional competente examina la razonabilidad y la proporcionalidad del acto restrictivo. No corresponde al juez cuestionar la declaración del estado de emergencia ni de sitio.

Štát	Ústava	Zákony
	možno podať proti orgánu alebo štátnemu zamestnancovi, ktorý odmietol napadnúť právnu normu alebo správny akt, pričom nie je dotknutá právna zodpovednosť. Organický zákon upraví výkon týchto záruk a účinky vyhlásenia neústavnosti alebo nezákonnosti určitej normy. Právo podať <i>writ of habeas corpus</i> alebo <i>writ of amparo</i> nemôže byť pozastavené počas trvania výnimočného stavu v zmysle čl. 137 ústavy. Ak podané návrhy tohto typu namietajú obmedzenie práv, príslušný súdny orgán musí preskúmať opodstatnenosť a primeranosť obmedzujúceho konania. Sudca nemá právomoc spochybniť vyhlásený výnimočný stav alebo stav ohrozenia.³²⁵ Článok 202³²⁷ Ústavný tribunál má právomoc: Preskúmať v prvej a poslednej inštancii žaloby o neústavnosť. Preskúmať v poslednej inštancii uznesenia o zamietnutí <i>habeas corpus</i>, <i>amparo</i>, <i>habeas data</i> a požiadavky na splnenie povinnosti.	ktorej ústavnosť bola potvrdená v konaní o neústavnosti alebo v konaní, ktoré začalo na základe žaloby <i>popular action</i>. § 75 Konečnosť (Finality) Cieľom konania, ktoré začalo na základe žaloby <i>popular action</i>, a konania o neústavnosti je ochrana ústavy pred porušovaním jej normatívnej hierarchie alebo postavenia. Toto porušovanie môže byť priame alebo nepriame, celkové alebo čiastočné a môže sa dotýkať formálnych alebo hmotných aspektov.³²⁹ § 76 Prijateľnosť žaloby <i>popular action</i>³²⁹ Žalobou <i>popular action</i> možno napadnúť predpisy, administratívne normy a uznesenia všeobecnej povahy bez ohľadu na to, ktorý orgán ich vydal, ak sú v rozpore s ústavou alebo zákonom alebo ak neboli prijaté alebo zverejnené v súlade s ústavou alebo príslušným zákonom. § 84 Oprávnenie³³⁰ Žalobu <i>popular action</i> môže podať každý. Zákon 23506 o návrhoch <i>amparo</i> a <i>habeas corpus</i>³³¹ § 3³³¹ Tieto návrhy možno podať, aj keď je porušenie alebo ohrozenie spôsobené normou, ktorá nie je v súlade s ústavou. V takomto prípade musí byť neaplikovateľnosť tejto normy vyhlásená v rámci toho istého konania. § 4³³² Ak bol návrh podaný z dôvodu porušenia ústavného práva spôsobeného opomenutím, ak bola daná povinnosť konať, rozsudkom bude

³²⁷ Para conocer, en última y definitiva instancia, las resoluciones denegatorias de los procesos de amparo, hábeas corpus, hábeas data y de cumplimiento, iniciadas ante los jueces respectivos, el Tribunal está constituido por dos Salas, con tres miembros cada una. Las resoluciones requieren tres votos conformes.

³²⁸ Código procesal constitucional.

Artículo VI.-Control Difuso e Interpretación Constitucional

Cuando exista incompatibilidad entre una norma constitucional y otra de inferior jerarquía, el Juez debe preferir la primera, siempre que ello sea relevante para resolver la controversia y no sea posible obtener una interpretación conforme a la Constitución.

Los Jueces no pueden dejar de aplicar una norma cuya constitucionalidad haya sido confirmada en un proceso de inconstitucionalidad o en un proceso de acción popular.

Artículo 75.- Finalidad Los procesos de acción popular y de inconstitucionalidad tienen por finalidad la defensa de la Constitución frente a infracciones contra su jerarquía normativa. Esta infracción puede ser, directa o indirecta, de carácter total o parcial, y tanto por la forma como por el fondo.

Dostupné na internete:<http://www.tc.gob.pe/Codigo_Procesal.pdf>.

³²⁵ Corresponde al Tribunal Constitucional: 1.Conocer, en última y definitiva instancia, las resoluciones denegatorias de *hábeas corpus*, *amparo*, *hábeas data*, y acción de cumplimiento.

³²⁹ Procedencia de la demanda de acción popular La demanda de acción popular procede contra los reglamentos, normas administrativas y resoluciones de carácter general, cualquiera que sea la autoridad de la que emanen, siempre que infrinjan la Constitución o la ley, o cuando no hayan sido expedidas o publicadas en la forma prescrita por la Constitución o la ley, según el caso.

³³⁰ La demanda de acción popular puede ser interpuesta por cualquier persona.

³³¹ Las acciones de garantía proceden aun en el caso que la violación o amenaza se base en una norma que sea incompatible con la Constitución. En este supuesto, la inaplicación de la norma se apreciará en el mismo procedimiento. Dostupné na internete:<<http://turan.uc3m.es/uc3m/inst/MGP/JCI/02-peru-leyhabeascorpusyamparo.htm>>.

³³² Si se ejerce la acción a causa de la violación de un derecho constitucional por omisión de un acto debido, el fallo ordenará el cumplimiento incondicional e inmediato de dicho acto.

Štát	Ústava	Zákony
		nariadená okamžitá a nepodmienečná povinnosť konať. § 5 ³³³ Tieto návrhy sú prijateľné taktiež vtedy, ak súdny orgán prijme uznesenie alebo iný akt, ktoré porušujú ústavné právo, mimo konania v rámci jeho právomoci.
Poľsko	Článok 79 1. V súlade so zásadami ustanovenými zákonom každý, koho ústavné slobody alebo práva boli porušené, má právo obrátiť sa na ústavný tribunál, aby vydal rozsudok o súlade zákona alebo iného normatívneho aktu s ústavou, na základe ktorých súd alebo orgán verejnej správy vydal konečné rozhodnutie o jeho/jej slobodách, právach alebo o jeho/jej povinnostiach ustanovených ústavou. 2. Ustanovenia odseku 1 sa nevzťahujú na práva uvedené v čl. 56.	Zákon o ústavnom tribunáli § 27 Účastníkmi v konaní pred tribunálom sú: 1) subjekt, ktorý predložil návrh alebo sťažnosť týkajúcu sa porušenia ústavy. § 46 1. Ústavné podanie (ďalej len „podanie“) možno podať po uplatnení všetkých zákonných prostriedkov, ak sú takéto prostriedky prípustné, do 3 mesiacov od doručenia právoplatného rozhodnutia žalujúcej strane, konečného rozhodnutia alebo iného konečného rozsudku. 2. Tribunál preskúma sťažnosť na základe zásad a v súlade s postupom ustanoveným pre posúdenie návrhu na potvrdenie súladu zákonov s ústavou a iných normatívnych aktov s ústavou a zákonmi.
Portugalsko	Článok 20 Prístup k právu a účinnej súdnej ochrane 1. Každému je zaručený prístup k právu a súdom na ochranu jeho/jej práv a právom chránených záujmov; nikomu nemožno odoprieť spravodlivosť z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov. Článok 280 1. Ústavný súd má právomoc rozhodovať o sťažnostiach proti týmto rozhodnutiam súdov: a) rozhodnutiam odmietajúcim aplikáciu právnej normy z dôvodu neústavnosti; b) rozhodnutiam, v ktorých bola aplikovaná právna norma, ústavnosť ktorej bola v priebehu konania napadnutá. 2. Ústavný súd má taktiež právomoc rozhodovať o sťažnostiach proti týmto rozhodnutiam súdov: a) rozhodnutiam o odmietnutí aplikácie právneho predpisu z dôvodu nezákonnosti spôsobenej porušením niektorých zákonov vyššej právnej sily; b) rozhodnutiam o odmietnutí aplikácie ustanovení regionálnych legislatívnych nástrojov z dôvodu nezákonnosti spôsobenej porušením štatútu autonómnej oblasti alebo všeobecného zákona republiky; c) rozhodnutiam o odmietnutí aplikácie ustanovení predpisu orgánu s najvyššou právomocou z dôvodu nezákonnosti spôsobenej porušením štatútu autonómnej oblasti; d) rozhodnutiam, v ktorých bolo aplikované ustanovenie, zákonnosť ktorého bola v priebehu konania napadnutá z ktoréhokolvek dôvodu uvedeného v písm.	Zákon o ústavnom súde § 70 Rozhodnutia, proti ktorým možno podať sťažnosť 1. Na ústavnom súde možno podať sťažnosť proti rozhodnutiam súdu: a) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy z dôvodu neústavnosti; b) ktoré aplikovali normu, neústavnosť ktorej bola v priebehu konania napadnutá; c) ktorými bola odmietnutá aplikácia zákona obsiahnutého v zákonodarnom akte z dôvodu jeho nezákonnosti spôsobenej porušením zákona vyššej právnej sily; d) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy obsiahnutej v regionálnej legislatíve z dôvodu nezákonnosti spôsobenej porušením štatútu autonómnej oblasti alebo všeobecného zákona republiky; e) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy orgánu s najvyššou právomocou z dôvodu nezákonnosti spôsobenej porušením štatútu autonómnej oblasti; f) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy, zákonnosť ktorej bola v priebehu konania napadnutá z ktoréhokolvek dôvodu uvedeného v písm. c), d) a e); g) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy, o ktorej už terajší ústavný súd rozhodol, že je neústavná alebo nezákonná; h) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy, o ktorej už ústavný výbor rozhodol, že je neústavná v súlade s presnými podmienkami, za ktorých bola predložená na preskúmanie ústavným súdom; i) ktorými bola odmietnutá aplikácia normy obsiahnutej v zákonodarnom akte z dôvodu jej rozporu s medzinárodnou zmluvou alebo ktorú aplikovali v rozpore s predchádzajúcim

³³³ Las acciones de garantía también son pertinentes si una autoridad judicial, fuera de un procedimiento que es de su competencia, emite una resolución o cualquier disposición que lesione un derecho constitucional.

Štát	Ústava	Zákony
	a), b) alebo c). 3. Ak súd odmietne aplikovať ustanovenia medzinárodného dohovoru, akéhokoľvek právneho predpisu alebo vykonávacej vyhlášky, sťažnosť podľa odseku 1(a) alebo 2 a) musí byť podaná prokuratúrou. 4. Sťažnosť podľa odseku 1 b) alebo 2 d) môže podať iba strana v konaní, ktorá vzniesla otázku neústavnosti alebo nezákonnosti; náležitosti a postup v súvislosti s podaním sťažnosti upravuje zákon.	rozhodnutím ústavného súdu vo veci. § 72 Oprávnenie podať sťažnosť 1. Na ústavnom súde môžu podať sťažnosť: a) úrad prokuratúry; b) osoby, ktoré v súlade so zákonom, ktorý upravuje prípad, v ktorom bolo vydané rozhodnutie, majú oprávnenie podať sťažnosť. 2. Odvolania uvedené v odsekoch b) a f) n°. 1 článku 70 môžu byť podané len účastníkom, ktorý vzniesol otázku neústavnosti alebo nezákonnosti procesne riadnym spôsobom pred súdom, ktorý vydal namietané rozhodnutie, s tým, že tento súd musí o tom vedieť. 3. Prokurátor musí podať odvolanie, ak súd odmietol aplikovať normu pre jej neústavnosť alebo nezákonnosť, pričom ide o normu z medzinárodnej zmluvy, aktu legislatívy alebo dekrétu, alebo v prípadoch prieskumu predvídaného v odsekoch g), h) a i) n°. 1 čl. 70, s výnimkou uznesení uvedených v nasledujúcom odseku. 4. Prokurátor môže upustiť od podania odvolania v rámci už ustálených postupov, ak už daná otázka bola vyriešená v judikatúre ústavného súdu.
Rumunsko	Článok 144 Ústavný súd má tieto právomoci: d) rozhodovať o námietkach neústavnosti zákonov a vládnych nariadení, ktoré sú vznesené v konaní pred súdmi alebo obchodnou arbitrážou; námietku neústavnosti môže vzniesť priamo ombudsman.	Zákon o organizácii a fungovaní ústavného súdu Článok 23 1. Ústavný súd rozhoduje o námietkach vznesených pred inštanciou týkajúcich sa neústavnosti zákonov alebo nariadení vlády. 2. Ak v priebehu konania inštancia zistí ex officio alebo niektorá zo strán konania namieta neústavnosť ustanovenia zákona alebo nariadenia vlády, od ktorého závisí rozhodnutie vo veci, vznesená námietka bude predložená ústavnému súdu pre účely rozhodnutia o neústavnosti tohto ustanovenia.
Ruská federácia	Článok 125 4. Ústavný súd Ruskej federácie na základe sťažností týkajúcich sa porušenia ústavných práv a slobôd občanov a na základe žiadosti súdov rozhoduje o súlade zákonov, ktoré sa aplikujú alebo budú aplikovať v konkrétnom prípade s ústavou spôsobom ustanoveným federálnym zákonom.	Federálny ústavný zákon o ústavnom súde Článok 3 Na zabezpečenie základov ústavného systému a základných práv a slobôd jednotlivcov a občanov a na zaistenie zvrchovanosti a priameho účinku Ústavy Ruskej federácie Ústavný súd Ruskej federácie: 3. má právomoc na základe sťažnosti o porušení ústavných práv a slobôd občanov a na základe žiadosti súdov rozhodnúť o ústavnosti zákonov, ktoré sa aplikujú alebo musia aplikovať v konkrétnom prípade. Článok 96 Občanom, ktorých práva a slobody boli porušené zákonom, ktorý sa aplikuje alebo musí aplikovať v konkrétnom prípade, je dané právo podať individuálnu alebo kolektívnu sťažnosť ústavnému súdu pre porušenie ústavných práv a slobôd, rovnaké právo majú združenia občanov, ako aj iné orgány a osoby, ak to ustanovuje federálny zákon.

Štát	Ústava	Zákony
		Prílohou sťažnosti, okrem dokumentov stanovených v čl. 38 federálneho ústavného zákona, je kópia dokumentu potvrdzujúceho aplikáciu alebo možnosť aplikácie namietaného zákona pri rozhodovaní v konkrétnom prípade. Poverená osoba alebo príslušný orgán, ktorý posudzuje prípad, vydá kópiu dokumentu navrhovateľovi na základe jeho/jej žiadosti.
San Maríno	Vyhlásenie práv občana a základných princípov právneho poriadku San Marína. ³³⁴ Článok 16 Collegio Garante: a) Rozhoduje na základe priamej žiadosti aspoň dvadsiatich členov rady alebo kongresu, alebo piatich spoločenstiev, alebo príslušného počtu občanov oprávnených voľiť predstavujúcich minimálne 1,5 % voličov, tak ako to je stanovené na základe poslednej a konečnej revízie volebného zoznamu, rovnako, ak ide o prípady prejednávané pred tribunálmi, rozhoduje na základe žiadosti sudcov alebo účastníkov konania o súlade zákonov a normatívnych aktov so silou zákona so základnými princípmi súčasného práva alebo s princípmi potvrdenými súčasným právom.	Zákon z 25. apríla 2003 ³³⁵ Článok 11 Ústavné preskúmanie ustanovené v čl. 16 vyhlásenia práv môže byť priame alebo vedľajšie v prípadoch, o ktorých koná súdny orgán. Článok 13 Ústavné preskúmanie môže byť požadované ako vedľajšie vo vzťahu k prípadom, o ktorých sa koná pred súdnym orgánom, na základe žiadosti účastníkov konania alebo prokurátora v prípadoch týkajúcich sa administratívnych vecí. Žiadosť musí byť podaná v písomnej forme alebo v prípadoch, že sudca koná ex officio, prostredníctvom odôvodneného nariadenia.
Srbsko	Článok 168 Konanie týkajúce sa ústavnosti môže začať príslušný štátny orgán, orgán s územnou pôsobnosťou alebo miestny samosprávny orgán a tiež najmenej 25 zástupcov. Konanie môže začať aj ústavný súd. Akákoľvek fyzická alebo právnická osoba má právo podať návrh na začatie konania o ústavnosti a zákonnosti. Ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov a ostatných všeobecných aktov s ústavou, o súlade všeobecných aktov so zákonom aj v prípade, že už nie sú účinné, za podmienky, že konanie pred ústavným súdom sa začalo do 6 mesiacov, od kedy tieto akty prestali byť účinné. Článok 170 Ústavný návrh možno podať proti	(Návrh) Zákon o ústavnom súde Článok 57 Ústavnú sťažnosť možno podať proti individuálnym aktom alebo konaniu štátnych orgánov alebo organizácií, ktoré vykonávajú verejnú moc, ak nimi porušili alebo odmietli ľudské alebo menšinové práva alebo slobody zaručené ústavou, ak iné právne prostriedky už boli vyčerpané alebo nie sú stanovené alebo ak právo na súdnu ochranu je vylúčené zákonom. Ústavné sťažnosti možno podať aj vtedy, ak neboli vyčerpané opravné prostriedky v prípade porušovania práva na prejednanie veci v primeranej lehote. Článok 58 Ústavné sťažnosti môžu byť podané všetkými osobami, ktoré namietajú, že ich ľudské alebo menšinové práva a slobody zaručené ústavou

³³⁴ Il Collegio Garante: a. verifica, su richiesta diretta di almeno venti Consiglieri, del Congresso di Stato, di cinque Giunte di Castello, di un numero di cittadini elettori rappresentanti almeno l'1,5% del corpo elettorale quale risultante dall'ultima e definitiva revisione annuale delle liste elettorali, nonché nell'ambito di giudizi pendenti presso i Tribunali della Repubblica, su richiesta dei giudici o delle parti in causa, la rispondenza delle leggi, degli atti aventi forza di legge a contenuto normativo, nonché delle norme anche consuetudinarie aventi forza di legge, ai principi fondamentali dell'ordinamento di cui alla presente legge o da questa richiamati;
<http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/ricercaleggi/vislegge.php3?action=visTestoLegge1&idlegge=6175&twidth=580&>.

³³⁵ 1. La verifica di legittimità costituzionale di cui all'articolo 16 della Dichiarazione dei Diritti può avvenire in via diretta ovvero incidentale nell'ambito dei giudizi pendenti avanti agli organi giudiziari.

1. La verifica di legittimità costituzionale può essere richiesta in via incidentale, nell'ambito di giudizi pendenti presso gli organi giurisdizionali della repubblica, dalle parti o dal Procuratore del Fisco, con apposita istanza scritta, ovvero d'ufficio dal Giudice, mediante ordinanza motivata.

Dostupné na internete:< <http://www.consigliograndeegenerale.sm/new/index.php3>>.

Štát	Ústava	Zákony
	individuálnym aktom alebo konaním uskutočnenému štátnym orgánom alebo organizáciou vykonávajúcou delegovanú verejnú moc, ktoré porušili alebo nepriznali ľudské alebo menšinové práva a slobody zaručené ústavou, ak iné právne prostriedky ochrany už boli vyčerpané alebo nie sú stanovené.	boli porušené alebo odmietnuté individuálnym aktom alebo konaním štátneho orgánu alebo organizáciou vykonávajúcou verejnú moc. Ústavné sťažnosti môžu podať v prospech osôb stanovených v odseku 1 na základe písomného splnomocnenia fyzické alebo právnické osoby alebo štátne alebo iné orgány, ktoré sú poverené vykonávaním dohľadu nad ľudskými a menšinovými právami a slobodami.
Slovensko	Článok 127 ústavy (1) Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Článok 130 (1) Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh h) každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 a 127a.	Zákon o organizácii ústavného súdu § 18 (1) Ústavný súd začne konanie, ak návrh podá g) každý, o ktorého práve sa má konať v prípadoch ustanovených v čl. 127 a čl. 127a ústavy. § 49 Ústavnú sťažnosť môže podať fyzická alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že jej základné práva alebo slobody boli porušené právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.
Slovinsko	Článok 160 ústavy Ústavný súd rozhoduje: ... o ústavných sťažnostiach týkajúcich sa porušení ľudských práv a základných slobôd individuálnymi aktmi... Článok 162 (Konanie pred ústavným súdom) Konanie pred ústavným súdom je upravené zákonom. Zákon ustanovuje, kto je oprávnený podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom. Každý, kto preukáže právny záujem, môže podať návrh na začatie konania pred ústavným súdom. Ústavný súd rozhoduje väčšinou hlasov sudcov, pokiaľ nie je ustanovené ústavou alebo zákonom v jednotlivých prípadoch inak. Ústavný súd môže rozhodnúť o začatí konania na základe ústavnej sťažnosti s menším počtom sudcov, ako to ustanovuje zákon.	Zákon o ústavnom súde Článok 24 (1) Každý, kto preukáže právny záujem, môže podať návrh na začatie konania o preskúmanie ústavnosti alebo zákonnosti predpisov alebo všeobecných aktov vydaných na výkon verejnej moci. (2) Právny záujem sa považuje za preukázaný, ak predpis alebo všeobecný zákon vydaný na výkon verejnej moci, ktorého preskúmanie ústavnosti bolo požadované priamo, porušuje navrhovateľove práva, právne záujmy alebo právnu pozíciu. Článok 50 (1) Z dôvodu porušenia ľudských práv alebo základných slobôd môže ústavná sťažnosť na základe podmienok ustanovených v zákone smerovať proti individuálnym aktom, ktorými štátny orgán, miestny štátny orgán alebo nositeľ verejnej moci rozhodol o právach, záväzkoch alebo právnych nárokoch jednotlivcov alebo právnických osôb.

Štát	Ústava	Zákony
Južná Afrika	Článok 167 (3) Ústavný súd (a) je najvyšším súdom vo všetkých ústavných veciach, (b) môže rozhodovať len o ústavných veciach a veciach, ktoré sa týkajú rozhodnutí o ústavných veciach, a (c) s konečnou platnosťou rozhoduje, či záležitosť je ústavná alebo či sa vec vzťahuje na rozhodnutie o ústavnej záležitosti. (6) Národná legislatíva alebo poriadok ústavného súdu musí umožniť osobe, ak je to v záujme spravodlivosti a so súhlasom ústavného súdu, (a) predložiť vec ústavnému súdu alebo (b) odvolať sa priamo na ústavný súd z akéhokoľvek iného súdu. Článok 172 (1) pri rozhodovaní o ústavných veciach v rámci svojej právomoci ústavný súd (a) musí rozhodnúť, že akýkoľvek zákon alebo správanie nesúladné s ústavou je neplatné v rozsahu, v akom je nesúladné s ústavou a (b) môže rozhodnúť o príkaze, ktorý je spravodlivý, vrátane (i) príkazu obmedzujúceho spätný účinok vyhlásenia neplatnosti a (ii) príkazu odložiť vyhlásenia neplatnosti na určité obdobie a na základe príslušných podmienok, aby sa umožnilo kompetentnému orgánu urobiť nápravu. (2) (a) Najvyšší odvolací súd alebo vyšší súd alebo súd s obdobným postavením môže podať návrh na preskúmanie ústavnej platnosti zákona parlamentu, zákona provincie alebo akéhokoľvek konania prezidenta, avšak nariadenie ústavnej neplatnosti nemá právnu záväznosť, pokiaľ nie je potvrdený ústavným súdom.	Poriadok súdu: 18 Priamy prístup 1. Návrh na priamy prístup, ako je ustanovené v § 167 ods. 6 a) ústavy, bude predložený na základe oznámenia o podnete spolu s čestným vyhlásením, a musí obsahovať skutočnosti, na základe ktorých navrhovateľ požaduje nápravu. 19 Odvolania Postup ustanovený v tomto odseku má byť dodržaný pri návrhu týkajúcom sa súhlasu na odvolanie na súde, ktorému bolo akýmkoľvek súdom vrátane najvyššieho odvolacieho súdu postúpené rozhodnutie o ústavnej záležitosti inej, ako nariadenie ústavnej neplatnosti v zmysle § 172 ods. 2 a) ústavy, a bez ohľadu na to, či prezident odmietol súhlas alebo osobitný súhlas na odvolanie.
Španielsko	Článok 53 1. Práva a slobody ustanovené v kapitole II tohto nadpisu zaväzujú všetky verejné orgány. Výkon týchto práv a slobôd, ktorý je pod ochranou v súlade s ustanoveniami čl. 161 1a), možno upraviť len zákonom, ktorý v každom prípade rešpektuje ich podstatný obsah. 2. Akýkoľvek občan môže uplatniť návrh na ochranu slobôd a práv uznaných v čl. 14 a odseku 1 kapitoly II prostriedkami preferenčného alebo sumárneho konania pred všeobecným súdom a v prípade, že je to vhodné, predložením individuálneho odvolania na ochranu („recurso de amparo“) ústavnému súdu. Tento druhý typ konania sa aplikuje v prípade zásadnej námietky ustanovenej v čl. 30. 3. Hmotnoprávne ustanovenia, súdna prax a konanie verejných orgánov sú založené na uznaní, rešpektovaní a ochrane princípov uznaných v kapitole III.	Základný zákon o ústavnom súde Článok 35 1. Ak sudca alebo súd z vlastného podnetu alebo na základe žiadosti účastníka konania považuje predpis so silou zákona, ktorý sa má aplikovať na prípad a od ktorého závisí rozhodnutie vo veci samej za nesúladný s ústavou, sudca alebo súd môže predložiť otázku pred ústavný súd v súlade s ustanoveniami tohto zákona. Článok 41 1. Práva a slobody uznané v čl. 14 až čl. 29 ústavy sú chránené ústavnou ochranou (amparo consitucional) za okolností a vo forme ustanovených v ústave bez toho, aby bola dotknutá úloha všeobecných súdov ako všeobecných strážcov. Rovnakú ochranu požíva zásadná námietka ustanovená v čl. 30 ústavy. 2. Odvolanie na účel ústavnej ochrany je poskytnuté komukoľvek v súlade s ustanove-

Štát	Ústava	Zákony
	Konania verejných orgánov sa možno dovolávať pred všeobecnými súdmi len v súvislosti s právnymi ustanoveniami, na základe ktorých sú rozvinuté. Článok 161 Ústavný súd má právomoc nad celým územím Španielska, pričom je oprávnený preskúmať: a) Odvolania proti údajnej neústavnosti zákonov a predpisov so silou zákona. Vyhlásenie neústavnosti právneho predpisu so silou zákona interpretovaného súdnou mocou ho ovplyvní, avšak odsúdenie alebo odsúdenia neprestávajú byť vecou res judicata. b) Individuálne návrhy na ochranu („recursos de amparo“) proti porušeniu práv a slobôd obsiahnutých v čl. 53 ods. 2 ústavy v okolnostiach alebo spôsobom ustanoveným zákonom. Článok 162 oprávnenie: 1. Podat' individuálne odvolanie na ochranu („recurso de amparo“) má akýkoľvek jednotliviec alebo právnická osoba s právnym záujmom, rovnako ako obhajca a úrad prokurátora. 2. Vo všetkých ostatných prípadoch, základný zákon ustanoví, ktoré osoby a združenia sú oprávnené.	niami tohto zákona proti porušeniu práv a slobôd ustanovených v predchádzajúcom odseku vyplývajúcich z právneho predpisu, zákonného ustanovenia alebo všeobecného ohrozenia verejného orgánu, autonómnej komunity a iných teritoriálnych, inštitucionálnych verejných orgánov a tiež osobami konajúcimi z úradnej povinnosti alebo agentmi. 3. Pre účely ústavnej ochrany sa nemožno dovolávať návrhu iného ako toho, ktorý je určený napraviť alebo chrániť práva alebo slobody, pre ktoré bol návrh podaný. Článok 42 Rozhodnutia alebo predpisy bez sily zákona prijaté orgánom zhromaždenia (Cortés) alebo ktorýmkoľvek jeho orgánom alebo zákonodarným zhromaždením autonómnej oblasti alebo ich orgánom, ktoré porušujú práva a slobody chránené ústavou, môžu byť predmetom návrhu pred súdom v rámci lehoty 3 mesiacov vtedy, ak podľa predpisov snemovní alebo zhromaždení nebude možné sa proti nim odvolať. Článok 43 1. Už zmienené porušenia práv a slobôd vyplývajúce z právneho predpisu, zákonného ustanovenia alebo zo všeobecného ohrozenia vládou, jej orgánmi, osobami konajúcimi z úradnej povinnosti, kolektívnym výkonným orgánom autonómnej komunity alebo ich orgánmi, osobami konajúcimi z úradnej povinnosti alebo agentmi môžu poskytnúť základ na odvolanie pre ochranu, ak príslušný súdny opravný prostriedok bol vyčerpaný v súlade s čl. 53 ods. 2 ústavy. 3 Takéto odvolanie možno založiť iba na porušení ústavných predpisov uznávajúcich chránené práva a slobody spôsobené rozhodnutím, proti ktorému sa nemožno odvolať. Článok 44 1. Porušenie ústavne chránených práv a slobôd, ktoré sú priamym výsledkom konania alebo opomenutia súdnym orgánom, môžu byť základom pre takéto odvolanie za predpokladu splnenia týchto podmienok: ... Článok 46 1. Osoby oprávnené podať odvolania pre účely ústavnej ochrany sú: a. V prípade čl. 42 až čl. 45 osoby priamo postihnuté, obhajca, úrad prokurátora. b. V prípade čl. 43 a čl. 44 účastníci príslušného konania pred všeobecným súdom, obhajca a úrad prokurátora. 2. V prípade, že odvolanie podá obhajca alebo úrad prokurátora, oddelenie súdu s právomocou prejednať prípad ochrany ústavnosti informuje o tom každého jednotlivca potencionálne postihnutého, o ktorom má vedomosť, a prikáže publikovať oznam o odvolaní v „Official State Gazette“ tak, aby sa ostatní postihnutí mohli prihlásiť. Takéto oznámenie má status prednosti.

Štát	Ústava	Zákony
		Článok 47 1. Osoby majúce osov z rozhodnutia, konania alebo okolností, ktoré viedli k odvolaniu, alebo osoby s legitímnyv záujvov na uvedenom sa môžu zúčastniť konania pre účely ústavnej ochrany na strane odporcu alebo vedľajšieho účastníka. 2. Úrad prokurátora intervenuje vo všetkých konaniach v záujve ochrany zákonnosti, práv občanov alebo verejného záujvu na základe dohľadu nad zákonnosťou.
Švédsko	Kapitola 11 Článok 14 ústavy (vzhľadom na nový text s účinnosťou od roku 2011) Ak súd alebo iný verejný orgán rozhodne, že ustanovenie nie je v súlade s pravidlom základného zákona alebo iného štatútu vyššej právnej sily, alebo ak rozhodne, že konanie, tak ako je ustanovené v zákone, nebolo dodržané v akomkoľvek dôležitom význame, keď predpis bol prijímaný, predpis nemožno aplikovať. V prípade súdneho prieskumu by sa osobitný dôraz mal klásť na skutočnosť, že parlament je hlavným reprezentantom ľuďa a že ústavné právo má prednosť pred právom všeobecným. Kapitola 12 čl. 10 ústavy ustanovuje analogické ustanovenie aplikovateľné na iné verejné orgány týkajúce sa rovnakého záväzku vykonávať „súdne preskúmanie“ pri rozhodovaní v administratívnych prípadoch.	
Švajčiarsko	Článok 189 ústavnej právomoci 1. Federálny najvyšší súd má právomoc, ktorá sa vzťahuje na: a. sťažnosti týkajúce sa porušenia ústavných práv. 2. Pre rozhodovanie o určitých sporoch zákon môže priznať súdnu právomoc iným federálnym orgánom.	Federal Judicature Act³³⁶ Article 82 Le Tribunal fédéral connaît des recours: a. contre les décisions rendues dans des causes de droit public; b. contre les actes normatifs cantonaux; c. qui concernent le droit de vote des citoyens ainsi que les élections et votations populaires. Article 86 1. Le recours est recevable contre les décisions: a. du Tribunal administratif fédéral; b. du Tribunal pénal fédéral; c. de l'Autorité indépendante d'examen des plaintes en matière de radio-télévision; d. des autorités cantonales de dernière instance, pour autant que le recours devant le Tribunal administratif fédéral ne soit pas ouvert. 2. Les cantons instituent des tribunaux supérieurs qui statuent comme autorités précédant immédiatement le Tribunal fédéral, sauf dans les cas où une autre loi fédérale prévoit qu'une décision d'une autre autorité judiciaire peut faire l'objet d'un recours devant le Tribunal fédéral. Article 113 Le Tribunal fédéral connaît des recours

³³⁶ Dostupné na internete: <<http://www.admin.ch/ch/d/sr/1/173.110.de.pdf>>.

Štát	Ústava	Zákony
		constitutionnels contre les décisions des autorités cantonales de dernière instance qui ne peuvent faire l'objet d'aucun recours selon les articles 72 à 89. Article 115 A qualité pour former un recours constitutionnel quiconque: a. a pris part à la procédure devant l'autorité précédente ou a été privé de la possibilité de le faire et b. a un intérêt juridique à l'annulation ou à la modification de la décision attaquée. Article 116 Le recours constitutionnel peut être formé pour violation des droits constitutionnels.
„Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko“	Ústavný súd Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko ... ochraňuje slobody a práva jednotlivcov a občanov (slobodu vyznania, svedomia, myslenia a slobodu prejavu alebo myšlienok, politického združovania a aktivity a tiež zákaz diskriminácie medzi občanmi na základe pohlavia, rasovej príslušnosti, vierovyznania alebo národnej, sociálnej alebo politickej príslušnosti). ...	Článok 11 Konanie o ústavnosti zákona a ústavnosti a zákonnosti predpisu alebo iného všeobecného aktu sa začína rozhodnutím ústavného súdu na základe predloženia návrhu súdu. Článok 12 Každý môže predložiť návrh na začatie konania o ústavnosti zákona alebo ústavnosti a zákonnosti predpisu alebo iného všeobecného aktu. Článok 28 Ústavný súd odmietne návrh: - ak nemá právomoc rozhodnúť na základe žiadosti, - ak už o rovnakej veci konal a nie sú dôvody na to, aby prijal odlišné rozhodnutie, a - ak sú tu iné procesné prekážky k rozhodnutiu o návrhu. Článok 51 Každý, kto sa domnieva, že individuálnym aktom alebo konaním boli porušené jeho alebo jej práva alebo slobody tak, ako to ustanovuje čl. 110 ods. 3 Ústavy Macedónskej republiky, môže predložiť návrh na ochranu na ústavnom súde v lehote 2 mesiacov odo dňa oznámenia konečného alebo právne záväzného individuálneho aktu alebo od dátumu, keď sa navrhovateľ dozvedel o konaní, ktoré takéto porušenie spôsobuje, avšak nie neskôr, ako 5 rokov od dátumu, keď k takémuto konaniu došlo.
Tunisko	Bez individuálneho prístupu.	Bez individuálneho prístupu.
Turecko	Článok 148 ústavy (ako bola doplnená v roku 2010) Každý má právo podať individuálnu sťažnosť ústavnému súdu v prípade porušenia verejným orgánom jeho alebo jej základných práv a slobôd, ktoré sú pokryté taktiež Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.	Bez priameho individuálneho prístupu.
Ukrajina	Článok 55 Ľudské a občianske práva a slobody sú	Zákon o ústavnom súde Ukrajiny. Článok 13

Štát	Ústava	Zákony
	chránené súdom. Každému sa zaručuje právo namietať rozhodnutie, konanie alebo opomenutie orgánov štátnej moci, orgánov miestnej samosprávy, osôb konajúcich z úradnej povinnosti alebo úradníkov pred súdom. Každý má právo odvolať sa v záujme ochrany jeho/jej práv na orgán Verkhovna rada Ukrajiny. Po vyčerpaní vnútroštátnych opravných prostriedkov má každý právo odvolať sa v záujme ochrany jeho/jej práv a slobôd na príslušnom medzinárodnom súdnom orgáne alebo príslušnom orgáne medzinárodnej organizácie, ktorej je Ukrajina členom alebo v ktorej pôsobí. Každý má právo ochraňovať jeho/jej práva a slobody pred porušovaním a nezákonným zasahovaním akýmkoľvek spôsobom, ktorý nie je zákonom zakázaný. Článok 150 Právomoc ústavného súdu zahŕňa: 2) oficiálny výklad Ústavy Ukrajiny a zákonov Ukrajiny.	Ústavný súd Ukrajiny prijíma rozhodnutia a poskytuje závery v prípadoch týkajúcich sa: 4. oficiálneho výkladu ústavy a zákonov Ukrajiny. Článok 42 Ústavná sťažnosť je písomná sťažnosť podaná ústavnému súdu Ukrajiny o nevyhnutnosti oficiálneho výkladu ústavy a zákonov v záujme zabezpečiť implementáciu alebo ochranu ústavných práv a slobôd jednotlivcov rovnako ako práv právnickej osoby. Ústavná sťažnosť stanovuje: 1. články (ich oddelené ustanovenia) ústavy alebo zákona, výklad ktorých bude vykonaný ústavným súdom; 2. rationale nevyhnutnosti oficiálneho výkladu ustanovenia ústavy alebo zákonov... Článok 43 Subjekty práva na podanie ústavnej sťažnosti v prípadoch ustanovených v pododseku 4 čl. 13 tohto zákona sú občania Ukrajiny, cudzinci, osoby bez štátnej príslušnosti a právnické osoby.
Veľká Británia		Zákon o ľudských právach z roku 1998³³⁷ 4. Vyhlásenie o nesúlade 1) Odsek 2 sa aplikuje v akomkoľvek konaní, v ktorom súd rozhoduje, či zákonné ustanovenie je v súlade s právom stanoveným v Dohovore. 2) Ak je súd názoru, že ustanovenie nie je v súlade s Dohovorom, môže urobiť vyhlásenie takejto nesúladnosti. 3) Odsek 4 sa aplikuje v akomkoľvek konaní, v ktorom súd rozhoduje, či ustanovenie nižšej právnej sily prijaté pri výkone právomoci udelennej primárnym zákonom je v súlade s právom Dohovoru. 4) Ak je súd názoru, a) že ustanovenie nie je v súlade s právom ustanoveným v Dohovore a že b) (bez ohľadu na možnosť zrušenia) primárny zákon, ktorý je dotknutý, bráni odstráneniu tejto nesúladnosti, môže urobiť vyhlásenie takejto nesúladnosti. 5) Vyhlásenie urobené na základe tohto ustanovenia (vyhlásenie nesúladnosti) a) nemá vplyv na platnosť, pokračujúce uplatňovanie alebo vykonávanie ustanovenia, ktorého sa týka; a b) nie je záväzné pre účastníkov konania, v ktorom bolo urobené. 6) Konania verejných orgánov (1) Je nezákonné pre verejný orgán konať spôsobom, ktorý nie je súladný s právom Dohovoru. 7) Konania (1) Osoba, ktorá namieta, že verejný orgán konal (alebo navrhuje konať) spôsobom, ktorý je nezákonný podľa ustanovenia 6 1), môže a) začať konanie proti tomuto orgánu pred príslušným súdom alebo tribunálom alebo

³³⁷ Dostupné na internete: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1998/ukpga_19980042_en_1#pb2-11g3>.

Štát	Ústava	Zákony
		b) spoliehať sa na práva Dohovoru alebo práva týkajúce sa akéhokoľvek konania, ale len ak je (alebo by bol) obeťou nezákonného aktu. (2) V pododseku 1a) „príslušný súd alebo tribunál“ znamená taký súd alebo tribunál, o ktorom môže byť rozhodnuté v súlade s pravidlami, a konaniami sa rozumejú konania o protinávru alebo obdobné konania. (3) Ak konania sú začaté na základe návrhu na súdne preskúmanie, navrhovateľ sa považuje za majúceho postačujúci záujem vo vzťahu k nezákonnému aktu, len ak on je alebo by bol obeťou takéhoto aktu. Súdne prostriedky nápravy Vo vzťahu k aktu (alebo návrhu aktu) verejného orgánu, ktorý podľa rozhodnutia súdu je alebo by mal byť nezákonný, môže rozhodnúť o náprave alebo urobiť príkaz v rámci svojej právomoci, ktorý považuje za spravodlivý a vhodný.
USA	Článok 3 ods. 2: Súdna právomoc sa vzťahuje na všetky prípady vo vzťahu k právu a spravodlivosti vychádzajúcim z ústavy. Článok 6: Táto ústava... je najvyšším zákonom krajiny; a sudcovia každého štátu sú ňou viazaní...	§ 1251 U.S. Zákonníka (a) Najvyšší súd a všetky súdy ustanovené zákonom alebo kongresom môžu vydať príkaz na preskúmanie (writ), ak je to potrebné alebo vhodné v rámci ich právomoci a súladné s obyčajom a princípmi práva. (b) Alternatívny príkaz (writ) môže byť vydaný sudcom súdu, ktorý má danú právomoc. § 1254 U.S. Zákonníka³³⁸ Prípady pred súdmi odvolacími môžu byť preskúmané nasledujúcimi metódami: (1) prostredníctvom príkazu (writ of certiorari) udeleného na základe návrhu účastníka občianskeho alebo trestného konania, pred alebo po vydaní rozsudku alebo predpisu; (2) prostredníctvom overenia odvolacím súdom kedykoľvek vo vzťahu k otázke práva v rámci civilného alebo trestného konania, ku ktorej sa vyžaduje usmernenie, a na základe tohto overenia môže najvyšší súd podať záväzné usmernenie alebo požiadať o zaslanie kompletného spisového materiálu na rozhodnutie o celej sporej veci. Pravidlá Najvyššieho súdu USA³³⁹ Pravidlo 10 Úvahy vzťahujúce sa na preskúmanie prostredníctvom <i>Certiorari</i> Preskúmanie na základe príkazu (writ certiorari) nie je vecou práva, ale úvahy súdu. Návrh na príkaz (writ of <i>certiorari</i>) je udelený len na základe naliehavých dôvodov. Tieto dôvody berie súd do úvahy (bez toho, aby uvedené bolo možné považovať za kontrolu alebo úplné meranie úvahy súdu): a) odvolací súd USA rozhodol o odvolaní proti rozhodnutiu, ktoré je v konflikte s rozhodnutím iného odvolacieho súdu USA v tej istej dôležitej veci; odvolací súd rozhodol o dôležitej federálnej otázke spôsobom, ktorý odporuje rozhodnutiu súdu príslušného štátu v poslednej inštancii; alebo sa odchyľil od akceptovaného a ustáleného spôsobu súdneho konania alebo

³³⁸ Dostupné na internete: < <http://www4.law.cornell.edu/uscode/28/1254.html> >.

³³⁹ Dostupné na internete: < <http://www.supremecourtus.gov/ctrules/2007rulesofthecourt.pdf> >.

Štát	Ústava	Zákony
		sankcionuje takéto odchylenie súdom nižšieho stupňa v súvislosti s výkonom jeho právomoci dohľadu. (b) súd príslušného štátu poslednej inštancie rozhodol dôležitú federálnu otázku spôsobom, ktorý je v rozpore s rozhodnutím súdu poslednej inštancie iného štátu alebo rozhodnutím odvolacieho súdu USA; (c) súd príslušného štátu alebo odvolací súd USA rozhodol o dôležitej otázke federálneho práva, ktorá nebola, ale mala byť rozhodnutá týmto súdom, alebo rozhodol o dôležitej otázke spôsobom, ktorý je v konflikte s príslušným rozhodnutím tohto súdu. Návrh na príkaz (writ <i>certiorari</i>) je udelený veľmi zriedkavo v prípade, že namietané nedostatky spočívajú v nedostatočnom skutkovom zistení alebo v nesprávnej aplikácii riadne stanoveného zákona. Pravidlo 18 Odvolaie proti okresnému súdu 1. V prípade, že odvolanie proti okresnému súdu je ustanovené zákonom, odvolanie sa začína na základe odvolania podaného pred príslušným úradníkom okresného súdu v rámci ustanovenej lehoty potom, ako rozsudok, o ktorého revíziu ide, vstúpil do platnosti. Pravidlo 20 Konanie o návrhu na mimoriadny príkaz (writ) 1. Vydanie mimoriadneho prostriedku (writ) stanoveného na základe 28 U. S. C. § 1651(a) nie je otázkou práva, ale úvahy súdu. *** <u>Ústavné preskúmania vo vzťahu k federálnym návrhom môžu byť implikované priamo na základe Ústavy USA alebo na základe 5 U.S.C. § 701– § 706, ktorý v podstatnej časti ustanovuje:</u> „§ 702 Právo preskúmania Osoba, u ktorej došlo k neprávii v dôsledku konania, alebo osoba, ktorá bola postihnutá bezprávím alebo u ktorej bola spôsobená ujma konaním spôsobom ustanoveným zákonom, má právo na súdne preskúmanie. Žaloba, ktorá smeruje k náprave inej, ako je náhrada majetkovej ujmy, a ktorou sa tvrdí, že príslušný orgán, úradná osoba alebo zamestnanec konali alebo nekonali a konať mali z úradnej povinnosti alebo inak zastupujúc zákonnú právomoc, nebude odmietnutá práve z dôvodu, že je to proti USA alebo že USA je bezpodmienečnou stranou. USA môže vystupovať ako odporca v akomkoľvek konaní a namietat rozsudok alebo predpis možno proti USA za predpokladu, že akýkoľvek povinný alebo zakazujúci predpis ustanovuje federálneho úradníka alebo úradníkov (menom alebo titulom) a ich nástupcov v úrade osobne zodpovedných za súladnosť. Týmto nie sú (1) dotknuté iné obmedzenia týkajúce sa ústavného preskúmania alebo právomoci súdu zamietnuť akýkoľvek návrh alebo odmietnuť nápravu na akomkoľvek inom vhodnom

Štát	Ústava	Zákony
		právnom alebo spravodlivom základe; alebo (2) dotknuté delegovania právomoci udeliť nápravu, ak iný predpis, ktorý umožňuje dať súhlas na súdne konanie, priamo alebo implikovane zakazuje takúto nápravu, o ktorú ide..” § 705 Preskúvanie nápravy Ak orgán zistí, že je to v záujme spravodlivosti, môže odložiť vykonateľnosť konania počas prebiehajúceho súdneho konania, a to na základe takých podmienok, ktoré sú vyžadované, a v rozsahu, ktorý je potrebný na prevenciu pred vznikom nenapraviteľných chýb. Preskúvací súd vrátane súdu, ktorému môže byť prípad predložený na odvolanie, alebo na základe návrhu pre certiorari alebo iného návrhu (writ) mu predloženého môže vykonať všetky potrebné a vhodné procesy na odloženie vykonateľnosti konania orgánu alebo uchovať predpis alebo práva až do rozhodnutia v rámci preskúvacieho konania. § 706 Rozsah preskúvania V rozsahu, aký je potrebný pre rozhodnutie, preskúvací súd rozhodne o všetkých dôležitých otázkach zákona, vykladá ústavné a zákonné ustanovenia a rozhoduje o význame alebo aplikovaní konania orgánu. Preskúvací súd: (1) prikáže orgánu, ktorý nekoná alebo bez vážneho dôvodu odďaľuje konanie, aby konal a (2) rozhodne o nezákonnosti a pozastaví konanie orgánu, jeho rozhodnutie a závery — (A) ak sú arbitrárne, predstavujú zneužitie právomoci alebo nie sú v súlade s právom iným spôsobom alebo (B) sú v nesúlade s ústavnými právami, právomocami, privilégiami alebo imunitami. ... Súd s cieľom rozhodnúť o už uvedených skutočnostiach preskúva celý spis alebo tie jeho časti, ktoré sú citované účastníkmi, a náležitý zreteľ je daný aj na pravidlo „podstatného omylu” (na základe ktorého môže odvolací súd zmeniť rozsudok prvostupňového súdu, pozn.). <u>Žaloby vo veci náhrady škody z dôvodu námietky porušenia príslušnej ústavnej ochrany federálnymi vládnymi úradníkmi môžu byť predložené na základe tzv. implikovaného dôvodu žaloby (teda aj v prípade, že právo podať takúto žalobu priamo nevyplýva z práva, pozn.) (implied cause of action) uznaného najvyšším súdom vo veci <i>Bivens v. Six Unknown Named Agents</i>, 403 U.S. 388 (1971).</u> <u>Námietky neústavnosti týkajúce sa konania štátnych úradníkov pre spravodlivú nápravu alebo pre náhradu škody môžu byť predložené na základe § 42 U.S.C. 1983, ktorý ustanovuje: „Každá osoba, ktorá predstierajúc konanie na základe zákona, nariadenia, usmernenia, obyčaje alebo zvyklosti,</u>

Štát	Ústava	Zákony
		akéhokoľvek štátu alebo územia, dištriktu Kolumbie pozbaví inú osobu v rámci stanovenej územnej pôsobnosti práv, privilégií alebo imunít, ktoré sú zaručené ústavou alebo zákonmi, je osobou, ktorá sa bude za takéto konanie zodpovedať pred súdom na základe žaloby alebo v inom zodpovedajúcom konaní o nápravu, okrem prípadov žalôb smerujúcich proti konaniu alebo opomenutiu súdneho úradníka konajúceho v rámci výkonu súdnej funkcie, ak nebol daný tzv. „injunctive relief“, tento nebude daný, pokiaľ nešlo o porušenie určovacieho nariadenia, alebo ak tzv. deklaratórna náprava nebola k dispozícii. Pre účely tohto odseku akýkoľvek akt kongresu, ktorý sa aplikuje výlučne pre územie dištriktu Kolumbie, je považovaný za zákon dištriktu Kolumbie.
Uruguaj	Článok 258 ³⁴⁰ (p. t.) Vyslovenie neústavnosti zákona alebo neaplikovania aktov postihnutých zákonom môže požadovať každý, kto tvrdí, že jeho priame, osobné a legitímne záujmy boli porušené: 1. Predložením návrhu na najvyššom súde. 2. Prostredníctvom námietky neústavnosti, ktorú možno podať v rámci akéhokoľvek konania pred všeobecným súdom. Súdca alebo tribunál, ktorým sa stalo známym v rámci akéhokoľvek súdneho konania pred všeobecným súdom alebo v rámci sporov administratívnych alebo sporov pred tribunálom v rámci svojej právomoci a pred rozhodnutím, môžu požadovať ex officio vyhlásenie neústavnosti a neaplikovania zákona. V takomto prípade a v prípade v bode 2 sú konania prerušené a konanie je dané pred Najvyšším súdnym dvorom.	Všeobecný poriadok konania (p. t.) ³⁴¹ Článok 509 Vyhlásenie neústavnosti a neaplikovania ustanovení v dôsledku neústavnosti môže požadovať 1. Každý, kto sa domnieva, že jeho osobné, legitímne a priame záujmy boli porušené. 2. Ex officio tribunálom, ktorý rozhoduje v akomkoľvek súdnom konaní. Najvyšší súdny dvor sám vyhlási vo veciach mu predložených rozhodnutie o otázke neústavnosti. Článok 510 Ak vyhlásenie neústavnosti je požadované osobami uvedenými v odseku 1, možno ho urobiť 1. prostredníctvom návrhu, ak nie je žiadne prebiehajúce konanie. V takomto prípade bude návrh predložený priamo Najvyššiemu súdnemu dvoru. 2. ako námietku predloženú pred tribunál, ktorý

³⁴⁰ Artículo 258. - La declaración de inconstitucionalidad de una ley y la inaplicabilidad de las disposiciones afectadas por aquélla, podrán solicitarse por todo aquel que se considere lesionado en su interés directo, personal y legítimo:

1° Por vía de acción, que deberá entablar ante la Suprema Corte de Justicia.

2° Por vía de excepción, que podrá oponer en cualquier procedimiento judicial.

El Juez o Tribunal que entendiere en cualquier procedimiento judicial, o el Tribunal de lo Contencioso Administrativo, en su caso, también podrá solicitar de oficio la declaración de inconstitucionalidad de una ley y su inaplicabilidad, antes de dictar resolución.

En este caso y en el previsto por el numeral 2°), se suspenderán los procedimientos, elevándose las actuaciones a la Suprema Corte de Justicia.

Dostupné na internete:

< http://www.parlamento.gub.uy/Portadas/SitioConcursosCSS/downloads/Constitucion_2004.pdf >.

³⁴¹ Artículo 509.

Titulares de la solicitud. La declaración de inconstitucionalidad y la inaplicabilidad de las disposiciones afectadas por aquélla, podrán ser solicitadas. 1° Por todo aquél que se considere lesionado en su interés directo, personal y legítimo. 2° De oficio, por el tribunal que entendiere en cualquier procedimiento jurisdiccional. La Suprema Corte de Justicia, en los asuntos que se tramiten ante ellas, se pronunciará en la sentencia sobre la cuestión de inconstitucionalidad.

Artículo 510.

Cuando la declaración de inconstitucionalidad se solicitare por las personas a que se refiere el numeral 1° del artículo anterior podrá ser promovida: 1° Por vía de acción, cuando no existiere procedimiento jurisdiccional pendiente. En este caso, deberá interponerse directamente ante la Suprema Corte de Justicia. 2° Por vía de excepción o defensa, que deberá oponerse ante el tribunal que estuviere conociendo en dicho procedimiento.

Dostupné na internete:< <http://www.parlamento.gub.uy/leyes/AccesoTextoLey.asp?Ley=15982&Anchor=>>.

Štát	Ústava	Zákony
		rozhoduje vo veci.